

24192

T. C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
TÜRK DİLİ ANA BİLİM DALI

A R İ F
MÜRŞİDÜ'L-'UBBAD
NÜSHA-İ 'ALEM VE ŞERHÜ'L-ADEM
MEVLİD
(GİRİŞ-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET TOPALOĞLU

HAZIRLAYAN
BEKİR SARIKAYA

İSTANBUL-1992

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I-II
BİBLİYOGRAFYA	III
GİRİŞ	
A. ESERLERİN TANITIMI	IV
1. NÜSHALARIN TANITIMI	IV-V
2. ESERLERİN MUHTEVALARI	V-VII
B. METNİN KURULUŞU	VII
C. SÖZLÜĞÜN TERTİBİ VE KULLANILIŞI	VIII
D. İMLA	IX
1. ÜNLÜLER	IX-XIII
2. UNSÜZLER	XIII-XV
3. BİTİŞİK YAZILAN KELİMELER	XV-XVI
4. BAZI ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN YAZILIŞI ..	XVI
5. ULAMA İŞARETİ	XVI-XVII
6. ŞEDDENİN KULLANILDIĞI TÜRKÇE KELİMELER	XVII
METİN	
A. MÜRŞİDÜ'L-'UBBAD	1-134
B. NÜSHA-İ 'ALEM VE ŞERHÜ'L-ADEM	135-161
C. MEVLİD	162,176
SÖZLÜK	
A-J	177-227
K-Z	228-289

ÖNSÖZ

II. Murad zamanı kültür hareketlerinin yoğun olduğu devirlerden biridir. Bu devirde yaşadığı Mürşidü'l-'Ubbad'taki bir beyitten anlaşılan Ârif hamse sahibi mutasavvıf bir şairdir.

Ârif'in hamsesini teşkil eden eserlerinden Mürşidü'l-'Ubbad, Nüsha-i 'Alem ve Şerhü'l-Adem ve Mevlid üzerinde benim, Miraç-name ve Vefat üzerinde ise arkadaşım Nebahat Gülsoy'un yüksek lisans tezi hazırlaması danışman hocamız Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu tarafından uygun görüldü.

Şu anda üzerinde çalışma yapılmayan bu eserlerin iki nüshasını tesbit ettik. Mürşidü'l-'Ubbad ile Nüsha-i 'Alem'in mikro-filmlerini Süleymaniye Kütüphanesinden, Yapı Kredi Bankası Fuat M. Köprülü yazmaları arasında bulunan nüshaların fotokopilerini ise hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'den temin ettik.

Bu eserler üzerinde yaptığım çalışma giriş, metin ve sözlük olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır.

Girişte eserlerin nüshalarını tanıttıktan sonra metnin kuruluşu ve sözlüğün kullanılışı hakkında bilgi verdim. Daha sonra ise imla özellikleri üzerine bir çalışma yaptım.

Metin, Süleymaniye nüshası esas alınarak ortaya konmuştur. Bu nüshada olmayıp, Fuat M. Köprülü yazmaları nüshasında bulunan 60 beyit ayrıca esere ilave edilmiştir. Bu arada ayetleri ve hadisleri asıl imlaları ile, Arapça sözleri ise latin harfleriyle belirterek bunların anlamlarını dipnotta vermeyi uygun buldum.

Tezin üçüncü bölümünü meydana getiren sözlükte, metinde geçen bütün kelimeler alfabetik sırayla kaydedilerek kelimelerin

anlamları ayrıntılı biçimde belirtilmiştir.

Tezimi hazırlarken yardımlarını benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu'na teşekkür ederim.

Bekir Sarıkaya

BİBLİYOGRAFYA

- AKAR, Metin, Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nameler, Ankara, 1987 (Sözlük kısmı).
- BİLMEN, Ömer Nasuhi, Kuran-ı Kerimin Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri, cild 8, sayfa 3686, İstanbul
- CANPOLAT, Mustafa, Ömer bin Mezid, Mecmüatün Nezair, Ankara, 1982, (Sözlük kısmı).
- ÇELEBİOĞLU, Amil, Sultan II. Murad Devri (824-855/1421-1451) Mesnevileri, Basılmamış Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1976, sayfa 325-342
- ÇELEBİOĞLU, Amil, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Ankara, 1988 (Sözlük kısmı).
- ERASLAN, Kemal, Ahmed-i Yesevi, Divan-ı Hikmetten Seçmeler, Ankara 1983 (Sözlük kısmı).
- ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İstanbul, 1972
- DEVELLİOĞLU, Ferid, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1970
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 1964, sayfa 261-264
- MANSUROĞLU, Mecdut, Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri, İstanbul, 1958
- ÖZKAN, Mustafa, Cilaül-Kulub, İstanbul, 1990
- ÖZÖN, Mustafa Nihat, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, İstanbul, 1973
- PALA, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, cild 2, Ankara 1989
- SARI, Mevlüt, El-Mevarid (Arapça-Türkçe Lügat), İstanbul, 1982
- ŞEMSETTİN Sami, Kamus-i Türki, İstanbul, 1317
- ŞÜKÜN, Ziya, Gencine-i Güftar, Ferheng-i Ziya, İstanbul, 1984
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Süleyman Çelebi, Mevlid, İstanbul, 1990
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Eski Türkiye Türkçesi Gramer-Metin-Sözlük İstanbul Üniversitesi, 1981
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesi Grameri, İstanbul, 1985
- TOPALOĞLU, Ahmet, Muhammed bin Hamza, XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış "Satırarası" Kur'an Tercümesi, cild 2, İstanbul, 1978
- TÜRK DİL KURUMU, Tarama Sözlüğü, cild 1-7, Ankara, 1963-1977
- TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, Ankara, 1988
- TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, Ankara, 1978
- TÜRK DİL KURUMU, Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara, 1983

GİRİŞ

A. ESERLERİN TANITIMI

1. NÜSHALARIN TANITIMI

a. Mürşidü'l-'Ubbad Süleymaniye Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesinde İbrahim Efendi Bölümü 355 numarada kayıtlıdır. Eser 2a-73b-yaprakları arasındadır. Ölçüsü 264x180 (180x153) olup, her sayfası 15 satırdır. Yazı harekeli nesih olup cedvel ve başlıklar kırmızı yazılmıştır. Kağıt aharlı, krem renğinde, şark işidir. Cildi kahverengi meşin, rumi göbek şemseli, baştan birkaç yaprak kopmuştur. Müellifi Arif'tir. Müstensihi Muhammed bin Selman'dır. İstinsah tarihi tahminen 15. asır sonu ile 16. asır başlarıdır. Bu nüsha daha evvel başka bir nüsha ile karşılaştırılmış ve üzerinde farklar gösterilip, farkın sonuna da "nüsha" kelimesi yazılmıştır.

Başı: Şol deñizde bahrî bulasın i cān
Var-idi ol yoğ-ıdı kevn ü mekân

Sonu: Bil yakīn kim haq-durur işbu kitāb
Fe'sme'a'l-Hakka mine'l-hakki iy şebāb

b. Nüsha-i 'Alem ve Şerhü'l-Adem Süleymaniye Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesinde İbrahim Efendi Bölümü 355 numarada kayıtlıdır. Eser 73b-88a yaprakları arasındadır. Bütün özellikleri Mürşidü'l-'Ubbad ile aynıdır.

Başı: Zikr-i Hakki getürelüm biz dile
Şöyle kim kamu yürekleri dile

Sonu: Añlağıl kim haq-durur işbu kitāb
Fe'stemi' ve'bsır mine'l-Hakki iy şebāb

c. Mevlid Süleymaniye Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesinde İbrahim Efendi Bölümü 355 numarada kayıtlıdır. Eser 88a-95a yaprakları arasındadır. Bütün özellikleri Mürşidü'l-'Ubbad ile aynıdır.

Başı: Hamd ol sultāna ki oldur bī-mekān
Bī-zamān ü bī-cihet ü bī-nişān

Sonu: Yā laṭīf ü yā şefī'a'l-müznibīn
Kıl şefā'at ki olmayavuz hasirīn

d. Mürşidü'l-'Ubbad Köprülü Nüshası

Yapı ve Kredi Bankası Fuad M. Köprülü Yazmaları 87 numarada kayıtlıdır. Eser 1b-33b ile 43b-69b yaprakları arasındadır. Ölçüsü

205x130 (148x68) mm. olup her sayfası 19 satırdır. Yazı siyakat divanı ile dir. Kağıt aharlı, orta kalınlıkta beyaz, şirazesı kısmen dağılmış, orta şemseli, sırtı tam girmiştir. Kapak kenarlarının meşini yırtılmış olup, cildi koyu kahverengidir. Müelli-fi Arif'tir. Müstensihi ise belli değildir. İstinsah tarihi 15-16. Y.Y. dir. Baştan 4-5 beytlik kısmı yırtılmıştır. Başlık kısımları sonra yazılmak üzere boş bırakılmış, daha sonra ise birazı yazılmıştır. Bu sebeple beyitler arasında yer yer boşluklar görünür.

Başı: Kaşralar şaçam

Tāze idem cān ü 'aql ü şüreti

Sonu: Bil yakīn kim haķ-durur işbu kitāb

Fe'sme'i'l-haķķa mine'l-Haķķı iy řebāb

e. Nüsha-i 'Alem ve şerhü l-Adem Köprülü Nüshası

Yapı ve Kredi Bankası Fuad M. Köprülü Yazmaları 87 numarada kayıtlıdır. Eser 33b-43a ile 69b-70b yaprakları arasındadır. Bütün özellikleri Mürşidü'l-'Ubbad Köprülü Nüshası ile aynıdır.

Başı: Zıkr-i Haķķı getürelüm biz dile

şöyle kim kamu yürekleri dile

Sonu: Dinlegil kim haķ-durur işbu kitāb

Fe'sma' ve'bsır mine'l-Haķķı řavāb

2. ESERLERİN MUHTEVALARI

a. Mürşidü'l-'Ubbad

Bu eser tamamen te'lif bir eserdir. Failatün, failatün, failün vezniyle nazmolunan bu mesnevi bizzat eserde işaret edildiği gibi 2041 beyittir. Son kısımda on beş beyitlik mülemma tarzında bir naat ise "mefülü failatü mefailü failün" vezniyle yazılmıştır. Konusu ise bizzat müellif tarafından salık, meczub, aşık ve merdud olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır.

Müellif kendi adını:

Ben ki Ārifven sözi hatm eyledüm

Ol şadefde dürri uş ketm eyledüm (72b-1)

Yahu kılun 'Arifün gönlün tavāf

şurun anun çevresinde řāf řāf (61b-6)

Sensin murādı 'Ārifün irte gice i řāh

şırrunı mahrem it āna rabb-i celīl-içün (72a-15)

te'lif ettiği kitabının adını:

Mürşidü'l-'Ubbād çü buna oldu ad

Bunu fehmi iden kişi buldı murād (73a-1)

eserin yazıldığı tarihi:

Bil sekiz yüz kırk birinde hicretün
Nazm kılduñ işbu sözün kudretün (K33b-5)

eserdeki beyit sayısını ise:

Dercedür bu hoşkâda iy mu'teber
İki biñ kırk bir ü bir dâne güher (73b-1)

beyitleriyle bizzat kendisi bildiriyor.

Bu mesneviyi ilim alemine ilk defa Amil Çelebioğlu II. Murad Devri Mesnevileri adlı doktora teziyle tanıtmıştır. 325-333 sayfalarında bulunan bu eserin özetini ve edebi değerini ortaya koymuştur.

b. Nüsha-i 'Alem ve Şerhü'l-Adem

369 beyit tutan bu eser hatime kısmında 367 beyt olarak bildirilmiştir. Failatün failatün failün vezniyle yazılan bu eserin konusunu iki bölüme ayırabiliriz. Birinci bölümde gökteki varlıkların, ikinci bölümde ise yerdeki varlıkların insan uzuvlarıyla karşılaştırılması yapıлып, kainattaki her şeyin insanda birer nüshasının bulunduğunu anlatıyor.

Bu mesnevisinde de müellif; adını, kitabının adını, yazıldığı tarihi ve beyit sayısını aşağıdaki beyitlerle bildirmektedir.

'Ārif işbu sözi çün hatm eyledi
Bil ki adın Nüsha-i 'Ālem kodı (87b-5)

Bil sekiz yüz kırk birinde hicretün
Nazm itdük işbu sözün kudretün (87b-13)

Menselik oldı bu silkte iy piser
Üç yüz altmış vidi bir dâne güher (87b-14)

Bu mesneviden Amil Çelebioğlu adı geçen eserinde bahsetmiştir. Başka kaynaklarda rastlamadık.

c. Mevlid

Failatün failatün failün vezniyle yazılmış bir mesnevidir. Konusu ise Hz. Muhammed'in doğumudur. İsmi azam ve peygamberin nuru arasındaki irtibat anlatılır. Eserin ilk elli dokuz beyti tevhid, naat, ve ashap medhiyesi olup kaside tarzında kafiyevidir.

Mesnevilerinden bir diğeri olan Vefat'ta üç eserinin (Mevlid, Miraç ve Vefat) beyit sayılarının toplamının dört bin olduğunu söylüyor. Miraç 1855 beyt, Vefat 1402 beyt olduğuna göre Mevlid 753 beyt olmalıdır. Elimizdeki nüsha eksik olup, 207 beyit ihtiva etmektedir. Eksik olan bu nüshada müellifin kalemiyle sadece kitabının adının yazıldığını görüyoruz.

Mevlid ü Mi'rac ü hem dahı Vefat

Cem' idüp bu üçüni buldum necat (90b-14)

Mevlid'den ilk defa Vasfi Mahir Kocatürk Edebiyat Tarihi adlı kitabının 261-264 sayfaları arasında "Arif Mevlid'i" başlığı altında zikretmiştir. Fakat burada ise alinde Vefat kısmının bulunduğunu ifade etmiştir. Şayet bu iki nüsha karşılaştırılabilirse belki bir sonuç ortaya çıkabilir. Bundan başka yine Amil Çelebi-oğlu'nun eserinde mevlid ve konusu hakkında geniş bilgi mevcuttur (340-342. sayfa).

B. METNİN KURULUŞU

Mürşidü'l-'Ubbad ile Nüsha-i 'Alem'in iki nüshasını, Mevlid'in ise bir nüshasını elde edebildik. İlk iki eserin müsvedde olarak karşılaştırmasını yaptık. Bazı beyitler değişik tarzda, bazı beyitlerdeki kelimelerinin yerlerinin tamamen değişik olması, bazı kelimelerin de sanki başka bir kelimeyle bilerek değiştirilmiş havası vermesi ilmi metodlarla yapılan ve metnin en doğru şeklini ortaya koyan bir çalışma imkanı vermedi. Yine bu ilk iki eserin Süleymaniye nüshalarının üzerinde başka bir nüsha ile yapılan karşılaştırmanın mevcut olması ve farklılıkların az olması, Süleymaniye nüshalarının aslına daha yakın olduğunu gösteriyordu. Bu sebeplerle Süleymaniye nüshalarını esas aldık. Fakat Köprülü Nüshasında bulunup Süleymaniye Nüshasında olmayanları da metnimize dahil ettik.

Metnin kuruluşunda gözetilen bazı esaslar

1. İlmî eserlerde takip edilen transkripsiyon sistemi kullanıldı
2. "ile, için" edatları ile "idi, ise, iken" yardımcı fiilleri ile eklendiği kelime arasına tire "-" işareti konmuştur.

Örnek: yoğ-ıdı, görse-y-idi, senüñ-çün

3. Mümkün olduğu kadar arapça ve farsça ibareler metin içerisinde tırnak işareti içine alınmış, numara verilmiş ve dip notta manaları verilmiştir.

4. Metin içerisindeki arapça ve farsça beyitler arap harfleri ile yazılmıştır.

5. Arapça başlıklar büyük harflerle transkribe edilmiştir.

6. Ayet, hadis ve kibarı kelimeler arap alfabesi ile yazılıp, manaları dip notta verilmiştir.

7. Metnin sol tarafına varak ve beyt numarası yazılmış, sağ tarafa ise mesnevinin beyt sayısını tesbit için numara verilmiştir. Örnek: 3a-1

C. SÖZLÜĞÜN TERTİBİ VE KULLANILIŞI

1. İsimler ve fiil kökleri madde başı olarak alınmıştır.
2. Eklerle yapılan kalıcı isim ve sıfatlar madde başı olarak alınmıştır.
3. Geçici isim ve sıfatlar ara madde olarak alınmıştır.
4. Arapça veya farsça çokluk eki alarak çoğul yapılan kelimeler aramadde olarak gösterilmiştir.
5. Bir kelimenin yerine göre birkaç manası varsa 1., 2., şeklinde ayrı ayrı maddeler halinde gösterilmiştir.
6. Her mana için bir, iki veya üç yer gösterilmiştir.
7. Bir kelimenin birbiriyle alakası açık olmayan birden fazla manası varsa ayrı ayrı maddebaşı yapılmıştır.
"it-: itmek, it-: etmek" "iş: eş, iş: iş" gibi.
8. Farklı yazılan kelimelerde ise fazla kullanılanında maddebaşı yapılmış, diğerinde ise ok "→" işareti ile mananın öbür maddede toplandığı belirtilmiş, sonuna da geçtiği yer belirtilmiştir. "EYİ: → EYÜ 86a-4", "TUT-: → DUT-
9. Fiil kök ve gövdelerinden sonra tire işareti kullanılmıştır
10. Türkçe olmayan kelimelerin yanına parantez içine hangi dilden oldukları yazılmıştır.
11. Türkçe ek alarak isim yapılan kelimeler ise Türkçe kelimeler gibi kabul edilip yanına herhangi bir şey yazılmamıştır.
12. Değişik imla ile yazılan kelimenin hangi dilden olduğu tesbit edilmiş, parantez içerisinde hangi dilden geldiği ve o dildek şekli yazılmıştır.
13. Arapça ve farsça terkiplerde ilk kelime maddebaşı yapıлып manası verilmiş, ikinci kelimedede ise madde sonunda ok işareti ile hatırlatma yapılmıştır.
"helva-yı lezîz: Lezzetli helva" "lezîz: Lezzetli
→ helva-yı lezîz"
14. Kelime gurubu oluşturan kelimelerin ilkinde mana verilmiş, diğerlerinde ise gönderme yapılmıştır.
"kulağa küpe eyle-: manası yazılmış"
"küpe: Küpe → kulağa k. eyle-" gibi.
15. Yerlerini gösterirken varak numarası esas alınmıştır. Köp-rülü nüshasının yerleri ise aşağıdaki şekildedir.
K1b-1,8 - 1-8. beyt, K3b-1, K4b-16 - 64-110. beyt
K9a-13 - 215. beyt, K17b-6 - 507. beyt

D. İMLA

Metinlerimiz genelde vezne mutabık olarak yazılmıştır. Bu sebeple kelimelerin yazılışında değişik şekillere rastlamak mümkündür. Dolayısıyla ünlülerin çeşitli şekilde yazıldığını görüyoruz. Ünsüzlerin yazılışında ise az çok belirli bir düzene göre hareket edildiğini görüyoruz. Zaman zaman metin içerisinde kelimelerin bitişik yazılması ve bazı kelimelemin asıl şeklinden ayrı yazılması dolayısıyla onlara da yer verdik.

1. ÜNLÜLER

a ünlüsü

Metinde a ünlüsü için hareke (ـَ), elifin değişik şekilleri (ا), (آ), (إ) ve he (ه) harfi kullanılmıştır.

a. Kelime başında: Genellikle medli elif (آ) ile yazılmıştır. (آف) 75a-2, (آزر) 74b-6, (آج) 78b-7

Bazan da kısa medli elif (إ) ile yazıldığını tesbit ediyoruz. Örnek:

(أوب) 87a-1, (أيله) 79a-4, (أجامش) 78a-9

Vezin gereği kısa okunması lazımsa harekeli elif (إ) ile yazılmıştır. Örnek:

(إبن) 84a-3, (إجامش) 74b-1, (إقاف) 83a-1

b. İlk hecede ve kelime ortasında a ünlüsü umumiyetle taşıdığı özelliklere göre şekil değiştirirler. Vezin gereği uzun okunacaksa elif (ا) ile, kısa okunacaksa harekeli elif (إ) ile yazılmıştır.

Elif ile yazılan kelimelere örnek:

(قامو) 86a-1, (قاره) 82a-8, (ياراشر) 75a-3
(صويلايين) 85b-8, (بشليالم) 75a-5, (طللايين) 81a-10

Hareke ile yazılan kelimelere örnek:

(قمو) 81a-8, (قرا) 82a-7, (طمر) 83b-8
(ارمغان) 73b-5, (بغامش) 84b-8, (بشليالم) 75a-5

Kelime ortasında istisna olarak med kullanılmıştır. Örnek:

(چل) 84a-6

c. Kelime sonunda a ünlüsü için iki ayrı şekil kullanılmıştır.

Kelime sonunda a ünlüsü hece uzun okunacaksa elif ile yazılır. Örnek:

(74a-8, (اوینا) 80b-6, (قرأ) 82a-7 (اولاً)

Kelime sonunda a ünlüsünün bulunduğu hece çoğu zaman he (o) harfi ile yazılır. Vezne bağlı değildir.

(80b-7, (قاره) 80b-8, (اوگورغه) 82a-7 (آتە)

Kelime sonunda istisna olarak ye (ی) harfi kullanılmıştır.

Örnek: (اغلی) 82a-7

e ünlüsü

Metnimizde e ünlüsü için hareke, elif ve he (o) harfi olmak üzere üç ayrı şekil kullanılmıştır.

a. Kelime başında e ünlüsü harekeli elif (آ) ile yazılır.

(آل) 75a-7, (أمر) 75a-14, (أبو) 77b-4

Kelime başında istisna olarak vezin gereği medli elif (آ) ile yazılmıştır. Örnek: (آلومزدن) 74b-14

b. İlk hecede ve kelime ortasında e ünlüsü çoğu zaman vezne tabi olarak yazılır. Vezin gereği uzun okunması gereken hecelerde elif ile, kısa okunması gereken hecelerde ise hareke ile yazılır. Bazan da fiil kök veya gövdelerinden sonra e ünlüsünün he (o) harfi ile yazıldığını görüyoruz

Vezin gereği elif ile yazılan kelimelere örnek:

(73b-8, (ایاگی) 83b-3, (سیلا یین) 85b-8 (کازالم)

Vezin gereği elif ile yazılanlara örnek:

(75a-8, (کُنشَن) 81b-7, (کَمَلک) 84b-12 (رَلک)

He (o) harfi ile yazılışına örnek:

(74a-7, (ائمايه سن) 75a-4, (ویره سن) 77b-13 (ایره سن)

c. Kelime sonunda e ünlüsü iki ayrı şekilde yazılır. Vezne tabidir.

Kelime sonunda e ünlüsü uzun okunacaksa elif ile yazılır.

(74a-3, (نأ) 75a-2 (اوتأ)

ı, i ünlüleri

Metinde bu iki ünlü vezne bağlı kalınarak yazılmıştır. Bu ünlüleri karşılamak için hareke, ye (ي) harfi ve elif ye (ي) li şekiller kullanılmıştır.

a. Kelime başında vezin icabı uzun okunacaksa elif, ye ile kısa med (ي) birlikte kullanılmıştır. Örnek:

(ايرسنم) 74a-6, (ايدن) 76a-1, (ايجي) 77b-1

Kelime başında vezin icabı kısa okunursa hareke ile yazılır. Örnek:

(انز) 75a-14, (يقوق) 76b-2, (اراسنى) 84a-5

b. İlk hecede ve kelime ortasında vezne mutabık kalınır. Şayet uzun okunacaksa ye (ي) harfi ile yazılır. Örnek:

(ريبك) 75a-3, (كالكليكن) 77a-13, (كيب) 81a-6

Eğer ünlüler kısa okunacaksa hareke ile yazılır. Örnek:

(ريو) 84a-10, (رلك) 81a-2, (ريبى) 80b-3

c. Kelime sonunda ı, i ünlülerinin imlası vezne bağlıdır. Uzun okunması gereken yerlerde ye (ي) harfi ile yazılmıştır;

(ريبى) 80b-3, (ريبى) 79b-1, (ريبى) 75a-14, (ريبى) 75a-14,

Kısa okunması gereken yerlerde ise hareke ile yazılmıştır;

(ريبى) 79b-1, (ريبى) 75b-9, (ريبى) 74b-5,

Kelime sonunda istisna olarak 'iki' kelimesi bazan he (0) harfi ile yazılır;

(ايكه) 79b-4, (ايكه) 85b-3

Bazan bu "iki" kelimesi noktasız ye (ى) harfi ile vezin icabı kısa okunan yerlerde yazılmıştır. Nüsha-i 'Alemda on yerde bu şekildedir. Örnek:

(ايكى) 83b-2, (ايكى) 81a-2, (ايكى) 75a-9,

o, ö ünlüleri

Türkçe kelimelerde bu iki ünlü kelime başında ve ilk hecede bulunması hasebiyle yer itibarıyla iki kısımda inceleyebiliriz.

a. Kelime başında vezin icabı uzun okunması gerekirse elif, vav,(hareke ile yazılır. (او) Örnek:

(اورنسنز) 82b-6, (اوكوندى) 83a-11, (اوگورغه) 83b-4

Vezin icabı kısa okunacaksa bu iki ünlü harekeli elifle yazılır. Örnek: (اوقينه) 74a-1, (ايلياركن) 79b-12, (اومه) 82a-1

Kelime başında istisna olarak "ol-" fiilinin bütün şekilleri elif ve vav harfi (أ) ile yazılırken, "öl-" fiilinin bütün şekilleri mutlaka harekeli elif (أ) ile yazılmıştır.

"ol-" fiilinin yazılışı:

(أولاً) 74a-8, (أولسر) 82a-9, (أولاراك) 82b-5

"öl-" fiilinin yazılışı:

(ألنار) 74b-8, (ألل) 77b-11, (ألك) 79b-13

b. İlk hecede bu iki ünlü vezne bağlı olarak yazılır. Uzun okunması gereken yerlerde vav (و) ile yazılır. Örnek:

(قويبا) 73b-8, (يولي) 74b-6, (كوتل) 76b-1

Vezin icabı kısa okunan hecelerde hareke ile yazılır.

Örnek: (كلمش) 80a-5, (ككل) 77a-5, (كترمدن) 78b-8

Kapalı olan hecelerde ise bazan vav ile bazan da hareke ile yazılır.

Harekeliye örnek: (كز) 74b-2, (كز) 76a-11, (كجسولا) 80b-11

Vavlı yazılışı: (كويغر) 74a-5, (كوتن) 75a-9, (كوتنق) 79b-11

u, ü ünlüleri

Türkçe kelimelerde bu iki ses kelime başında ekseriyetle elif ve vav ile yazılırken, sonda daima vav ile yazılmaktadır. Kelime ortasında ise vezne göre şekil alır.

a. Kelime başında u ve ü sesi elif ve vav (أ) ile yazılır.

(أولو) 84a-13, (أولچام) 73b-4, (أوزن) 80a-1

Kapalı hecelerde bazan sadece elifli yazıldığını görüyoruz.

(أيقو) 82a-1, (أزره) 80a-2

b. İlk hecede ve orta hecede u ve ü ünlüleri tamamen vezne bağlı kalınarak yazılmıştır. Vezin gereği vav ile yazılışı:

(كونش) 86a-2, (سوربنن) 75b-1, (سوكك) 83b-1

Vezin gereği hareke ile yazılışına örnek:

(بداغه) 78b-10, (كنش) 84b-12, (سره) 79a-1

Kapalı hecelerde ü ünlüsü ile yazılanlar çoğunlukla kelime ortasında hareke ile yazılmıştır. Örnek:

(رلك) 75a-8, (كندز) 85b-4, (كلك) 81b-7

Fakat u ünlüsü ise bazan vav ile, bazan da hareke ile yazılır.

c. U ve ü ünlülerinin kelime sonunda vezne bağlı olmadığını ve daima vav ile yazıldığını görüyoruz. Örnek:

(صو) 75a-10, (فاصو) 78b-7, (ابو) 77b-3

Metinde devamlı geçen kelimelerin sonundaki bu ünlü bazan vezne bağlı olarak hareke ile yazılmıştır: (بر) 80b-1

2. ÜNSÜZLER

p ünsüzünün yazılışı

Metnimizdeki Türkçe kelimelerin p ünsüzünün arap alfabesinden be (ب) veya pe (پ) harfi ile karşılandığını tesbit ediyoruz. Dikkati çeken bir husus var. Şayet bir sayfada p ünsüzünün bulunduğu kelime bir kaç kere geçiyorsa mutlaka birinin pe (پ) harfi ile yazıldığını görüyoruz.

p ünsüzü umumiyetle pe (پ) harfi ile yazılır:

(قيار) 22a-11, (درنه) 26a-7, (طوب) 29b-13, (اره) 54a-4
 (ياسني) 9a-10, (بساودر) 18a-12, (طبقر) 41a-11, (طويرنه) 29a-13

Bazan da be (ب) harfiyle yazıldığını görüyoruz.

(يب) 87a-7, (يبدى) 77b-14

Gerundium eki "-up, -üp" alan kelimeler umumiyetle be (ب) harfi ile karşılanırken:

(ادب) 74a-2, (ألوب) 87a-1, (ادب) 75b-2, (آجب) 23a-13

bir kaç yerde ise pe (پ) harfi ile yazılmıştır.

(جفندر) 68a-1, (اوليا) 53a-7, (آجوييا) 43a-4

ç ünsüzünün yazılışı

Metinde ç ünsüzünün yazılışı karışıklık arz etmektedir. İster kelime başında ister ortasında ister sonunda olsun bazan çim (چ) bazan da cim (ج) harfi ile yazılmıştır.

Çim (چ) harfi ile yazılışı: (سوج) 52a-5, (اوچدي) 83b-6

(ساچيني) 23a-7, (آچيني) 23a-12, (چاآليس) 25a-15, (اچوق) 82b-3

(كچد) 74a-3, (چل) 84a-6, (اچدم) 81b-4, (اچق) 47a-1

Cim (ج) harfi ile yazılışı:

(اچ) 80b-9, (سوج) 52a-8, (اوچ) 83b-8, (نيچه) 76a-12

(اوچاق) 39b-12, (كچمشم) 41b-9

Fakat aç, kaç ve ağaç kelimeleri ısrarla cim () harfi ile yazılmıştır.

(آج) 82a-7, (قاچ) 55a-9, (اُخجار) 40a-13

g ünsüzünün yazılışı

Türkçe kelimelerdeki g sesi için kullanılan harf bazan kef bazan da sağır kef (ك) tir.

Kef (ك) ile yazılışı:

(كير) 79a-1, (كير) 26b-7, (كوزكو) 30a-10, (نيدولينى) 81a-10

Sağır kef (ك) harfi ile yazılışı:

(كثر) 26a-4, (الكنه) 26a-10, (كوزكو) 30a-10, (اوڭكايك) 33a-1

n ünsüzünün yazılışı:

"Nazal n" denilen bu sesin ımlası metnimizde ya kef (ك) ile veya sağır kef ile dir.

Kef (ك) ile yazılışı:

(كبا) 84a-11, (بيك) 76a-4, (كير) 77b-8 (اكلدنه) 83a-3

Sağır kef (ك) ile yazılışı:

(كبا) 73b-4, (يكقر) 80a-3, (طلايسين) 81a-10, (شهرلوڭا) 85b-7

k ünsüzünün yazılışı

Arap alfabesinde k sesini karşılayan iki harf vardır. Kaf (ق) ve kef (ك) harfleridir. Türkçe kelimelerin yazılışında k sesinin ince veya kalın oluşuna bakılır. Şayet kelime kalın sıradan ise kaf (ق) harfi kullanılır. Örnek:

(آقا) 75a-3, (ايق) 84a-3, (سقين) 76a-11, (يكقر) 80a-3

Şayet kelime ince sıradan ise kef (ك) harfi ile yazılır.

(كاكليكن) 77a-13, (اشتك) 78b-1, (اندك) 87a-3, (جيك) 25a-10

s ünsüzünün yazılışı

Arap alfabesinde s sesini karşılayan üç harf vardır. Sad (ص) sin (س) ve se (ش). Türkçe kelimelerde ise ilk ikisi kullanılır. Kelimenin ince veya kalın sıradan olması önemlidir. Şayet ince ise sin (س) harfini seçer. Örnek:

(ساناكين) 84b-14, (اسي) 59a-10, (قانسك) 71a-13, (شد) 75a-14

Eğer s sesi kalın sıradan ise ekseriyetle sad (ص) harfini seçer. Örnek: (صيد) 46b-1, (صويوڭا) 54b-1, (صانو) 70a-5

Her ne kadar kelime kalın sıradan olsa bile bazan s sesinin sin (س) ile yazıldığını tesbit edebiliyoruz. Örnek:

(سقين) 86b-9, (سقار) 85a-5, (سويج) 52a-5, (ساغشي) 42a-2

t ünsüzünün yazılışı

Türkçe kelimelerdeki t ünsüzünün karşılığı arap alfabesinde iki harftir. Te (تا) ve tı (ط). Kalın sıradan olan kelimelerde ekseriyetle tı (ط) harfi kullanılır. Örnek:

(طفا) 81b-7, (طشره) 82b-10, (طلايسن) 81a-10, (طتمق) 78b-5

Bazan te (تا) harfi de kullanılır. Fakat sonra gelen harfin kalın olmasının tesiri olabilir:

(تاوق) 6a-3, (تخل) 54a-4, (تابان) 39b-3

Eğer ilk harfi tı olmasa, kelime ortasında ve sonunda t sesi te (تا) harfi ile yazılır. Örnek:

(اشتمك) 78b-1, (ات) 78a-8, (قات) 80b-4, (رتوله) 86a-2

3. BİTİŞİK YAZILAN KELİMELER

ile bağlacının yazılışı

Bugün bitişik veya ayrı yazılabilen bu bağlaç metnimizde daima bitişik yazılmıştır. Örnek:

(ياشله) 82a-7, (ايله) 86a-2, (عشقلا) 65b-7, (بيريله) 84b-1

içün edatının yazılışı

Türkiye Türkçesinde daima ayrı yazılan için kelimesi metinde devamlı bitişik yazılmıştır.

(انوجون) 29a-6, (قلوغجون) 84a-10, (جانجون) 77b-14

i- yardımcı fiilinin yazılışı

Bu yardımcı fiil çoğunlukla bitişik yazılırken;

(ادرنشك) 69a-2, (قانسك) 71a-13, (عماريفسك) 49b-1

(كاركيسه) 42a-11, (اندبيسه) 87a-4, (مفليسدم) 21b-12

Bazan da ayrı yazıldığını görüyoruz.

(عاشق ادم) 28a-3, (مس اسك) 71a-13

iken zarf-fiilinin yazılışı

Genelde bu zarf-fiil bitişik yazılır. Bazan da ayrı yazılır.

(الويياني) 26b-3, (بوزده آين) 69b-11, (وركيان) 69b-11

ne kelimesinin yazılışı

Ne kelimesi çoğu yerde ayrı yazılırken bazı kelimelerle bitişik yazılabiliyor. Örnek:

(نیدرز) 50a-3, (نتد) 64a-14, (نولا) 31b-13, (نیلا کیسی) 81a-10

ki ve kim kelimelerinin yazılışı

Ki ve kim bağlaçları ayrı yazıldığı gibi bazı yerlerde de kendinden evvelki kelimelerle bitişik yazılmıştır.

(اشتمگ) 47b-5, (انیکه) 79b-10, (بلکه) 25a-13, (بیله سنکه) 74b-5

Nadiren kendinden sonraki kelimeyle bitişik yazılır.

(کانه) 84b-6

4. BAZI ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN YAZILIŞI

Bazı Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışında esas imlalarından farklı yazıldıklarını görüyoruz.

a. Arapça kelimelerin ortasında bulunan hemze bazan ye (ی) harfi ile yazılır.

(قائیم) 67a-7, (زایل) 67a-6, (زایما) 77b-44

Bazan da hem hemze hem de elif (ئ) ile birlikte yazılmıştır.

(جبرائیل) 39b-9, (عمرائیل) 46b-5, (ملائیکه) 77b-10, (قائیل) 67a-1

b. Arapça ve Farsça kelimelerde bulunan dal harfleri noktalı olarak yazılmıştır.

(سینا) 43a-10, (دینار) 42b-6, (حزمت) 28b-13, (سینا) 25b-12

Bazan da dal (د) harfi kelimenin sonunda bulunursa asıl imlası dışına çıkılarak te (ت) harfi ile yazılmıştır.

(زرتدن) 47a-12, (درتدن) 24a-12, (درتلو) 28b-8, (زمرت) 40a-13

c. Arapça kelimelerin sonunda bulunan ha-yı resmîyeler (ه) ek geldiğinde yazılmamıştır.

(جیاسی) 41a-7, (غضدر) 77a-4, (سختی) 87b-6

(فتنی) 41a-4

5. ULAMA

Metin vezne bağlı kalınarak yazıldığından zaman zaman ulama (ٲ) işareti kullanılmıştır. Bu işaret bazan ünlü ile ünlü harf arasında bazan da ünlü ile ünsüz harf arasında kullanılmıştır.

Metindeki bu işaretin kullanılması halinde iki ses olayı ortaya çıkıyor. Birincisi iki kelimenin bir kelime gibi okunması:

(حکم اده سن) hükm_idesin 29b-1, (جور اول) cevr_ol 28b-8
 (ختم اولدي) hatm_oldı 25b-9, (ترك ادوني) terk_idübeni
 30a-2

İkincisi ise ünlü düşmesidir. Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan başka bir kelime ile karşılaştıkça ünlüden biri düşer. Örnekler:

(سزى اي معتبر) sözi_i mu'teber 48a-8, (كه اولد) ki_oldur 43a-1
 (بلله اجن) belki içen 43a-12, (بويله اولد) böyle_oldı 43a-13
 (طوره ابره) tura iresin 53a-3, (بوزده ايكنى) bunda_iken 69b-11
 (اواره آيله) avare eyleme 53a-14, (كوشيله آتون) gümüş-ile altun
 39b-14

6. ŞEDDENİN KULLANILDIĞI KELİMELER

Bazı Türkçe kelimelerde şedde kullanılmıştır. Aslında şedde Arapçaya has bir işarettir. Örnekler:

(بللو) 74a-6, (بلو) 82b-10, (اسوى) 59a-10, (اصوى) 42b-5

M E T İ N

- 1
- KLb 1. Kaṭralar saçam 1
Tāze idem cān ü 'akl ü şūreti
2. Ol gülistān kim yokdur aña zevāl
Gülleri anuñ dikensüz bī-melāl
3. Gülin kokuladım saña i yār
Ol kokudan olasın mest ü humār
4. Kulaguñ açgıl berü hikmet budur
Ağzuñ açgıl berü şerbet budur
5. Çün bu şerbetden içesin bī-gümān 5
Ol deñiz sırrın bilesin sen 'ayān
6. Bilesin deryē nedür kaṭra nedür
Olasın gevherler-ile sen de pür
7. Dünyadan kanat kaku silkinesin
Bī-gümān ol lā-mekāna iresin
8. Olasın tāvus-ı bağ-ı kuds hem
Cilvegāhuñ ola 'arş-ı muhterem
- S2a 1. Şol deñizde bahri bulasın i cān
Var-idi ol yoğ-idi kevn-i mekān
2. 'Arş u kürsī yoğ-idi kevn ü mekān 10
Gökler ü yirler dahı nūr u zulem
3. Ādem ü cinnī vü hūrī kamular
Cennet ü dahı bu yidi tamular
4. Ol deñizde cümlesi ğark-āb-idi
Gizlü-y-idi görinen bir āb-idi
5. Bir çekirdekde bir ağaç gizlüdür
Ger inanmazsañ dik ü āhır anı gör
6. Sorar-iseñ sen seni bir kaṭrasın
Ol deñizden ol güneşden zerresin
7. Çünki asluñ ola ol deryā-yı pāk 15
Hayf ola kim olasın sen bunda hāk

8. Bu dikende kalasın gül sanuban
Aldanasın zehre sen mül sanuban
9. Anlayu-bak bu dikendür gül degül
Zehir ni tiryâkdur hem mül degül
10. Nakşına bu dünyenün aldanmağıl
Lezzetine barmağunı banmağıl
11. Dünyeye köpri dimişdür Mustafâ
Köpriyi geç kim bulasın sen safâ
- (1) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ الدُّنْيَا قَنْطَرَةٌ فَأَعْبَرُوا مَا وَلَا تَعْرَبُوا
12. Yol eri nice yolında diñlene 20
Menzile varmazsa kanda eglene
13. Gel kanat vka kuşduralum şevk-ile
Uçalum ol haşrete biz zevk-ile
14. Çün kanat virildi saña uçmağa
Bu yidi kat gökleri hep geçmege
- 2b 1. Hayf ola kim kanaduñ sındurasın
Dünye taşı-la seni döndüresin
2. Kalasın bu mezbele içre pelîd
Urıla üstüne hem muhkem kelîd
3. Dünye zindânında kalasın ebed 25
Bulmayasın anı kim oldur ahad
4. Ger hümâ gibi uçuban gidesin
Tiz zamânda asluñi seyr idesin
5. Bulasın asluñ gibi şeksüz beka
İrmeye dahı saña hergiz fenâ
- HÂZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ ENNE'LLÂHE
TA'ÂLÂ HALAKA'L-ÂLEME VE LİEYYİ
ŞEY'İN HALAKA ENNEHÜ HALAKA BENİ
ÂDEME 'ALÂ ERBE'ATİ AKSÂMİN
6. Girü geldik ol deñiz sözine biz
Diñle imdi kim ola cañun temiz
7. 'Âlemi nice yaratdı ol hakîm
Dürlü hikmetler ki kıldı ol kadîm

(1) "Dünya bir köprüdür, onu geçiniz. Öm-
rünüzü, dünya onarımıyla geçirmeyiniz"
(Hadis Meali)

8. Ya sebep ne oldu bunu düzmege 30
'Alemün cevherlerini dizmege
9. Gökleri neden yaratdı yirleri
Dahı hem melekler ü ins ü perî
10. Dahı hayvân u nebât u ma'deni
Nice itdi aşikâre ol ganî
11. Eydeyin 'akluñ eger añlar-ise
Kulağun söz incüsin diñler-ise
12. İncüyi la'l üzre ārāyiş idem
Yüzümi yire uram nāliş idem
13. Tā ki baña keşf ide bu rāzı ol 35
Doğrı söyleye dilüm azmaya yol
14. Çünk'işāret Hakdan irdi iy cüvān
İdeyüm bu gizlü sırrı ben 'ayān
- 3a 1. Küntü kenzün sırrını zāhir kılam
Ol bilinmek sevdügin bāhir kılam
(1) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَى عَنْ اللَّهِ تَعَالَى كُنْتُ كَنْزًا
مُخْفِيًا فَاحِبُّ أَنْ أَعْرِفَ فَيُخْفِيَ خَلْقَ الْخَلْقِ لِأَعْرِفَ
2. Ol deñiz kim yoğ-idi aña nişān
Ne zamān var idi anda ne mekān
3. Yoğ-iken bu 'ālem ü kevn ü mekān
Var-idi ol pādişāh-ı bī-mekān
4. Kāfir olur aña kim itse gümān 40
Olma kör açğıl gözün getür imān
5. Çünki bilinmekligi sevdi o şāh
Yaradup düzdi bu halkı ol ilāh
6. Ya'ni deryā mevc uruban çalkanur
Gizlü gevher taşra çıkar yaykanur
7. Geldi bir mevc gevher oldu enbiyā
Dahı bir mevc incü oldu evliyā
8. Dahı bir mevc 'akīk-ı etkiyā
Oldılar zāhidler añlar bī-riyā

(1) " Ben, gizli bir hazine idim. Bilinmeyi ve tanınmayı sevdim. Bunun için de mahlukatı yarattım." (Kutsi Hadis Meali).

9. Şol kalan kum u kayrı kim anda var 45
Bu kalan halk-ı denîdür bil i yâr
10. Bu 'aceb deryâ ki mevci dürlüdür
İçi birdür lîki taşı dürlüdür
11. Kimi mu'ciz kimi sâhir görünür
Kimi mü'min kimi kâfir görünür
12. Zâtı bir gerçi sıfâtı bî-'aded
Nitekim gölgeñ iki sen bir cesed
13. Yahu biñ gözgüye baksan iy cüvân
Görinür biñ sûret anda bî-gümân
14. Lîki sen birsin ikilik sende yok 50
Gerçi kim sûret görindi-se şovuk

3b EL-KİT'Â FÎ BEYÂNİ'N-NASİHA

1. 'Ârif oldur kim sûrete kalmaya
Gözüye bakubanı 'aks almaya
2. Sûret issin isteye ol durmadın
Mevce bakmaya deñize girmedin
3. İde ol deryâ-yı kendüyi fenâ
Tâ ki anuñ ola ol 'izz-i bekâ
- MATLA'İ'L-KELÂM MA'A'N-NASÂYİH
4. Yine uş itdi gönül deryâsı cüş
Şaçdı gevherlerini halk üzre hoş
5. Gevher alanlar kamu oldu ğani 55
Almayanlar müflis oldu irmez eli
6. Sayrafî bilür güherler kıymetin
Boncuk alan alımaz gevher şatun
7. Şeb-pere çünkim çirâğa meyl ider
Yanar ü müflis kalır bî-bâl ü per
8. Zerreyi gör kim güne meyl eyledi
Lâ-cirem gökden yaña nîl eyledi
9. Zerre gibi seyr idersen ol Haka
Uçasın göklere bulasın bekâ
10. Aldanursañ bunda dünyâ şem'ine 60
Yanasın pervane gibi lem'ine

11. Dünya odına kanaduñ yakmağıl
Doğrı yolu köyup egri gitmegil
12. Gel kanat kakuşduralum uçalum
Bu yidi kat gökleri biz geçelüm
13. İrelüm ol hażrete bulup bekā
Bulmayalum dünyede ayrık fenā

K3b 1. Çünki mevc urup o deryā çalkanur
Gizlü sırlar taşrasına yaykanur

2. Ol deñiz köpügünce daki āsumān
Hem ferişteher hüriler bī-gümān

65

3. Dahı 'arş ü kürsī vü levh ü kalem
Andan olmışdur kamu iy muhterem

4. Dört 'anāsır ol deñizün keffidür
Her birisi 'ālemün bir saffidur

5. Dahı ma'den dahı hayvān hem nebāt
Kalıbı insān ki oldur bī-sebāt

6. Fıkr kıl ki bu kamu cānlar nedür
Ol deñizden her biri bir kaṭradur

7. Zī-deñiz kim suyu anuñ cānı ola
Köpügi hem kalıbı insān ola

70

8. Hem buhārından ola heft āsumān
Hürilerle dahı 'arş ü hem cinān

9. Ol-durur deryā-yı vahdet bilseñe
Ol-durur bākī taleble bulsaña

10. Ol-durur hayy ü kadīm ü cāvidān
Bī-zamān ü bī-mekān ü bī-nişān

11. Ol-durur 'ālem anuñ muhtācıdur
Kamu 'ālem farkatün ol tācıdur

12. On sekiz biñ 'ālem anda kamu ğark
Liki ol 'ālem degül kıl anı fark

75

13. Cümle 'ālem fānıdır ol bākıdır
Şuşamışdur kamusı ol sākıdır

14. Külli şey'in hālikün virür haber
Bozılır 'ālem olur zır ü zeber

15. Dime bākī olma kāfir işit
Gönlün içinde imān nūrın işit
16. Hāk haber habibi bize virdi haber
Biz inanduk olduñ andan bī-haber
17. Sen inanmazsañ olasin hor ü zār 80
Bu 'anāsır tamusunda yaka nār
- K4a 1. İrmeyesin vahdetī deryāsına
Boyanasin kara gönlün yāsına
2. Çünkü bildün asluñ ol deryā-durur
Boncuğı terk idüben üste durur
3. Külhanı terk eyle kıl güneş taleb
Niceye dek çekesin bunda ta'ab
4. Tütī gibi şekeristān istegil
Burnuñ-ile zağ olıban eşmegil
5. Çünkü sultān-zādesin gel hükm it 85
Mülküñe başdan başa sözüm işit
6. Gel berü kuşlar gibi biz uçalum
Varuban tahtunı hoş geçelüm
7. İçelüm anda şarābı bī-kusūr
Bizüm olsun hem yarak u kaş u dūr
8. Gel tecellī gülşenine varalum
Göz açuban Hāk yüzini görelüm
9. Kulağımız işide atadan selām
Bizden ola rāzı ol zi'l-enām
10. Girü geldük ol denizler mevācına 90
Kamu pādişāhların ser-tācına
11. Kamu 'ālem maksūdı muhtācına
Halkdan anuñ eksügi muhtācı ne
12. Kendüsi bildürmek-çün sevdi zāt
Zāhir oldu pes esāmī vü sıfāt
13. Halkı yaratdı pes anı bileler
Kulluk idüp dün ü gün anı bulalar
14. Zifrā balık suda-y-iken bilemez
Neydügin su fikrin anuñ kılamaz

- K4b 1. Seni sudan çıkarsa tizcegez 95
 Yohsa cānı tizcek anuñ çıkar
 2. Bile ol dem hayātı su imiş
 Ölmek aña sudan ayrılmağ-ımış
 3. Katralar mādām kim ol deryādudur
 Bilmezler ol deñiz deryā nedür
 4. Çıkdılar köpüklere ol dem revān
 Oldılar cān gevdelede uş 'ayān
 5. Merkeb oldı bu beden ol katraya
 Ki anuñ-ile seyr idüp dostā ire
 6. Bu el'acebdür ne-y-imiş katralar 100
 Dün ü gün durmaz işi dostın irer
 7. Kamu 'ālem istegi ol dost yüzi
 Tolıdur andan cihān aǵıl gözi
 8. Ger kamu perdeler yere süresin
 Kanda yakarsañ hemān dost göresin
 9. Kulagundan çıkarursañ panbuğın
 İşidesin her yañadan dost ötin
 10. Bilesin hem katra deryā olduğın
 Ol deñizde mahv olıban nic'olduğın
 11. İşid imdi neyledi ol katralar 105
 Seyr idüben her yaña dostı arar
 12. Kimi ol katranuñ dostı yañllur
 Dost diyüben dünyayı her kığırur
 13. Yil gibi yiler kazanç ardınca ölür
 Yile yile nāgehān bir gün ölür
 14. Gitdi merkeb kaldı kendüsi yayak
 Yol kaçan alsa gerek menzil irak
 15. Kaldı zulūmāt cehenneminde ebed
 Bulmayasın anı kim oldur ahad
 16. Bu-durur merdūd-i Hak bilgil i cān 110
 Key sakın bunlardan olma iy cüvān
 4a 1. Yol teferrüclerini bir bir görür
 Deñize varınca ol seyrān kılur

2. Hem tecellî-yi sıfât nedür bilür
Dahı esmâ dahı ef'âl keşf olur
3. Kimisine ol kaṭranuñ Hak bildürür
Tarfetü'l-'ayn içre deryâyâ irgürür
4. Aña meczûb didiler ehl-i yakîn
Olmağıl ehl-i gümân sen key sakın
5. Bilmez ol bu yol teferrüclerini 115
Zire kim dirmedi yol güllerini
TEMSİL-İ Fİ VUṢLATI'L-MECZÛB
6. Şöyle kim götürseler seni revân
Ka'benüñ içinde kosalar i cân
7. Bilmeyesin Şam ü Mısırı neydügin
Kuds ü Medîne dahı nice'ydügin
8. Ol sülûk ehli-durur akvâ bilün
Cezbe ehlinden gümânı siz silün
9. Zîre kim ehl-i sülûk cehd itdi hoş
Zâhir-ile bâtını cem' itdi uş
10. Cezbe ehli kaldı bâtında i cân 120
Zâhiri oldı harâb anuñ ayân
11. Meger andan berüye ide sülûk
Yig ola ehl-i sülûkden çün mülûk
TEMSİL-İ Fİ RİC'ATI'L-MECZÛB
12. Şöyle kim ka'be içinde durasın
'Azm idesin girü bunda iresin
13. Şâm-ile Kudsi göresin şād olup
Ol habîbüñ nûrı-la âbād olup
HÂZİHİ'L-KİT'A Fİ VASFI'L-'AŞİK
- 4b 1. Kimisi ol kaṭranuñ yolda-y-iken
Merkeb ola vü harâb ola beden
2. Zâr ü hayrân kalmış-iken yolda ol 125
Kudret eli çeke ilte anı yol
3. Tizcegez maksûdına yitişdüre
Kaṭrasın alup anuñ bahre ire
4. Zîre 'ışk yolında ölen olur şehîd
Bu sözüme şek getürme iy yigid

(1) مَا قِيلَ مِنْ مَاتَ مِنَ الْعَشَقِ فَقَدَ مَاتَ شَهِيدًا

TEMSİL Fİ HALİ'L-'AŞİK

5. Söyle kim bir kişi bağlansa kemer
Ka'beye varmaklığa kılsa seier
6. Ka'be yolında ölürse ol kişi
Hac sevābı yazılır budur işi
7. Niyyeti zīrā anuñ sāfī-durur 130
Lā-cirem 'azmi hemān kāfī-durur
8. Hayr niyyetler 'ameliden tāze ter
Uş bu söz ol Mustafādandur haber

(2) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ نِيَّةُ الْمَوْتِ مِنْ خَيْرِ مِنْ عَمَلِهِ

HAZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASİHA

9. Gel berü sen de kemer bağlanalım
'Işk-ile bu yolu seyr eyleyelüm
10. Ger irersevüz ol ulu hażrete
İrişevüz şeksüzün biz devlete
11. Ol bekā mülkinde bākī olavuz
Biz dahı anda takarrüb bulavuz
12. Hem tecellī nūrına şark olavuz 135
Gide zulmet nūr-ile şark olavuz

5a TEMSİLÜN AHAR Fİ TECELLİ'Z-ZAT

1. Diñle saña dahı bir temsīl ödiyem
Tütü bigi dürlü şekerler yiyem
2. Gülsitānuñda bitürem tāze gül
Suvaram gönlün bağına sāfī mül
3. Ol deñizden aluban dürlü dürer
'Aklunun kulağına takam güher
4. 'Işk odına altun gibi seni yakam
Küpe eyleyüp kulaklara dakam

(1) "Aşkinden dolayı ölen kişi, şehit olarak ölür" (Kibar-ı Kelam meali).

(2) "Müminin niyeti, amelinden hayırlıdır "
(Hadis Meali).

5. Ger yanarsaṅ 'ıṣka sen nūr olasın 140
Ol deñizde dürlü gevher bulasın
6. Tola hazneṅ gevher olup pādiṣāh
Gāṣiyēṅ götüreler mīr ü sipāh
7. Lā-mekān tahtında sultān olasın
'Iṣk-ile cümle murādun bulasın
8. Ol misāl bu ki elüne iy dede
Bir bıçak alsaṅ dahi soksaṅ oda
9. Ol od anı kendüye tiz dönderür
Od gibi degdügi yiri yandırur
10. Od sıfātı bir kızillıkdur alur 145
Sūretā olda hemān bir od olur
11. Ger çıkarsaṅ oddan anı iy dede
Yakmağı kızillığı şol dem gide
12. Kaṭrada çünkim irüp bahre gire
Baḥr anı kendüye döndüre yara
13. Bahruṅ ol kamu sıfātın urınur
Sūretā hem şeksüzün ol baḥr olur
14. Līki girü dönse gelse merkebe
Lā-cerem andan gider ol mertebe
- 5b 1. Kaṭra girü kendü vaṣfın urınur 150
'Acz-ile gelür bu halka görünür
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASİHA
2. Gelgil imdi 'acz evinden taṣra bak
Ol bekā milkinde eylegil tırak
3. Gel berü bu dünyeyü biz koyalum
Dünye çirkinden elümüz yuyalum
4. Şanmağıl bu dünyeyi hūb u güzel
Bir karı avrat-durur fi'l-meşel
5. Yüzi çirkin çekmiş üstine nikāb
Aç nikābın gör yüzün naḥs ü harāb
6. Hayf ola kim var-iken ol bī-nazīr 155
Dünye sevüp olasın hor ü ḥakīr
7. Ya ilāhī cümle 'aşıklar-ile
Bize rüz eyle rızān dīdār-ile

HÄZİHİ'L-KİT'Â Fİ BEYÂNİ'R-RÜHİ YÜFNÂ
HAYRÜ'L-VÜSÜLİ İLÂ BAHRİ'L-VAHDETİ LÂ
YÜFNÂ

8. Diñle döndük girü evvelki söze
Çünkü sâlik bakdı ol görklü yüze
9. Ol deñizde kendü ol dem mahv olur
Merkebi hayrân olup taşra kalur
10. Sürete bahre muhâlif oldu ol
Mahv olardı kaçra gibi bahre ol
11. Lâ-cerem mahv olmağa bulmadı yol 160
Kaçra gibi beñzeseydi nehre ol

TEMSİLÜN Fİ FENÂİ'R-RÜHİ VE 'ADEMİ
FENÂİ'L-KALBİ

12. Şöyle kim ördek yumurdasın iöyâr
Tavuk altına kosañ iy ihtiyâr
13. Bassa yavruyu çıkarsa süriben
Göl kenârına anuñla varuban
- 6a 1. Yavru çünkim göl kenârına gele
Zevk-ile hoş kendüyi suya sala
2. Çok şafâlar süre anda şevk-ile
Daşrada tavuk gaka layu kala
3. Giremez tavuk göle zevk itmege 165
Yavrusı gitdüğü yola gitmege
4. Zîre ördek yavrusı mâi-durur
Lâ-cirem zevk ü şafâsı su-durur
5. Ol tavuk mâi degül çünkim kaçar
Göle girmekden irak yire uçar
- HÄZİHİ'L-KİT'Â Fİ BEYÂNİ'N-NASİHA
6. Gel berü ördek gibi biz uçalum
Baħr-i 'ummânda varup hoş geçelüm
7. Sürelüm anda şafâlar rüz ü şeb
Ol deñizde idelüm dürlü tarab
8. Niceye-dek çekesin bunda ta'ab 170
Yandurasın yüregi kurıya leb
9. Ger tavuk gibi kalursañ bunda sen
Kurtarımazsın burada baş esen

10. Ol ecel toğancısı bir gün irer
Seni ol dem toğanına bahş ider
11. Gel berü cān kurtarı-gör buradan
Ol bekā milkinde tutgıl hoş vatan
12. Nişe bilmezsin bu cānuñ kıymetin
Alınur mı yohsa akçayla satın
13. Şeyh etegine yapış muhkem düriş 175
Gice gündüz kullığına hem giriş
14. Her ne dir-ise mutî' olgıl aña
Tā ki azmış işlerün cümle aña
- 6b 1. Tavuğ-isen ördek eyleye hemān
İde 'ummāndan yaña seni revān
2. Zîre şeyhün ol deñizde bahrisidür
Etegin dut iste andan dürlü dürr
3. Cānuña kanat virüben uçura
Bu yidi kat gökleri hep geçüre
4. İlte seni yüce sultān katına 180
Yüz urasın anda anuñ hażrātına
5. Kapuda sen de mukarreb olasın
Cennet ü hūri-le didār bulasın
6. Lā-mekān milkinde sultān olasın
Zevk içinde cāvidānī kalasın
7. Şeyhe kulluk nice diyelüm
Anda senün kamu kayduñ yiyelüm
HAZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYANİ HİDMET'İ-L
MÜRİD VE Fİ TEMSİLİ'Ş-ŞEYHİ VE'L-MÜRİD
8. Gel bu kullıkdan okıgıl bir varak
Şol tavuk yumurdasından e'l-sebak
9. Diñle saña girü hikmet söylerem 185
Gözün açup hem dahi 'akluñ direm
10. Cānuñi ma'nî suyu-la bitürem
Şekkeri saña yük-ile yitürem
11. Çün yumurdaları tavuk kim basar
Kendüyi ol dünya hālinden keser

12. Bir bucağa girüben epsem olur
Terk ider kamusını sankim ölür
13. Fikri oğul kız hâşıl eylemek
Gice gündüz durmadın ol yir emek
14. Çalkar anı dürlü san'atlar ider 190
San'atında şeyh mähir mu'teber
- 7a 1. Ol yumurdanuñ kimisi cān bulur
Kimisi bulmaz kimi bulur ölür
2. Gör ki ba'zısı anuñ yavrı çıkar
Ba'zı yiyidün olur içi kōkar
3. Cān dahı bulımadı oldı harāb
Gel yemeklik tavuğa aña savāb
4. Zīre evvel dutulurdı menfe'at
Yiy-idi şimdi kalıp bī-menfe'at
5. Şol yumurda kim tavuk altındadır 195
Gice gündüz hem anuñ hükmindedür
6. Çalkayup nice dilerse dönderür
Şeksüzün yavrı oluban cān bulur
7. Şol ki tavuk hükim altında olmadı
Çalkamakda ol bile bulunmadı
8. Lā-cirem murdār olur içi harāb
Menfe'atden kalur ol bil iy şebāb
9. Şol ki gāh hükminde gāh taşra olur
Cān bulur ol līki kalıpdā olur
10. Aç gözünü bakgıl işbu kudrete 200
Tā düşünesin buradan hikmete
11. Bilesin şeyhe murīd nice gerek
Şeyh kullıkında yiymek ol emek
12. Şeyh hükminde olursa tā ebed
Maksūdına irgüre anı ahad
13. Ol yumurda gibi tizcek cān bula
Ölmeye ol dünyede diri kala
14. Şeyh hükminde olursa tā ebed
Maksūdına irgüre anı ahad

15. Şeyhi hükminden eger taşra düşe
Şeksüzün bulmaya cân bil iy paşa 205
- 7b. 1. Gāh anuñ hükminde geh taşra olan
Ol-durur kim cân bulup girü ölen
2. Hükmi altında olmağ-ile cân bulur
Taşra düşse girü tizcegez ölür
3. Zīre kim bulmamış-idi ol kemāl
Taşra düşmeklik-ile buldı zevāl
HĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ'L-MÜRĪDĪ İZĀ
KĀNE TAHTĒ TAŞARRUFĪ'S-ŞEYHĪ VE YEKŪNŪ
MUKARREBEN İNDEHŪ BĪ'L-HİZMETĪ TAHSULU
MURĀDEHŪ VE YASILŪ İLĀ RABBĪHĪ VE FĪ
BEYĀNĪ'N-NESĀYĪHĪ'L-CELİL
4. Girü bir hikmet sözün söyleyem
Şekkerī söz-ile seni toylayam
5. Diñlegil tavuk ki yumurdaları 210
Eyideyim ki nice çalkar bunları
6. Nişe dönderür hem altın üstine
Eyideyim diñler-iseñ maksūdına
7. Şol yanı kim kendüye yakın olur
Bil ki tizcek anuñ içi kan olur
8. Ol ırak yanın dahı pes dönderür
Tā ki anı dahı kana dönderür
9. Sen dahı ger şeyhe yakın olasın
Tizcegez kan oluban cân bulasın
- K9a 13. Çünki kana döne eti cân bulur 215
Taşra dünyaya çıkup pervāz urur
- §7b 10. Ol bekā milkinde pervāz urasın
Şeksüzün hūr-i cināne iresin
11. Bula cânuñ orada dürlü safā
Rāzı ola senden Muhammed Mustafā
12. Bunda dünyā zinetine kalmağıl
Rengine bakubanın aldanmağıl
13. Dünya nakşına kalanlar iy halil
Yarın anda oldılar hør ü hacil
- 8a 1. Bakmadı yüzlerine Rabb ü celil 220
Kıldı anları cehennemde zelil

2. Seni bunda koyu-virdi ol ilāh
Hem bezedi dünyesin ol pādīshāh
3. Şekkerin gösterdi zehrin gizledi
'Ārif olan zehrin anuñ izledi
4. Gördi kim şekker didügi ağulu
Zerrece dadmadı andan ol ulu
5. Kaçdı aslandan kaçır gibi ırak
Lā-cirem itdi bekā milkin tırak
6. Kurtılup ol zehrden pāk oldı ol 225
Bakī mülkde cāvidāne kaldı ol
7. Sen dahı gel kendüziñi eyle pāk
Olmağıl bu dünya külhānında hāk
8. Gel hümāsın gülşenüñi iste var
Külhanı külhancıya koğıl i yār
9. Tütī yimege şekker lāyık i cān
Kelb olan bil cıfeye tālīb 'ayān
(1) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ الدُّنْيَا جَيْفَةٌ وَطَالِبُهَا كَلَابٌ
10. Tazı at gibi çemen seyr eylegil
Bunda eşek gibi çamur çekmegil
11. Gül kohusın bülbüle sor iy 'azīz 230
Bu cu'aldan sormağıl kılmaz temiz
12. Şol ki sözdür uş didüm saña işit
Bu sıfātđan kendüzüñi pāk it
13. Pāk ol kim pāke lāyık olasın
Lāyık olursañ dahı cān bulasın
14. Küfrüñi degşürüp imān bulasın
Nefsüñi yakubanın nūr olasın
- HĀZİHİ L-KIT' A Fİ BEYĀNİ 'S-SĀLİK HİNE 'L-
VUSŪLİ İLĀ BAHİRİ 'L-VAHDETİ YEZŪLŪ 'İNDE
'L-VUCŪDİ 'L-MECAZİ VE YETEHAKKAKŪ Bİ 'L-
VUCŪDİ 'L-HAKİKİYYİ TAHSŪLŪ HİNEİZİN LEHŪ
ELEYSE Fİ 'LLĀHİ

(1) " Dünya bir leştir. Onu isteyenler ise köpeklerdir " (Hadis Meali).

- 8b 1. Sözü öküştür diñle sâlik hâlini
Ol deñizde eyideyim ahvâlini
2. Çünkü mahv oldu o deryâda o cân 235
Gitdi kaṭra kaldı ol deryâ hemân
3. Gitdi kul mahv oldu kaldı pâdişâh
Kul şâh oldu ol şâh-ile i şâh
4. Kul ki kullukda ola olmaya şâh
Kullığı gitse olur ol pâdişâh
5. Kaṭra kaṭrayken kaçan deryâ olur
Kaṭralık gitse hemân deryâ kalur
6. İşbu sözi añlağıl sen iy 'aziz
Tâ ki zulmetden cannûn ola temiz
7. Mülhid olanlar buradan yol azar 240
Tamu zencîrine kendüyi dizer
8. Kaṭralıkda kendüyi deryâ sanur
Bu sözi-le zi ki hakdan ayrılır
9. Yâ ilâhî bize toğrı yola sen
Kulağız ol eylegil başı esen
10. Rahmetünden sen bizi ayırmağıl
Sevgünü bu gönümüzden ırmağıl
HAZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ RİC'ATI'S-
SÂLIK MİNE'L-HAKKI L-HALKİ VE HİNE
İZİN LÂ YESKUTU 'İNDE'T-TEKLİFİ KEMÂ
YEKÜLÜ BA'ZU'L-MELÂHİD
11. Diñle imdi ol deñiz lutf işledi
Merkebine kaṭrayı bağışladı
- 9a 1. Zâhiri-le bâtinını cem' ide 245
Geh gele bunda u gâh anda gide
2. Bu iki mülkde ola ol pâdişâh
Kullar ola cümle aña ol ola şâh
3. Çünkü sâlik girü geldi merkebe
Ol denizden hâşıl oldu mertebe
4. Yolu öğrendi bu durmaz hâ gider
Ol deñizde yüzgüçilik kasd ider

5. Bahri olmak ister anda gevheri
Çıkaruban olsa gerek cevheri
6. Gice gündüz düşdi ol sevdāya bes 250
Pādişāh kulluğın arturur heves
7. Zīre evvel pādişāhı görmedin
Kulluk iderdi agāhī dırmadın
8. Çünki gördi kulluğı artmak gerek
Tā ki şāh katında ola yigirek
9. Ol deñize çün nihāyet yok-durur
'Akıl olan yüzmekini arturur
10. İşbu beyti kim Menlā hoş didi
Anlayanuñ gönli pasını yudı
11. ای برآز ر بی نهایت ذکر هست
بر هر آنچه می رسی بالله میست 255
12. Ya'ni dergāha nihāyet yok-durur
Her neye irseñ durma anda gide-gör

HĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ ENNE'T-TEKLĪFE
LEV SEKATĀ BĪ HUSŪLĪ'L-KEMĀLĀTĪ 'ANĪ'N-
NEBĪYYĪ 'ALEYHĪ'S-SELĀM VE İNNE'L-'ABDE
'L-KĀMİLĪ YURĪDŪ FĪ HĪDMETĪHĪ

13. Görme misin fahr-i 'ālem Mustafā
Ol habīb-i hem resūl-i müctebā
- 9b 1. Seyyid-i kevneyn-i fahr-i'l-'ālemīn
Sevdi anı ol ilāhe'l-'ālemīn
2. Didi ger sen olmasaydın yā halīl
Gökleri yaratmaz-idüm ben cəlīl
(1) قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَوْلَاكَ مَا خَلَقْتُ الْاَفلاكِ
3. Ol makāma kim varupdur ol resūl 260
Kimse varmadı bu sözi kıl kabūl

(1) "Sen olmasaydın,,felekleri yaratmazdım"
(Kutsi Hadis Meali).

4. Ol denizden kim çıkardı cevheri
Görmedi 'ömrinde anı bir cevheri
5. Ol denizde mevc-i a'lāvoldı ol
Ol sadeide dürr-i a'lā oldu ol
6. Ol gülistānda olup sultān-ı gül
Kamu 'ālem halkına ol sundı mül
7. Hizmetē kendüyi nice cüst urur
Ol işikte bir ayak üzre turur
8. Hizmet itmekden şişer ayakları 265
İşid ahī işbu sözi iy yol eri
(1) قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي شَأْنِهِ طَه مَا أَنْزَلْنَا
عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى إِلَّا تَذَكُّرًا لِمَنْ يَنْحَسِبُ
9. Bu kadar kulluğı dahı irgürüp
Eydür ulu haşrete yüzün urup
10. Şol ki bilmekdi seni ben bilmedim
Şol ki kullıkdı saña ben kilmadım
(2) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا عِبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ
وَمَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ عَرَفَتِكَ
11. Ol habībün çünki böyle 'özri çok
Eyd ahī kullukdan evlā nesne yok
12. Bunda kul ol anda sultān olasın
Bunda ağla tā ki anda gülesin
- 10a 1. 'Arif ol kim dün-i gün kullık kıla 270
Ol Hakuñ kulluğanın kadrin bile
2. Olmayan kul mısra sultān olmadı
Olmayan şakird hem üstād olmadı
3. Hizmet-ile ger seni tüzidesin
Batmayasın suda şöyle gidesin
4. Mustafā diyüp-durur fī hakkıhim
Seyyidü'l-kavmi hüve hādımühüm

(1)"Ta.Ha. Biz sana bu Kurani yorulasın diye indirmedik.(Bu ayet Hz. Peygamberin teheccüt namazını uzun tutması üzerine inmiştir.) Ancak Hz. Allah'tan korkan kimseye bir nasihat olmak üzere inzal ettik." (Taha Süresi 1-3. ayetler).

(2)"Ya Rab, sana hakkıyla ibadet edemedim. Seni hakkıyla bilemedim." (Hadis Meali).

(1) قال النبي عليه السلام سيد القوم خادهم

5. Ya'ni kavmuñ ulusu kullık iden
Kendü hizmet yolına tüzüp giden
6. Ulu olmak ister-iseñ hizmet it 275
Evliyāsına Hakuñ sen iy yigit
7. Tā ki bir gün ela elüñ alalar
Sini ol Hak hażretine ilteler
8. Hak seni anda mukarreb eyleye
Dürlü hil'at geydüre hoş toylaya
9. İçüre anda şarāb-ı lem yezel
Hem ebed senüñ ola vü hem ezel
TEMSİL-İ Fİ BEYAN-İ HĀLİ'S-SĀLİK
10. Diñle imdi Cevheriden cevheri
Saklağıl hazneñde işbu cevheri
11. Añlar işbu sözümi ol yol eri 280
Zire bilür Cevheri ol cevheri
12. Sözde çünkim dürlü şan'at gösterem
Söz kala aña ne hizmet gösterem
13. Bir misāl direm eger güş kılasın
Ol geçen sözleri bir bir bilesin
- 10b 1. Ol bu kim bir kişi bilse var-durur
Bir ulu sultān kim ol kadir-durur
2. Mülki çok kendü-durur sāhib-'ālem
Şöyle kim vaşfın yazamazdı kalem
3. Hüsnü hüb u hulki gökçek bī-bedel 285
Ana kul olmuş kamu sāhib-divel

(2) قال الله تعالى ليس كمثلهم شيء وهو السميع البصير

4. Arzu itse yüzün anuñ görmege
Ol ulu sultān katına varmaga
5. Şevki gālib oldu gör kim neyledi
Turi-geldi yolın anuñ soyladı

(1) "Milletin efendisi millete hizmet edendir"
(Hadis Meali)

(2) "...O'nun misli gibisi (bile) yoktur. Her şeyi işiten, her şeyi gören O'dur."
(Şura Süresi, 11. ayet).

6. Ol eyelük yollarını dutup gider
Ol makāma durmadın hep seyr ider
7. Çok 'acāyib gördi yolda ol kişi
Gice gündüz oldu teferrüc işi
8. Müddet-ile irdi ol mülke revān 290
Gördi bir mülkdür ki kamu halka cān
9. Evleri sahraları kamusı nūr
Hem melek müştāk āna vildān u hūr
10. Nūrdan ırmaklar akar olmuş revān
Çevresi güller açılmış bī-gerān
11. Anuñ-ile tāze bu sahrā-yı cān
Kokusına beñzemez bü-yü cihān
12. Sekiz uçmak anda bir köşk ü sarāy
Belki ol menzilgāha ne 'akl ü zār
13. Çünkü gördi ol kişi hayrān olur 295
Kalıbı terk idübenin cān kalur
14. Kalıp ol mülkde adımın adamaz
Pādişāhdan yaña belkim gidemez
- 11a 1. Zīre mülkde nūrda nūr seyrān ider
Lā-cirem kalıp kaluban cān gider
2. Kalıbı meger ki yakup nūr ide
Köpügi deryāya karuban gide
3. Kalıp çün böyle bu vakt seyrān ider
Zīre kim başdan ayğa nūr kalur
4. Görme misin ol habīb-i Mustafā 300
Bulduğından kâbe kavseynde safā
5. Kalıbı-laydı budur kavlı-i dürüst
Sözüm anlamakda olğil katı cüst
6. Çün bu vech-ile ol er seyrān kıllur
Mülki yolında Hakkuñ hayrān kalur
7. Didi mülki böyle olan pādişāh
Beñzemez kimseye oldur ulu şāh

8. İsteyüben bulayın ol şāhı ben
'İd ola baña görem ol māhı ben
9. Çünkü görem ulu sultānna yüzün 305
Baña gevherler vire yüzün yüzün
10. Bay olam müflisligi idem irak
Hem bu mülkde eyleyem dāyim turaḳ
11. Gitmeyem ayruk ben anda ilüme
Zerre gibi çünkü irem günüme
12. Böyle diyüp bu yile bağlandı kemer
Düşdi ol illeri sultānı arar
13. Ya'ni kim ister sadefden ol durer
Ol deñizden daha biñ dürlü güher
14. Altun üzre incüyi arāyiş ider 310
Yüzün Allāha dutup nāliş ider
15. Ol ulu şehri Hak āna tuş ider
Görmemişdi anı 'ömrinde beşer
- 11b 1. Gördi kim bir şehri a'zam key ulu
Burcu-yu bārusı kamu berkilü
2. Kapusunda kapucılar bī-hisāb
Sordı söz virmediler bunlar cevāb
3. İçerü koymadılar bunu durur
Taşra hayrān oluban zār olur
4. Gördi olmaz kendü işi bağladı 315
Ol kapuda kulluğa bil bağladı
5. Rūz-i şeb söyle ayağ üzre turur
Ol kapu kullarına hizmet kilur
6. Sol kadar kullik kilur yüzün sürer
Lā-cirem kullar anı şehre girer
7. Gür gördi şehri içini key ulu
Dürlü gevher bī-nihāyet toptolu
8. Orada dürlü 'acāyibler görür
Seyr idüben şeh sarāyına varur

9. Bakdı anda gördi bir ulu sarāy 320
Ne güneş nūrına beñzer ne hod ay
10. 'Akl orada bāl ü perrin yandurur
Nefs varursa özini göyündürür
11. Çün mukarrebler duruban kapuda
Bī-hisāb ü bi-'aded ol tapuda
12. Görüben bu tertibi hayrān olur
Ölü-y-idi şanki ol dem cān bulur
13. Didi zī-şehr ü zihī gökçek sarāy
Görüne mi gözüme ol tolu ay
14. Nice görem pādişāhı bunda ben 325
Tā ki bu mülükde olavan baş esen
15. 'Aklını degşürüben gör neyledi
Anda kulluğa girü bil bağladı
- 12a 1. Ol mukarrebler ayağına düşer
Hem bilinden tizcegez zünnarı şeşer
2. Bağlanur biline hizmet kuşağın
Hem ayagından giderür tuşağın
3. Gice gündüz anlara hizmet ider
Cānına hem başına zahmet ider
4. Ol mukarrebler kaçan bunu görür 330
'İşkī da'vīsinde key sādık-durur
5. Elin aluban sarāya giyürür
Ol sa'at sultān yüzini hem görür
6. Gördi 'ālem mülkine tolmiş o şāh
Kamu 'ālem kul aña ol pādişāh
7. Külli eşyāyı muhīt olmuş görür
Kendüligi şol sa'at mahve virür
8. Çünki mahv oldu orada ol kişi
Līki anuñ dahı bitmedi işi
9. Ol mukarrebler makāmın diledi 335
Girü döndi kulluğa diş bileledi

10. Ol ışıkde bir ayak üzre turur
Göz yaşı-la sulayuban süpürür
11. Yüzi süpürge gözi sakkā olur
Her sa'atde lā-cirem fenā bulur
12. Şol kadar kulluk kılur hażretde ol
Pādişāh itdi ani bir gün kabul
13. Ol mukarreblerden oldu tapuda
Mühür virildi aña ol kapuda
14. Tāc-ı hıl'at geydürüp kıldı yakın 340
Didi degşür hālūni vü key sakın
15. Dünyeye taru gibi tağılmağıl
Gözünü ben pādişāhdan ırmağıl
- 12b 1. Tā ki şeytān gibi red bulmayasın
Bu gülüstānda bitüp solmayasın
2. Korku artukdur bilün yakınlara
Zahmetün katısı gelür bunlara
قال النبي عليه السلام أشد الناس بلاء
(1) للأنبياء ثم الأولياء ثم الأمثل فالأمثل
3. Çünki bu 'izzet virildi ol ere
Dahı artdı kulluğı diñle yara
4. Memleket kulluğı düşdi üstine 345
Dahı kulluk eylemek hem dostına
5. Görme misin dünya vezirlerinün
Kulluğı nicesi artuk bunların
6. Baña karşı gündüz ayagın turur
Gice olıcak memleket fikrin kılur
HĀTİMETÜ HĀLİ'S-SALİK
7. Şol ki kāmildür ider kulluk Haka
Mertebe arturuban bulur beka
- KL3a 6. Kulluk ile tā ki sultān olasın
Cānı terk ile cānānı bulasın
- SL2b 8. Bir canı terk eylesen dosta iresin 350
Şeksüzün bir cāna biñ cān göresin

(1)"İnsanlar arasında en şiddetli bela: nebi-
lere, sonra velilere, sonra ise derecesine
göre insanlara iner."(Hadis Meali).

9. Eylegil kendüzünü bu yolda hāk
Dünye zehrinden olasin tā ki pāk
10. Gel berü fikri gider yol varalum
Gice gündüz ol Haka yalvaralum
11. Tā ki ilte bizi dergāhına ol
Hem bulavuz hażretinde anuñ kabūl
12. Ger bu yola sen de sālīk olasin
Şeksüzün ol hażrete yol bulasin
قال الله تعالى والذين جاہدوا لنريدہم سبیلنا
(1) وان الله مع المحسنین
- 13a 1. Sālīkūn sözi burada hatm olur 355
Añlayan bu incüleri cān bulur
2. Belki ne incü bu söz gevher i cān
Her birinūn kıymeti biñ dürr 'ayan
3. Çün lisān-ı kudret oldu söyleyen
Key hatāya gire buña söz diyen
4. Her ki ala bu sözüm cevherlerin
Bize wiribisün du'ā gevherlerin
5. Sālīkūn cevherleri çün hatm olur
Dinle eyidem ki mecczūb ne kılır
EL-KİSMÜ'S-SANI Fİ BEYANI HALİ'L-MECZUB
6. Söyleyem söz kim ola cānuñ ferāh 360
Rāyigānedür alan olmaz terah
7. Yazayım bir gülsitān kim gülleri
Ma'nevī cāndur anuñ bülbülleri
8. Sünbülü ak yüzde gösterem latīf
Kohulayup cān bulasin iy harīf
9. 'Akla sıgmaz genç açam gevher saçam
Gevheri har-mühreden bir bir seçem
10. Sayrafīyem dürlü gevher çıkaram
'Akıl bāğından kızıl güller direm

(1) "Bizim uğrumuzda mücahede edenlere gelince elbette biz onlara yollarımızı gösteririz ve şüphesiz ki Allah mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir." (Ankebut Süresi, 69. ayet).

11. Sanma beni dūr yakīn bil cevherem 365
Zerreyem hem güneşem gör ne direm
12. Sen ne bilürsin ki biz ne kuşlarız
Nirede pervāz uruban kışlarız
13. Yuvamız ol lā-mekān tahtındadır
Celve urmak bize 'arş üstindedür
14. Liki düşmişüz buraya biz garīb
Yardan dahil vatandaşan bī-nasīb
- 13b 1. Zār ü hayrān yürürüz irte gice
Bilemezüz hālümüzi kim nice
2. Yā ilāhī bizi gözden ırmağıl 370
Ol vatandaşan hem bizi ayırmağıl
- HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ VUSLATİ'L-MEC-
ZŪBİ Bİ'L-CEZBETİ'L-İLĀHİYYETİ TARİKİN
Bİ-LĀ SŪLŪKİN
3. Diñle meczūb neylemişdür eydeyim
Saña vasf-ı hālını şerh ideyim
4. Merkeb üzre dün ü gün yürür-iken
Anuñ-ile her yaña varur-iken
5. Nāgehān bir katı 'ışk yili kopar
Seyr iderken anı merkebden kapar
6. Bırağup anı deñize kor gider
Gözin açdı meczūb anda gör ne dir
7. Gördi kim bir mülke gelmiş nāgehān 375
Olmadın gollarına anuñ revān
8. Çekmedin yol zahmetini ol kişi
Hāsıl olmuş maksūda bitmiş işi
9. Gördi bir mülkdür ki aña yokdur fenā
Anda olan kişiye olmaz 'anā
10. Hasta olmak dahil ölmek anda yok
Egni bütün dāyimā hem karnı tok
11. Ol vatandaşanda yok-durur kesb ü kazanç
Genç olur hāsıl yimedim hiç reñç

12. Görđi ol mülki bu vech-ile ol er 380
 Turmağa anda bile bağlandı kemer
13. Didi ki hāşā bu mülki terk kılam
 Pādişāh-iken girü hem kul olam
14. Ol fenādan kurtılup buldum bekā
 Halkı terk itdüm kamu irdüm haka
- 14a 1. Eyle diyüp ol deñizde ğark olur
 Girü dönmez merkebe anda kalur
2. Kul iken oldu orada pādişāh
 Gitdi kullık kaldı anda pādişāh
3. Kaṭralık gitdi hemān deryā kalur 385
 Bu sözi anda irişenler bilür
- HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASİHA
4. Sen de şāh olmak diler-iseñ düriş
 Gice gündüz gidüp ol mülke iriş
5. Kaṭra ki anda kıl fenā ender fenā
 Tā ki bulasın bekā ender bekā
6. Anda sultān oluban ötesin
 Dünyeyi başdan başa hem dutasın
7. Nişe kalduñ bunda dünyā milkine
 Dünye nedür yahud anuñ milki ne
8. Suya yasdanmak degül 'ākıl işi 390
 Yile inanan olur delü kişi
9. Çünki kodılar buña dünye adı
 Sāfi doğurduğunu bir bir yidi
10. Kanı asluñ köküñ ü oğluñ kızıñ
 Bir gün anlaruñ gibi tozar tozun
11. Sevme şol kurdı ki kuzuñı kapar
 Senüñ-içün sinlelerde ev yapar
12. Zerze zerze ger taleb itseñ turāb
 Kaş u göz toptolu olmışdur harāb
13. Çünki ten yire girür toprak olur 395
 Bislemegil anı kim bir gün ölür

14. Cānuñı itgil 'imāret iy cūvān
Tā ki ol mülkde olasin cāvidān
- 14b 1. Gerçi bu mülke özüñi şāh idesin
Fāyide ne çünki koyup gidesin
2. Fikir it kim kanda vardı enbiyā
Ol ulu sultānlar u kanı evliyā
3. Kalmadı dünyā bulara uşda gör
'Akil-isen dünye sevgüsini sür
4. Ol deñizi dün ü gün itgil taleb 400
Tā ki irgüre seni ol ferd ü rab
- HĀZĪHĪ'L-KİT'A FĪ BEYĀNĪ'L-MECZŪBĪ İN KĀNE
RŪHŪHŪ WĀSİLEN İLĀ BAHRĪ'L-VAHDETĪ FEKEYFE
LĀ YECİDŪ BEDENEHŪ
5. Çünki meczūb ol deñizde mahv olur
Merkebi bu koruda hayrān kalur
6. Şöyle yürür mest bilmez kendüzin
Tanımaz ayruğı dahı hem özin
7. Geh yir ü gāhi içerse söylenür
Şol ağaç gibi yil-ile deprenür
8. Nite bozılmaz anuñ cān kalıbı
Eydeyim sen bu sözüñ ol tālibi
9. Zīre kim vardur eser ol kaṭradan 405
Ol eserdendür yürür dāyim beden
- TEMSİLŪN FĪ BEKĀ-İ ESERĪ'R-RŪHĪ
10. Şöyle kim alsañ göbek müşkin i cān
Göbegi gitse koku gitmez 'ayān
11. Müşk kohusu kalur anda bir zamān
Ol kohudan dürlü zevk ider bu cān
12. Ol deri hem dürlü 'izzetler bulur
Başda vü dahı yakada götrilür
13. Bu tenüñ çün misk cāna kap olur
Cān giderse kabı 'izzetde kalur
- 15a 1. Dürlü 'izzetler kılurlar ol tene 410
Zīre kim müşāhib oldı ol cana

2. Cān köhusından eser tende kalur
Ol köhudan dürlü 'izzetler bulur
3. Görme misin mushafuñ cildi nice
'izzet ider ger fakır ü ger hoca
4. Öpüben başlarına korlar latif
Hüb u zibā yüze sürerler şerif
5. Dürlü giseler içinde saklanur
Pādişāhlar hazneside beklenür
6. Bu kamu 'izzet aña bilgil i cān
Ol 'azīze yoldaş oldu ol 'ayān 415
7. Ger kelāmu'l-lāh cild olmasadı
Ol sebebden 'izzete irmesedi
8. Başmak olırdı ayaklarda zelil
Yahu babuğ olur-ıdı bellü bil
9. Ol 'azīze çünki yoldaş oldu ol
Dürlü 'izzet bī-şek andan buldı ol
TEMSİLÜN AHAR
10. Yahu gör kim şol ağaç kim çevrilür
Hak ta'ālā zikr-içün tesbih olur
11. Ol sebebden dürlü 'izzetler bulur
Öpülüben gözlere hem sürilür 420
12. Zire kim hak zikrine yoldaş olur
Oda yanmaktan anuñ-çün kurtılur
13. Sen dahı gel zikre yoldaş olasın
Nār-ı esvedden yakın kurtulasın
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASİHATİ
- 15b 1. İşbu sözde girü dürler saçmışam
Sāfisin alup keminden kaçmışam
2. Remz-ile saña didüm ki iy yara
Sa'y kılğıl yoldaş olğıl bir ere
3. Tā ki anda dürlü 'izzet bulasın
Ger gedā-y-isen hemān bay olasın 425
4. Cāna irersen dahı cān olasın
Gide zulmet tolu cānān olasın

5. Kem kişiden kaç ki kem olmayasın
Bay-iseñ müflis olup ölmeyesin
6. Dünya ehline müşāhib olmağıl
Bunlaruñ-la meşveret hem kılmağıl
7. Zīre dünyā bayı ölüdür i cān
Bunlaruñ-la oturan ölür 'ayān
8. Böyle diyipdür bu sözi ol resül 430
Gel oturma bunlaruñla diri ol
- (1) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا تَجَالِسُوا بِالْوَتَنِ فَتَمُوتَ قُلُوبِكُمْ
9. Güle yoldaş ol ki koku alasın
Müşk-ile otur ki rāhāt olasın
10. Ger necis yoldaşuñ olsa bil yakīn
Sen dahi necis olursın key sakın
11. Şöyle yiy yirsin ki aduñ işiden
Gice gündüz ol olur la'net iden
12. Fāsık-ile oturan fāsık hemān
Zāhid-ile oturan zāhid i cān
13. 'Alim-ile oturan 'ālim olur 435
Yoldaşı cāhil olan cāhil kalur
14. Dostı yoldaş eyleyen dostı bbulur
Şeytānı iş eyleyen yolda kalur
- 16a 1. Yoldaşından bilinür her bir kişi
Eyü mi yohsa yavuz mı anuñ işi
2. Eyüyi yoldaş idingil sen saña
Uş didüm diyecegümi ben saña
MATLA'I'L-KELĀM
3. Dinlegil girü cevāhir söyleyem
Ma'ni bağından zevāhir söyleyem
4. Bitürem dürlü çiçekler renk renk 440
Her çiçekde ola yüz biñ dürlü renk

(1) "Maneviyatsız kimselerle oturmayınız. Aksi takdirde sizin kalpleriniz de ölür"(Hadis Meali).

5. Dürlü kohu her birinden bulasın
Ma'nisinden çün haberdâr olasın
6. Gel berü hikmet sözünü dinlegil
Aña göre sen senün kayduñ yigil
7. Zıkr ider misin ki işbu gevdeler
Ölücegez muhtelif nite oldılar
8. Kimisi çürür kimisi çürümez
İşbu sırra 'ākılūñ 'aklı iremez
9. Ba'zısına dürlü 'izzetler olur 445
Ba'zısına dürlü dürlü sögilür
10. Tā kıyāmet kim ola nişe añllur
Kimi öldiginleyin unıdılır
- 11 İdeyim bu müşkili saña 'ayān
Çünki hak itdi baña anı 'ayān
HÄZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÄNİ KAVÄLIBİ BENİ
ADEME MUHTELİFETÜN BA'ZÜHÄ YÜBLÄ VE LÄ
YÜBLÄ VE BA'ZÜHÄ YU'AZZİZÜ VE BA'ZÜHÄ
YÜHAKKİRÜ
12. Şol göbek kim müşki sâfidür anuñ
Kabı güldür ol 'izāsıdur canuñ
- 16b 1. Ger göbekden çıkarursañ anı hep
Kohusu gitmez oradan rüz-i şeb
2. Nice müddet ol kohu anda kalur 450
Ol deride lā-cirem 'izzet bulur
3. Şol göbek kim müşki anuñ ola turāb
Kokusu ca'lî ola kendü harāb
4. Düzmelik vasfından arı olmaya
Çıkça kapdan anda kohu kalmaya
5. Zıre müşkde kohu yokdı kaladı
Kapda anuñ-ile 'izzet buladı
6. Añlağıl işbu misāli iy 'azîz
Sa'y kıl kim idesin cānuñ temîz
7. Şol beden kim ola anuñ cānı pāk 455
Ölse olmaz belki ol kabrinde hāk

8. Çürimek ol gevdeden bil dūr olur
Şanki başdan ayağa ol nūr olur
9. Sāfī cānīā pertevi gör kim nider
Kalıbına dokunuban tāze ider
10. Cān kohusu sāfī müşk gibi olur
Tā kıyāmet gevde kabında kalur
11. Ol kohudan dāyimā tāzedür ol
Ölmedi şankim diridür kıl kabül
12. Dürlü 'izzet bulduğı ol kohudan 460
Hayr-ile añıldığı ol kohudan
13. Varılır dāyim ziyāret kılınur
Toprağından gör ne sırlar bilinür
14. Dürlü kurbānlar iderler bī-'aded
Buñ deminde tā ki iriše meded
15. Hāceti neyse aña hāsıl ola
Maksūdı neyse aña vāsıl ola
- 17a 1. Enbiyā vü evliyā bunlar i cān
Dū cihāna gör ne sultāndur 'ayān
2. Mülk-i 'ālem çün virildi bunlara 465
Hükü iderler baylara yohsullara
3. Uş kohuları dolupdur 'āleme
Ger melek ger hūr ger cin ādeme
4. Ol kohuya münkir olma gözün aç
Tamuda yanmağdan uzak yire kaç
5. Bunlara münkir olan gör kim nider
Añsuzın dünyādan imānsuz gider
6. Tamu odında olurlar hālidūn
Zīre kim bular oldı lā yubsırūn
7. Hakki görmedi burada göz-ile 470
İşi bitdi sandı kırı söz-ile
8. Liki bunda gören anda göriser
Ol 'amādan kurtılup dosta iriser

10. Görmeyen bunda kaçan anda görür
Yarın anda bil kim ol gözsüz varur
قال الله تعالى ومن كان في هذه اعمى فهو في الآخرة
(1) اعمى واضل سبيلا
11. Gelgil imdi gözsüz olma dünyede
Ol zebāniler seni tā kim yide
12. Ol cehennem çukuruna düşmegil
Tamu odına yanuban bişmegil 475
13. Dost yüzini görmege itgil heves
Dünye çirki üstine olma mekes
14. Tā ki bu cānuñ habīs itmeyesin
Nūri koyup zulmete gitmeyesin
- 17b 1. Cānını murdār iden çünkim ölü
Şol necis gibi teni hep kurd olur
2. Belki tizcek sinlesinde ol çürür
Sanma kim anı dañı şöyle turur
3. Zīre cānuñ pertevi irmez aña
Ol harāb olmuş beden tā kim oña 480
4. Dünyede olmaz 'azīz oldu harāb
Yarın anda cümle a'māli serāb
5. Düzme müşke döndi kohu viremez
Ol kohudan kaba 'izzet iremez
قال الله تعالى والذين كفروا أعمالهم كسراب
(2) بقية يحسبه الظمآن ماء
6. Tizcegez unudulur bī-nām olur
Anılursa belki aña düşnām olur
7. Çünki yiytidi içini ol kişi
İçinūñ kohusını aldı taşu
8. İçde ne varsa taşına ol sızar
İşbu sırrı bil ki 'ārifler sizer 485

(1)"Ama kim bu dünyada körlük ettiyse o, ahirette de kör ve tutacağı yol itibariyle daha şaşkındır" (İsra Süresi, 72. ayet)

(2)"Küfredenlere gelince: Onların amelleri engin bir çöldeki serap gibidir. Susayan onu su zanneder..." (Nur Süresi, 39. ayet)

9. Cānuñi ger misk gibi kohudasın
Ya'ni kim gökçek 'ameller idesin
10. Gice gündüz cehd idüp dosta iresin
Bu fenāda çünki dīdār göresin
11. Lā-cirem koka tenün müşk gibi hoş
Ol kohuya yiyleyen cān ide cūş
12. Ol kohudan mest olup hayrān ola
Dürlü hāl ol kohudan cünbān ola
13. Zīre dost kohusıdur ol hak nefes 490
Andan oldu mest ü cān ü hem kafes
- 18a 1. Sa'y it kim ol kokuyu bulasın
Tenlere sākī vü 'āşık olasın
2. Ger canuñ ol kohuyu bulmaz-ise
Göz açup hak yüzünü görmez-ise
3. Dünya çirkine mülevves_ola ol
Hem yarın tamu odı-la ola ol
4. Yiyisi murdār ola ol şeksüzün
Bu tenün ola harāb hem geşsüzün
5. Ol kohuyu işiden cān bil kaçır 495
Ürküben katı irak yire uçar
6. Ürükmeyen cān bil mülevves_ cān ola
Ol dahı bi'l-mezbele içre ola
MATLA'I'L-KELĀM
7. Cān yiyimek yahu hūb kokmak i yār
Ol resül ü sādikuñ kavlınde var
8. Ol haber incülerini diñlegil
Güşüne hem güşvāra eylegil
9. Hazneñ içre salgıl işbu cevheri
Tā ki saña da diyeler cevheri
10. Cevher olan zīre olur cevheri 500
Kara taşdan fark ider ol cevheri

(1) "Her kap, içindekini sızdırır" (Hadis Meali)

11. Şol ki söz gevherlerin bilmedi ol
Kuru taşda çakmakda bilmedi yol
12. Belki yigdür andan ol yaban taşı
İçi pasludur anuñ katı taşı
13. Gel güher ol seng-i yaban olmağıl
Gel melek ol gulbiyaban olmağıl
HĀZĪHĪ'L-KĪT'A FĪ BEYĀNĪ'L-HĀBERĪ VE
BEYYENE ERVĀHÜ'S-SÜ'ARĀ
- 18b 1. Ol haber bu kim kaçan ola kişi
Salih olup hoş 'amel ise işi
2. Şol melekler ki anda hāzırdur i yār 505
Uçmağun hariri anlaruñla var
3. Cānı çıksa ol harire korlar
Dürlü reyhān çevresinde hūb-ter
- K17b 6. Anlaruñla dürlü reyhān ver yile
Nice vasfın ideyin gelmez dile
- S18b 4. Hem hariri örteler cān üstine
Alubanın ilteler hem dostına
5. Çünkü cān göklere irişe revān
Dürlü kohular vire anda uçan
قال الله تعالى كلا ان كتاب الابرار لفي عليين وما
(1) ادريك ما عليون كتاب مرقوم يشهده المقربون
6. Gök feriştelere kamu mest ola 510
Ol kohudan zevk idüp ser-mest ola
7. Bileler ol lāyık-ı hażret-durur
Çifti hūrī hem yiri cennet-durur
8. Çok du'ālar ideler aña olar
Zīre kim oldı mutı' hakka ol er
9. Oradan geçüp çün ire hażrete
Şeksüzün ire oradan devlete

(1)"Hayır! Hiç şüphe yok ki iyilerin amel defterleri illiyyundadır. İlliyyun'un ne olduğunu sen nereden bileceksin? O yazılmış bir kitaptır. Ki ona mukarrebun (denilen melekler) şahid olurlar"(Mutaffifin Suresi, 18-21.ayetler)

10. Hażret anı cennete emr eyleye
Hür ü ğılman vire vü hoş toylaya
11. Vire aña dürlü köşkler hem sarāy 515
Eyleye yüzini anuñ beḍr-i ay
12. Tāc-ı hülle vire vü dahı burak
Ol bekā mülkin ide aña turak
13. Anı peygāberlere ide refik
Zīre kim tutdı olaruñla tarik
14. Āhirin kendüyi göstere o şah
Kul-iken eyleyefanı pādişāh
- 19a 1. Ol ebed mülkinde ol sultān ola
Ölmeye başdan ayğa cān ola
2. Zīre sultānı gören ölmez dahı 520
Ol gülistānda bitüp solmaz dahı
3. Pādişāhuñ kamu vasfın urınur
Dürlü süretlerde dāyim görünür
4. Ol ebed mülkinde ol hem han olur
Kamu kalıplarda bil kim cān olur
5. Ne ki gönlinden geçerse irişür
Buncılayın sanma anda dürişür
6. Anda kuş biryān olup hāzır i cān
Binicek sünügi dirilür revān
7. Sarka budaklar getüre yimişi 525
Yiyicek tiz girü bite iy kişi
8. Şol kadehler kim içi tolu şarāp
Zāhiri lezzetlüdür degül şarāb
9. Uçuban mü'minler avcına kona
Olmaya hācet anı kimse suna
10. İçicek ola ferāh olmaya huşk
Zīre kim anuñ hitānı oldu müşk

(1)"Onlara mühürlü, halis bir şarap sunulur. Onun sonu misktendir. Artık buna irensiz imrenenler.. (Mutaffifin Süresi, 25-26. ayetler).

11. Uşbu vech-ile safālarda kala
Dünyede her kim haka kullık kıla
12. Her ki bunda hakka ola 'ābidūn 530
Ola fī cennāti 'adnin hālidūn
13. Kizbi terk idenler oldu sādikūn
Mak'ad-ı sıdkda dahı hem kā'idūn
HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ'L-HABERİ'L-LEZİ
EVREDE Fİ'L-ERVĀHİ'L-EŞKIYĀ
- 19b 1. Şol ki girçektür anuñ hāli budur
Diñle 'āsinūn dahı hāli nedür
2. Diyeyüm anuñ dahı hālin saña
Sen resūlūn kavlin işit kal taña
3. Çünki çıka cānı anuñ gevdeden
Yanı kuş uça kuru kala beden
4. Şol firiştehler ki hāzırdur i yār 535
Belki oddan aularuñla hırka var
5. Hırka içinde bir avuç göz dahı
Ol cehennem gözidür bil iy ahı
6. Cānını korlar anuñ od üstine
Hırkayı dahı bile tiz üstine
7. Altı oddan üsti oddan olur tamām
Od içinde cān yatar bi'se'l-makām
8. Ol melekler alup anı uçalar
Göklere pervāz uruban geçeler
9. Ol yiy-imiş cān çūn irişe göge 540
Yiyisini işiden kamusına
10. Gök firiştehleri la'net ideler
Hakka 'āsi olana bes nideler
11. Çünki ilteler seni 'arş altına
Hak diye iltūn bunu fersş altına
12. Anda siccīn taşına habse uruñ
Göklерümden yirlerümden tiz sürūn
13. Bil ki fācirler yiri siccīn-durur
Hak didi füccār fī siccīn-durur

قال الله تعالى كلا ان كتاب الفجار لفي سجين
(1) وما ادر ربك ما سجين كتاب مرقوم ويل يومئذ للكذابين

- 20a 1. Bil ki siccīn bir ulu taşdur i yār 545
Kılmış üstinde yidikāt yir karar
2. Kamu süflī cānuū ol turagıdur
Tā kıyāmet olacak otağıdur
3. Ol habīs cān çünki siccinde yana
Küfr-i 'isyān ağusına boyana
4. Kala ol zindānda hakdan ola dūr
Şuna degin nāgehān çalına sur
5. Ol zebāniler şol kadem yügrişe
Anı siccīnden çıkara iy paşa
6. Geydüreler aña oddan tonları 550
Tamu zencīr-ile bağlu tenleri
7. Yüzinūn üstine süreler anı
Hāviye tamusına girür canı
8. Ol münāfıklar yiridür bil yakīn
Eñ aşağa tamu oldur key sakın
9. Ol odnā ger zerresi çıka-y-ıdı
'Alemler başdan başa yaka-y-ıdı
10. Zakkumından kaşra gel bunda gele
Kokısından dünyenūn halkı öle
11. Bir karış zencīrini taş üstine 555
Kosalar tağ ola ol tağ üstine
12. İssisinden ol tağı çün eride
Fikr kıl kim cān ü tene ol nide
13. Ol tamuya bir kişi ger giredi
Çıkubanın dünyeye hem iredi
14. Kokısı kıraydı dünyayı i cān
Hak-durur işbu sözüme sen inan

(1)"Siccin'in ne olduğunu sana ne bildirdi? O yazılmış bir kitaptır. Vay o gün yalananların,"Kıyamet günü yalandır" diyenlerin haline " (Mutaffifin Süresi, 8-11. ayetler)

- 20b 1. Ol resüle böyle didi Cebre'il
Ben dahı saña didüm uş bellü bil
2. Cānuñi kurtarmaga sa'y ide-gör 560
Ol eminlik milke turma gire-gör
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASİHA
3. Nişe bunda kalıp oda yanasın
Anda var sultān olup uyanasın
4. Ahiri peşmānluğunuñı añ ahī
Bu fenāyı terk kılğıl iy ahī
5. Çün ahād yasduğına baş koyasın
Dünyeyi küllī elünden yuyasın
6. Nef'ine ol vakt peşimān olmağın
Göz yaşı ciger kanı-le tolmağın
7. Çünkü bildün buraya konan göçer 565
Ol ecel ağısını bir gün içer
8. Kendü kayduñ bir gün öndün yiye-gör
Hakkı ölmezden öndin tuya-gör
9. Uşbu derdden cigerüm oldu kebāb
İnlerem irte gice hemçü rebāb
10. Korkaram kim bu ecel bir gün ire
İrmedin ma'sūka boynumı büre
11. 'Işk odı yakdı beni di neyleyem
Bilmezem derdümi kime söyleyem.
12. Bilemez bu derdümi aslā tabīb 570
Derd olur baña tabīb bil iy habīb
13. Bu ne derddür biñ devādan yig-dürür
Bu ne rencdür biñ şifādan yig-dürür
14. Sa'y kıl ol dost derdin hāsıl it
Derde yoldaş olubanın dostā git
- 21a 1. Şeksüzin ol derd seni ilte haka
Çünkim irdün bulduñ anuñla bekā
2. Çün bekā bulduñ dahı irmez fenā
Pādişāh olduñ ebed mülke canā

3. Derdümüz artur bizüm sen iy ilāh 575
'İşkuñı kulavuz it bize i şāh
4. Key uzandı söz burada iy harif
Söyleyelüm geldi çün mevc-i latif
HÄZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ ENNE'L-MECZÜBE
İZÄ İSTAGRAKA Fİ BAHİRİ'L-VAHDETİ VE LEM
YERCI' İLE'L-BEŞERİYYETİ LÄ YEKÜNÜ MÜR-
ŞİDEN İLE'L-HABERİ VE EN ERCE'A VE TEED-
DEBE Bİ-ADÂBİ'Ş-SERİ'ATİ YEKÜNÜ KÂMİLEN
MÜKEMMELEN
5. Diñle imdi girü meczüb hâlini
Bahır-i a'zamda anuñ ahvalini
6. Katrası çün ol deñize vasl olur
Katralık vasfından ol bil fasl olur
7. Hiç eser kalmadı bilgil katradan
Liki taşra hareket eyler bu beden
8. Ol deñiz cezbinde ger kalur-ise 580
Bu beden hayrān olup yürür-ise
9. Bil ki nakısdur olımaz müktedā
Key şakin itme sen aña iktidā
10. Nef'i varsa kendüyedür iy 'aziz
Şer'i yokdur bil degül ehl-i temiz
11. Zāhir-ile batını cem' idemez
Kaldı bātında o zāhir göremez
12. Mürşid olmaz halka hakdan yaña ol
Nice irşād ide çün görmedi yol
13. Ol ilün yolını görmeyen kişi 585
Kulağuz olmaz yakın bil iy kişi
- 21b 1. Kulağuz şol kişi ola iy cüvān
Niçe görmiş ola ol yolu 'ayān
2. Ol çukurlar kim var anda döner ol
Ol duzaklar kim var anda boza ol
3. Yol harāmilerini bir bir seçe
Kudretün kılıcı-la iki biçe

4. Tā ki ilte kāsıdı maksūdına
'Ābidi hem irgüre ma'būdına
5. Sādık olan 'āşıkı maḥbūbına 590
Gerçek olan tālibi maṭlūbına
6. Meczūb olan kaṭra yol görmez olur
Ne turağı çukuru bilmez olur
7. Luṭf idüp deryā meger kim mevc ura
Meczūb olan kaṭrayı taşra süre
8. Seyr idüp kaṭra girü bunda ire
Öteden berüye bil kim yol göre
9. Seyri kuvvetlü düşer bunuñ i cān
Hükmi altında olur kamu cihān
10. Kamu mürşidlerden ol akvā olur 595
Ayağı tozin öpen cānlar bulur
11. Meczūbī sālīk çün oldu ad
Aña irişen kişi buldı murād
12. Ben dahı müflis idüm muhtāc-idüm
Ayağı altında zellī ac-idüm
13. Şemse irdüm zerre gibi yügirüp
Uş kanatlandum göge pervāz urup
14. 'Āleme uş gün gibi nūr saçaram
Ol güneş 'aksini halka açaram
15. Ol Hakuñ deryāsı çünkim itdi cūş 600
Dürlü gevher ol deñizden aldum uş
- 22a 1. Diñle ol cevherden ideyim nisār
Üstüne pür-la'l ideyim sini i yār
2. Ol deñizden dürlü gevher açayım
Avcu-la üstüne dürlü saçayım
TEMSİLÜ Fİ TECELLİ NÜRİ'L-AḤADİYYETİ Fİ
'ĀLEMİ'L-KAYİNĀTİ VE İNNE'L-MÜTECELLİ VĀ-
HİDÜN VE İN İHTELEFET SUVERİ'L-MÜTECELLİ
FİHİ

3. Bu ne deryā kaṭraları bürinür
Dürlü vasıflar biribirine görünür
4. Kimisi ağ olur u kimisi kara
Kimi Rūmī kimi Kişmīri yarā
5. Kimisi ekber kimi aşgar olur 605
Kimisi ahmer kimi aşfar olur
6. Kimisi Ādem şariyyu'l lāh olur
Kimisi Nūh-u neciyyu'l lāh olur
7. Kimisi Mūsā kelīmu'l lāh olur
Kimisi 'İsā rūhu'l lāh olur
8. Kimisi İbrāhim halīfu'l lāh olur
Kimi Muhammed habību'l lāh olur
9. Dürlü şüretler kim gösterdür 'ayān
Yoğ-olur toprağa dökilür revān
10. Kalur ol deryā gider şüret i cān 610
Ger inanmazsañ gözünle gör inan
11. Vahdetī deryası birdür bil i yār
Dürlü göstermek heyākilden kopar
12. İşbu heykeller giderse aradan
Bir kalur ol dū cihānı yaradan
13. Senligi çün gösteren benlik-dürür
Gitse benlik aradan senlik durur
- 22b 1. İşbu ebyātı 'Irākī söylemiş
Gizlü sırrı halka ma'lūm eylemiş
TEMSİLÜN AĦAR Fİ ZUHÜRİ'L-VUCŪDİ Fİ'L-MEV-
CŪDĀTİ VE VAHDETEHŪ
2. آفتاب بر آئینہ صد هزاران یافتہ
بسن بر تکی تریابی تاب عیان انداختہ
3. جملہ یک نور است اما رنگہای مختلف
اختلاف در بیان این و آن انداختہ
4. Ya'ni dokunsa güneş sırcalara
Dürlü renk olur anda yarā
5. Saru sırcadan saru rengi tutar
Hem kızıldan ol kızıl rengi tutar

6. Ger yeşilden sebze rengi nice olur
Sırça gök olsa nûrı da gök olur
7. Lîki bu renkler güneş nûrında yok 620
Nûrı birdür bil kim olmaz az u çok
8. Bil hakikat görinen bir nûr-durur
İhtilâfı sırçadan ol döndürür
9. Bu beden sırçaları çün dürlüdür
Nûr-ı Hakki gör ki dürlü gösterür
10. Lîki bir nûrdur görinen toğru bak
Kamu suretde görinen oldı hak
11. Kamu gözgide görinen hak yüzü
Gör ne dirven aç gözi işit sözi
12. Külli eşyâya muhit ol hak-durur 625
Dünyede ansuz dahi hiç yok-durur
13. Kamu varlık ol Hakundur bil yakîn
Böyle didiler kamu ehl-i yakîn
HÂZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYÂNİ'N-NASİHATİ
- 23a 1. Cehd id işbu gizlü sırrı tıyasın
Ma'rifet suyu-la gönlün yuyasın
2. Çünki pasdan gönlün idesin safâ
Lâ-cirem ide şefâ'at Mustafâ
3. Elün alup ol nebîler serveri
Cennete giyürüser sen kemteri
4. Dürlü ni'metler bulasın anda sen 630
Tâ ebed kalasın anda baş esen
5. Göresin anda cemâli lemyezel
Senün ola taht ü tâc ü hem hulel
6. Nûr iline şâh olasın mü'teber
Ögüdüm dut uşda didüm muhtasar
TEMSİLÜN ÂHAR Fİ'L-MEZZÜRİ MA'A'L-LATAYİFİ
VE'N-NASAYİHİ'L-HALİKATİ
7. Dinle girü dürc-i gevher açayın
La'l-i kândan kıymetler saçayın
8. Göstereyin saña dürlü gülsitân
Hem teferrüc itdüreyin büsitân

9. 'Aklun̄ evini yapup ma'mūr idem 635
Nakş-ı nūrānī-y-ile mesrūr idem
10. Nakşı kim görseydi anı nakş-ı Çın
Mat olup diye hezārān āferin
11. Göstereyin anda saña bir mişāl
Tā ki gön̄lünden gidere ol milāl
12. Ol geçen müşkili anda bilesin
Bağlu hokka açuban dūr bulasın
13. 'Ukdesin açup tılsımuñ giresin
Hazneler kim vardır anda iresin
14. Rāyigāne alasın dürlü güher 640
İsteyene viresin iy pür-hüner
- 23b 1. Budur ol temsīl ki olsa bir bınār
Dahı hoş bahça ayagında i yār
قال الله تعالى ومنا من اعناب وزرع ونخيل صنوان
وغير صنوان يسقى بما و واحد ونفضل بعضها على بعض
(1) في الاكل ان في ذلك لآيات لقوم يعقلون
2. Yemiş ağacı anuñ içi tolu
Alma vü ayva vü dahı şeftalü
3. Nar u turunç u erük hem zerdeli
Dürlü ağaç kavuna anda asılı
4. Armudı encīri tatlıdur i yār
Kınduk u fıstuk bādem anda var
5. Anda açılmış çiçekler renk renk 645
Boyamadın tutmuş anlar dürlü renk
6. Kimi kızıl kimi saru kimi ak
Sıbğatu'l-lāha gel imdi togru bak
7. Gör ki sünbül niçe kuçmuşdur güli
Zār ü efgāna getürmiş bülbüli
8. Ol sebebden nāle ider rüz-i şeb
Ya'ni bünbül gül-ile itdi tarab

(1)"...üzüm bağları,ekinler,küme halinde ve kümesiz hurmalıklar vardır ki hepsi bir su ile sulanır.Halbuki tat hususunda onları birbirinden farksız yapmışızdır.Şüphesiz bunda akli başında olan bir kavim için ibretler vardır."
(Ra'd Süresi, 4. ayet).

9. Gör benefiſe nice yasdan piçdür
Zîre kim bildi bu dün̄ye hiçdür
10. Dün̄ye kalmaz kimseye çünkim gider 650
'Akıl olan şād̄lilığı bes nider
11. Nergesi gör kim kadh̄ almış ele
Böyle olur her ki gâfletde ola
12. Gâfletün süçisin içen zār olur
Ah̄iretde bil ki yiri nār olur
13. Lāleyi gör kim içini tağlamış
Kanlu yaşı taşrasına ağlamış
- 24a 1. Zîre kim bilmiş bu çarh̄ ahvāl̄ini
Lā-cirem kesmiş o kıl̄ ü kāl̄ini
2. Süseni görince uzatmış zebānı 655
Lāleden uş virmiş b̄y-ı cān
3. Yāsemin hem nesterin̄ reyhān-ile
Barışup sohbet iderler cān-ile
4. Bu çiçeklerden sorar-iseñ eser
Kaşdan u gözden virür bunlar haber
5. Gül yañak la'lin̄ dudaklar kandadur
Saçı sünbül gözi nerges dişi dür
6. Eydün̄üz beñzer size bitürmişüz
Kanı anlar siz oradan geldün̄üz
7. Ger 'ibret kulağın̄ açsan aña 660
Vireler dürlü haber anlar saña
8. Diyeler ol sorduğun̄ biz olmuşuz
Uşda girü bunda tuhfe gelmişüz
9. Uş s̄uret degşürüben geldük size
Tuhfevüz sürün̄ yüze vü hem göze
10. Kokulañ aluñ bizi elün̄üze
Virelüm kokısın̄ anlaruñ size
11. Gitdi anlar bunda gelmez bilün̄üz
Bāri onlaruñ kokusın̄ aluñuz
12. Uşbu derdden cigerüm̄ kan oldu uş 665
Yüregüm̄ furkat odı-la tıldı uş

13. Pāre pāre eyledi hasret beni
Ağlamakdan uş fidā itdüm canı
14. Bilmezem bu derdüme merhem nedir
Ya bu rencüme 'ilāc ü em nedir
15. Öldüğümden sonra hālüm nice ola
Kara toprak gözlerüm çünkim tola
- 24b 1. Karañu sinle içinde yaluñuz
Kulak işitmez ola görmeye göz
2. Ol zebāñler gelincek sinleme 670
Bilmezem kim ne geliser dilüme
3. Ah eger dil yañılursa Hak sözün
Toldururlar sinleme tamu gözün
4. Yā ilāhī dost-gir ol baña sen
Ol çukurda yaluñuz çün kalavan
5. Senden artuk yok-durur feryād ü res
Gelicegez sinlemüze ol 'ases
TETMİMÜ'T-TEMSİL
6. Söz uzandı diñle ol bağ hālını
Eydeyim n'oldı bınar ahvālını
7. Diñle hikmet sözünü eydem beyān 675
Dürlü esrārı saña bir bir 'ayān
8. Ol bınaruñ suyını gör kim çıkar
Seyr idüben bahça içine akar
9. Yayılır yimışlere çiçeklere
İşbu esrārı gözünle bak göre
10. Ba'zısı alma ağacına varur
Kızıl alma süretini gösterür
11. Kokusu hüb u özi tatlu olur
Ekşi ağaca varan yatlu olur
12. Ba'zı ayva budagına seyr ider 680
Ayva rengin tutar ol iy bī-haber
13. Nara varan kızarup olmuş latif
Armuda varan mülevven iy harif

14. Şeftalüye varan oldu şeftalü
Zerdelüye varan oldu zerdelü
- 25a 1. Gör ki turunca varan ekşi-durur
Encire gelen nice yahşı-durur
2. Bademe fınduka fıstuka varur
Her birinün lezzetin bî-şek alur
3. Her birinde dürlü renkler urınur
Bir suyu gör dürlü lezzet bürinür 685
4. Gel çiçeklere dahı bak iy hoca
Ol suyuñ gör bunlara seyri nice
5. Güle gelmiş uş urınmış tãc-ı zer
Rengi gökçek kokusıdur hüb-ter
6. Lãle-renk oldu kokusu oldu dūr
Anuñ-içün halk içinde oldu hor
7. Ol benefşeye varan uş yasludur
Kokusu hüb lã-cirem kıymetlüdür
8. Nergise varan su oldu bî-başar 690
Süsene varan su oldu içi zer
9. Yãsemine varan oldu yãsemin
Kokusu hüb oldu kendi yãsemin
10. Her ne çiçek ki ol su seyrãn kılur
Kokusını dahı rengini alur
11. Bir suyu gör dürlü şüretler dutar
Anlayana bil hakı virür haber
12. Bu makãmãtuñ kamusın seyr ider
Dönübenin yine aslına gider
13. Bil ki ol Hak nūrı dahı bir-dürür 695
Gerçi bu 'ãlemede kesret gösterür
14. Bu kamu kesret döner o birine
Uşbu pertevler dahı hem nūrına
15. Kamu zerre çekiliser ol güne
Dürlü renkler kamu bî-rengi döner

HATİMETÜ HALİ'L-MECZUBİ

- 25b 1. Zerre çün meczûm ola şemse ire
Bil ki kamu şey'i kendüde göre
2. Küre güneş kendü olmuş ay-ile
Anuñ-ile kamu ılduzlar bile
3. 'Arş-ı kürsî olmuş ol levh-ı kalem 700
Gök ü yir olmuş dahi nür ü zülem
4. Küre kendü olmuş işbu dü cihân
Sığmış anda kamu kevn-ile mekân
5. Kamu kesret vahdete irmiş görür
Ol fenâ fi'z-zât yakîni budur
6. Kişiye mi'râc olursa böyle olur
Kendüde ol kamu eşyâyı bulur
7. Sen de çünkim böyle meczûb olasin
Kendüztünde külli şey'i bulasin
8. Bil ki şeksüz bulduñ ol demde kemâl 705
Dü cihânda irmez saña ayruk zevâl
9. Hatm oldu sözi meczubun tamâm
Dinle 'âşık hâlini sen iy inâm
- EL-KİSMU'S-SÂLİS Fİ BEYÂNİ HALİ'L-ÂŞIKI
VE HÂZİHİ'L-KİT'Â Fİ 'İŞKİ'S-SEMÂVÂT
10. Gör bu gökler 'âşık olmuş uş döner
Ol sebebden 'âlemün rengi döner
11. Dürlü sûretler olur uş âşikâr
Kimi zîşt ü kimisi dür-hüb nigâr
12. Gör nicesi çarh urur çarh-ı kebûd
Anı şeydâ eylemiş 'ışk-ı vedûd
13. Gâh olur şādân geyür cevher tonı 710
Gâhi ma'mûr oluban gözler anı
- 26a 1. Vakt olur kim nür içinde gark olur
Gâh olur zulmetde ol nâ-fark olur
2. Top gibi uşda döner ol durmadın
'Âşık olmuş ma'sûkını görmedin
3. Raks uruban dürlü dürlü sâa ider
Ma'sûkına çağırup âvâz ider

4. Gāh güler gāh ağlar ü geh dūr saçar
Gözi yaşından cihāna pür saçar
5. Gör nice aña dürlü dürlü hāl olur 715
'Aşıkun kaddi бүkilüp dāl olur
6. Bak bu yirler nicesi hayrān ü mest
'Işk şarābını içüp bī-pā vü dest
7. 'Işkı gālib yok mecāli deprene
Sākit olup düşmiş ayağ altına
8. Başar anı ger gānī vü ger fakīr
'Aşık olan bil ki olur hor-ı hakīr
9. Dürlü çiçeklerle ol dem bezenür
Yüzi kararmış-iken nūr kazanur
10. Alur ol yeşil tonuı egnine 720
Çün meded irişdi Hakdan cānına
11. Geh aña dostdan nazar irmez olur
Diri-y-iken gör nice bī-cām olur
12. Ger bu 'ibret gözi-y-ile bakasın
Yir olup dirüldigini çakasın
13. Irmağ itmiş göz yaşın yir üstine
Şol ümid ki ire bir.gün dostına
14. Dürlü ırmaklar yüzini yol ider
Akubanı ya'mi ol dosta gider
- 26b 1. Çeşmeler akar gözinden çağlayu 725
Allāh adın dāyimā zikr eyleyü
2. Bu deñizler meyçün acıdur i yār
Bil melāmet yaşıdur kıl i'tibār
3. Geh aña dostdan nazar olur 'ayān
Ölü-y-iken bulur ol sa'atde cām
4. Bilesin 'aşık olan nice olur
Ma'sūkı yolında ölü hem dirilür
HĀZİHİ'L-KİT'A Bİ'N-NASĀYEH
5. Sen de gerçek 'aşık iseñ kārı ko
Küfri terk it bildēn ol zūnnāri ko

6. Gel melâmet ol bu yolda 'ârı ko
Hem elünden dünya-yi gaddârı ko 730
7. Dünya kârübân-sarâydır kıl nazar
Her ki kondı buraya durmaz göçer
8. Uş ceres çalındı kalkdı kârübân
Gaflet içre nice yatursın uyan
9. Tur ki gitdi ilerü yoldaşlaruñ
Cân içinden sevgüli kardaşlaruñ
10. Tiz iriş anlara durma sen i yâr
Olmasunlar yolda saña intizâr
11. Ayrulık odına nişe düşesin 735
Anlar anda bunda bile bişesin
12. Ayruluk odı katı sarp od-durur
Taşa demüre degerse yandurur
13. Uş dükendi tākātüm bu gussadan
Gitdi cânım hem eridi bu beden
14. Ayruluk odı beni itdi harâb
Cân kuşu dostdan yana ider şitâb
- 27a 1. Gözlerüm meşk-ile döker yire âb
Direm uş"yâ leytenî küntü turâb"(1)
2. Yâ ilâhî 'ışkumuz arturı-vir 740
Bu firâk ağusına tiryâk irir
HÂZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYANİ HÂLİ'L-'ÂŞİK
3. Diñle 'âşık kime dirler eydeyin
Vasf-ı hâlin saña takrîr ideyin
4. Bir kişi işitse kim bir hüb var
Kamu gönüllerde bir mahbûb var
5. Vasfın anuñ belki dil şerh idemez
'Akl pervâz urup aña gidemez
6. Çünkü bu vech-ile anı işidür
Görmedin biñ cân-ile 'âşık olur
7. Gitdi sabrı vü karârı kalmadı 745
Lîki kandalığın anuñ bilmedi

(1)"Keşke toprak olsaydım".

8. Bilmez ol ma'şūk otağı kandaður
Uş 'ışkı bu gönülde cāndaður
9. Cān anuñ 'ıŝkı-y-ıla ma'mūr-đurur
Ten anuñ lutfı-y-ıla pūr-nürdur
10. Ma'rifet nūrı-y-ıla 'akla su verür
'Āleme ol dürlü revnākklar verür
11. Ma'şūk otağın bulam diyü kiŝi
Gice gündüz aramak oldı işi
12. Turmadın uş bu cihānı geşt ider 750
Ya'ni bulam diyü ma'şūkdan eŝer
13. Nāgehān bir gün irişdi bir ere
Batmış o er başdan ayağa nūra
14. Yahtu virmiş gün bigi ol 'āleme
Liki ol sūretde beñzer ādeme
15. Çünki gördi bunı ol 'āŝık kişi
Siyl olup yüz üstüne kanlu yaşı
- 27b 1. Bir koĝu irdi ol erden aña hoş
'Āŝıkuñ cānı hemān-dem itdi cūŝ
2. 'Āŝıka çünkim irişdi büy-ı yār 755
Kıldı ol dem cānını anda nisār
3. 'Akli gitdi düşdi ol bī-hoş olur
Süçi içmedin 'aceb ser-hoş olur
4. 'Akli başına çü geldi gör nider
Durı-geldi anuñ ardınca gider
5. Didi budur varsa deşt kapucısı
Yahu karŝusunda anuñ tapucısı
6. Varıbanın ben buña yalvarayın
Yoldaş olup bile doŝta varayın
7. Böyle diyüp vardı anuñ otağına 760
Baş kodı anda anuñ ayağına
8. Didi aña kanlu yaşın ağlayu
Yüzi üstüne revāna çağlayu

9. Gel benüm hālūme şefkāt eylegil
Kandadur ma'sūk otağın söylegil
10. Sende buldum kokısın ma'sūkumuñ
Hem devāsını bu hasta cānımuñ
11. 'Aşıkam bilmezvenin ma'sūkumu
Tālibem bilmezvenin matlūbumu
12. Gice gündüz yürürem hayrān olup
Uş beñzi saru ciger biryān olup
13. Kan yaş akıdur gözüm seylāb olup
Kara bağrum kara kan-ile tölup
14. Gel kerem kıl beni ma'sūka irür
Cānı gitmiş gevdeme sen cān irür

765

HÄZİHİ'L-KIT'A Fİ ZALİKE'L-KAMİLİ AHBERE
'AN HALETİHİ KALE İNNEHÜ KANE 'AŞIKAN Fİ
L-EVVEL VE TALEBE MÜRŞİDEN VE VECEDE VE
'ARAZA İLEYHİ HALEHÜ FELEMMÄ SEMİ'A'L-
MÜRŞİDE KELÄMEHÜ AHBERE İLEYHİ 'AN MEŞAK-
KATİ HÄZE'T-TARİK

- 28a 1. Ol ulu er didi dostı bilürem
Dāyimā dostdan yaña yol buluram
2. Ol ulu sultān yüzini görürem
Ol sebebden 'āleme nūr virürem
3. Ben dahı sencileyim 'āşık idüm
Līki 'ışk yolında key sādık idüm
4. Bilmez-idüm ma'sūkumu kandadur
'Arşda mıdur yā ten içre cādadur
5. Seyr iderken bir gün irdüm bir ere
Kendüsi nūr līki geydügi kara
6. Buldum ol dost kokusın anda ben
Rāhat oldı ol kökudan cān ü ten
7. Ben didüm iy nūr-ı hak Hak kandadur
Dir haber ol nūr-ı mutlak kandadur

770

8. 'Aleme cān cisme revnāk kandadur 775
Eydi ol ma'nā-yı mutlak kandadur
9. Ol tecellî nūrına ben 'āşıkam
'Işk yolında anuñ key sādıkam
10. Dertlüyem derdüme dermān eylegil
Renclüyem rencüme em neyse digil
11. Didi şanma dost yolu āsān-durur
Bil ki bu yola giren bī-cān-durur
12. Cānı terk itmek gerek cān göresin
Çevre bakma gide-gör dosta iresin
- 28b 1. İşbu yol aḡusını nūş eyle sen 780
Kurtıla cānañ ola başuñ esen
2. Her ne cevr olur-ise sabr eylegil
Turmaḡıl ma'sūk yolını soylagil
3. Çünki cevre sen tahammül kılasın
Şeksüzün ma'sūka sen yol bulasın
4. Göresin ol dem cemāl-i Hak nedür
Bilesin anda celāl-i Hak nedür
5. Dürlü cevher vire dahı dürlü dür
Şad olasın tola kalbün pür-sürür
- HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ'L-KĀMİL LEMMĀ
SEMİ'A KELĀME'L-MÜRSİDİ Fİ MEŞAKKATİ'T-
TARİKİ'L-LETİ BİHĀ VE KABLEHĀ
6. Çünki el kāmil didi işbu sözi 785
Ayaḡı tozına ben sürdüm yüzi
7. Didüm iy derdüm devāsını bilen
İşbu rencüme 'ilāc ü em kılan
8. Dertlü cevr ol yolda baña kıl vefā
Kamu renc ol yolda baña bil şifā
9. Her ne aḡu ki ben ol yolda yudam
Āhiri bil kim anı tiryāk idem
10. Dürlü zahmet dürlü rāhat bil yakīn
Dost yolında şeksüzün iy pāk-ı dīn

11. Ne ki dir-isem mutî'im ben aña 790
Di buyur sultānum imdi sen baña
HAZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYANİ'L-MÜRŞİDİ LEMMA
SEMİ'A KELĀME'L-KĀMİLİ VE REĀ 'IŞKAHÜ
ELLETİ İLĀ İRSADİHİ FE ERSEDEHÜ
12. Benden işitdi bu sözi çün ol er
Bağladı bilüme fi'l-hāl ol kemer
13. Bilüme hizmet kuşağın kuşadur
Hem bütüm elümden alup uşadur
- 29a 1. Dürlü halvetler buyurdi kim idem
Dürlü çille çıkarup dosta gidem
2. Her ne zahmet geldi-se nüş eyledüm
Dünyeyi külli ferāmūs eyledüm
3. İtdüm anda dün-i gün kulluk Haka 795
Kullıg-ile irdüm vucūd-ı mutlaka
4. Gördüm ol sultān yüzini bī-nikāb
Perdeler götrildi kalmadı hicāb
5. Çün baña itdi tecellī Hak yüzi
Nūr-ı Hakla sürmelendi cān gözi
6. Hakdan anuñ-çün nazar irmedi kul
Kanda baksa gördi vechü'l-lāhi ol
(1) قَالَ اللهُ تَعَالَى فَايُنْهَا تَوَلَّوْا فِتْمَ وَجْهَ اللهِ
7. Gördüm er-rahmānū 'ale'l-'arşi'stevā
Egrilikler gitdi kalda istivā
8. Gönlümün gözgüsini pāk eyledüm 800
Cānumı Hak hūnı-y-ıla toyladum
9. Hāsıl oldu bil baña kamu savāb
Dünyeyi anuñ-çün gördüm harāb
10. Ger bu yolda cevri sen nüş göresin
Her ne maksūdun var-ise iresin

(1) "... İmdi (namaz için) nereye yönelmeniz
Allah'ın yüzü (kiblesi) oradadır ..."
(Bakara Süresi, 115. ayet)

11. Her aḡu kim sunıla nūş idesin
Şeksüzün ol dost sözün gūş idesin
12. Dost elinden içesin āb-ı hayāt
Diri olasın ırmeye saña memāt
13. Senün ola milk-i dünyā ser-te-ser 805
Toprağa kona e gökde cümle ser
14. Dürlü yüzler ayāḡuna sürine
Dürlü cānlar hem gözüne görine
- 29b 1. Hüküm idesin mülk-i cāna şāh olup
Ol felek burcında dahı māh olup
2. Maksūduña irgüre sini Hüdā
Olmayasın bir nefes andan cüdā
HĀZĪHĪ'L-KĪT'A FĪ BEYĀNĪ'L-'AŞIK MĀ SEMĪ'A
KELĀME'L-KĀMİLĪ EZHERA 'IŞKAHŪ VE TEKELLEME
BĪ'L-KELĪMĀTĪ'L-İETĪ TEDÜLLŪ İLĀ 'IŞKI'L-
'AŞIK
3. Çün isitdi 'āşık andan bu sözi
Yüregi kan yaşı-la teldi gözi
4. Didi kim iy dāyımā Hakkı bulan 810
Hak nūrını göribenin nūr olan
5. Kamu zahmet çünki ma'sukdan gelür
'Aşık ol zahmet bil rāhat olur
6. 'Aşık olmaz ol ki cevre döymeye
Ma'suku-çün aḡuyu ne tuymaya
7. Dime 'āşık aña kim yüz döndüre
'Aşık ol ma'suk-içün oda gire
8. Dime 'āşık aña kim kan ağlamaz
Ma'sukı-çün yaşı yüze çağlamaz
9. Beñzi saru olmayan 'āşık degül 815
'Işk da'vīsinde bil sādık degül
10. Dime 'āşık aña kim uyhu uyur
'Aşık ol göz yaşı-la yüzini yur
11. Dime 'āşık aña kim rāhat olur
'Aşık hayrān olup zārī kılur

12. Dime 'āşık aña kim dün̄ye göre
'Aşık ol kim dū cihān terkin öre
13. Dost yolında kıya kendü cānına
Başını top eyleye meydānına
- 30a 1. Hān ü mānın terk idüp hana ire 820
Cānını terk ide cānāna ire
2. Küfri terk idübeni İmān bula
Şeytānı terk idüp rahmānı bula
3. Ben komışam usbu yolda cānumı
Bulavan diyü o görklü hanımı
4. Dime kim bu yolda ben yüz döndürem
Bil kim ma'şukuma cānum gönderem
- HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'L-KĀMİLE
LEMMĀ SEMİ'A KELĀME'L-'ĀŞİK NASİHATÜN LĀ
YEZİLLÜ KADEMEHÜ BA'DE DÜHŪLİ TARİKİ'L-HAK
5. Çünkü ol kāmīl işitdi bu sözi
Döndi bu kez cān-ile dutdı yüzi
6. Didi ol yolın aḡusı çok-durur 825
Bil ki tiryak iden anı Hak-durur
7. Līki gerekdür kula hizmet kıla
Tā ki Hak aḡuları ni'met kıla
8. Ol yolun çukurların düzmek gerek
Hem tuzaklar 'ukdesin çözmek gerek
9. Gel riyāzat kıl ki sāfī olasın
Aç gönül gözgüsini Hak bulasın
10. Perhīz-ile gözḡü gibi ildire
Tā harāma baka kendüyi göre
11. Görmeye seni e yolda geçesim 830
Desta pervāz urubanın uçasın
- HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ KİTĀ'I TARİKİ'L-
HAKKI MA'A'L-LATĀYİF VE'N-NĀŞAYİH
12. Ol harāminün biri nefsün-dürür
Biri şeytān ulu düşmānün-durur

- 30b 1. Didi Hak dūşmān-durur şeytān size
Siz anı dūşmān dutuñ kendüñüze
قال الله تعالى ان الشيطان لكم عدو فاتخذوه عدواً
2. Ata dūşmānı kaçan müştak ola
Zehr-i 'akreb ya kaçan tiryāk ola
3. Atadan dūşmān-durur şeytān bize
Dāyimā kasd ider ol dinümüze
4. Üç yüz altmış kez ider kasd günde ol 835
Dinümüz almaklığa tā bula yol
5. Hak Ta'ālā dahı gör lutf isledi
Kulunuñ gönline nūr bağışladı
6. Üç yüz altmış kez ider günde nazar
Her nazar şeytān skana oluk siper
7. Her nazar bir kasda bil kalkan olur
Ol sebebden üç yüz altmış kez ölür
8. Mü'minün İmānı anuñ-içün kalur
Ger nazar olmasa hep kāfir olur
9. Zīre şeytān ulu dūşmāndur i dost 840
Cenk iden anuñla tizcek oldı süst
10. Ol Hakuñ iti-durur bilgil yakın
İtme cenk anuñ-ile sen key sakın
11. Bil ki it issına çağır kıl katı
Tā ki üstünden gidere ol iti
12. Nite cenk idüp ite tutulasın
Çağır issına gegez kurtulasın
13. Nefs-i şeytāndan sen artuk bil i can
Katı saht dūşmān-durur ol bī-gümān
14. Senden ayrılmaz e nefis igvā ider 845
Liki şeytān isti'āzeyle gider
- 31a 1. Bu iki kurd bil ki ortağ oldılar
Ol İmān kuzusını kapmak diler

(1)"Seytan sizin düşmanınızdır. Siz de onu düşman tutun...." (Fatır Süresi, 6. Ayet)

2. Sa'y kıl çoban katına yitesin
Kurd yavuz olur-ise anı dutasın
3. Key harāmīdur bu iki iy ulu
Ol yola girenleri kıldı delü
4. Kim nefse kaldı nefsdan geçemez
Pādişāhdın yaña bil kim uçamaz
5. Kim şeytān mekrine mağrūr olur 850
Hak katından sürilüp ol dūr olur
6. Gel riyāzet saykalın ur saña sen
Tā ki ol yolu varasın bas esen
7. Çün riyāzet sini gözğü eyleye
Ol harāmīler diye ahi neyleye
8. Göreler kendüleri bakup saña
Sen geçesin berk urup dostdan yaña
9. Varasın ma'sūka mey nūş edesin
Rūz-i şeb anuñ-ile 'İş'idesin
10. 'Alemün ma'sukan anda bilesin 855
Dū cihān ma'būdın anda bulasın
- HĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ ENNE'L-'ĀŞĪKA
LEMMĀ SEMĪ'Ā NASĀYĪHĪ'Ş-ŞEYHĪ KABLENĀ FE
EDHĀLE'Ş-ŞEYHĪ FĪ'L-HALVETĪ FE ERŞEDEHÜ
11. Çün işitdi bu sözi 'āşık i cān
Didi uşda cānı kodam der-miyān
12. Ne dir-iseñ baña anı dutayın
Yol harāmīsini bir bir utayın
13. Didi şeyh aña ki iy 'āşık kişi
Sür gönülden imdi kamu teşvīşi
- 31b 1. 'İşk-ile gelgil berü sen halvet it
Göstereyin dost yolın dut git
2. Çilleler çıkar burada dostı bul 860
Kıl riyāzet tā ki nefsün ola kul
3. 'İşk-ile giren bu yola dostta irer
'İşk-ile kullık kılanlar oldu er

4. Dünyeye bakup yoluñdan dönmeğil
Olmağil mürted dinüñden dönmeğil
5. Girü dönmek uşbu yoldan 'ār ola
Yarın anda dost katında zār ola
6. Cigeri biryān gözi giryān ola
İçi nār ü hem taşı 'uryān ola
7. Şeyh aña dürlü nasîhatler virür
Halvete giyürüben yol gösterür 865
8. Yol azıgını aña ma'lûm ider
Dürlü perhîzler idüp yolda gider
9. Didi bu yolu haţardur bil yakîn
Merkebüñi katı sürme key sakın
10. Olmasun hadden tecāvüz idesin
Şol ki didüm andan aşru gidesin
11. Yohsa kalursın bu yolda zār olup
Gidemezsın ilerü hayrān kalup
12. Bunu didi şeyh gitdi 'aşık kalur
Halvet içre perhize meşğul olup 870
13. Hāsıl itdi azıgın girdi yola
Dinle imdi 'aşıkuñ hāli nola
14. Gördi bir yolda 'acāyibler dolu
Niçeler gördi anı oldı delü
15. Geh tecelli sıfātınolur 'ayān
Gāhi esmā keşf olur aña i cān
- 32a 1. Gāhi ef'ālün tecellîsin görür
'Akli zāyil oluban hayrān yürür
2. Yolu sinlere uğrar nāgehān
Çok 'acāyib gördi anda ol 'ayān 875
3. Perdeler kamu gözinden sürilür
Ölüler hāli aña ma'lûm olur
4. Kimisin görür 'azāb içre anuñ
Göge irmiş zār ü efgānı canuñ
5. Tamu odı içre yanar rûz-i şeb
Gitmiş andan dürlü zevk ü hem tarab

6. Zulmet içre kalmış ol bî-çāre kul
Mūr u māra 'akrebe aş olmış ol
7. Sinlesi tolmış cehennem kokusu 880
Ol zebāniler olmuş sākisi
8. Yanar anlar durmadın gündüz gice
Kimse bilmez anların hāli nice
9. Hufre olmuş sinlesi pūr-nār olup
Ol 'azāb içre kaluban nār olup
10. Kimisine rahmet itmiş katı şād
Kendü nūrından Hak itmiş anı yād
11. Sinlesi tolmış anuñ nūr-ı Hudā
Dayimā Hakdan degüldür ol cüdā
12. Tolmuş anuñ kabri cennet kokusu 885
Hüriler olmuş anuñ hem sākisi
13. Ravża olmuş sinlesi pūr-nūr olup
Ol 'azābından Hakuñ hem dūr olup
- (1) قال النبي عليه السلام القبر روضة من رياض الجنة اوغفرة من خفر السيران

HÄZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYÂNİ ENNE'L-'ÄSİKA SEMİ'A
KELÄME'T-TUYÜR VE TESBİHA'L-CÄMİDÄTİ

- 32b 1. Çünkü 'āşık işbu ahvāli görür
Oldı hāsıl şeksüzün keşf-i kubūr
2. Geçdi andan ilerü gör kim nider
Dost yolını dutuban dün gün gider
3. Nāgehān bir gün irişdi bir yire
Ol yirün ahvālini diñle yara
4. Bir 'acāyib gördi anda ol kişi 890
Ol yirün cansuzlarının zikr işi
5. Otlar ağaçlar çiçekler zikr ider
Çeşmeler akubanın dosta gider
6. Taş u toprak dost adın gelmiş dile
Kim isidürse yüregini dile

(1) "Kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur"(Hadis Meali).

7. Dürlü ırmaklar akuban gör nider
Lā ilāhe illallāh tekrār ider
8. Kamu kuş Hak zikrin āgāz eylemiş
Ol havāda gör ne pervāz eylemiş
9. Gülsitānlarda bak ahī bülbüle 895
Dost adını nicesi gelmiş dile
10. Gice gündüz turmaz ider gulgüle
Sanmağıl kim anı 'āşıkdur güle
11. Allāhuñ zikr ider biñ bir adın
'Işk-ile gör nice bulmuş dādını
TESBİHÜ'L-KUMRĀ SUBHĀNE RABBİYE'L-A'LĀ
12. Kumrıyı gör ma'sūkanı kığırur
Nideyin dost diyübenin çağırur
13. Dilde sübhānı nice tekrār ider
Rabbiye 'l-a'lāyı hoş takrīr ider
VE YEKÜLU'L-FĀHİTETÜ LEYTE ZĀ EL-HALKU
VE LEM YUHLEKÜ
- 33a 1. Ügeyik çağıruban gör ne didi 900
Keşke bu mahlūk yaradılmayadı
VE YEKÜLU'L-BEBĠĀU WEYLÜN LİMENİ'D-DÜNYĀ HEMMEH
2. Tütī dir kaldı 'azabda şol kişi
Gice gündüz işi dünyā teşvişi
VE YEKÜLU'D-DİKÜ ÜZKÜRÜ'L-LAHE YĀ ĠAFİLÜN
3. Ol horosı diñlenüz yā kavmi dūn
Üzkürü'l,lāh dir size yā ġāfilūn
TİTÜ-Yİ TAİR Bİ'L-YEMEN NİŞFEHÜ AŞĖERİ VE
NİŞFEHÜ AHMERÜ VE KELĀMÜHÜ KÜLLÜ MEYYİTİN
VE KÜLLÜ CEDİDİN BĀLİN
4. Tītūye dir her diri bil öliser
Her yini de şeksüzün eski olısar
5. Gel berü ölmezden öñdin it yarak 905
Eskiyecek yiñiden olğıl ırak
VE YEKÜLU'N-NESRÜ YĀ İBN-İ ADEM 'İŞ MĀ Şİ'TE
AHİRE'L-MEVTİ

6. Kerkes eydür nice dirilsen̄ diril
 Ahıruñ ölüm-dürür sen bellü bil

7. Dirligi gökçek diril çün ölesin
 Cennetü'l-me'vāda rāhat olasin

VE YEKÜLU'L-'UKĀBİ Mİ'L-BU'Dİ MINE'N-NĀSİ ÜNSÜN

8. Dir 'ukāb her kim ki halkdan dūr ola
 Hakk-ile üns dutubanın nūr ola

9. Gel berü 'uzlet etegin dut i yār
 Olmayasın halk içinde tā ki zār

VE YEKÜLU'L-KUTĀFÜ KADDİMÜ HAYRAN TECİDÜHÜ

33b 1. Karlağuç eydür eger añlar-isen̄ 910
 Cān kulağı-le anı diñler-isen̄

2. Hayrı takdīm eylegil kim iresin
 Hayr-ile çün ol makāma varasın

3. Kayduña kendü elünle kıl i yār
 Dimegil oğlum kızımdur baña yār

4. Sen cehennemde çekesin hoş cefā
 Ol oğul kız bunda süre hoş sefā

VE TESBİHÜ'D-DAFDA'İ SÜBHĀNE RABBİYE'L-KUDDÜS

5. Kurbağa sübhānı gör tezkır ider
 Rabbiye'l-kuddūsi hoş ta'bır ider

VE YEKÜLU'L-HADDADÜ KÜLLÜ ŞEY'İN HĀLİKÜN
 İLLĀ VECHÜHÜ

6. İşbu devlüngeç sözi nedür i cān 915
 Külli şey hālik illā Hak 'ayān

VE YEKÜLU'L-HÜDHÜD ESTAĞFİRÜ'L-LĀH YĀ MÜZİNİBÜN

7. Hüdhüd eydür size kim yā müznibün
 Eydünüz estagfirü'l-lāh dün ü gün

VE YEKÜLU'L-KATĀTÜ VE MEN SEKETE SELİME

8. Dir bağırtlak epsem olan kurtılur
 Dil ki epsem olsa baş esen olur

VE TESBİHÜ'Z-ZAHME SÜBHĀNE RABBİYE'L-A'LA
 MİL'Ü SEMĀ'İHİ VE ARZİHİ

- 34a 1. Kartal eydür ulu sübhāndur o şāh
Rābbiye'l-a'lā-durur ol pādīşāh
2. Yirleri gökleri tolası tamām
Uşbu tesbīhdür ol Hakkā müdām
3. Kamu hayvān ol Hakuñ zikrin ider 920
Gice gündüz turmadın şükryn ider
4. Kamu hayvānlara cān Hak zikr olur
Ġāfil olsa zikrinden bil kim ölür
قال الله تعالى وان من شيء الا يسبح بحمده ولكن
(1) لا يفقهون تسبيحهم انه كان حكيمًا غفورًا
5. Sen de zikr it Hakkı bulasın hayāt
İrmeye saña dahı ayruk memāt
6. Nakş idersen bunda zikri gönlüne
Ölecek vaktin gele ol dilüne
7. Almaya şeytān İmānuñ soñ nefes
Çünkü kuş uça kuru kala beden
8. Dünyeden İmān-ile gönilesin 925
Varuban sinleñde rāhat olasın
HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'L-'AŞİKA KEŞİFE
LEHÜ SİRRÜ 'ALEMİ'Ş-ŞEHĀDETİ
9. Dinle girü dürlü ahvāl açayın
Kamu halka rāzımı hem saçayın
10. Çünkü kuş dilin saña keşf eyledüm
Dürlü rāzın saña bir bir söyledüm
11. Kuş dilinden saña virdüm hoş haber
Çün Süleymānem bugün ben mu'teber
12. 'İşk-ile giren bu yola cān bulur
Ma'nide bil anı Süleymān olur
13. Kuş dilini neydüğünü ol bilür 930
İns ü cinne saltanat tahtın bulur
- 34b 1. Sen dahı gel 'ışk-ile dutğıl tarîk
Tā ki ma'şūk ola ol yolda refîk

(1)"...Hiç bir şey yoktur ki, onu hamd ile tesbih etmesin. Lakin siz onların tesbihini anlamazsınız. O, gerçekten halimdir bağışlayıcıdır." (İsra Suresi, 44. ayet).

2. Varubun sultān yüzini göresin
'Aşık ol kim ma'şukuña iresin
3. Çünkü 'aşık hāli bī-endiştir
Ol cemādāt tesbīhi aña işdür
4. Geçdi andan dahı durmaz yügürür
Diñle ol yolda girü o ne görür
5. Gördi bir dergāh kurulmuş key ulu 935
Dünye başdan başa anuñla tolu
6. Bir sadādur ki çekilmiş 'āleme
Cinne vü hayvāna dahı ādeme
7. Aleti kamu müretteb işlenür
Liki üstādı görünmez bil nedür
8. Bir kezin çünkü tefāsı kakılır
Ol sadā üsti tamām sūret olur
9. Ol sūretler dürlü āvāzlar virür
Ölü-y-iken çünkü gine dirülür
10. Aşikāre olur ol halk-ı cedīd 940
İşbu sırrı bilen oldu Bāyezīd
11. Nāgehān girü defāsı kakılır
Sad hazārān sūret aşkār olur
12. Batar evvelki sūret āvāz-ile
Çıkar ol yüz biñ sūret biñ nāz-ile
13. İşbu vech-ile o dergāh işlenür
Mevc ü mevc dürlü sūretler görünür
14. Ol-durur kār-hāne-i Hak iy ulu
Ten sadāsı gör kim anda gerilü
15. Ol hilkat defāsı çünkü kakılır 945
Dürlü sūretler hemān aşkāre olur
- 35a 1. Ol sūretler çünkü döne yirine
Dürlü sūret çıkar anuñ yirine
2. Uş görürsün 'ālemi kim böyledür
Dürlü sūretler getirüp giderür

3. Her ne sūret kim bu dünyāda biter
Dökilüp toprağa ol girü biter
4. Vech-i Hak kalur hemān kim bākıdūr
Cümle eşyāya yakīn ol sākıdūr
(1) قال الله تعالى كل شیخ مالک الا وجهه له الکرم واليه ترجعون
5. Hālīku'l-ervāhı ve'l-eşbāhdur 950
Fālīku'l-habbi dahı işbāhdur
6. Ol-durur 'ālemlerün maksūdıdur
Dü cihān 'ābid anā ma'būdıdur
7. 'İşk meydānında ser-gerdān felek
Gice gündüz uş sücūd eyler melek
8. Cümle eşyā 'āşık olmuş yügrışür
Dost adını dile gelmiş çağrışur
9. Ger kulak var-ise sende işide
Ma'rifet nūrı-le gönülün işide
10. Ger bu ğaflet uykusından sen uyan 955
Tā ki bu esrārı göresin 'ayān
11. Kurtulasın dünye-yi mekkārdan
Özi zist ü kendüsi ğaddārdan
12. Niçeler buraya geldi āh-ile
Zār oluban gitdi girü āh-ile
13. Sen dahı bir gün ölürsün zār ü zār
Key sakın olmaya yirün anda nār
14. Gice gündüz hoş 'amel eyle düriş
Ol hakikī ma'sūka tizcek iriş
- 35b 1. Çünkü irdün ma'sūka ne ğam 960
Hasta cānuña hemāndem oldı em
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'L-'ĀŞİK KEŞİFE
LEHÜ'L-ENVĀRÜ'S-SEB'ATİ
2. Dinlegil 'āşık ki girü neyledi
Oradan ilerüye seyr eyledi

(1)"...O'nun zatından başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur. Siz ancak O'na döndürüleceksiniz." (Kasas Süresi, 88. ayet).

3. Gider-iken diñle imdi ne görür
Yidi dürlü āşikāre oldı nūr
4. Kimi saru kimi ak kimi kızıl
Kimi gök kimi kara kimi yeşil
5. Her kişide yidi dürlü nesne var
Var yidi dürlü nūrı anuñ i yār
6. 'Āşıka çün işbu envār açılır 965
Hem uşak ılduz gibi nūr saçılır
7. Ol yidi nūr ki olur halka i cān
Ay gibi nūr içinde nūr olur 'ayān
8. Geh güneş şeklinde görünür latif
Liki Hak kendü degül bu iy şerif
9. Kamu eşkalden beridür bil ki zāt
Bu görünenler tecellī-yi şifāt
10. Ol şifātu'l-lāh degüldür gayr-ı zāt
Muttasıldur bil āna kamu şifāt
11. Uş didüm şol kavlı kim oldı dost 970
İ'tikādında sakıngıl olma süst
12. Zātı anuñ pākdür eşkalden
Hem mekân-ı māzi-y-ile hālden
13. Şeş cihetden bil münezzeħ ol kadīm
Kadīr ü kayyūm u hayy u hem kerīm
14. Hükmi-y-ile devr ider kamu felek
Dāyimā zikrūn kılur cümle melek
- 36a 1. Hakkı hem çok zikr eylegil i yār
Dürlü envārı göresin āşikār
2. Ol tecellā-yı şifātı göresin 975
Seyr idüben bil ki zāta iresin
- HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'L-'ĀŞİK KEŞİFE
LEHÜ 'ACĀYİBÜ'L-ARŪİ VE TABAKĀTİ CEHĒNNEM
3. Girü 'āşık ilerü seyrān kılur
Dñle imdi nirede devrān kılur

4. Gider-iken gördi bir zevrak durur
Sıçrayuban ol gemiye tiz girür
5. Ol-durur bir zevrakı bilgil anı
Aña giren seyr ider yir yüzini
6. Yirün altın üstün anuñla bilür
Her ne kim var-ise anda o bulur
7. Bir tabak olur aña bu yir yüzi
Anda kamu gizlüyi görür gözi 980
8. 'Aşık ol keştīye çün girdi revān
Keşt anı aluban oldı revān
9. Keşt itdi yir yüzün ol keşt-ile
Rūm Hindī vü 'Irāk u deşt-ile
10. Çok 'acāyib gördi yir yüzinde ol
Diñle dahi nireye iltür anı yol
11. Zevrak alup yirler altına gider
Yidi kat yirler altın hep seyr ider
12. Her 'acāyib var anda gördi ol
Seyr idübenin serāya irdi ol 985
13. Ol serāyı bil ki yaş toprak i yār
Kalı ki biş yüz yıl aña aşikār
14. Yidi kat yirün ol altında-durur
Hem cehennem odına perde-durur
- 36b 1. Ger ol olmasaydı dünyāya imām
Yirler ü gökler iriseydi tamām
2. Çün serādan geçdi irdi tamuya
Katı korku vardur anda kamuya
3. Gördi bir evdür yanar katı kara
İçi toludur anuñ oddan dere 990
4. Yidi tabaka yaratmış Hak anı
Yidi kapu komış aña ol ganī
- (1) قال الله تعالى وان جهنم لوعدهم اجمعين لها
سبعة ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم

(1)"Şüphesiz cehennem de, o azgınların hepsine va'd olunan yerdir. Onun yedi kapısı vardır. Her bir kapıya (azgınlardan) bölünmüş bir miktar vardır"
(Hicr Süresi, 43-44. ayet).

5. Her tabakanuñ 'azābıdur şedîd
Aşağanuñ yukarudandur mezîd
6. Her tabaka ehli vardur bil yakîn
Sa'y kıl anlardan olma key sakın
7. Eñ yukaruya cehennem oldı ad
Ümmet-iseñ kaçgıl andan bul murād
8. 'Āsi ümmet yiri oldur iy cūvān
'Ākıl ol kim cend idüp kurtara cān 995
9. Tamu odından düriş bulgıl halās
Cennetü'l-me'vāyı hāsıl kıl i hās
10. Çünki hayātı 'akāribile tola
Belki kamu kapusı müşkil ola
11. Eñ geñez kapusını sen diñlegil
Ol resülün kavlidür key añağıl
12. Anda var yitmiş biñ oddan tağ yara
Her tağun katında yitmiş biñ dere
13. Her dereden tağa yol ki oddan i cān
Anı dahı bil ki yitmiş biñ 'ayān 1000
14. Her yolın da sehri yitmiş biñ-durur
Her senirde kaşrı yitmiş biñ-durur
- 37a 1. Her kaşırda dere yitmiş biñ-durur
Her derenün evi yitmiş biñ-durur
2. Her evün sandukı yitmiş biñ tamām
Hem 'azābi yitmişer biñ iy imām
3. Bil ki her sandukda yitmiş biñ 'azāb
Birbirine beñzemez dürlü 'ıkāb
4. İşbu didüğüm kamu oddan ahî
Sanmağıl taş u toprak iy sahî 1005
5. Bu hadîsi çün işitdün ağlağıl
Yüzün üstüne düşüben çagnağıl
6. Görme misin ol resülümüz kıızı
Fâtıma çünkim işitdi bu sözi
7. Yüzi üstüne düşüben ditredi
Aña girenlere ol veyl didi

8. Gözi yaşın akıdup seylāb ider
Yüzi üstine düşüp 'aklı gider

KELĀM-I EBŪBEKR RAẒIYA'L-LĀHU 'ANHŪ

9. Bu hadīsi ol Ebūbekr işidür
Ah idüp yürekde ol od işidür

1010

10. Didi n'olaydı kuş olup uçadım
Yazıda ırmak suyunı içedim

11. Karnım açınca k yimişler yiyedüm
Tek cehennem zikrin isitmeyedim

KELĀM-I 'ÖMER RAẒIYA'L-LĀHŪ 'ANHŪ

12. Ol 'Ömer didi ki ben koç oladım
Beni boğazlayup ehlüm öledüm

13. Yiyelerdi etümi ben gidedüm
Tek cehennem zikrin işitmeyedüm

KELĀM-I 'OSMĀN RAẒIYA'L-LĀHŪ 'ANHŪ

37b 1. Didi 'Osmān n'oladı ot oladım
Beni hayvānlar yiyüben öledim

1015

2. Anadan ben toğmaduk gibi oladam
Dek cehennem zikrin işitmeyedüm

KELĀM-I 'ALĪ RAẒIYA'L-LĀHŪ 'ANHŪ

3. 'Alī didi n'oladı toğmayadum
Anadan ben dünyāya gelmeyedüm

4. Yahu yırtıcı yiyüp mahv oladum
Dek cehennem zikrin işitmeyedüm

KELĀM-I SELMĀN RAẒIYA'L-LĀHŪ 'ANHŪ

5. Bu sözi Selmān işidüp gör ne dir
Sinnelere varuban feryād idüben

6. Vāh sefer uzaklığından n'ideyin
Aziğ az yola nicesi gideyin

1020

HĀZĪHĪ'L-KIT'A ETĪ BEYĀNĪ'N-NASTĪHA

7. Gözün açgıl uş seferde kıl yarak
Burada tutdum mı sanursin turak

8. Gel sevāb azıklarını hāsıl it
Fursat eldeyken düriş sözim işit
9. Çün ticāret kıla-geldün bu ile
Sa'y kıl sermāyeñi virme yile
10. Bir kumaş al ki ol ilde satalar
Bir kumaş alma ki yüze atalar
11. Çünki sermāye-dürür 'ömr-i 'azīz 1025
Yirine harc idüp ol ehl-i temiz
- 38a 1. Yüğüñi yiyildi görgil sen i yār
Tā ki ol çukur sana olmaya tar
2. Çün sefer bu vech-ile uzak ola
Yüki ağır yüklenen ahmak ola
3. Göz yaşı-le kendüñi pāk eylegil
Tamu añup yakalar çāk eylegil
4. Uş işitdün Fātımayı ashābı i yār
Oldılar tamu anıncak dil-fikār
5. Anlar ol hāle gelicek iy cüvān 1030
Korkudan bizden gerek kim uça cān
HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'L-'ĀŞİKA
KEŞİFE LEHÜ'Z-ZEBĀNİYE
6. Çünki 'āşık tamuyı gördi i cān
Dinle eydem dahı ne gördi 'ayān
7. Gördi var anda zebānī bī-hisāb
Şād olur bular kaçan kılsa 'azāb
8. On tokuz başları var key mu'teber
Hak didi anlara tis'ate 'aşer
قوله تعالى ما صليہ سقر وما ادريك ماسقر
(1) لا تبقى ولا تذر لراحة للبشر عليها تسعة عشر

(1)"Ben onu (Velid bin Mugire'yi) Sakar'a (cehen-neme) sokacağım. Sen biliyor musun Sakar nedir? O ne (et) bırakır, ne (sinir) kor.Derileri yakan kavuran üzerinde on dokuz (bekçi melek) vardır." (Müddes-sir Süresi, 26-30. ayetler)

9. Her birinün hükmi altında i yār
Var zebānī bī-hisāb ü bī-şümār
10. Her birinün diñle vasfın eydeyin 1035
Kuvvetini şevketin şerh ideyin
11. Ol hadīs içre nice geldi-y-ise
Hem resūlü'l-lāh haber virdi-y-ise
12. Eydeyin cān kulağı-le diñlegil
Hem elün-ile yarağūnı yigil
13. Cümle ādem cümle cinnī kuvveti
Belki ancak bir zebānī kuvveti
- 38b 1. Bir el-ile tuta on biñ kāfiri
Biris-i-y-ile yine on biñ kāfiri
2. Bir ayağ-ile duta on bin dahi 1040
Biris-i-le dahi on biñ iy ahī
3. Bir keretde kırk biñe ide 'azāb
Birbirine beñzemez dürlü 'ikāb
4. Her birisi tağ götürmiş boynına
Ādem oğlı nice döysün ünine
5. Ümmeti sürüp çü tamuya ata
Ol tağı anlaruñ üstine ite
6. İldırım gibi yele bir gözleri
Kal'a gibi anlaruñ ağızları
7. Her ağızdan ot yelgileri çıkar 1045
Nireye tokınsa kapkara yakar
8. Kolları ayakları örtmiş i cān
Omuzı arası yıllık yol 'ayān
9. Gönli içinde olaruñ ol halīm
Zerrece rahmet yaratmamış rahīm
10. Her birisi tamuya çünkim gider
Hoş teferrüc idüben seyrān ider
11. Āhıret yılınca kırk biñ yıl tamām
Seyr ider od içre ol dürlü makām
12. Bir günü biñ dünya yılınca i cān 1050
Dime artuk yahud eksük iy cüvān

(1) قال الله تعالى في يوم كان مقداره الف سنة مما تعدون

13. Hāk didi mikdārühū elfe sene
Artuk eksük diyen od içre yana
14. Tamu odı bunları yakmaz i yār
Nūrları gālibdūr oddan āşikār
- 39a 1. Yakmaz od şol kişiyi kim nūr olur
Bil cehennem odı andan dūr olur
2. Karañuda niçe olur şeb-i çırak
Aydın olur kanda kim olsa çırak
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ'N-NASĀYİH
3. Gel berü sa'y eyle kim nūr olasın 1055
Tā 'azābından Hakuñ dūr olasın
4. Bunda şeytān duzağına düşmeyen
Ol-durur yarın zebānī üşmeyen
5. Uş didüm evsāfın anlaruñ tamām
İşlegil şol işi kim olmaya hām
6. Ne ki işlersen sañadur bil yakīn
Hayrı işle şerri itme key sakın
7. Añladuñsa Hāk sözi iy şeyh ü şebāb
Uş didüm vallāhü a'lem bi's-savāb
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'L-'AŞİK KEŞİFE
LEHÜ 'ACĀYİBÜ'S-SEMĀ'İ MİNE'L-MELĀ'İKETİ VE'L-
CİNANİ VE'L-HÜRİ VE'L-KUSÜRİ
8. 'Aşık ol zevrakla çün seyrān kılur 1060
Tamuları göriben hayrān kalur
9. Çıkdı zevrakdan girü yol dutdı hoş
Dinle nireye yol anı kıldı tuş
10. Seyr iderken girü bir zevrak görür
Binüp aña göklere pervāz urur
11. Ol-durur bil kamu gökler zevrakı
Aña giren seyr ider ol ezrakı
12. Kamu göklerde ne var-ise görür
Ger melek ger hūr ü ger cennet-dürür

(1)"...sizin saydığınız (bir hesapla) bin yıl tu-
tan bir günde ..." (Secde Süresi, 5. ayet)

- 39b 1. Çünkü bindi anā seyrān eyledi 1065
 Gökler-ile bile devrān eyledi
2. Ol Hakuñ göklerini bir bir bilür
 Ay yıldız neydüğünü hem bilür
3. Ol güneş nice toğup tolunduğın
 Nūr saçup göklerde taban olduğın
4. Ol ferişteherler gördi kim turur
 Gice gündüz ol Haka kulluk kılur
5. Kimi secdede kimi kılmış rükū'
 Kimisi tesbīh idüp kılmış huşū'
6. Kimisi ağlayup eydür yā kerīm 1070
 Rahmet eyle 'āsilere yā rahīm
7. Kimisi tahta geçüben oturur
 Çok melekler karşı ayacağın turur
8. Geçdi bunlardan irişdi sidreye
 Bil mukarrebler varur ol araya
9. Ol resūlün bil makāmı andadur
 Her turağı Cebra'ilün andadur
 قال الله تعالى ولقد رآه نزلة اخرى عند
 (1) سدرة المنتهى عندها جنة المأوى
10. Bir ağaçdur gördi yitmiş key ulu
 Revzeni cennet budacağı-la tolu
11. Yimişi desti gibi anuñ i yār 1075
 Fil kulağı gibi hem yaprağı var
12. Ol sekiz uçmak oradadur i cān
 Yidi havli çevresi anuñ 'ayān
13. Dinle ol havlīlerün şerhin tamām
 Hak neden yaratdı diyem yā imām
14. Ol ki evvel havli-durur ak gümüş
 Hem ikinci gümüş-ile altun-ımiş

(1) " Yemin olsun. Onu (Cebra'il'i kendi şekliyle)
 bir daha gördü. Sidre-i Münteha'nın yanında. Ki
 Cennetü'l-Me'va onun yanındadır" (Necm Süresi,
 13-15. ayetler).

- 40a 1. Ol üçünci sâfi altundan latîf
Bil ki dördüncü ağ incü iy harîf
2. Hem bişinci sâfi dürden diñlegil 1080
Ol altıncı zeberced anlağıl
3. Ol yidinci havli çünkim oldu nür
Lâ-cirem taldı içi vildân ü hür
4. Her iki havli ıraklığı i cān
Bil ki biş yüz yıllık oldu iy cūvān
5. Uşbu havlileri çün böyle görür
Diñlegil uçmağı dahı niçedür
6. Cümle uçmak bil ki katı ak-durur
Ay-ile güneş hem anda yok-durur
7. Toprağı müşk taşıdur yakūt u la'l 1085
İrmağı süd hamri mā'i hem 'asel
- قال الله تعالى فيها انهار من ماء غير آسن وانهار
من لبن لم يتغير طعمه وانهار من غير لذة للشاربين
(1) وانهار من عسل مصفى
8. Diñle ağaçlar vaşfın eydeyin
Hürilêrin dahı takrîr ideyin
9. Şol ağaç kim özdegi altun-ımış
Budağı bil kim anuñ oldu gümiş
10. Budağı altun olsa özdegi gümiş
Yaprağı altun nebî böyle demiş
11. Gögi yukaru budağı inmiş yire
Ol mu'allak bitmiş anda iy yara
12. Tā ki yimişi geñez ola saña 1090
Hak kutūfuhā dāniyeh didi aña (2)
13. Hem zümürüd ba'zı ağaç yaprağı
Ba'zı yir kâfūr 'anber toprağı

(1) "...Orada bozulmamış sudan ırmaklar var. Ta-
dı değışmemiş sudan ırmaklar, içenlere lezzet
veren sarıpdan ırmaklar, saf süzme baldan ırmak-
lar var..." (Muhammed Süresi, 15. ayet)

- 40b 1. Ba'zı ağaçda biten hulle hemān
İpligi yok çulha görmedi 'ayān
2. Lā ilāhe illallāh olmuş uzunı
Ol Muhammed hak resūl olmuş ini
3. Vardur anda dürlü köşk ü hem sarāy
La'l-i yākutdan yaratmış ol Hüdāy
4. Bir dāne ağ incüden çadırları 1095
Yā ilāhī sen gör hāzırları
- قال الله تعالى هور مقصورات في الخيام
(1) فبأى آلاء ربكما تكذبان
5. Her çadır kapısı dört biñ iy imām
İni uzunı iki fersah tamām
6. Her çadır içinde yitmiş taht var
Kamusi yakut u ahmerden i yār
7. Yitmişer döşek kamu taht üzre hem
Yitmişer hūri hem üstinde be-hem
8. Hulle yitmiş hem hūri geyüp yürür
Hulle taşından iligi görünür
9. Her hūriye karavaşlar var i cān 1100
Her birine yitmişer biñ iy cūvān
10. Kamusi altun tabak almış ele
Nice diyem vaşfını gelmez dile
11. Aşikār eylemiş Hak kudretin
Dört levn kılmış hūriler sūretin
12. Saru kızıl u yeşil hem dahı ak
Aç gözünü gel bu şun'u'l-lāha bak
13. Cismini dört nesneden eyledi halk
Kāfūr u 'anber za'ferān müşk ü hak
14. Ayağından dizine dek ol kerīm 1105
Za'ferāndan düzmiş anı ol rahīm

(1)"Çadırlarda (gözleri) kocalarına hasredilmiş hūriler var. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalan sayabilirsiniz" (Rahman Süresi, 72-73. ayetler).

- 41a 1. Pîcine varınca dizden ol latîf
Lutf idüp müşkden yaratmış ol şerîf
2. Pîciden boyuna varınca anı
'Anber-i eşheb düzetmiş ol ganî
3. Bil boyundan başa deñlü ol ilâh
Eylemiş kâfûrdan ol pâdişâh
4. Saçını itmiş karanfülden anuñ
Anuñ-içün fitnesi olmuş canuñ
5. Saçı kılından yire düşse i cân
Tola-y-ıdı nûr-ile cümle cihân 1110
6. Bir kez ol dünyâya tükruk sala
Müşk kokusu tâ kıyâmet bil tola
7. Ger deñize düşedi bir tamlası
Tatlu olaydı deñizler cümlesi
8. Gögsi üstinde yazılmış hām-ı Hak
Zevci adı bile yazlu anda bak
9. Her kolında var anuñ on bilezük
Dahı var barmaklarında on yüzük
10. Her topukda bil ki halhâl on tamâm
Sanma altun incü cevher iy imâm 1115
11. Ol topuklardaki halhâl sâz ider
Rabbina çağıruban âvâz ider
12. Eydür iy Hak sen kerimsin kıl kerem
Baña destür vir ki topuğ görem
13. Niçeye dek asılup zâr olayın
İzni vir baña teferrüc kılrayın
14. Didi Hak yok saña destür bakmağıl
Ol topuğa meyl idüben akmağıl
15. Sini anuñ-çün yaratdum bil yakîn
Anı senün-çün yaratmadum sakın 1120
- 41b 1. Key edeb saklayuban bakma aña
Baka mü'min kullarum sen akma aña
2. Bu cevâbı işidicek bakmaya
Cem' ide gönlini aña akmaya

3. Germeye bileklerini bilezük
Dahı barmaklarını hem ol yüzük
4. Ademoğlu cin anı tutmuş degül
Kimse güzin göriben öpmiş degül
قال الله تعالى لم يطئتمهن انس قبلهم ولا
(1) جان فبأى آلاء ربكما تكذبان

5. Çün bular yaküt u ve'l-mercân-durur 1125
Vasfını bilmekde 'âciz cân-durur
قال الله تعالى كأنهن الياقوت والمرجان
(2) فبأى آلاء ربكما تكذبان

6. Dil-ile vasfın ne kadar bilesim
İnşâallâh varıcağaz bulasın
7. Burada gör kim ne dür hayr itmişem
Ol sekiz uçmağı hoş seyr itmişem

8. Ma'niler hürisini uş açmışam
Girmedin uçmağa hürî kuçmışam

9. Gökleri pervâz uruban geçmişem
Ol şarâb-ı lâ-yezâlı içmişem

10. Ol hadîs içre nice kim görmişem 1130
Uş saña bir bir haberler virmişem

11. Artuk eksük eyitmedüm ol Hak hakı
Kim inanmazsa buña olur şakî

HÂZİRİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ ENNE'L-MURÂD
MİN 'ADEDİ ŞEB'İNE Lİ KESRETİN 'ALÂ
'ADETİ'L-A'RÂBİ İLLE'L-HADD

- 42a 1. Kaldı bir nesne diyem anı dahı
Cân kulağı-y-ıla diñle iy ahî
2. Budur ol sağış kim ol yitmiş i yâr
Ol resül-i sâdıkuñ kavli âşikâr

(1) "...kocalarından önce onlara ne bir insan dokunmustur.ne de cinni. O halde Rabbinizin hangi nimetini yalan sayabilirsiniz? (Rahman Süresi, 56-57. ayetler).

(2) "O kadınlar sanki yakut ve mercandırlar. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalan sayabilirsiniz? (Rahman Süresi, 58-59. ayetler).

3. Liki kesret dutduğı anı resül
Ol 'arablar 'ādetince oldu ol
4. Ol 'arablar 'ādetinde bil i cān 1135
Yitmiş olsa kesirlik haddi 'ayān
5. Yohsa Hak yāri kıldığı kullara
Sağışı yok gelmez ol göklere
6. Anı göz görüp kulak işitmedi
Kimsenün 'aklı anı fikr itmedi
قال النبي عليه السلام راويا عن الله تعالى أعدت لعبادي
(1) الصالحين ما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر
7. Uşbu sözi ol nebimüz söylemiş
Hak dilinden saña ma'lüm eylemiş
8. Ben dahi idem saña bunda beyān
Sa'y idersen göresin anda 'ayān
9. Tamu vasfını zebānī vasfını 1140
Uçmağı hūrī sıfātın ol ğanī
10. Saña bir bir anı ma'lüm eyledüm
Hak ne-y-ise uşda rüşen söyledüm
11. Gereg-ise mü'min ol uçmak senün
Hūrī vü köşk dahi dört ırmak senün
12. Gereg-ise kâfir ol tamuya gir
Ol zebāniler elinde ol esir
13. Dir ki Hak 'men şae fe'l-yü'min"i cān (3)
Hem dahi 'men şae fe'l-yekfür" 'ayān (4)
قال الله تعالى وقل الحق من ربكم فمن شاء فليؤمن ومن
(2) شاء فليكفر انا اعتدنا للظالمين نارا
- 42b 1. Şol ki İmān istedi mü'min olur 1145
Dost katında dürlü 'izzetler bulur
2. Küfr isteyen kişî makhūr olur
Yarın ol tamu odında hor olur

(1) "Hiç bir gözün görmediği, hiç bir kulağın işitmediği ve hiç bir insanın kalbine doğmadığı şeyleri salih kullarım için hazırladım." (Kutsi Hadis Meali).
(2) "De ki: Bu hak (kitap) Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen kafir olsun. Çünkü biz zalimler için öyle bir ateş hazırladık ki ..." (Kehf Süresi, 29. ayet)
(3)(4) "Bkz. (2)".

3. Assısını isteyen oldu halil
Bil ziyânın isteyen oldu zelil
HÂZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ'R-RİBHI VE'L-HİRÂN
4. Ulu assı neydüğün idem beyân
İncü-y-ile cevherün farkın 'ayân
5. Ulu assı ol ki dost isteyesin
Cenneti sen sūfîlere koyasın
6. 'Arif olan ol ki dîdâr isteye 1150
Sūfî olan halva-yı bîdâr isteye
7. İy karındaş razk sūfîsi olmağıl
Key sakinğil cehl-ile sen tolmağıl
8. Cennet anuñdur ki t̄alibi ola hur
Sultân anuñ kim tama'dan ola dūr
9. Sūfîler çünkim tama'dâr oldılar
Pâdişâhı koyuban mülkin diler
10. Gel berü sen pâdişâhı hâsıl it
Mülk senün olmak dilersen iy yigit
11. Her ki mâlik koyup ister mülk taleb 1155
Eyledi mülk bulmadı çekdi ta'ab
12. Mâliki şunlar ki hâsıl kıldılar
Mülke başdan başa hüküm buldılar
- 43a 1. Sultân oldılar cihânda t̄a ebed
Zîre buldılar anı kim oldur ahad
2. Vahdeti deryâsına ğark oldılar
Bil hakikat bere nâ-fark oldılar
3. Ğâyet assı neydüğün uşda didüm
Bil ki senün kamu kayduñı yidüm
4. Gereg-ise ğâyet assı kıl taleb 1160
Gerek az assı-y-içün çekgil ta'ab
5. Ger ziyân istersen olasın harâb
Söz budur vallâhü a'lemü bi's-savâb
- HÂZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYÂNİ ENNE'L-'AŞİKA TECÂVEZE
MİNE'L-HADDİ Fİ'R-RİYÂZİ ĞALEBETİ'L-'İŞKI VE
HARREBE'L-BEDEN VE MÂTE KABLE'L-VUSÛLİ VE

VASALE BA'DE'L-MEWTI Bİ'L-CEZBETİ'L-İLĀ-
HIYYETİ VE'L-'İNĀYETİ LİL-EZELİYYETİ

6. Dinle 'āşık hālini söyleyelüm
Nireye vardı haber soylayalum
7. 'Āşıkam bülbül gibi şeydā olup
Hak güli karşımda uş peydā olup
8. 'Andelibem dürlü dürlü āvāz idem
Çengümi elüme alup sâz idem
9. Gāhi Isfāhān 'Irāk seyr eyleyem 1165
Gāhi 'uşşākı muhayyer eyleyem
10. 'Āşıkā çünkim bu sır peydā olur
Çıkdı zevrakdan hemān şeydā olur
11. 'Işk süçüsi içinden itdi cüş
Aldı andan ne var-ise 'akl-ı hüş
12. 'Işk süçüsin bil ki içen sarhoş olur
Ağu dahi sunılursa nüş olur
13. Hāli böyle oldu bī-çārenün
Kendü ser-gerdān özi āvāre anuñ
- 43b 1. Şeyhün ol pendini ardına atar 1170
'Āşık olanlar nasihat mi tutar
2. İrdi aña ol sa'atde dār-ı 'ışk
Şu'le virdi bātınından nār-ı 'ışk
3. Didi bu vechi-le giden 'aşıkā
Assı olmaz yitişemez ma'suka
4. Gice gündüz durmadın gitmek gerek
Bir gün öndin ma'suka yitmek gerek
5. Böyle diyüp merkebe kıldı 'ıkāb
Pes ki merkeb döymedi oldu harāb
6. Oldı merkeb kendüsi hayrān olur 1175
Ma'sukı yolında ser-gerdān olur
7. Ol yayak menzile varımaz neylesün
Kimse yok hālını kime söylesin
8. Didi bendendür baña bu kamu iş
Nüşümü ben kendüm itdüm uşda niş

9. Şeyh sözinde nişe taşra düşedüm
Merkebümi katı yolda eşedüm
10. Key peşimān oluban giryān olur
Ayrulık odına ol biryān olur
11. Çünkü 'āşık kaldı anda zār olur 1180
Diñle ma'sūkı anuñla ne kılur
12. Meger ol 'āşık anı bilür-imiş
Cümle ahvālin anuñ bulur-ımış
13. Bilür-imiş 'işki anuñ hak-durur
Hem dahi 'işkında ol siddik-durur
14. Luṭfı deryāsı hemāndem cūş ider
'Āşıkınuñ vaktin anda hoş ider
15. Kendüye aldı anı ol dem revān
Nūr oluban nūra kavuşdı i cān
- 44a 1. Çünkü 'āşık ma'sūkı anda görür 1185
Kendülügi ol sa'at mahve virür
2. Gitdi 'āşık orada ma'suk kalur
Bu el-'aceb sır ma'sūkı 'āşık olur
3. Bildi kim 'āşık u ma'suk bir i cān
'Āşık u ma'suk demek bir kıl hemān
4. Kendüde buldı o ma'sūkı yakīn
Anı irak sanmağıl sen key sakın
5. 'Āşık olmuş kendüye istedügi
Kendü olmuş müşküli bilmedügi
قال الله تبارك وتعالى وهو معكم أينما كنتم
(1) والله بما تعملون بصير
6. Deveye binübenin ister deve 1190
Keşt ider dört yanını ive ive
7. Suya batmış istedügi su 'aceb
Uş visāl içre visāl ider taleb
8. Dostı irak sanmağıl kim sendedür
Gir göle tā bulasın andadur

(1) "...Nerede olsanız O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı görendir."(Hadid Süresi,4.ayet)

9. Mü'minüñ gönli o 'arşu'llāh-imiş
 Bil yakīn aña tolan Allāh-imiş
 كما جادني الخبر الصميع لا يسعني ارضي ولا سماي ويسعني
 (1) قلب عبد المؤمن اتقى النقي وقلب المؤمن عمرش الله
 (2) وقال الله تعالى وازاسأل عبارى عنى فإني قريب

10. Ma'şūki sen sende iste rüz-i şeb
 Taşra isteyüp igen çekme ta'ab

TEMSTİLÜN Bİ VAHDETİ'L-VUCÜDİ

- 44b 1. Diñle bir temsîl ideyim saña ben 1195
 Tâ ki bilesin bu söz aslını sen
2. Ma'nî deryāsına 'akluñ baturam
 Tâ ki bilesin beni ne cevherem
3. Bezeyem 'akluñ evini gül-ile
 Hem nişîn idem seni bülbül-ile
4. Egnüne hem dürlü hil'at biçeyin
 Nür ilinden saña ma'nî açayın
5. Añlar-iseñ bu misâli sen i cān
 Bil ki oldur bunda 'ārif-ü cihān
6. Budur ol kim bir deñiz var key ulu 1200
 Haddi yokdur bardak üsti toptolu
7. Lîki bardaklar kamu dipsüz-durur
 Ol deñiz suyu-la olmuş kamu pür
8. Kimi kara kimi şaru kimi ak
 Kimi büyük kimi küçük kıldı o Hak
9. Ol deñiz yüzinde anlar seyr ider
 Kamu andan dürlü dürlü hayr ider
10. Mest kılmış anları deryā-yı cān
 'Āşık olmuş her biri aña i cān
11. Ol deñize vāsıl olmuş bilimez 1200
 Ma'şūkından ayru şanur bulımaz

(1)"Ben arza ve semaya sığmam. Muttaki olan mümin kululumun kalbine sığarım. Mümin kişinin kalbi Allah'ın arşıdır"(Kudsi Hadis Meali).

(2)"(Ya Muhammed) eğer kullarım sana beni sorarlarsa, (Söyle) şüphesiz (bilsinler ki) ben yakınlım" (Bakara Süresi, 186. ayet)

12. Çün deñiz suyu-la bardak toludur
Nice dirsın kim deñizden ola dūr
13. Suyı deryā suyu kendü anda ğark
Suyı-y-ıla deñizi kim ide fark
14. Kāh olur bardak sınuban mahv olur
O deñiz bil kim hemān bākī kalur
15. Yirine bir bardağ olur āşikār
Dāyim ol deryā isi budur i yār
- 45a 1. Bu 'aceb deryā ki dāyim mevc urur
Bu beden budakları anda-durur
2. Ol vücūd deryāsı-durur bil yakīn
Aç gözün şekki giderüp bul yakīn
3. Kamu kalıp anda ğark olmuş-durur
Ol deñiz varlığı-ıla tolmuş-turur
4. Vāsıl olmuş kamu 'ālem ol Haka
Göz açup gördün-ise bulduñ bekā
5. Her ne yirde olsañ senünle bil Haki
Ayrı sanuban sakın olma şakī
6. Gice gündüz ol Haki zikr eylegil
Ni'metini añuban şükr eylegil
7. Sa'y kılğıl kim sa'adet bulasın
Lāyık-ı dīdār-ı hażret bulasın
8. Dāyimā urğıl yüzünü hażrete
Tā ki bir gün irişesin devlete
- K53b 6. İşbu sırlar neydügin bilesin
Sen dahı ehl-i sa'adet olasın
- S45a MÜRŞİDÜ TEMSİLUN AHAR #I WAHDETİ'L-WUCUDİ
VE HATİMETÜ HĀLİ'L-'AŞİK
9. Bir dahı temsıl diyeyim diñlegil
Aşikāre ma'nīsini añlağıl
10. Cān kulağını açup gūş eylegil
Āb-ı hayvāndur götür nūş eylegil
11. Cānuñi anuñ-ıla hoş eylegil
Dünyeyi külli terāmuş eylegil

1210

1215

1220

12. Budur ol temsîl ki güneş çün çıkar
Nûrî anuñ dünyeye içine akar
13. 'Ālemi başdan başa nūr ider
Yiryüzinden zulmeti ol dūr ider
- 45b 1. Zerreler kim yirde mahfîdür irer
Kaldurup anları kendüye sürer
2. Gizlü zerre kamu aşkâre olur 1225
Ma'sûkıñdan yaña hem hareket kılur
3. Zerre 'āşıkdur güne seyrân ider
Ma'sûkı nûrî-la ma'sûka gider
4. Ma'sûkı nûrından ol tolmış-durur
İçi taşı nûra gark olmuş-durur
5. Anuñ-içün hareket idüp görünür
Ma'sûkıñdan yaña turmaz sürinür
6. Çekse güneş nûrını kendüzine
Zerre yire düşübenin gizlene
7. Ger bu temsîle nazar kıl sen i cān 1230
Tā bilesin kalıba nice oldı cān
8. Bu beden zerrâtı çün mestūr-idi
Bu vucūd milkinden ol bil dūr-idi
9. Toğdı ol Hāk nûrî rüşen eyledi
Hāk-iken gör kim ne gülşen eyledi
10. Kamu 'ālem buldı ol nûrdan vucūd
Hālka ol nûrdan olupdur feyż ü cūd
11. Kamu kalıp 'āşık olmuş ol nûra
Zerre gibi seyr ider ne ki göre
12. Toldurur ol nūr-ile başdan başa 1235
Bu el-'acebdür anı görmez iy paşa
13. Seyr idüp göründüğü ol nūr-ile
Hāk-iken oldı 'azîz ol nūr-ile
14. Çünki nûrını kendüye ala
Zerre gibi yire düşüp hāk ola
15. Zerre gibi sen dahı gel 'āşık ol
Başdan ayğa Hākūñ nūr-ile tol

- 46a 1. Tā ki ol Hāk güneşine iresin
Perdeler açıla dīdār göresin
2. Çün göresin ma'şūkı anda 'ayān 1240
Hācet olmaya dil-ile idem beyān
3. Zīre dil nice anı takrīr ide
Zehresi yok 'akluñ ol yaña gide
4. Fāni-y-ile bākī nice ola 'ayān
Bī-nihāyet dil-ile olmaz beyān
5. Şerh itdüm uşda 'āşık hālını
Söyledüm neyse anuñ ahvālını
6. Anladuñsa çok cevāhir dizmişem
Ol deñiz incülerin çün süzmişem
7. Gel bu 'ışk incülerin gūş eyle sen 1245
Şerbet-i Hākdur götür nūş eyle sen
8. Tā ki sen dahı olasın 'ışk eri
Ölüleri idesin cümle diri
9. 'ilmi ihyā neydüğünü bilesin
Dertlü gönüllere merhem kılasın
10. 'Aşıkuñ hāli dükendi burada
Diñle merdūd hālını sen iy dede
- EL-KİSMU'R-RĀBİ' Fİ BEYĀNİ HĀLİ'L-MERDŪDİ
VE HĀZİNİ'L-KİT'Ā Fİ'N-NASĀYİH
11. Girü āgāz eyledüm söze latīf
Cān kulağı-y-ıla diñle iy şerīf
12. Girü cevher hırmanı cem' oldu uş 1250
Tak anı cān kulağına eyle gūş
13. Bir güher kām nūrı anuñ 'ālemi
Rūşen idüp şād olur cān ādemi
14. Küntü kenzen kad nesertü'l-cevhre
İn ahazte kad melekte'l-cevhre
- 46b 1. Ma'ni bahri saçdı uş dūrdāneler
Hoca oldu her ki bundan alalar
2. "Kad ahaztü'l-hūre min cennātihā
Fe'nkihū yā tālibūn ebkārehā"

3. Ger ma'ānī hūrīsini alasin 1255
Bil yakīn kim cennet ehli olasin
4. Çünkü cennet ehli olasin i yār
Göresin bī-şek cemāl-i girdigār
5. Nişe kalduñ işbu fānī menzile
Aña şol vaktī ki 'Azrā'il ine
6. Heybet-ile suna ecel çengelini
Yıka ol demde 'ömür ahvālını
7. Ol ecel aḡusını nūş idesin
İrciū āvāzını gūş idesin
8. Diyesin ol demde kim vā hasretā 1260
Üstüne çağrışalar ana atā
9. Ol uşak oḡlanlaruñ kala yetīm
Sevdüğün ayruklar ala iy nedīm
10. Kamu dostlar zār ü efgān ideler
Ellerinden nesne gelmez nideler
11. Çaḡırup mü'ezzinler i cān
Bu ğarībi menziline iltūn revān
12. Yuyalar sen seni götürerler
Ol muşallāya revān yitüreler
13. Kılalar mü'minler anda hoş namāz 1265
Senūn-içün ideler Haḡka niyāz
14. Andan ol kabre götürüp koyalar
Menzilūn olsun mübārek diyeler
15. Dopraḡ-ile ideler üstüni pür
Dünye dostları işi bil kim budur
- 47a 1. Ol karañda kalasin zār olup
Üsti alçak içi tar evde kalup
2. Mūr u mār ü 'akreb anda bī-hisāb
Ah eger anda saña ola 'azāb
3. Hak katında çünkü merdūd olasin 1270
Bil 'azāb içre uzak kalasin
4. Yā ilāhī bizi makhūr eyleme
Rahmetūnden kulları dūr eyleme

HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ MERDŪDIYYETİ'Ş-ŞEY-
TĀNİ 'ALEYHİ'L-LA'NETİ VE HŪVE YEL'ANŪ'L-
MERDŪDIYYETİ

5. Dinle merdūd hālin idelüm beyān
Dürlü sırlar idelüm anda 'ayān
6. idelüm cān kaç merātib gitdügin
Sūretā insāna nice yitdügin
7. Bu sūretden yine dönse menzile
Eydelüm ahvālını bir bir n'olsa
8. Hāk katında ola mı makbūl o cān 1275
Yahu merdūd ola mı ol iy cūvān
9. Eydelüm bir bir bu sözi hūb-ter
Dinle kimse böyle nazm itmeyiser
10. Kamu merdūd başı çün iblīsdür
Dinle ahvālin anuñ telbīsdür
11. Bir kavulde cinnī-dürür ol la'in
Bir kavulda bil melek anı yakīn
(1) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى كَانِ مِنَ الْإِنْسَانِ فَفَسِقَ مِنْ أَمْرِهِ
12. Bāri evvel sūreti-y-idi latīf
Hem zümürrütten kanadı gey şerīf
13. Var-idi hükminde yitmiş biñ melek 1280
Bir kavulda on iki biñ dutma şek
- 47b 1. 'Alim-idi zühd içinde bī-nazīr
Hem du'āsın makbūl iderdi basīr
2. İşbu ma'nīden işitgil bir haber
Ol resūl-i müctebādan çün-durur
3. Ol Hasan bil kim rivāyet eylemiş
Bu hadīsi Muştafādan söylemiş
4. Ya'ni şeytān-ı la'in bed-fi'āl
Nākes-i merdūd işi dürlü āl
5. Ol yidinci gökde işit kim neylemiş 1285
Yidi yüz biñ yıl 'ibādet eylemiş

(1)"... O, cinlerden idi ve Rabbinin emrinden ha-
rice çıktı..." (El-kehf Suresi, 50. ayet).

6. Dahı yitmiş biñ yıl ol gökde i cān
Dahı yitmiş biñ yıl hem anda iy cūvān
7. Kulluk itmiş Hakka ol it gey işit
Kulluğuna mağrūr olma iy yigit
8. Biñ yıl ol ridvānla olmuş hazne-dār
Cennete işit bu sözi sen i yār
9. Halka-yı bābında gördi cennetūn
Bir satır yazılmış anda hazretūn
10. Çünki şeytān gördi ol satrı i cān 1290
İlerü geldi okur anı 'ayān
11. Gördi yazılmış ki bir yakın kulum
Kendü nefsine idiserdür zulüm
12. Emr idem aña ol emrüm tutmaya
Ben didüğüm işi çünkim itmeye
13. Redd-idem anı ebed merdūd idem
Cümle a'mālin anuñ merdūd idem
14. İşbu sırrı bildi çünki ol la'īn
Düşmedi gönline korku bil yakīn
15. Dimesi kim ben olam mel'ūn olan 1295
Kamu halk içre ebed mağbūn olan
- 48a 1. Pes didi kim izn vir yā ilāh
La'net idem ol kula iy pādīşāh
2. Hak Ta'āla dahı aña destūr virür
Biñ bir ol it nefsine la'net kılur
3. Çün işitdün işbu sözi ağlağıl
Yaş yirine kan revāne eylegil
4. Soñ demünde olma gāfil iy yigit
İt yarağūn olma süst ü sözüm işit
5. El götür kılğıl du'āyı yā kerīm 1300
Sakla soñ demde imānum yā rahīm
6. Uş emānet virürem saña imān
El-amān şeytān elinden el-amān
HABERÜN AHAR Fİ MERDÜDİYYETİHİ

7. Bir rivāyetde dahı gelmiş i yār
Bir laṭife ki ol-durur naḳş-ı nigār
8. Gey naṣīhatdür saña işbu haber
Cān-ile diñle bu sözi iy mu'teber
9. Ya'ni İsrāfil kim ol sūrın ũrer
Bil kim ol kamu melekden mu'teber
10. Nāgehān kılurken ol levha nazar 1305
Gördi kim yazılmış anda bir haber
11. Ya'ni bir ḡāyetde 'ābid kul baña
Emr idiserven yakīn bir gün aña
12. Tutmayup emrüm benüm ol sıyısar
Lā-cirem kapumda merdūd olısar
13. Çünki İsrāfil bu sözi añladı
Yaş yirine bil kim ol kan ağladı
14. Kan deñizi gibi yaş oldu revān
Gökler üstine akuban iy cüvān
- 48b 1. Gök melekleri çün anı gördiler 1310
Dirilüp cümle katına geldiler
2. Didiler kim ne-durur ağladuḡuñ
Zār olup böyle çiger daḡladuḡuñ
3. Kamumuzdan Hak katında sen ulu
Ol ulu hażretde hod sen bahtulu
4. Di bize biz de bile ağlaşalum
Senün-ile cān ü dil taḡlaşalum
5. Didi bir sırrı itdi baña Hak 'ayān
Korkusından uş eridi cism-i cān
6. Ya'ni bir kul kapumdan merdūd olur 1315
Hak katında hor u hem matrūd olur
7. Ol ben olam diyü uş ağlarvanın
Korkudan cān ü çiger taḡlarvanın
8. Çün melekler bu sözi diñlediler
Yaş yirine bil kim kan ağladılar
9. Birbirine didiler neyleyevüz
Ol sürülen tā ki biz olmayavuz

10. Didi kamu kim gelün biz varalum
Ol 'Azāzil katına yüz uralum
11. Bir du'ā itsün bizüm-çün ol ulu
Tā ki olavuz Hak katında bahtulu 1320
12. Olmayavuz kapudan merdūd olan
Rahmetinden ol Hakuñ matrūd olan
13. İrdiler kamu 'Azāzil katına
Urdılar yüz anda anuñ hażretine
14. Hāli bir bir aña ma'lūm itdiler
Gel bizim-çün bir du'ā it didiler
15. Zīre hażret makbūl eyledi seni
Hem du'añı dahi makbūl iy ganī
- 49a 1. Pes 'Azāzil el du'āya götürür 1325
Zāri-y-ile dir ki yā rabbe ğafūr
2. Eyleme merdūd kapuñdan bunları
Nişe süresin tapuñdan kulları
3. Liki kendüyi du'āda unıdur
Oldı ğāfil pes ki Hakdan oldı dūr
4. Ol du'āyı Hak çü makbūl eyledi
Ahiri şeytāni görgil neyledi
5. Pes unıtmağıl du'āda sen seni
El götür hażretine di yā ganī
6. Kamu 'āsīlerle bu ben 'āsiyi 1330
Yüzi kara gönli katı kāsıyi
7. Rahmetün deryāsına batur i şāh
Ğasl kıl murdār u mürden yā ilāh
8. Lev 'asayte'r-rabbe künte nādimen
Kul raça'tü min zunübī bākiyen
9. Künte kulte ene rahmānū'r-rahīm
Va'fü 'annā yā kerīm ü yā rahīm
10. Gice gündüz korkuñı artur i yār
Olmayasın soñ demünde tā ki zār
11. Bilmedük mi kim didi ol Mustafā 1335
Mü'min ol ki anda ola havf ü recā

12. Korku-y-ıla ümîd arasında ola
Tâ ki ol dârü's-selâma yol bula
13. Lîki 'ârifler bu kavli iy ulu
Şerh kılmışlar içi cevher tolu
14. Ya'ni mü'min ol ki dâyim havf ide
Gice gündüz hażrete ol şevk ide
15. Şol ecel vaktinde ümîd içre ol
Ola tâ kim bula hażretde kabûl
- 49b 1. Pes eger 'ârif-isen korkuda ol 1340
Her ki Hakdan korkdı bil kim oldu kul
2. Yâ ilâhî korku vir 'âsîlere
Tâ ki tevbe ide ma'âsîlere
- HABERÜN ÂHAR Fİ MERDÜDİYYETİ VE MAKBÜLİY-
YETİ ÂDEM 'ALEYHİ'S-SELÂM
3. Bir rivâyet dahı sen diñle i yâr
Hem beşâret hem nasîhat anda var
4. Cân kulağını berü açgıl girü
Ma'rifet şekerlerin koy içerü
5. Söz çü şekkerdür anı sen çeyne yut
Tâ ki hoş lezzet bulasın iy yigit
6. Çün içün boşdur leb-â-leb şeker it 1345
Gör ne dirven aç kulak sözüm işit
7. Şol zamân kim yir yüzi cinnî-y-idi
Yoğ-ıdı insî kamu peri-y-idi
8. Âdem ü Havvâ belürmedin i cân
Yir yüzün tutmuş-ıdı cân ibn-i cân
9. Çok zamân bunlar 'ibâdet itdiler
Ba'de-zân dürlü şekâvet itdiler
10. Pes ki yitmiş biñ melek Hak emri-le
Yir yüzine indiler şeytân bile
11. Yir yüzinden sürdiler cinni tamâm 1350
İltdiler kaf tağı ardına iy hümâm
12. Şeytân-ile ol melekler kaldılar
Yir yüzinde hoş 'ibâdet kıldılar

13. Hāk didi bir gün bunlara diñleñüz
Bir halife kıluram yirde añlañuz

14. Yir yüzini aña teslīm iderem
Kamuñuzdan yigrek ol pes niderem

قال الله تعالى واذ قال ربك للملائكة اني جاعل
في الارض خليفه قالوا اجعل فيها من يفسد فيها
و يمسك الدماء ونحن نسبح بحمدك ونقدس لك
(1) قال اني اعلم ما لا تعلمون

50a 1. Bu melekler didiler iy pādişāh
Girü bir halk mı kılursın bunda şāh

2. Cinnīler gibi fesādlar ideler
Yirde nā-hāk yire kanlar ideler

1355

3. Biz seni tesbīh ü takdīs iderüz
Hāk yolında cānı başı niderüz

4. Hāk didi a'lemü mā lā ta'lemün
Sizden a'lemdür halīfe iy 'ābidün

قال الله تعالى و علم ادم الاسماء كلها ثم عرضهم
على الملائكة فقال انبؤني باسماء هؤلاء ان
(2) كنتم صادقين

5. Şeytānuñ içi hased toldı hemān
Kibr itine binüben öldı revān

6. Didi yir yüzinde serverven bugün
Zīre keşf oldı baña ilm-i ledün

7. Ben çü nūrānī o zulmānī ola
Nūr zulmetden kaçan dānī ola

1360

قال الله تعالى حاكيا عن الشيطان
(3) خلقتني من نار و خلقته من طيني

(1) "Hani Rabbin meleklere 'Muhakkak ben yeryü-
zünde bir halife yaratacağım' demişti. Melekler:
'Sen orada bozgunculuk yapacak, kanlar dökecek
birini mi yaratacaksın? Halbuki biz seni hamdin-
le tesbih(Sübhanallahi vebihamdihi) ve noksan sı-
fatlardan tenzih edip duruyoruz.' dediler. Allah
'Şüphesiz, ben sizin bilemeyeceğinizi bilirim'
buyurdu! (Bakara Süresi, 30. ayet).

(2) "Ve Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onla-
rı bütün meleklere arz ederek 'Eğer sözünüzde sa-
dıkmanız bana şunların adlarını söyleyin' buyurdu!
(Bakara Süresi, 31. ayet).

(3) "(İblis)... 'Beni ateşten yarattın, onu ise çamur-
dan yarattın' dedi"(Sad Süresi, 76. ayet/ El-
Araf Süresi, 12. ayet).

8. Hāk çü Ādem kalıbın halk eyledi
Anı yir yüzinde bir yirde kodı
9. Bir gün ol yire irdi şeytān-ı la'in
Bile yitmiş biñ melek iy pāk ü dīn
10. Gördiler anda kamu ol süreti
İşit imdi kim ne kıldı ol iti
11. Def'i ağzından anuñ girdi revān
Bir yanından girü çıkdı ol zamān
- 50b 1. Didi korkmañ içi var güçsüz-dürür
Rabbüñüz-dürür samed içsüz-dürür 1365
2. Kamu için girdüm ü gezdüm i yār
Liki gördüm bir 'acāyib yir anda var
3. Sa'y kıldum giremedüm ol yire
Korku varsa bize andandur yara
4. Ol yiri bil kim gönüldür iy cüvān
Hāk nazar-gāhı-durur ol bī-gümān
5. Lā-cirem şeytān varımaz anda bil
Zīre kim Hāk nūr virür gey fikir kıl
6. Didi şeytān bunlara didi gelün
Bir nasīhat ideyin dutup gülün 1370
7. Ger bunı sizden yig iderse o şāh
Kılmañuz siz size anı pādişāh
8. Bir süret kim anuñ içi boş ola
Siz muti' olmak aña nā-hoş ola
9. Didi bunlar hāşā 'āsī olavuz
Ol Hakuñ emrini biz red kılavuz
10. Çünkü bunlar böyle didi ol delīl
Didi gönünden bu sözi ol hacīl
11. Ger beni bundan yig iderse celīl
Eyleyem bunı helāk ü hem zelīl 1375
12. Ger bunı benden yig iderse ilāh
Kılmayam ben kendüzüme bunı şāh
13. Çünkü cān virdi o sultān Ādeme
İrdi Ādem hoş safā vü hoş deme

14. Tāc ü hıl'at virdi in'ām eyledi
Tahta geçürdi hoş ikrām eyledi
15. Ol melekler didi kim fe'scüdü
Ādeme pes secde itdiler kamu
قال الله تعالى فاذا سويته ونفخت فيه من
روحي فقروا له ساجدين ففسد الملائكة
(1) كلهم اجمعين الا استهزأ
- 51a 1. Çün tahıyyat secdesini kıldılar 1380
Lā-cerem makbül-ı hażret oldılar
2. Ādeme secde kılmadı ol la'ın
Ene hayrün minhü didi iy pāk ü dīn
قال الله تعالى هاكيا عن ابليس انا خير من خلقتني
(2) من نار و خلقتة من طين
3. Ben çü oddanven o toprakdan 'ayān
Şeksüzün od toprağa gālib i cān
4. Hak didi toprak odı söyündürür
Gerçi od degdüğini göyündürür
5. Çün hased kıldı vü kibr itdi la'ın
Hak Ta'ālā kapudan sürdi yakīn
6. Adını degşürdi şeytān kıldı anuñ 1385
Cismi hınzır cismi oldı ol mel'ūnuñ
7. Yüzi maymun yüzine döndi revān
Oldı mel'ūn tā kıyāmet bī-gümān
8. Ol melekler içre oldı ol harāb
İtdügi cümle 'ibādēt ol serāb
TEMSİLÜN Fİ HĀLİ ŞEYTĀN 'ALEYHİ'L-LA'NE
9. Beñzedi ol müsterāha örtülü
Atlas ü dībā anuñ üsti örtülü

(1) "Onu düzelttiğim ve kendi ruhumdan ona üfür-
düğüm vakit, siz hemen onun için secdeye kapanın
demişti. Bunun üzerine bütün melekler (eğilerek)
toptan secde ettiler. Yalnız İblis müstesna."
(Hicr Süresi, 29-31. ayetler).

(2) "(İblis) Ben ondan hayırlıyım. Çünkü beni ateş-
ten onu ise topraktan yarattın, dedi" (Sad Süresi,
76. ayet/El-Araf Süresi, 12. ayet).

10. Kim görürse dir bu ne hüb yir-durur
Atlas ü dîbâ-y-ile uş üsti pür
11. Zîki olmaş işbu yir hüb u şerîf 1390
Olmaya 'âlemde misli iy harîf
- 51b 1. Nâgehân bir kişi ilerü gelür
Atlas ü dîbâyı cümle kaldurur
2. Gördi bî halk kim o yir murdâr-imiş
Sûreti vü zîneti dil-dâr-imiş
3. Kaçdılar andan kamu ol âdemî
Çün yiyisi dutdi anuñ 'âlemi
4. Ol 'ibâdet tonı da şeytânda çün
Atlasa beñzer yakîn iy zû-fünân
5. Müsterâh-imiş meger anuñ içi 1395
Kokusı irse kaçar ulu kişi
6. Ol melekler bakar-ıdı üstime
Lîki bilmezlerdi anuñ huyı ne
7. Çünki Âdem geldi gitdi 'âriyet
Ol meleklerle belürdi mâhiyet
8. Âdem ol hazne kilidi dilidür
Çün vucûda geldi hazne açılır
9. 'Âriyet nûrı hemân-dem dür olur
İçi kara olduğı meşhûr olur
10. Ol melekler çünki anı gördi hor 1400
Ol sa'at kamusı andan oldu dür
11. Zîre kim oldu hasûd-ı redd-i Hak
Lâ-cirem oldu zelîl-i redd-i halk
12. Gel kibir ipin koğıl elden i yâr
Dahı kibir atına olmağıl sūvâr
13. Ol kapuda tâ mûkerrem elasın
Halk içinde hem mûfahham olasın
14. Ulu olmak isteseñ olma hasûd
Ol resûl didi el-hasûdü lâ yesûd(1)
15. Meskenet bâbını elden koma sen
Suğı nefsünden bil olğıl baş esen

- 52a 1. Ādem ü Havvā kağan suç itdiler
Nefslerinden bilüben gör n'itdiler
2. Didiler kim kad zalamnā rabbenā
Zulmı biz itdük yakīn enfüsenā
3. Mağfiredet kılmazsañ olduk hāsirīn
Raḥmet it yā raḥmeten li'l-'ālemīn
قال الله تعالى حاكيا عنهما قالا ربنا ظلمنا انفسنا
(1) وان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين
4. Hak̄ dahı bunlara ğufrān eyledi
Yir yüzinde dürlü ihsān eyledi
قال الله تعالى فتلقى ادم من ربه كلمات
(2) فتاب عليه انه هو التواب الرحيم
5. Liki şeytān suçı Hakdan bildi çün 1410
Didi sensin itdüren iy zū-funūn
6. Secde kıldurup dahı kıldurmayan
Sensin ahī 'āşıkı güldürmeyen
7. Oldı küstāh dahı suç itdi la'īn
Meskenet bābın kodı elden yakīn
8. Hak̄ didi kim yā la'īn suç kılasın
Hem suçunu dahı benden bileşin
9. Bil yakīn kim sini mel'ūn eyledüm
Hażretümden sini mağbūn eyledüm
10. Hak̄ kitābında didi kim yā habīb 1415
Bir hasene irse saña yā tabīb
11. Anı benden bil ki ben virdüm anı
Anuñ-ile rāhat eylegil cānı
12. Liki bir seyyi'e irse bil yakīn
Kendü nefsünden bil anı iy pāk ü dīn

(1) "(Adem ile Havva)'Ey Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen mutlaka ziyan edenlerden oluruz.' dediler" (El-Araf Süresi, 23. ayet).

(2) "Nihayet Adem Rabbinden birtakım kelimeler belleyip aldı (ve bunlarla tevbe etti). O da tevbesini kabul buyurdu. Çünkü tevbeleri çok çok kabul buyuran merhametli ancak O'dur." (Bakara Süresi, 37. ayet).

قال الله تعالى : ما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من
(1) سيئة فمن نفسك وارسلك رسولا ولكن بالله شهيدا

- 52b 1. Pes suçına her dem ikrār eylegil
Yüz urup ol hażrete zār eylegil
2. Tā ki ol hażretde merdūd olasin
Çünkü kulsın nişe merdūd olasin
3. Kamu merdūd başını kıldum 'ayān 1420
Cümle ahvālin anuñ bir bir beyān
4. Anladuñsa çok ma'anī söyledüm
Nefsüne hem hoş nasihat eyledüm
5. Dinle diyem bākı merdūd hālını
Söyleyem bir bir anuñ ahvālini
6. Hem diyem cān irişince Ādeme
Kaç merātib geçdi irdi bu deme
7. Hem güzer kılssa bu süretden o cān
Nice olur ahvālin dinle 'ayān
8. Ger kulak dutar-iseñ baña i cān 1425
Hoş ma'anī vü bedi' idem 'ayān
MATLA'-İ KELĀM MA'A'N-NASĀYIH
9. Cān kuşu uş girü pervāz eyledi
Lā-mekān tahtında āvāz eyledi
10. Girü ol 'ankā-yı mağrīb per kakar
Cümle eflāki geçüp 'arşa çıkar
11. Kurtılup zulmanıden nura irer
Cevheri yük yük oradan hoş direr
12. Cān hümāsı çünkü irdi aslına
Kurtılup hicrāndan irdi vaslına
13. Tütī-yi cān Hinde pervāz eyledi 1430
Şekkeri yük yük oradan bağladı
- 53a 1. Rūma indi girü per kakdı o cān
Gel bu şekkerden ali-gör iy cüvān
2. Ger bu şekker lezzetini göresin
Bil yakın kim Hinde pervāz urasın

(1) "Sana gelen her iyilik Allah'tandır.ve sana gelen her kötülük de bil ki sendendir. Biz seni insanlara peygamber olarak gönderdik, şahit olarak Allah kafidir." (Nisa Süresi, 79. ayet).

3. Bu fenādan kurtılup tūra iresin
Uşbu zulmetden gidip tūra iresin
4. Ne 'imāret gördün bu külhani
Kamu dikendür burada gül kanı
5. Bu yıkukda nişe bir hoş olasin 1435
Ol gülüstānda çü sen hoş olasin
6. Sa'y kıl ki ol harāb işbu diken
Tā ki altında bulasin hoş düken
7. Hoca olup 'izzet ehli olasin
Eskicilikden yakīn kurtulasın
8. Ten dükānı içre ola çün bu cān
Nice tanımayasın sen iy cūvān
9. Bir gün ol dükkān ola tā ki harāb
Kan yaş ola vü gözün bağruñ kebāb
10. Bozıla cümle ümīdün ser-te-ser 1440
Cān kuşu dostdan yaña kıla güzer
11. Bağlana yük hażrete irmeyesin
Zār olasin dost yüzün görmeyesin
12. İtdüğün işe peşimān olasin
Likin ol vaktde ne çāre bulasin
13. Sa'y kıl bu cānuña it çāre sen
Şundan öñdin ki olasin bī-çāre sen
14. Yā ilāhī bizi bī-çāre eyleme
Ol kapudan bizi āvāre eyleme
- HĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ TENZİLĀTĪ'R-RŪHĪ MĪ-
NE'L-'ALEMĪ'L-'ULVĪYYĪ İLĀ 'ALEMĪ'S-SŪPLĪYYĪ
- 53b 1. Dinle evvel diyelüm cān ü şerif 1445
Ol vatandaş nice indi iy harif
2. Sūret-i insāna nice yitdi ol
Tā yitince kaç merātib gitdi ol
3. Tamlasa bir katra nūr 'arşdan i yār
Rūh-i cūzvī külliden çıkısa āşikār
4. Çün bu gevher ol deñizden gayrı ola
Ya'ni mutlakdan vucūduñ ayrıla
5. Geçer evvel gökleri bir bir revān
Her birinde bir sūret bulur o cān

6. Her makāma lāyık ol bir ton bulur 1450
Gökleri bu vech-ile seyrān kılur
7. Ol sūret kim berzehīdür urınur
Seyr idüben dünyā gögine gelür
8. Dünye gögi altı oddur iy cüvān
Bu havā hem andan aşāğa 'ayān
9. Andan aşāğa sudur bilgil yakīn
Andan aşāğa bu yir iy pāk ü dīn
10. Dört 'anāsır bu-durur bil iy vedūd
Seyr ider bunları dahı ol vucūd
11. Her birinün sūretini urınur 1455
Seyr idüben yir yüzinde görinür
12. Anda toprak sūretini ol tutar
Seyr ider andan nebāta hem biter
13. Ol nebātün sūretin anda tutar
Otı hayvān yir hayvāna yiter
14. Anda hayvān şeklini ol urınur
Niçe müddet ol vucūd anda durur
15. Nāgehān hayvāna olur bir gün gıdā
Yir anı insān olur aña gıdā
- 54a 1. Ataya anaya gelür ol vucūd 1460
Gör ne hikmetler kılur ferd ü vucūd
2. Yahu toprakdan gelür yemişlere
Fikr kılğıl işbu ahvāli yara
3. Anda yemiş şeklini bil kim tutar
Müddet-ile andan insāna yiter
4. Ya tahıl āletlerine yiter ol
Arpa buğday taru şeklin tutar ol
5. Ol gıdā olup çü insān yir anı
Nutfe şeklin tutar anda iy ganī
6. Çünki nutfe ana rahmine gelür 1465
Kırk gün anda bil yakīn kim cem' olur
7. Ol 'alak şeklin tutar kırkda dahı
Sūreti lahm geyür kırkda iy ahī

قال الله تعالى ولقد خلقنا الانسان من سلاله من طين ثم جعلناه
(1) نطفة في قرار مكين ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة

8. Anda pes ol sūreti insān bulur
Dāyīmā ol köşede harket kılur
9. Tokuz aydan dünyaya çıkar i yār
Hüb zibā olmuş ol nakş-ı nigār
10. Kamu göklerde ol mahbüb olur
Çün günāh itmedi ol matlūb olur
11. Kim dilerse halk içinde ola 'azīz 1470
Ma'siyet çirkinden olsun ol temīz
12. Ata ana dahı ditrer üstine
Şöyle kim pervāne ditrer dostına
13. Gice miskin ana uyhusuz kalur
Kanı sūd olur aña sūd emzürür
- 54b 1. Miskīn ata kesb ider zahmet çeker
Senün-içün turmadın ni'met çeker
2. Dürlü ni'metler yidürürler aña
Terbiyet kılurlar seni tā oña
3. Pes olara hidmet eyle iy ahī 1475
Yüzünü ayaklarına sür ahī
4. Hak didi çün lā tekul üffin lehüm
Vāciben kāne 'aleyke ırzā'ühüm (2)
- قال الله تعالى فلا تقل لهما آني ولا تنهرهما
(3) وقل لهما قولاً كريماً
5. Şol ogul kim ata ana ide zār
Yarın anı dūzah içre yaka nār
6. Terbiyetle bāliğ olur çün o cān
Ba'de-zān makbūl ya merdūd 'ayān
7. Buyruğın Hakkūn dutarsa ol vucūd
Yığduğından yığlınursa oldu vedūd

(1)"Yemin olsun, Biz insanı çamurdan, bir hulasadan yarattık. Sonra onu (Adem'in neslini) sağlam bir yerde (rahimde) bir nutfe yaptık. Sonra o nutfeyi kan pıhtısı haline getirdik. Sonra kan pıhtısını bir parça et yaptık..." (Mü'minün Süresi, 12-14. ayet)
(2) Anne ve babayı razı etmek senin üzerine vaciptir.
(3)"...Sakin onlara 'Üf' deme ve onları azarlama. İkisine de güzel ve yumuşak söz söyle" (İsra Süresi, 23. ayet).

8. Hakkūn emrin tutmasa merdūd olur
Bil kim ol yarın 'azāb içre kalur 1480
9. Kaldı bir söz hem çü cevher key işit
Hoş ma'anīdür anı sen fikr it
10. Şol vücūd kim dünyāda kāmīl i yār
Ol menāzil seyri aña bir āşikār
11. Tā irince sūret insāna o cān
Yolda olmaz bil mu'avvık iy cūvān
12. Şol vücūd kim olmaya kāmīl işit
Yolda eglenen bil oldur iy yigit
13. Gāh geyür ot sūretini bir zamān
Ba'de-zān döner havāya iy cūvān 1485
14. Dutuban girü geyür sūretin
Bir nice kez böyle ider bil yakīn
- 55a 1. Buncılayın gah giyer ot şeklini
Sūret-i hayvān giyer girü ol denī
2. Girü döner od sūrātını giyer
Añladuñsa bu sözi olduñ key er
3. İrişince sūret-i insāna o cān
Añlanur bu vech-ile yolda 'ayān
4. Olur işbu ta'vikāt aña hicāb
Maksūdına irmege komaz iy şebāb 1490
5. Maksūdı bu kim bula bir bir şerīf
Tā merātib kesb ide anda latīf
6. Ol kemāl-ile döne aslına ol
İrişüp aslına bula kabūl
7. Olmaya hicrān içinde hor ü zār
Hak budur saña didüm uşda i yār
8. Añladuñsa bunda hikmet söyledüm
Ol ma'anī cevherin harc eyledüm
9. Hem didüm cān kaç menāzil gitdügin
İşbu fānī cisme nice yitdügin 1495
10. Bil tenezzülāt-ı ruh budur i cān
Dahı özge nesne şanma iy cūvān

11. Sa'y it imdi kesb it bunda kemāl
Tā ki irmeye saña anda melāl
12. Pādişāh olasin anda şād olup
İşbu külhandan dahı āzād olup
13. Bunda kulluk it ki mevdūd olasin
Emir sırsañ bil ki merdūd olasin
14. Kullıgūñ biş rükni vardur diñlegil 1500
Eydeyim bir bir anı hoş añlağıl
15. Evveli-durur anuñ bilgil namāz
Eylemek biş vaktde hakk-ıla niyāz
- 55b 1. Çün namāzı Hak saña farz eyledi
Hem salāt tenhā 'ani'l-fahşā didi

(1) قال الله تعالى ان الصلوة كانت على المؤمنین كتابا مرفوتا

(2) قال الله تعالى ان الصلوة تنهى عن الفحشاء

2. Pes hużūr-ile kılı-gör sen namāz
Nakşı erkān ten hużūr cānı namāz
3. Bil ki cānsuz tende hāşıl yok-durur
Dut sözümi uşda didüm hak-durur
HĀZİHI'L-HABER Fİ BEYĀNİ ŞEREFİ'S-SALĀTİ
4. Ol resül dahı didi beñzer namāz 1505
Eylemek ol ulu sultāna niyāz
5. Bir ulu ırmağa kapuñda latif
Giresin biş kez aña günde iy şerif
6. Bil yakīn gevdeñde hiç kir kalmaya
Pes namāz kılanuñ günāhı olmaya
HĀZİHI'L-HABER YÜBEYYİNÜ ENNE EVVELE MEN-
REKA'A MİNE'L-BEŞERİ ĀDEM 'ALEYHI'S-SELĀM
7. Bir haberde girü gelmiş iy yigit
Hak-durur işbu sözümi key işit
8. Şol kişi kim eyledi evvel rükü'
İki kat oldı Haka kıldı hużū'

(1) "...Çünkü namaz, mü'minler üzerine muayyen vakitlerle yazılı bir farzdır" (Nisa Süresi, 103. ayet).

(2) "...Çünkü namaz edepsizlikten ve uygunsuzluktan men eder..." (Ankebut Süresi, 45. ayet).

9. Ādem-idi çünki cān geldi aña 1510
 Bir nazar kıldı hemān 'arşdan yaña
10. Gördi 'arşdan bir kılıçdur key ulu
 Bir kıl-ile ol mu'allak aşılı
11. Tiz rükū' itdi didi kim yā cemīl
 Uş boyun ger hüküm idersen yā celīl
12. Yükledürsen yük uş arka yā rahīm
 Ben za'ife rahmet eyle yā rahīm
- 56a 1. Pes rükū'ün sırrı oldı meskenet
 Meskenet kıl tā bulasın mertebet
 HĀZİHİ'L-HABER YÜBEYYİNÜ ENNE EVVELE MEN
 SEBBAHA Fİ'R-RÜKŪ' -İ HARKĀ'İL 'ĀLEYHİ'S-SELĀM
2. Bir haberde dahı gelmiş iy cüvān 1515
 Kibriyāsın diñle sultānuñ i cān
3. Ya'ni evvel şol ki tesbīh eyledi
 Bir melekdür ki adı Harkāyil-idi
4. Hak kanat virmiş aña yüz biñ i yār
 Dürlü san'atlar kılur ol girdigār
5. Bir kanadından birine bildi cān
 Bil ki biş yüz yıllıg-ıdı iy cüvān
6. Düşdi gönline anuñ kim iy 'aceb
 'Arşdan öte nesne var mıdur i rab
7. Çün bu nesne geçdi gönünden anuñ 1520
 Bildi ol dem hālıkı cān ü tenün
8. Pes dahı yüz biñ kanat virđi aña
 Didi pervāz eylegil 'arşdan yaña
9. Ol sa'at yüz biñ yıl ol perrān olur
 Pāye-i 'arşa iremez hayrān kalur
10. Kuvvetince Hak girü kuvvet virür
 Hem kanadınca kanatlar yaradur
11. Girü yüz biñ yıl hem ol pervāz urur
 Pāye-i 'arşa iremez yorılır
12. Girü Hak kuvvetle kanatlar virür 1525
 Olda yüz biñ yıl girü pervāz urur

13. İrmedi bir pāye-i 'arşa i şāb
Oldı "harran rāki'an sümme enāb(1)

14. Diği ol sübhāne rabbiye'l-'azīm
Sen münezzeħ pādişāh 'arşuñ 'azīm
HĀZİHİ'L-HABER Fİ FAZİLETİ'S-SECDETI
İSRĀFİL 'ALEYHİ'S-SELĀM

56b 1. Bir haberde dahı gelmiş diñlegil
Hoş beşāretdür saña key anlağıl

2. Ya'ni evvel Ādeme secde kılan
Bil ki İsrāfīl-idi yüzün süren

3. Hak dahı İsrāfīle 'izzet kılar
Alnına kur'an hemān-dem nakş olur

1530

4. Sen ki dāyim Hakka secde kılasın
Var kıyās it nice 'izzet bulasın

5. Yaza dilünde şehādet ol kerīm
Ketb ide gönlünde İmān ol rahīm

(2) قال الله تعالى اولئك كتب في قلوبهم الايمان وايدهم بروح منه

6. Hak yazusın ol la'in nice sile
Pes gidesin hażrete İmān-ile

HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ FAZİLETİ'T-TESBİHİ Fİ'S-
SECDETI VE Fİ'N-NEKRETI'L-LATİFETİ Fİ'S-SALĀH

7. Kul ki sübhāne rabbiye'l-a'lā dise
Secde idüp yüzini yire kosa

8. Hak dahı dir ben dahı bil iy kulum
Kamulardan seni a'lā eyledüm

1535

(3) قال الله تعالى ولا تمننوا ولا تمزنوا وانتم الاعلمون ان كنتم مؤمنين

9. Pes namāz bir nesne oldı bil i yār
Dürlü dürlü kulluk anda Hakka var

(1) "...eğilerek yere kapandı ve tevbe ile Allah'a yöneldi"(Sad Süresi, 24. ayet)(Dikkat, secde ayeti).

(2) "...İşte Allah bunların kalplerine imanı yazmış,ve kendilerini, tarafından bir ruh (nur) ile kuvvetlendirmiştir..."(Mücadele Süresi, 22. ayet)

(3) "(Savaşta) gevşemeyin ve (Uhut bozgununa) üzülmeyin. Eğer (hakıyla) inanmış iseniz, en üstün olan sizsiniz "(Al-i İmran Süresi, 139. ayet).

10. Zikr ü tesbîh ü kırâ'at hem rükû'
Hem sucûd u hem teşehhüd hem huşû'
11. Çün iki rik'at namâz kılduñ i cān
Dürlü hidmet itmiş olduñ iy cüvān
- 57all. Bil işāret var burada hūb-ter
Ol sadef içre saña sankim durer
2. Ya'nī Hak dir kim kulum şol za'f-ile 1540
Baña dürlü kulluk itdün havf-ile
3. Ben ki kâdirven benim çok rahmetüm
Nite virmezven saña ben cennetüm
4. Ki anda dürlü dürlü rahmet ola
Saña in'am eyleyem ihsān-ile
5. Yarın eydem udhulū fī cennetī
Yā ibādī ifrehū fī ni'metī
- HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ ENNE'S-SALĀTĒ CĀMĪ'ATÜN
Lİ'L-MŪHARREKETİ'LLETİ VECEDET Fİ'L-'ĀLEMİ VE
BEYNE SELĀSETİN MŪSTAKĪMETEN VĀFİKĪYYETEN
VE MENKŪSETEN
6. Bir dakika söyleyem gey mu'teber
Şeyh Fusûsından işitgil hūb-ter
7. Çünki hareket itdi 'aklī bu vucūd 1545
Ol 'ademden 'ālem uş buldı vucūd
8. Lā-cirem oldu namâz cāmi' i cān
Kamu hareket anda bulındı 'ayān
9. Kamu hareket 'ālem içre üç tamām
Müstakīme birsi menkūse be-nām
10. Birisi dahı ūfıkıyye anuñ
Anlagıl tā kim ola rābat canuñ
11. Müstakīme hareket insānuñ-durur
Bil ūfıkıyye ki hayvānuñ-durur
12. Hem de menkūse nebātuñdur i yār 1550
Bak salāta gör ki bunlar anda var
13. Müstakīme oldu bil kim ol kıyām
Hem rükū' oldu ūfıkıyye iy imām

57b 1. Harket-i menküse-durur uş sücüd
Cāmi' oldı pes namāz bil iy vedūd

2. Çün şerif oldı kamudan uş şalāt
Kıl namāz iy şālihūn iy şālihāt

HĀZİHİ'L-KİT'Ā FĪ BEYĀNİ FAZĪLETİ'S-
ŞAVMI VE ŞEREFİHİ

3. Hem ikinci tut oruç hoş şevk-ile
Aç u şusuzlukdan itmegil gile

4. Çünki farz oldı oruç iy mü'minūn
Ehl-i İmān olan oldı şā'imūn

1555

قال الله تعالى يا ايها الذين امنوا كتب عليكم الصيام
(1) كما كتب على الذين من قبلكم لعلكم تتقون

5. Hāk didi aç ol ki bini göresin
Ol mücerred tā ki baña iresin

(2) وفي الخبر قال الله تعالى تجوع تراني تجرد تصل

6. Bu oruç şüretde gerçi od-durur
Liki sini hażrete tiz irgürür

7. Hāk Ta'ālā didi kim "eş-şavmu lī
Ve ene eczī bihī" iy muttakī (3)

8. Mūsa peygāber 'aşāyı iy yigit
Nisbet itdi kendüye sen gey işit

9. Didi kim "hiye aşāye" iy ilāh
Tayanurvan üstine iy pādişāh

1560

قال الله تعالى وما تلاك بيمينيك يا موسى قال
(4) هي عصاى اتوكوا عليها

10. Nükte var bunda girü sen diñlegil
Rüşen idem ma'nīsini añlağıl

11. Mūsa kendüye çün nisbet itdi anı
Yutdı olcazularun hep sihrini

(1)"Ey iman edenler, sizden öncekilere oruç farz kılındığı gibi size de oruç farz kılındı. Umulur ki (günahlardan) korunursunuz."(Bakara Süresi, 183. ayet).

(2)"Aç ol ki beni göresin ve manen bana ulaşasın" (Kutsi Hadis Meali).

(3)"Oruç benim için tutulur. Onun mükafatını bizzat ben vereceğim" (Kudsi Hadis Meali).

(4)"Bu benim asamdır"

(5)"Nedir bu sağ elindeki ya Musa? Musa, 'O benim asamdır. Ben ona dayanırım..."(Taha Süresi, 17-18. a.)

- 58a 1. Orucu H_{ak} da_hı nisbet eyledi
Kendüye sa_na iş_äret eyledi
2. Ya'ni oruç da_hı bir dem üriser
Ol gün_äh mekrini cümle süriser
3. Kurtulasın ol marazdan iy cüv_ān
La-cirem yirü_n ola hür u cin_ān
H_ĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ SĪRRU'Ş-SAVMI 1565
4. Girü 'Ārif hoş iş_äret eyledi
Diñle kim ol şavm sözün söyledi
5. Ya'ni kullar on bir ay hasta olur
Ol gün_äh emrazi-la şankim ölür
6. Pes gerek marzaya 'izzet hoş 'il_āc
T_ā 'il_āc-ile şah_īh ola miz_āc
7. Pes h_{ak}īm ü h_āzik eydür iy kulum
Neyçün itdün kendü nefsüne zulum
8. B_āri gel şerbet vireyin sa_na ben
T_ā anuñla sağ ola bu c_ān u ten 1570
9. L_īki bir ayı geçür perh_īz-ile
T_ā ki zahmet şerbete l_āyık ola
10. Çün bir ayı perh_īz-ile geçesin
Şeksüzün zahmet şar_ābın içesin
SĪRRUN ĀHAR FĪ'Ş-SAVMI
11. Yahu bilgil o gün_ählar iy den_ī
Ma'nide b_ī-şek cehennem odunu
12. H_{ak} Ta'āl_ā seni açlık odına
Bunda koydı ol gün_ählar t_ā yuna
13. Pes cehennem odı senden dūr ola
Çünkü cismün şavm-ıla hep nūr ola 1575
SĪRRUN ĀHAR FĪ'Ş-SAVMI
- 58b 1. Yahu bir nükte diyelüm hoş lat_īf
Pür-ma'ān_ī pür-cev_āhir ol şer_īf
2. Ya'ni üç nesne yaratdı kulda rab
Biri rüh u nefis ü biri kalb
3. Her birinün bil ki ma_hbūbı var
Nefse düny_ā kalbe 'ukb_ādur i y_ār

4. Liki cān maḥbūbı oldu ferd ü rab
İster anı durmadın rüz-i şeb
5. Şol ki nefis maḥbūbıdur bunda var
Yimek içmek hem cima' itmek i yār
6. Pes ki emr itdi saña şavmı o şāh
Nefsi men' itdi dileginden ilāh
7. Tā ki kalb ü cān murādına ire
Yarın ol sultān cemālini göre
8. Pes oruç dut tā ki didār göresin
Cümle maḥsūdına yarın iresin

1580

HĀZĪHĪ'L-KIT'A FĪ BEYĀNĪ FARĪZATĪ'Z-ZEKĀTĪ
WE ŞEREFĪHĀ WE BEYĀNĪ MĀL-İ KĀRŪN

9. Hem üçünci vir zekātün sen i yār
Tā ki yarın olmayasın hor ü zār
10. Çünki farz oldu saña virmek zekāt
Vir fakīre irmedin bir gün memāt
(1) قَالَ اللهُ تَعَالَى وَأَتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
11. Çün saña māl virdi Haḫ kıldı 'atā
Sen daḫı Haḫ yolında kılğıl sehā
12. Yiy yidür mālunı tā mār olmaya
Kabrün içi toptolu nār olmaya
- 59a. 1. Haḫ kitābında didi bir hoş haber
Diñlegil key korku var iy bī-haber
2. Ya'ni şol ki altun gümiş kenz itdi
Virmedi andan zekātı ol halīl
3. Yarın ol mālı şafāyic idile
Kızduralar hem cehennem odı-la
4. Tağlayalar isleri alnın i cān
Arḫaların daḫı yanların 'ayān
5. Diyeler kim bir fakīr gelse saña
Çevürürdün arḫanı andan yaña
6. Yaḫu yanun döndürürdün gidüben
Söylenürdün yüzünü turşı idüben

1590

(1)"...Zekatı verin. Allah'a karz-ı hasen (ödünç) verin (hayırlı işlere mal sarf edin)..."(Müzzemmil Süresi, 20. ayet).

7. Tat bu gencüni gel imdi iy denī
Cān içinde zīre şaklarduñ bunu
قال الله تعالى يوم يحسب في نار جهنم فتكوى
بها جباهم وجنودهم وظهورهم هذا ما كنتم
(1) لا نفسكم فذوقوا ما كنتم تكفرون
8. Bir hadīsinde haber virmiş resūl 1595
Kendü hūb u kavlidur sāhib-uşūl
9. Kenz kim andan zekāt çıkmaz ola
Ef'ī ola ol kıyametde gele
10. İssi ardına düşüben çağıra
Kenzüni dut diyüben aña ire
11. İssi göre anı kim ağzın açup
İre çevre yaña ol zehrin şaşup
12. Ola nā-çār elin ağzına koyu
Çeyneye fi'l-hāl anı ağulaya
13. Gel berü imdi zekāt vir bunda sen 1600
Tā ki yarın olasın sağ u esen
- 59b 1. Çün tonun kir olsa yursın anı
Gel zekāt-ile yu mālūñ iy denī
2. Çirki māl didi zekāta ol resūl
Bunda virgil anda olmağıl melūl
3. Hiç işitmedüñ mi Kārūni nice
Mālı-y-ıla anı yir yutdı iy hoca
4. Zīre Mūsā sözüni çün tutmadı
Ol zekātın çıkarup hayr itmedi
5. Ol sebebden Mūsaya bühtān ider 1605
Mūsa dahı hazret-ile gör nider
6. Didi yā rab zekāt virmedi ol it
Uşda Kārūn baña bühtān itdi işit

(1)"Kıyamet gününde bu biriktirilen malların üzerleri cehennem ateşinde kızdırılacak ve onlarla sahiplerinin alınları, yanları ve sırtları dağlanacak, kendilerine 'işte nefisleriniz için biriktirdiğiniz budur. Haydi tadın bakalım biriktirdiklerinizin tadını' denilecek. (Tevbe Süresi, 35. ayet)

7. Mūsaya Ḥaḳ yir yūzin rām eyledi
Mūsa yire tūt diyūben söyledi
8. Lā-cirem yir yutdı anı dārını
Mālını vü cümle anda varını

(1) قال الله تعالى فخشعنا به و بداره الارضين

9. Pes fikir kıl eylegil sen i'tibār
Vaḳti-le virgil zekātuñı i yār
10. Tā ki yarın yutmaya seni caḥīm 1610
Şol ki sözdür saña didüm iy nedīm
HĀZİHİ'L-KİT' A FĪ BEYĀNİ FARĪZATÜ'L-ḤACCI

11. Hem daḥı dördünci ḥac it iy 'azīz
Cümle 'işyāndan olasın tā temīz
12. Ḥaccı saña farz kıldı ol ḳadīm
Ḥac kıl cennetde olasın muḳīm

قال الله تعالى والله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا ومن كفر فان الله غنى عن العالمين (2)

- 60a 1. Bir ḥadīsinde nebī hoş söylemiş
Ḥaḳ dilinden hoş rivāyet eylemiş
2. Dimiş ol Ḥaḳ kim ḳulum çün saña ben
Māl-ı ḳuvvet virdüm ü hem cān ü ten
3. Beni biş yılda ziyāret itmeseñ 1615
İşigüme gelübenin gitmeseñ
4. Bil ki maḥrūmsın ḳulum olduñ ḥarāb
Cigerüñ ḳan olısar baḡruñ kebāb
HĀZİHİ'L-ḤABER FĪ BEYĀNİ KERĀMETİ'L-KA'BE
'İNDA'LLĀHİ VE ŞEFĀ'ATÜHĀ Lİ'L-ḤÜCCĀCİ
5. Diñle Tivrītde gelipdür bir ḥaber
Cān ḳulağı-la bu sözi iy mu'teber

(1)"Nihayet biz onu, hem de sarayı ile birlikte yere geçiriverdik..." (Kasas Süresi, 81. ayet).

(2)"...Yoluna gücü yeten her kimse için Beyt'i haccetmek, insanlar üzerinde Allah'ın bir hakkıdır ve her kim bu hakkı inkar ederse (bilsin ki), Allah bütün alemlerden müstağnidir (onlara muhtaç değildir)." (Al-i İmran Süresi, 97. ayet).

6. Çün kıyāmet yarıla kopa felek
Yidi yüz biñ gönderiser Hāk melek
7. Her birinde ola zencīr-i zeheb
Ka'beyi tiz getürün diye o rab
8. Ol melekler kāmı beyte gele 1620
Takalar zencīri aña luṭf-ile
9. Bir melek diye ki iy beyt-i şerīf
Yūri kim okur seni rabb-i şerīf
10. Ka'be diye yürimezven iy melek
Şuña degin kim kabūl ola dilek
11. Dilegüm bu kamu koşuma i şāh
Eylegil beni şefī',iy pādişāh
12. Hāk diye itdüm şefī' sen bellü bil
Raḥmet itdüm kāmısına ben celīl
13. Pes ki kamu Mekke halkı haşr ola 1625
Yüzi ağ ü tenleri ihrām-ile
14. Diyeler lebbeyk lebbeyk rabbenā
Hālīku'l-ervāh ve'l-eşbāhana
- 60b 1. Melek ol girü diye ki yürigil
Ka'be diye hācetüm var bellü bil
2. Hācetüm bu raḥmet eyle yā şefīk
Kullara "ye'tine min feccin 'amīk" (1)
3. Diye Hāk bil raḥmet itdüm şol kula
Dünyede ol Hāk-ıçün hācī ola
4. Bir münādi çağıra ol dem revān 1630
Kamu halkdan seçilün iy hāciyān
5. Ne kadar hacı var-ise yügrişe
Ka'benün çevre yanında çağrışa
6. Yüzleri ağ ola lebbeyk diyeler
Ka'beyi ol dem tavāf eyleyeler

(1)"Derin vadilerden geçerek, uzak ve geniş yollardan gelirler" (Bkz. Hac Süresi, 27. ayet)

7. Pes hemāndem Ka'be yūriye i cān
Maḥşer içre ḥāzrete ola revān
8. Ol resūle uğraya nāgān yolu
Diye kim iy ravza-i Ḥaḫḫūn güli
9. Ḥācı olmayan kula olğil şefī' 1635
Şol ki ḥācīdur benem bilgil şefī'
10. Pes dilerseñ kim şefā'at bulasın
Lāzım oldur saña ḥacca varasın
HĀZİHİ'L-KİT'A Fİ BEYĀNİ GUFRĀN-I ZÜNÜBİ'L-
HUCCĀCİ Fİ'L-'ARAFĀT
11. Bir ḥikāyet diñlegil bir ḥācīdan
Maḫşūdı tatlu yolu key acıdan
12. Ya'ni hemyānın unıdur ol kişi
'Arafāt tağında diñle bu işi
13. Yolda eñdi girü döndi yügürür
Geldi 'Arafāta diñle ne görür
14. Görđi ol yir tolu maymūn it-ile 1640
Korkdı varmağa bilimez ne kıla
- 61a 1. Didiler bunlar berü gelgil i yār
Ḥācılar günāhıyuz kıl i'tibār
2. Dökdiler kamu günāhı bunda uş
Gel berü hemyānuñ al döw girü hoş
3. Çün bu sır keşf oldı aña iy cüvān
Aldı hemyānın girü döndi hemān
4. Ger dilerseñ olasın pāk ez zünüb
"Kün mezīden Ka'bete'llāh" iy ḫalūb (1)
HĀZİHİ'L-KİT'A EL-LATİFETÜ EHLİ'L-KEMĀLİ YERCİ'Ü
İLE'L-BEYTI'R-RABBİYYETİ VE YAḤŞİLÜ LEHÜMÜ'T-TE-
CELLİYĀTI 'İNDE RÜ'YETİ'L-BEYTI
5. Diñle girü bir ḥikāyet sen i yār 1645
Dimiş ol Şeyh Bāyezīd nāmūdār

(1)"Azığını yanına alarak Allah'ın Ka'besine giden-
lerden ol".

6. Çünkü hac itdüm ben ol beytten yaña
Diñle n'itdüm varıcağ eydem saña
7. Didüm iy sultān-ı a'zam kapuda
Konuğam ben durmuşam uş tapuda
8. Bir kuluñ bir eve konuğ gelse i şāh
Aña gözüdür ev issi iy pādişāh
9. Pes ne lāyıkdur saña iy müste'ān
İtmeyesin tal'atuñ baña 'ayān
10. Didi hazret baña kim iy Bāyezīd 1650
Kıl nazār kim olasın her dem mezīd
11. Şol çalab kim sini bunda gönderür
Sanma kim senden cemālin dönderür
12. Eyle diyüp şol sa'at kıldı zuhūr
İçini vü taşını eyledi nūr
13. Pes Hākı görmek dilersen i cān
Yüzüñ üstine urup vir anda cān
- 61b 1. Çünkü kulsın lāzım oldu varasın
Ol efendi eşigine yüz süresin
HĀZİHİ'L-HABER YÜBEYYİNÜ'L-'UKÜDİ Fİ ZULELİ'L-
KA'BETİ VE YÜBEYYİNÜ ŞEREFİ TAVAFİ'L-KA'BETİ'
L-HAKİKATI
2. Bir haber incü gibi sen diñlegil 1655
Halka-ya kalbünde tarsī' eylegil
3. Ya'ni zencīr-ile Ka'be asludur
Hāk Ta'ālā 'arşına ol vaşludur
4. Her ki Ka'be gölgesinde oturur
Şanki 'arşuñ gölgesinde ol durur
5. Pes varun kılun ziyāret beyti siz
Gölgesinde oturuñ 'arşadır siz
6. Yahu kılun 'Ārifün gönlin tavāf
Turun anuñ çevresinde şāf şāf
7. Zire bildün Ka'be 'arşa asludur
Kalb-i 'Ārif rabb-i 'arşa asludur 1660
8. Ka'beye halkdur kılan dāyim nazār
'Ārifün gönline Hāk iy mu'teber

9. Ka'be bil kim mağfiretden uludur
Kalb-i 'Ārif hod mahabbet toludur
10. Gevde hacı yılda birdür āşikār
Liki her sā'at gönül hacı i yār
11. Hāciyān der rāh-ı Ka'be mī revīd
Ka'be-i rev hāniyān āmed bedīd
12. Kāne haccü'l-beyti haccü'l-mün'imün
Kāne haccü'l-kalbi haccü'l-'ārifün 1665
13. Pes bu Ka'beyi idersen sen tavāf
Karşuña tura melā'ik şāf şāf
HĀZİHİ'L-KİT'Ā Fİ BEYĀNİ PARİZATI'Ş-ŞALĀTİ'L-
GAZĀ'İ VE FAZLİHİ VE Fİ ŞEREFİ'L-GAZĀ'İ VE'Ş-
ŞÜHEDĀ'İ
- 62a 1. Pes bişincisi gazādur iy cüvān
Şal kılıç kâfirlere iy nercüvān
2. Bil gazā farz-u kifāye iy ata
Hak olur nefsünle mālun cennete
(1) قال الله تعالى ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم بان لهم الجنة
3. Bir haberde dimiş ol kân-ı kerem
Hak katında ol resül-i muhterem
4. Şol ilāh-içün ki nefis elindedür
Bil ki cān ü ten anuñ hükmindedür 1670
5. Gāzi gitmek tañladan öyleye dek
Yahu gitmek öyleden ahşama dek
6. Hak yolında dünyeden yigdür i cān
Dünye içinde giden cümle 'ayān
7. İşbu ma'niden didi İbn-i 'Ömer
Tursam epsem ol gazāda iy piser
8. Atmosam ok hem sünü-le dürtmesem
Hem kılıç çeküp at-ile yürütmesem
9. Sağ esen dönsem girü evden yaña
Yigdür altmış yıl namāzdan ol baña 1675
10. Tarfetü'l-dayn itmesem anda günāh
Uş didüm işbu sözüme Hak güvāh

(1)"Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını cennet kendilerinin olmak bahasına satın aldı..."(Tevbe S.,111. a.)

11. Bir haberde dahı ol şıdk u şafā
Ol nebīler serveri ol Muştafā
12. Dimiş ol kim çünki haşr ü neşr ola
Sinlesinden kamu halkı turu-gele
13. Konşular biri biri-le çekişe
Diye yakın konşuvan ben iy paşa
14. Bir kavum kalka sininden nāgehān
Kamusınuñ kılıç omuzında i cān 1680
- 62b 1. Şah tamarlarından akar kan revān
Kokusu misk kokusu gibi i cān
2. 'Arşuñ olar sağ yanından safları
Yırtuban geçe ilerü her biri
3. Cennete yol dutalar bunlar i şāb
Pes melekler diyeler kanı hisāb
4. Bunlar ol dem kılıcın yire çala
Şanki yiri kılıç-ile iki dile
5. Diyeler kim dünyede biz beg midük
Tā ki 'adl ü yahu cevr ide-idük 1685
6. Ya ganī midük ki māl-içün hisāb
Virevüz yahud çekevüz biz 'azāb
7. Dünyede bir kılıç-iymiş mālumuz
Haq yolında çalışuban ölmüşüz
8. Bir münādi diye ki girçek didiler
Kon ki maqşudları ne-y-se ideler
9. Pes bular Haqdan yana yüz uralar
Anda nürdan kürsi üzre turalar
10. Kılalar bunlar nazār hükm ide Haq
Dād ide rāzī ola cümle halkı 1690
11. Her biri anda şeffī' ola iy cüvān
Yitmiş ehl-i beyti konşuya i cān
12. Konşular biri biri-le çekişe
Diye yakın konşuvan ben iy paşa
13. Pes bular uçmağa gire bī-hisāb
Çekmeyeler dār-u 'ukbīde 'azāb

14. Her birine vire yitmiş köşk ilāh
Yitmiş kapu ola her köşke i şāh
15. Yitmişer kapu ola her köşkte i cān 1695
Her çadırda yitmişer taht bī-gümān
- 63a 1. Bil ki her tahtda ola hatun u hūr
Rūşen andan ol hıyām u ol kuşūr
2. Her birine karavaş yitmiş ola
Pes şehīdler hoş şafālarda kıla
HABERÜN AHAR Fİ FAZLİ ŞÜHEDĀ'I
3. Bir hikāyet diñlegil sen hūb-ter
Ol şehīdlerden diyem hemçün güher
4. Şeyh Ebü'l-Hasan dimiş kim Rumda
Key gazā oldu o Merzibomda
5. Hayli mü'minler şehīd oldu i cān 1700
Bir yazı içre yaturlardı 'ayān
6. Yolum uğradı negāhin ol yire
Anları gördüm kırılmış yiksere
7. Bu hadīs gönlüme düşdi nāgehān
Kim dimişdür ol resūl-i dū-cihān
8. Ya'ni gāziye cirāhat kim ider
Ol sa'atda aña biñ hūri iner
9. Zahmetün kanın silüp bir kez öper
Zahm acısı aña olur çün şeker
10. Dahı bir nūrdan tabağ elindedür 1705
Cān çıkısa ol tabağ üstine kor
11. Alur anı cennete iltür revān
Ol şehīdler hāli budur iy cūvān
12. Çünkü düşdi gönlüme işbu haber
Bir 'aceb gördüm ben anda iy piser
13. Ol şehīdlerden biri gör neyledi
İki barmığı-la işāret eyledi
14. Ya'ni iki hūri geldi bil baña
Sırrı didüm uş işāretle saña

HĀZĪHĪ'L-KİT' A FĪ BEYĀNĪ HABERİN ĀHAR FĪ FAZLĪ'Ş-
 ŞUHEDĀ'İ VE FĪ'L-LATĀYĪFĪ VE'N-NASĀYĪHĪ'L-CELĪLE-
 TĪ LĪ ŞĪFĀ'İ'L-'ALĪL

- 63b 1. Bir hikāyet dahı gelmiş gey laṭīf 1710
 Diñlegil uşbu sözi sen iy şerīf
 2. Ba'zı şālih didi kim beyt-i 'azīz
 Anı iderdim ziyāret hoş temīz
 3. Gördüm anda bir kişi secde eylemiş
 Göz yaşı-la yüzünü yire komış
 4. Dir ki nātdūn mahremine iy kerīm
 Mağbūnuña n'eyledūn di yā rahīm
 5. Dāyimā durmaz bunı tekrār ider
 Göz yaşını akuduban zār ider
 6. Pes didüm aña neçün ağlayasın 1715
 Kendūne mahrūm diyüp sađlayasın
 7. Didi yā şeyh on kişi-dük tutdılar
 Bir gazāda Rum begine ilt diler
 8. Didi ol it bunları tiz öldürün
 Kamu dostlarum bulara bildürün
 9. Pes ki cellād ol dem anda oldu hīz
 Onumuzūn da gözün bađladı tīz
 10. Çaldı kılıç bire ol sā'at i cān
 Bişümüzūn başını kesdi revān
 11. Nāgehān bir kişi didi iy ḥalīl 1720
 Bağlu olmağ gözleri ḥayf ola bil
 12. Tiz buyur kim gözlerini açalar
 Biri birin göriben kan saçalar
 13. Aşdılar gözümüzü ol dem revān
 Ben du'ā idüp göge bağdum i cān
- 64a 1. Gökde gördüm biş kapu hoş açılı
 Her kapuda bir ölü huri var iy ulu
 2. Pes ki bildüm kapu onmış iy kişi
 Bişimiz gitmek-ile gitmiş bişi
 3. Girü cellād ilerü geldi hemān 1725
 Bişimiz başını çaldı ol revān

4. Ol kapudan bir hürî indi i yâr
Bir elinde bir tabak mendîli var
5. Cânını mendîl-ile pāk eyledi
Ol tabak üzre ol cānı kōdı
6. Girü gökden yaña oldu revān
Kapudan geçdi kapu gitdi hemān
7. Kamu baş kesildi ben kaldum ferîd
Göge bakdum bir kapu kalmış vahîd
8. Çünki cellād yürüdi benden yaña
Hürî de kaşdı itdi inmege baña 1730
9. Girü ol kişi didi iy muhteber
Öldürürseñ bunu kim iltür haber
10. Ko bunu şehre haber iltisün i cān
Şehir halkı zāri itsün hem figān
11. Tā ki anlara ola gey intikām
'Akılāne iş budur iy nîk-nām
12. Gördüm ol kişiyi kim atlas geyür
Ol melik ardında ayagın durur
13. Bildüm anı kim mahallede ezān
Eyledi yigirmi yıl ol it 'ayān 1735
14. Āhirî mürted oluban gitdi ol
Gey işit kim anda baña n'itdi ol
15. Ol melik anuñ sözün çün diñledi
Ol sözi-le beni āzād eyledi
- 64b 1. Ol hürî dahı işāret eyledi
İki kez baña var iy mahrūm didi
2. Ol zamāndan berü yā şeyh ağların
Kendüzüme dāyimā mahrūm dirin
3. Yā ilāhî bizi mağbūn eyleme
Ol şehādetden dahı dūn eyleme 1740
4. Pes gazā eyle ki olasın şehîd
Tā ki olasın mezîd ender mezîd
5. Bāri gel nefse gazā it sen iy yâr
Olmağıl bu nefis elinde hor ü zār

6. Bil ğazāsı kāfirūn aşġar-durur
Nefse itmeklik ğazā ekber-dürür
7. Taġa beñzer nefis sen çöpsin i cān
Nice cenk idesin anuñla iy cüvān
8. Līki Ĥaġġa zāri itgil dün ü gün 1745
Tā ki nefsüñi senüñ ide zebün
9. Çünki nefsüñ başını sen urasın
Hazne-i la'l ü cevāhir göresin
10. Ol-durur dāyim seni müflis kılan
İşbu zindānda daġı ġabse uran
11. Çünki nefsüñ öle sen cān tolasın
Geçesin eflāki dostı bulasın
12. Gelgil işbu biş budaġı şaġlaġıl
Dīn aġacı budaġın gey beklegil
13. Dīn aġacı gibi köki ġalbe berk 1750
Biş budaġı gör ki kökden öterek
قال الله تعالى لم تركب ضرب الله مثلا كلمة طيبة
كشجرة طيبة أهلها ثابت وفرعها في السماء توتى
(1) اكلمها كل حين باذن ربها
14. Biş budaġ elüñde çün berkidesin
Bil ki göklerden yukaru gidesin
- 65a 1. Olasın maġbül-ı ġazret anda i cān
İştıyāk ide saña ġūr u cinān
2. Nefsüñi Ĥaġ hem müsülmān eyleye
Küfrüñi degşürüp ĩmān eyleye
3. Dīn budaġın beklemezseñ sen i yār
Ĥalup esfelde olasın ġor u zār
4. Ĥaġ ġatında bil ki merdūd olasın 1755
İrmedüñ çün nice merdūd olasın

(1) "Görmedin mi, Allah nasıl bir temsil yaptı? Hoş bir kelimeyi (tevhidi), hoş bir ağaca (hurmaya) ben-zetti ki kökü yerde sabit, dalı budacı gök yüzündedir. O (ağaç), Rabbinin izni ile, her dem yemişini verir. (İşte iman da böyledir. Aslı kalpdeki tasdikdir, ame-li göğe yükselir. Onun, bereket ve sevabına her dem nail olur) ..." (İbrahim Süresi, 24-25. ayet).

5. Çün sarāyuñ kapusın sen bulmaduñ
Görüben sultān yüzini gülmeduñ
6. Bil ki merdūd olduñ ol kapuda sen
Şeh katında olmayasın baş esen
7. Çünki bundan cān kuşu pervāz ura
Gitdi ālet nicesi dosta ire
8. Gine esfelden yaña döne o cān
Zīre yol bağlandı dosta iy cüvān
(1) قال الله تعالى لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم ثم رددناه اسفل سافلين
9. Añladuñsa esbāb-ı reddi söyledüm
Hazne-i dürrden saña harc eyledüm
10. Tā ki sen de sa'y idesin rüz-i şeb
Olmayasın iy kişi merdūd-ı rab

1760

MATLA' -I KELĀM

11. Cān kuşu uş girü āgāz eyledi
Ol vaṭandan yaña pervāz eyledi
12. Girü bülbül gülistānın añdı uş
Bu kafesden dürlü āvāz itdi hoş
13. Dir vaṭan ayrılığı yaqdı beni
Vaşluña çāre bula mı iy ğanī
- 65b 1. Nice ḥasretle yanam ben zār u zār
Nice furkatla çekem ben derdi yār
2. Uş vücūdum eridi oldum ḥarāb
Uş yürek kanı baña oldu şarāb
3. Derdün artdı vaşluñı yār eylegil
Gel bu ḥastelige tīmār eylegil
4. "Küntü 'aṭşānen ilā mā'i'l-vişāl.
Fe'skınā min mā'ihī"iy zü'l-celāl (2)
5. Yā ilāhī sen naşīb it kullara
Dünyede 'ukbīde dīdāruñ ki ola

1765

(1) "Gerçekten biz insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra onu (n bazı fertlerini) aşağıların en aşağısına çevirdik" (Tin Süresi, 4-5. ayet).

(2) "Vuslat suyuna hararetle susamıştım. O sudan bizi sula.(ey Allahım).

HÂZİHİ'L-KİT'Â FÎ BEYÂNİ HÂLİ R-RŪHİ CİDDŪN
MUFĀREKATİHİ MİNE'L-BEDEN

6. Diñle diyem cān kuşu çünkim gider 1770
Bu kafesden ol yaña āvāz ider
7. N'olasın hālin saña idem beyān
'Işk-ıla diñle ki budur zerr-i kān
8. Çün bedenden cān kuşu ola revān
Görelüm kāmīl midür ol iy cūvān
9. Kāmīl-ise ehl-i berzahdan degül
İşbu 'ālemde taşarruf ider ol
10. Çünki seyr iderdi bundan ol ile
Lā-cirem seyr ider andan bu ile
11. Maḫsūdı seyrinden işbu ilde ol 1775
Tekmīl itmek nāḫışı iy yüzi gül
12. Nice hükminde-y-se anuñ bu beden
Bil yaḫīn bu 'ālem olur aña ten
13. Kamu gizlü aña aşkāre olur
Tende cān gibi taşarruflar kıllur
14. Zīre kim aşlına ḫavişdı o cān
Oldı aşlı gibi bī-naḫş iy cūvān
- 66a 1. Ol menāzilūn ḫamusın geçdi ol
Bil şarāb-ı lā-yezāli içdi ol
2. Ger kemāl ehlinden olmazsa o cān 1780
Ehl-i berzahdan-durur ol bī-gümān
3. Görelüm a'māli gökçek mi anuñ
Yahu a'māli ḫabīs mi ol canuñ
4. Hüb-ise a'māli cennet şüretin
Urınur ol cān bu sözi bil yaḫīn
5. Ger ḫabīs olursa a'māli işit
Tamuya lāyık şüret tutar yigit
6. Bil yaḫīn berzahda maḫbūsdur o cān
İdemez bu 'ālemün seyrin 'ayān
7. Bu söz içre geldi āyāt-ü şerīf 1785
Ba'zısın diñle getürdüm iy harīf

8. "Unzurūnā naḳtebis min nūrüküm
Kile'rci'ū verā'eküm" diyeler (1)
قال الله تعالى حاكيا عنهم انظرونا نقبلس من نوركم قيل ارجعوا
(2) ورائكم فالتسوا نورا فضرب بينهم بسور
فقال الله تعالى ولو ترى اذ وقفوا على النار فقالوا يا ليتنا
(3) نردو لالذب بايات ربنا ونكون من المؤمنين
(4) وقال الله تعالى ولو ردوا لعادوا ما نهوا عنه
وقال الله تعالى ابصرنا وسمعنا فارجعنا نعمل صالحا
(5) انا موقنين
وقال الله تعالى عتبي اذا جاء احدكم الموت قال رب ارجعون
لعلي اعلم صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو فائها
(6) ومن ورائكم برزخ الى يوم يبعثون

- 66b 1. Pes bular berzahda mahbūs olalar
Tā kıyāmet bil kim anda kalalar
2. Çün kıyāmet kopa bil ba'de'l-hisāb
Vara her biri maḳāmına i şāb
3. Burada tafşıl igen çokdur i yār
Şerh idersem cümlesini söz uzar
4. Liki bir söz var-durur bāṭıl işit
Saña takrīr ideyin ben iy yigit

1790

(1) "Bkz. (2)"

(2) "...!Bize bakın da nurunuzdan bir parçacık alalım' diyecekler. Kendilerine (alay yoluyla) 'arkanıza dönün de nur arayın' denilecek ve hemen aralarına bir duvar çekilecek..." (Hadid Süresi, 13. ayet)

(3) "Ateşin karşısına durduruldukları vakit bir görsen 'Ah, keşke dünyaya geri çevrilsek de Rabbimizin ayetlerini inkar etmesek ve mü'minlerden olsak' diyecekler" (En'am Süresi, 27. ayet).

(4) "...Yoksa geri çevrilselerdi, mutlaka yasak edildikleri fenalığa yine döneceklerdi..." (En'am Süresi 28. ayet).

(5) "...'Ey Rabbimiz, (inkar ettiğimiz dirilmeyi) gördük ve (yalanladığımız peygamberlerini tasdikini) işittik. Şimdi bizi geri çevir de yararlı bir iş yapalım. Çünkü biz gerçekten inananlarız" (Secde Süresi, 12. ayet).

(6) "Nihayet o müşriklerin birine ölüm geldiği vakit, 'Ey rabbim, beni dünyaya döndür, ta ki o zayı ettiğim ömürde yararlı işler göreyim' der. Hayır, bu sadece onun söylediği boş bir kelimedir. Onlerinde ise ta diriltilecekleri güne kadar bir perde vardır" (Mü'minün Süresi, 99-100. ayet).

5. Tā dinūn kurtarasın yağmacıdan
Özi zişt ü kavli fi'li acıdan
6. Ol resül şer'inden ayrılmayasın
Tā ki rahmetden ırag olmayasın
7. Bil tenāsüh mezhebi dirler aña
Anı dutan gitdi düzahdan yaña
8. Nice bī-dīn var ki şeyhler dirilür
Ol tenāsüh mezhebin tutmuş-durur
9. Oldılar dāll ü mudıll ü bī-başar 1795
Dād ala anlardan resül-i mü'teber
10. Bilmediler kāmیلün maksūdını
Karga fehm itmeye tütü sözini
11. 'Ārifün sözinde nesh añladılar
Mezheb anlara tenāsüh didiler
12. Liki hāşā ki tenāsüh iy yigit
Mezheb ola anlara sen gey işit
13. Sözlerinde neshe maşer ne ki var
Bil ki tenzile işāretdür i yār
14. Bilme misin İbn-i Fāriḍ nāmūdār 1800
Ol-durur kāmil mükemmel i yār
15. Ol kaşidesinde iki beyt dimiş
Ehl-i neshün mezhebin bāṭıl dimiş
- 67a 1. *وَمِنْ قَائِلٍ بِالنُّسْخِ وَالْمَنْسُخِ وَاقِعٌ
بِهِ أَبْرَارٌ عَمَّا يَرَاهُ يُعْزَلَةٌ*
2. *وَدَعَاهُ وَدَعْوَى النَّسْخِ وَالْمَنْسُخِ لِأَيُّ
بِهِ أَبْرَارٌ لَوْ جَعَلَ فِي كُلِّ دَوْرَةٍ*
- HĀZİHİ'L-KİT'Â FÎ BEYĀNİ MEZHEBİ
TENĀSÜH VE BUṬLĀNÜHÜ
3. Diñle girü mezheb-i neshden beyān
Eydeyin aşlını fer'ini 'ayān
4. Hem diyeyin ol iki beyt ma'nisin 1805
Bāṭıl iduğın o mezheb bilesin

5. Ol-durur nesh bir kavul didi ki cān
Kendüden kāyim degüldür iy cüvān
6. Zāyil olup daḥı gitmez iy yigit
Pes āna ten lāzım oldu gey işit
7. Tā ki kāyim ola ol cism-ile ol
Ol bozulsa girü bir ten bula ol
8. Şol kitāb gibi kaçan eskideler
Yiñi kağıd üzre anı naqş ideler
9. Ol kavum bilgil ki cennet kōkısın
Kōkayısardur yakīn iy pāk ü dīn 1810
10. Rūḥı rūḥdan ol koku almayısar
Cānı anuñ zulmet içre kalısar
11. Zīre cānı cisme muḥtāc eyledi
Bil yakīn kim gey ḥaṭā söz eyledi
12. İşbu bâṭıl kök çıkardı dört budak
Yimişi zakkūm anuñ itme iştiyāk
13. Ol budaklar birisi işbu kelām
Çünkü cān çıkısa bedenden iy imām
14. Şüreti insāna varur girü ol
Varmak ayruk sürete cāyız degül 1815
- 67b 1. Didiler bu mezhebe nesh iy yigit
Uymağıl bu mezhebe sözüm işit
2. Ol budanın biri daḥı bu kelām
Cān kaçan çıkısa bedenden iy hümām
3. Līki cāyızdır o ḥayvāna vara
Anda ḥayvān şüretine ol gire
4. Līki ma'din şüretin od şüretin
Olmaya cāyız urunmak bil yakīn
5. Didiler bu mezhebe mesh iy cüvān
Uyma buna kurtarasın tā ki cān 1820
6. Hem üçüncisi budaklaruñ işit
Çünkü çıkısa cān bedenden iy yigit
7. İntikāl ider nebāt ü ma'dene
Şüreti insāna varmaz ol yine

8. Didiler bu mezhebe mesh iy ulu
Uymağıl bu mezhebe olma delü
9. Diñle dördinci budanın sen i yār
Cān bedenden çünki 'azm idedi yār
10. Şüreti ma'den giyer andan nebāt 1825
Naql ider hayvāna andan hayāt
11. Oradan cān şüret-i insāna irer
Bil ebed bu resm-ile ol devr ider
12. Çünki ol resme olıcağaz tamām
Girü bir devreye başlar iy imām
13. İşbu mezhebe didiler nesh 'azīz
Uymaz-iseñ olasin ehl-i temīz
14. Diñlegil ma'nāyı beyti söyleyem
Müşkilin anuñ saña hall eyleyem
15. Ya'ni şol kim nesh da'vāsın ide 1830
Aña hayvānlık yakīn vākī' dede
- 68a 1. Adamılıktan çıkıpdur ol kişi
Bil ki andan beriyem azgun işi
2. Terk id anı fesh da'vā söyleme
Aña resh lāyık-durur ger hak ola
3. Liki ol resh hak degüldür bil yakīn
Zire haraflu didi anda iy pak ü din
4. İşbu söze i'tikādūñ muhkem it
Şer'-i Ahmedden ırag olma yigit
5. Tā varasın anuñ-ıla hazrete 1835
İrişesin dīdāre hem cennete
6. Uş beyān itdük saña dört mezhebi
Egri gidüben sakın olma gabi
7. Niceler azıp didi 'ālem kadīm
İşbu sözden egri gitdi iy nedīm
8. Liki 'ālem fānīdür şek dutmağıl
Bākī diyüp cānuñ edaatmağıl
9. "Küllü şey'in hālikün" didi hakīm (1)
Pes nice olasıdur 'ālem kadim
(1)"(Allah) her şeyi helak edicidir".

(1) قال الله تعالى كل شيء هالك الا وجهه له الحكم وليه ترجعون

10. Okı İze's-şemsü küvviret i cān 1840
Tā bilesin nice olur bu cihān

11. Hāk kitābında didi "naṭvi's-semā"(2)
Şol siccīl gibi dürem anı' iy hümā

قال الله تعالى وتبارك في محكم تنزيله يوم نظوى السماء
كفى السجل للكتب كما بدأنا اول خلق نعيده
وعلا علينا انا كنا فاعلين (3)

12. Hāk kitābında bil āyet çok-durur
Ki bu 'āleme bekā hiç yok-durur

HĀZĪHĪ'L-KİT'Ā FĪ BEYĀNĪ İ'TİKĀDĪ ŞEYHÜ'L-KĀ-
MİLĪ'L-MÜKEMMELİ MUHYE'D-DĪNÜ'L-'ARABĪ İNNE'L-
'ĀLEME HĀDİSÜN ĞAYRĪ KĀDİMİN

68b 1. Diñlegil Şeyh-i kāmīl Muhye'd-dīn
Bil yakīn buldı hayāt anuñla dīn

2. Ol Futūhātında dimiş bir haber
İ'tikādını beyān itmiş ol er

3. Dimiş anda Ka'beyi iderdim tavāf 1845
'Ālem-i rü'yāda çok halk-ile i şāf

4. Nāgehān ol halk iki beyt okıdı
Biri gitdi biri bu beyt-idi

5. لقد طفت ما طفت سنينا
بهذا البيت طراً اجمعينا

6. Ya'ni itdük çok tavāf bu beyti biz
Siz kılursız nitekim şimdi iy 'azīz

7. Gey 'acebledüm buları iy cüvān
Bilmedüm ne halk-durur bunları i can

8. Birisi baña bir ad didi laṭīf 1850
Ol adı da bilmedüm ben iy harīf

(1)"...O'nun zatından başka her şey helak olucudur.
Hüküm O'nundur. Siz ancak O'na döndürüleceksiniz."
(Kasas Süresi, 88. ayet).

(2)"Bkz.(3)".

(3)"Düşün o günü ki biz gök yüzünü, kitapların sa-
hifelerini dürer gibi düreceğiz. İlk başladığımız
gibi yaratmayı tekrarlayacağız. Bunu üzerimize aldı-
ğimiz bir va'd olarak yapacağız. Şüphesiz ki biz va'
dimizi yapanlarız" (Enbiya Süresi, 104. ayet).

9. Didi baña ben sinün ceddün-venin
Sen benüm fer'üm sinün aşluñ-vanın
10. Ben didüm aña ne müddetdür ki sen
Dünyeden gitdün kuru kaldı beden
11. Nice kırk biñ yıl didi ben gideli
Dünyeden 'azm-i sefer anda ideli
12. Ben didüm Ādem gidelden bellü bil
Didügünce geçmedi gey fikir kıl
13. Didi kim "men eyyi Ādem tes'elü"(1) 1855
Kañkı Ādemden şorarsın iy ulu
14. Pes önüme düşdi tā kim ol haber
Kim dimişdür ol resül-i mü'teber
(2) قال النبي عليه السلام ان الله تعالى خلق مائة ابي آدم
- 69a 1. Ya'ni ol sultān-ı 'ālem girdigār
Yüz biñ Ādem halk kıldı bil i yār
2. Pes didüm ceddün didügi baña o cān
Ol ilerügi Ādemdenmiş iy cüvān
3. Lā-cirem taşdıķ idüp girçekledüm
Neyse sözünü anuñ güş eyledüm
4. İbtidāsı 'ālemün mechül tamām 1860
Liki hādīsdür yaķın bil iy imām
5. İ'tikādüm 'āleme degül kadīm
Evveli vardur bunuñ bil iy nedīm
6. İ'tikādüm ben didüm saña i yār
Sen ne dirseñ digil imdi yüri var
7. Tā buña dek şeyh kāmīl sözidür
Ol Futūhātında söz tozıdır
MİŞĀLÜ TEMSİL-İ AHVĀLİ'L-'ĀLEM
MA'A'L-LATĀYIFI VE'N-NASĀYIHI
8. Çünkü fānīdür bu 'ālem iy yigit
Bağlama gönül buña sözüm işit
9. Gölge gibi çünkü bu 'ālem geçer 1865
Uş görürsin bunda konanlar göçer

(1) "Hangi Adem'i soruyorsun?"

(2) "Hz. Allah yüz bin Adem yarattı" (Hadis Meali).

10. Gölge issin istegil sen iy cüvān
Tā ki ol mülkde olasin cāvidān
11. Bil yakīn kim ol cihān kaddī bülend
Bu cihān gölgesidür iy ercümend
12. Hayf ola kim var-iken kaddī laṭīf
Gölgeye gönül viresin iy harīf
13. Dime şol avcıya kim kuş gölgesin
Kuş şanubanın aña atdı oqın
- 69b 1. Ata ata terkeşini boş kodı 1870
Līki murg-ı cān eline girmedi
2. Uçdı kuş tā ki yuvasına i cān
Avcı işi bil ziyān ender ziyān
3. Avcı ol dem didi kim vā hasretā
Gitdi kuş ve oq dahı vā fūrkatā
4. Līki aşsı itmez peşimān olduğı
Gözi yaşlu cigeri kan olduğı
5. Zīre kim sermāye gitdi iy cüvān
Ele girmez girü ki ola şādümān
6. İy 'akılsuz 'ömr oqın kılduñ telef 1875
Dünyeyi kuş şanuban itdüñ hedef
7. Ol hümā kim dünyā aña sāyedür
Ol sarā kim işbu vīrān pāyedür
8. Koduñ anı sāyeyi kılduñ taleb
İşbu vīrānda idersin hoş tarab
9. Līki cān kuşı kafesden uçar uş
Gidüp ol sermāye elden kala boş
10. Olasin ol dem peşimān bil i cān
Līki nef'i yokdur anuñ iy cüvān
11. Elde sermāye var-iken sa'y kıl 1880
Ol hümāyı bunda iken isde bil
12. Tā ki olasin şehen-şāh-ı cihān
Saltanāt tahtında şād ü cāvidān
13. TEMSİLÜN AHAR MA'A L-LATAYIF VE N-NAŞAYIH

13. Olma şol ebleh gibi gördi sarā
İçi pür-naķş ü hem envār-ı ziyā
14. Şandı envāruñ anuñ aşlī i cān
Bağladı ol dem aña gönlin revān
- 70a 1. Düşdi sevdāsına anuñ rüz-i şeb
Ol sarā 'ışkında çekdi çok ta'ab
2. Līki anuñ nūrı güneş nūrıdır
Anda nūr aşlī degül 'arızıdır 1885
3. 'Āķıbet şemse gider nūr iy imām
Kalır ol dıvar sakfı bir zālām
4. Göre ol ebleh sarāyı pür-zālām
Gitdi nūrı vü şafāsı oldı tamām
5. Ah idüp diye kanı şanularum
Bu sarāy-ıçün benüm cān virdüğüm
6. Uşda kaldım ben ziyān ender ziyān
'Ömür hod yıl gibidür geçdi revān
7. Şanusından pes ola hor u hacıl
Dūr olup ol nūrdan ola zelıl 1890
8. Şol ki ol nūrı sarādan bulmadı
Naķşa dıvara bakup ol gülmedi
9. Dimedi kim bu nūr ol şems nūrıdır
İşbu dıvar ol bāguñ dıvarıdır
10. Perde kıldılar bu dıvarı aña
Tā ki her müflis görüp bata taña
11. Bakup ol dıvara hayrān ola ol
Girmeye ol taşra kala bāğa ol
12. Bāğ ki ol cān mülkinün bāğı 'azīz
Akan ırmakları hayvānı temīz 1895
13. Bil ki her kuş aña pervaz urımaz
Ol hümā menzilgehine iremez
14. Tūtī gerek ki şeker yiye i cān
Kargā işi mişe yimek iy cüvān
15. 'İsā gerekdür ki tā çārum semā
Per kakup a'lāya tuta anda cā

- 70b 1. Bülbüli gerek ki cān gülzārını
Menzil idüp diye cān esrārını
2. Pes maḥaldür anda varan zāğ ola
Anda varan bil şāh-ı māzāğ ola 1900
3. Toprağ ehli karga dil ehli hümā
Diyü kaçan yol bulısar sū-yi semā
4. Pes melek olmak gereksin sen i cān
Yol tutup göklere olasin revān
5. Evliyā menzilgehidür ol maḳām
Cān-ile sevdāları iy nīk-nām
6. Bil ki kāyimdür bularunla cihān
Bunlara müştāk-durur hūr u cinān
7. Oldılar bunlar "ve lā hüm yahzenūn
Yevme hevlin fī maḳāmin āminūn" (1) 1905
- (2) قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مَقْدَرٍ
8. "Evliya'a'llāhi la havfun 'aleyh
Didi Hak kul rahmetü'llāhi 'aleyh"(3)
- (4) قَالَ اللهُ تَعَالَى الْاِنُّ اَوْلِيَاءُ اللهُ لِاحْوْفِ عَلَيْهِمْ وَلَا اِلهَ اِغْرُؤُنْ
9. Gel berü imdi etek dut iy cüvān
Ölü-y-isen de bulasin tende cān
10. Bunlaruñ öninde gelgil ol fenā
Tā ki bir cān bulasin ola beḳā
TEMSİLÜN Fİ FENĀ'İ'L-VÜCÜDİ'L-MEFĀNİ 'İNDE'L-
EVLIYĀ'İ'L-LİNA'İ'L-BEḲĀ'İ Bİ'L-VÜCÜDİ'L-BĀKĪ
11. Dinlegil cān ḥazninden bir güher
Uşda geldi dilüme iy mü'teber
12. Gör ki buğday çün düşer yir altına
Bir zamāndan çıkar ol yir üstine 1910
- 71a 1. Varlığını ider ol yirde fenā
Lā-cirem geyer yeşil atlas kaba

(1)"Onlar mahzun olmazlar. Korku ve dehşetli günde onların yerleri emniyetlidir."

(2)"Hak meclisinde..Muktedir bir Melik'in (Allah'ın) huzurunda olacaklardır"(Kamer Süresi, 55. ayet).

(3)"Allah'ın veli kullarına korku yoktur.Allah'ın rahmeti onlar üzerinedir."

(4)"Beri bakın. Şüphesiz Allah'ın velilerine hiç bir korku yoktur.Onlar mahzun olmayacaklardır."

(Yunus Süresi, 62. ayet)

2. Ba'de-zān hırman oluban şavrilur
Buğday oluban degirmende öginür
3. Çünki bir dağı olur anda fenā
Girü bir renkde geyür ol hoş kaba
4. Çün hamır olup furun içre bişer
Ol fenāda girü bir renge düşer
5. Çünki insān hānına ire o nān 1915
Çün fenā buldı o tende iy cūvān
6. Sen dağı gel şeyh öninde fāni ol
Meskenet yirine tē kim şala ol
7. Sebze-renk ton geyüben çün bitesin
Bir-iseñ yüz oluban milk dutasın
8. Ol maḥabbet yili-y-ile pāk ide
'Işk reḥāsında dağı hem ögide
9. Ma'rifet tennūrina hem bişüre
Ḥazretün hānına fi'l-hal irgüre
10. Pes içesin orada āb-ı ḥayāt 1920
Cāvidān kalasın irmeye memāt
11. Bil yaḳīn evvelde olduḅsa müdām
Ḥal oluban olasın ni'me'l-idām
12. Yaḅu evvel ḳan-isen misk olasın
Yaḅu evvel miss-isen zer tolasın
13. Yaḅu nütfe-y-señ dutasın şekl ü ten
Yaḅu ḳan-iseñ olasın hoş leben
14. Ger çekirdeksen olasın hoş şecer
Viresin şekker gibi dürlü semer
- 71b 1. Taş-iseñ bil olasın la'l-i güzīn 1925
Ḳaṭra-y-iseñ olasın dürr-i semīn
2. Ḳamu sultānlar saña 'āşık ola
Niçe münkirler saña şādık ola
3. Bahr-i nūra ḳarışup nūr olasın
Zulmeti sürüp tecellī tolasın
4. Yā ilāhī bizi sen nūr eylegil
Yirümüzi her sa'at tūr eylegil

5. 'Aşiyüz dergāhuña geldük i şāh
Hāşa nevmīd idesin iy pādişāh
6. Sen sultānsın ki rahmānem didūn 1930
Mü'min-ile kāfirūn kaydın yidūn
7. Hem didūn mü'minlere benven rahīm
Raḥmet eyle 'aşiyüz sen iy kerīm
8. Ol denizden kaṭra raḥmet iy ilāh
Cümle 'aşıye yiter iy pādişāh
9. Çün didūn "kul yā 'ibādī" iy ulu(1)
"Ellezīne esrefū lā taknatū" (2)
10. Hem didūn "Allāhü yağfirü'z-zünüb"(3)
Va'fü 'annā zenbenā ve'stūr 'uyüb"(4)
قال الله تعالى قل يا عباده الذين اسرفوا على
انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر
الذنوب جميعاً انه هو الغفور (5)
11. Pes umaruz raḥmetūn biz cemīl 1935
Hem şefā'at ol ḥabībünden cezīl
12. Kıl şefā'at yā şefī'a'l-müznibīn
Raḥmeten li'l-'ālemīnsin raḥmeten li'l-'ālemīn
HĀZİHİ'L-KİT'Ā FĪ MEDHĪ'N-NEBİYYĪ
ŞALLA'LLĀHÜ 'ALEYHİ VE SELLEM
- 72a 1. Açdum dilümi uşda senāya ḥabīb-içün
Derdüm devāsı zaḥmuma merhem ṭabīb-içün
2. تَرْجُوا الْعَصَاكَ شَفَقَتَهُ يَغْفِرُ بِنِدَاتِي
وَكَلِّمُوا الشَّفِيعَ عِنْدَ قِيَامِ الْقِيَامَتِي
3. Çün 'asīleri zencīre dize zebānīler
Haḳ anları ḥalāş idiser ol laṭīf-içün
4. قَدْ نَالَ دَرُؤَةَ الشَّرْقِ بِنِيرِ الْإِصْفِيَا 1940
كُلُّ الشَّيْءِ مَلْتَمِسٌ مِنْهُ شَفَقَتِي

(1) "Bkz. (5)".

(2) "Bkz. (5)".

(3) "Bkz. (5)".

(4) "Bizim günahlarımızı affet ve ayıplarımızı ört".

(5) "(Benim tarafımdan kavmine) de ki, 'Ey kendileri aleyhine israf eden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü (tevbe edenlere) Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki o çok bağışlayanın çok esirgeyenin ta kendisidir" (Yunus Süresi, 62. ayet).

5. Ol habîbdür ki kamu gökleri geçüp
'Arşdan yukarı itdi sücüd ol rahîm-içün
6. قَالَ إِلَٰهَ سَانَهُ كَوْلَاكَ يَا حَبِيبَ
مَنْ أَعْلَقَ السَّمَاءَ رَيْبًا رَفَعْتَنِي
7. Barmaqlarından aqdı anuñ şu revân olup
Hem şak kıldı Hâk kameri ol münîr-içün
8. قَدْ سَبَّحَ الْخَصِي يَدُهُ عِزَّةً لَهُ
وَالنَّاقَةَ سَجَدَتْ لَهُ لِلنَّجْمِ قَبْتِي
9. Bir ayağ üzre itdi 'ibâdet Hâkka ol habîb 1945
Şişdi mübârek ayağı ol müznibîn-çün
10. قَالَ الْكَبِيبُ كُنْتُ نَبِيًّا وَأَنْتُمْ
بَيْنِي السَّلَاةُ أَنَا فِي الْأَقْدَامِ قَبْتِي
11. Aşl oldı kamu 'äleme 'älemdür aña fer'
Bir gevher oldı şu'le ol rabbi-çün
12. قَدْ أَشْرَكْتُ رُكَاؤًا عَلَى الْأَرْضِ جُمَّلَةً
وَالْبَدْرُ صَادَ مِنْهُ مُزِيدًا لِعَظْمَتِي
13. Hannâna döymedi ol habîb ayruluğına
İñledi mescid içre ol şerîf-içün
14. قَدْ أَمْزَقَ الْهَوَايَ كَيْدِي كُنِّي مُدَاوِيًّا
يَا مَنْ يُدَاوِي لِلْقَسَمِ عِنْدَ كُرْبَتِي 1950
15. Sensin murâdı 'Arifün irte gice i şâh
Sırruñı mahrem it aña rabbi-celîl-içün
- 72b 1. HÂTİMETÜ'L-KİTÂB
1. Ben ki 'Arifven sözi hatm eyledüm
Ol sadefde dürri uş ketm eyledüm
2. Çün hitâb-ı Hâk düketdi iy cüvân
Kudret olmadı dahı söz ide cân
3. Hazneyi kalbe çün ilhâm itdi Hâk
Uşda yazdum ben dahı bir kaç varak
4. Bil ki budur ol gülistānuñ güli 1955
Uş getürdi saña bu cân bülbüli
5. Saña ol iklîm cānından armağan
Tūti-yi cān uş getürdi hoş beyān

6. Şekker-i ma'nî-dürür işbu kitâb
Bir kadehden iç içi tolu şarâb
7. Tâ ki cânun mest olup hayrân ola
Ma'ni deryâsında çün seyrân ola
8. Bir hayâta iresin kim câvidân
Zîre kim mâ'u'l-hayât andan revân
9. Dört nehirdür bu kitâb iy kâyinât 1960
Her birinden içeler âb-ı hayât
10. Dürr ü cevherdür yakîn işbu kitâb
Bahri a'zam mevcîdür bu hitâb
11. Uşda dört yoldur mübeyyen iy nedîm
Üçîdür anuñ şirâṭ-ı müstakîm
12. Ol ki merdûd yoldur gitme i cân
Cânunı tamuya atma iy cüvân
13. Saña bil mürşid-dürür işbu kitâb
Toğrı yola kulaguzlar bil i şâb
14. Ne dir-ise ger sen anı tutasın 1965
Şeksüzin Hak hazretine yitesin
- 73a 1. Mürşidü'l-'Übbâd çü buña oldı ad
Bunu fehm iden kişi buldı murâd
2. Sa'y idüp ger bu kitâbı bilesin
Kamu sırra muṭṭali' bil ki olasın
3. Ol meşâyiḥ remzini keşf eyledüm
Dürlü ahbâr-ı garâyib söyledüm
4. Gördüğüm bildüğümdür bu kitâb
Uş saña keşf eyledüm bunda i şâb
5. Gel berü gavvâş ol ol bahrdur 1970
Gavvâş oluban çıkargıl dürlü dürr
6. Ehline virgil sen ol dürdâneyi
Fark kıl bigânededen yigâneyi
7. Gayr-ı ehline sakın virme kitâb
Uş vaşıyyet eyledüm saña i şâb
8. Cevheri cevher-fürûşa vir i yâr
Seng-i yâbanî şanur anı himâr

9. Bülbüle gül tūṭīye şekker i cān
Zāga cīfe nākaya diken 'ayān
10. Cinsi cinse şarf eyle iy 'azīz 1975
Cevheri nā-cinse virme kıl temīz
11. Her kişi şūretde zer mi oldı āde mi
Līki ma'nīde bulan dürr ādemī
12. Bulmayan hayvān gibi "bel hüm eḍall"(1)
Böle dimişdür sözi ol lem-yezel
13. كَرَّ نَبُوتُ آدَمِ إِنْسَانٌ بُوذ
أَحْمَدُ بُو جَهْلٍ هُوَ يَكْنَسَانُ بُوذ
14. Pes bu cevher nazmını virme aña
Bu sözi te'kīd-ile didüm saña
قال الله تعالى اولئك كالانعام بل هم اضل سبيلا (2)
- 73b 1. Dercdür bu hoşkada iy mü'teber 1980
İki biñ kırk bir ü bir dāne güher
Altı biñ üç yüz ü bir dāne güher (3)
- K33b 5. Biñ sekiz yüz kırk birinde hicretün
Nazm kılduñ işbu sözün kudretün
7. Bil yakīn kim haḳdur işbu kitāb 1982
Fe'stemi 'i'l-haḳka mine'l-haḳkı i şāb

(1) "Bkz. (2)".

(2) "...İşte bunlar hayvanlar gibidir. Hatta daha şaşkınlırlar..." (A'raf Süresi, 179. ayet)

(3) "Müstensih tarafından hatalı yazılıp, kendisi 73b-1. nin ikinci mısraının yerine bizim yerleştirdiğimiz mısraı kaydetmiştir."

HAZA'L-KİTÂBÎ NÜŞHA'İ'L-'ÂLEM VE ŞERHÜ'L-ÂDEM
MİN KELÂMÎ'L-'ÂRİF

VE HÂZİHİ'L-KİT'Â FÎ FENÂ'İ NEBİYYİ 'ALEYHİ'S-
SELÂMÎ FÎ BAHRİ'L-AHADİYYETİ MA'A'L-LATÂYİFİ
VE'N-NAŞÂYİHİ

- 73b 3. Zikr-i Hakkı getürelüm biz dile 1
Şöyle kim kamu yürekleri dile
4. Bahr-i vahdetden cevâhir saçalum
Kuds bāğından yaña hem uçalum
5. Direlüm ol bāğdan güller laţîf
Armağan getürelüm saña şerîf
6. Sa'y idelüm hakkı demekde saña
"Leyse li'l-insāni illā mā se'a"(1)
7. Mahzen-i esrārdan diñle haber 5
Cān kulağı-la bu sözi iy mü'teber
8. Saklağıl dīnūni sen yağmacıdan
Şehdi koyup tatma şāhum acıdan
9. Şer'-i Ahmedden sakın ayrıлмаğıl
Nūri koyup zulmet içre kalmāğıl
10. Ol ahād aña didi kim "fe'stekim"(2)
Ok gibi Ahmed dahı oldu müstakīm
(3) قَالَ اللهُ تَالِي فَاَسْتَقِيمُ كَمَا اَمَرْتُ
11. Ahmed atıldı ahād deryāsına
Cān fidā itdi ol ma'sūk yasına
(3) قَالَ اللهُ تَعَالَى فَاَسْتَقِيمُ كَمَا اَمَرْتُ
- 74a 1. Dost çün ma'sūk okına oldu nişān 10
Lā-cirem ma'sūk dahı oldu bī-nişān
2. Ahmedün mīmi gidüp kaldı ahād
Gitdi işneniyyet ol dem oldu ferd
3. Kurb-ı ev ednāya irdi ol resūl
Kābe kavseynden öte geçdi usūl

(1)"Ve insan için çalıştığından başkası yoktur"
(Necm Süresi, 39. ayet).

(2)"Bkz.(3)".

(3)"...emrolunduğun gibi dosdoğru ol..."(Hud s.,
112. ayet).

(1) قَالَ اللهُ تَعَالَى ثُمَّ رَفَى فَتَدَى فَكَانَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَرْنَى

4. Cebre'il kaldı girü bulmadı yol
"Lev denevtü la'h_hterektü" didi ol(2)
5. Sen dahı ok gibi ger doğrı olasin
Şer'-yasından çü tiz atılasın
6. Bir makāma iresin kim Cebre'il
İrmedi ol makāma bellü bil 15
7. Ğark olasin vahdetī deryāsına
İresin ol dürr-i gevher hāsına
8. Ğayf ola sencileyin zāt-ı 'azīz
Kala bu külhanda ola bī-temīz
9. Hiç bilür misin ne gevhersin seni
Nedür asluñ Ğak neden düzdi iy ğanī
10. 'Ülvīden mi itdi sini ol kerīm
Yahu süflīden mi kıldı ol rahīm
11. Yahu cem' itdi mi sende girdigār
Yirler ü göklerde her nesne ki var 20
12. Cān kulağını berü dut sen baña
Dağayın dürlü cevāhir ben saña
HĀZİHİ'L-KİT' A TEBEYYENE LEKE'L-İ'TİKĀDE'L-
BĀTİL TAĦTE ZEMİNİHİ VE TETEMESSEKE'N-NEBİYY
13. Baħr-i ma'nī uş girü cüş eyledi
'Işğ şarābı cānı dil-hüş eyledi
- 74b 1. 'Akl bāğı uş açıldı tāze ter
Kıl teferrüc ki ne kökler biter
2. Gör ne çiçekler açılmış renk renk
"Fa'tebir va'bsır in kâne lek"(3)
3. فَانظُرُوا آثَارَهُ بِحَبِي الْعِظَامِ
وَضِيهَهُ كَأَنْتَ رَمِيمًا فِي الْجِسَامِ 25

(1)"Sonra yaklaştı ve sarktı. O derece ki (peygambere) iki yay arası kadar yahut daha az kaldı(ve peygamberimiz ayıldı ve heyecanı geçti)"(Necm Süresi, 8-9. ayet).

(2)"Yaklaşırsam helak olurum."

(3)"Sende göz varsa itibar et ve gör."

4. Dinler-isen 'andelībūn nağmesin
Şeksüzün sen seni bilesin nesin
5. Bilesin ki yirde gökde her ne var
Şöyle eksüksüz kamuş sende var
6. İşbu sözden niçe cāhil azdı yol
Doğru yolu koda egri gitdi ol
7. Didi ger cennet ve ger tamu i yār
Sende kamu daħı yok kıl i'tibār
8. Didi kim 'ālem bozılmaz bākıdūr
Kamu ölenler girü bunda gelür 30
9. Sālīh olsa şekli insāna gelür
Tālīh olsa şekli hayvāna gelür
10. Haşre inkār eyledi ol bed-güher
Haşri bunu şandı ol ebter meger
11. *قُلْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ*
وَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
12. Oldı hem dāll ü muğill ol bī-haber
"Küllühüm yulqavne fī nāri's-sakar"(1)
13. *يَخْشَرُونَ جُمَلَةً فَكَوْ سَمَةً*
كَانَ خَيْرٌ يَرِي وَهُمْ مُنَوَّدَةً 35
14. Yā ilāhī bu halka-ı şer'ūni sen
Elümüzdən alma kıl başı esen
15. Ol resūluñdan bizi ayırmağıl
Raħmetūn deryāsına ğark eylegil
HĀZİHİ'L-KİT' A FĪ BEYĀNİ MİSĀLİ FĪ BURŪCİ'S-
SEMĀVĀTİ FĪ VÜCŪDİ BENİ ĀDEM
- 75a 1. Diñle imdi ol sözün aslını sen
İşbu sırrı keşf ideyin saña ben
2. Ne dimekdür gökde yirde ne ki var
Cümlesi bī-nakş ü şöyle sende var
3. 'Akluña yaqışduram bu sözi ter
Şöyle kim aq yüzde yaraşur durar 40

(1)"Onların hepsi Sakar denilen cehenneme girecekler."

4. Doğru yoldan tā ki sen çıkmayasın
Bilmedin tamuya cān atmayasın
5. Başlayalum söze göklerden işit
Cān-ile diñle bu sözi iy yigit
6. Hakk muṭabbak yidi gök düzdi laṭīf
Sende yidi 'uṣv yaratdı şerīf
7. Biri baş birisi yüz biri boyun
Biri el biri ayak iy zū-fünūn
8. Gökde düzdi on iki burc ol kadīm 45
Sende on iki delük düzdi mukīm
9. İki kulak delügidür iki göz
İki burun delūgidür bir ağız
10. İki bici delügi bir de göbek
İki şu yolu delügi tutma şek
11. On iki oldı delükler bī-gümān
Her birinden dürlü zevk alur bu cān
12. Bu kulak işidse āvāz-ı laṭīf
Yahu Kur'ān zevk ider cān-ı şerīf
13. Göz çü itse hoş teferrüc 'ālemi 50
Zevk ider andan bu cān-ı ādemī
14. Hem bici delüklerinden süd iner
Pāre-i rūh kim şabīdür hoş emer
- 75b 1. Ol sebebden cān hem şādān olur
Hoş şafā sürübenin ferhān olur
2. Hem şabīye kan göbekden bil iner
Raḥm içinde zevk idüp anı sorar
3. Ol sebīleynūn şafāsın āşikār
'Ākile hācet degül dimek i yār
4. Ger ağız ni'met yise cān zevk ider 55
Şükr-i Hakk-ıla lisān pes şevk ider
5. Ni'mete şükr eyle tā ki ola mezīd
"Kün̄te 'inda'llāhi kadren Bāyezīd"(1)

(1)"Allah indinde değerin Bayezid kadar olsun".

- (1) قال الله تعالى لئن شكرتم لازيدنكم ولئن كفرتم ان عذابي لشديد
 (2) قال الله تعالى فاذكروني ان ذكركم واشكروني ولا تكفرون
6. Hak didi ki "ve'skürü lî yâ 'ibād" (3)
 Tâ 'azāb eylemeyem yevme't-tenād
 (4) وقال النبي عليه السلام شكر المنعم على المنعم واجب
7. Şükr-i ni'met vâcib oldı pes kula
 DāyimāHakkuñ gerek şükrin kıla
 HĀZİHİ'L-KİT'A FĪ BEYĀNİ MİSĀLİ'L-'ARŞİ WE'L-
 KÜRSİYYİ VE'L-LEVHİ VE'L-'ĀLEMI VÜCÜDİ BENİ ĀDEM
8. Girü hil'at sözini söyleyelüm
 Bu gönül bahrinde dürr soylayalum
9. Eydelüm göklerde kim dahı ne var 60
 Tâ ki kamunuñ misāli sende var
10. Gökde 'arş ü kürsi vü levh ü kalem
 Sende fikr ü dahı himmet kalb ü hem
11. Seyyidü'l-kevineyn-i hātım'e'r-rüsül
 Kalb-i mü'min 'arş-ı rahmān didi ol
12. 'Ārifün gönlüni bil 'arşdan 'azīm
 Dāyim ider nazar aña ol rahīm
- 76a 1. 'Arşa hod dāyim nazar iden melek
 Olmaya kalbe berāber tutma şek
2. Şeyh-i A'zam ki ol-durur şāhib-Fuşūş 65
 Ol vilāyet hatmine buldı huşuş
3. Bāyezidden nakl kılmış bir haber
 Ol Fuşuşında bu sözi iy mü'teber
4. Dimiş ol kāmil ki 'arşca yüz biñ
 Dahı 'arş kapladuğınca yüz biñ
5. 'Ārifün gönli bucağında i cān
 Olsa-y-ıdı turmaya-y-dı bî-gümān

(1)And olsun eğer siz şükrederseniz elbette size (nime-timi)artırırım. Fakat nankörlük ederseniz, muhakkak ki benim azabım çok şiddetlidir"(İbrahim Süresi, 7. ayet)
 (2)"O halde siz beni zikredin ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, nankörlük etmeyin"(Bakara Süresi, 152. a.).
 (3)"Ey kullar bana şükredin."
 (4)"İhsanda bulunana teşekkür vaciptir."

6. Bil ki kürsî vü dahı levh-i kalem
Gökler ü yirler dahı kamusı iy muhterem
7. Kubbe-i 'arşda çü bir kandil i yār 70
Bu gönül nice uludur kıl i'tibār
8. Şeyh Cüneyd ol sözde ma'ni söylemiş
Dürr ü cevher bî-behā harc eylemiş
9. كَانَ قَوْلَ الصِّدِّيقِ مِنْ أَخْبَارِهِ
وَهُوَ يَرُوحُ الْحَقِّ مِنْ سُلْطَانِهِ
10. Dimiş ol kāmīl ki hādīsle mukīm
Birbirine olsa mükārin iy nedīm
11. Bil ki hādīsden eṣer kalmaz i cān
İşbu söz haḳdur sakın itme gümān
12. 'Ārifün gönline çüñdışıgdı kadīm 75
Hādīse nice tıyısar iy haḳīm

(1) قال النبي عليه السلام روايا عن الله تعالى وسعني قلب عبد المؤمن

13. Anladuñsa hoş ma'anī söylemiş
Levh-i cāndan sırr-ı cān keşf eylemiş
- 76b 1. Çün gönül bu vech-ile ola 'azīz
İt 'imāret kim ola cānuñ temīz
2. Ger yıkuḳ gönli 'imāret kılasın
Gizlü genci şeksüz anda bulasın
3. Ka'beyi itseñ tavāf biñ kez yayak
Bir gönül yıksañ kabül itmeye Haḳ
4. Gönüli yaptı nazar kıldı celīl 80
Ka'beyi bildün ki anı yaptı halīl
5. Hacc-ı ekberdür gönül itmek tavāf
Gel bu Ka'beyi tavāf it sen i şāf
6. Kıl tefekkür levh-dürür gönül i yār
Yazılır fikr itdügün anda āşikār
7. Ol naḳışdan dil saña takrīr ider
Dürlü ma'ni oradan ta'bīr ider
8. Pes gönül levh oldu fikr oldu kalem
Dil çü kātib oldu bil iy muhterem

(1)"Ben mü'min kulun kalbine sığarım"(Kudsi Hadis Meali).

9. Himmetün kürsiden evsa'dür i yār
Himmet atına gel ahī ol süvār 85
10. Ol resūl didi ki himemü'r-ricāl
Şek getürme ki kal' ider cibāl
(1) قال النبي عليه السلام لهم الرجال تطلع الجبال
11. Himmetüni ger sen a'lā idesin
Bil yirün firdevs-i a'lā idesin
HĀZİHİ'L-KİT' A FĪ BEYĀNİ MAKĀLETÜ'L-CENNETİ VE'L-
HÜRİ VE'N-NĀRİ VE'L-MELĀ'İKETİ FĪ VÜCÜDİ BENİ ĀDEM
VE A'LEME ENNEHÜ DELVÜ'N-NĀRİ Bİ MÜNĀSEBETİ'L-CEN-
NETİ Lİ ENNE'N-NĀRE LEYSET MEVCÜDETEN Fİ'S-SEMĀVĀ-
Tİ BEL HÜVE MEVCÜDETÜN TAHTÉ'L-ARZİNE
- 77a 1. Diñle daħı ol feleklerde ne var
Sende gösterdüm mişālin āşikār
2. Gökde cennet var daħı hūr v laţif
Sende şādılık daħı hūr v şerif
3. Şādılık cennet mişāli mainiler
Oldı hūriler mişāli iy mü'teber 90
4. Ğuşşadur tamv mişāli bil i yār
Göz açup bu sırre kılğıl i'tibār
5. Yahu gökde cennet ü sende gönül
Bil ki cennetden daħı yigrekdür
6. Zīre cennetdür maħalli şehvetün
Kalb-i mü'min hod yiri ma'rifetün
7. Cennetün hāzini bil riđvān-durur
Kalb-i mü'min hāzini rahmān-durur
8. Var-durur gökde melekler 'ābidün 95
"Kāne li'l-'āsīne hüm yestagfirün"(2)
9. Tesbīh iderler bular dāyim Ĥakı
Bil Ĥakı zikr itmeyen oldı şakı
10. Sende daħı var-durur kıl bī-hisāb
"Yezkürüne'l-Ĥakka havfen min 'azāb"(3)

(1)"Büyüklerin himmeti, dağları devirir"(Hadis Meali).
(2)"Onlar asi kullar için istiğfar ederler."
(3)"Onlar, Allah'ı azaptan korkarak zikrederler".

7. İşide kıllar nice tesbîh ider
Gice gündüz ol Hâkı temcîd ider

(1) قَالَ اللهُ تَعَالَى وَاَنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ
لَا يَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا

TEMSİLÜ Fİ BEYÂNİ MİSÂLİ'L-MELÂ'İKETİ Bİ VECHİN
ÂHAR Fİ VUCÜDİ BENİ ÂDEM VE ZİKRI'Ş-ŞEYTÂN
Bİ MÜNÂSEBETİ'L-MELÂ'İKETİ

11. Yahu bir temsîl ideyin ben saña
Ma'ni bāğından açayın gül aña

12. 'Akl toğanını turrâcâ şalam
Ma'ni kekligin saña şayd eyleyem

100

77b 1. Kıl nazâr kim bir tenûn bir şehr-i hûş
İki köşkler içi anuñ tolu uş

2. Dāyimā ceng ider ol iki çerī
Diñle işbu ma'niyi iy yol eri

3. Birisi eyü fikirlerdür yakîn
Birisi yavuz fikirler gey sakın

4. Ol ki eyü fikir imân leşkeri
Ol ki yavuz fikir şeytân leşkeri

5. Bil eyü fikrûn begi 'aql-ı güzîn
Ol yavuz fikrûn begi nefis ü la'în

105

6. 'Akl fikr eyler Hâka kulluk ide
Nefs fikr eyler ki dāyim zevk ide

7. Dāyima mü'min bu ceng içre i yār
Aç gözün işbu söze kıl i'tibār

8. Geh yiñer 'aqluñ çerisi şır anı
Dāyimā kulluk kılup olur ğanī

9. Geh bu nefsün leşkeri ğālib olur
Ol şekāvet idüben müflis kalur

10. Pes eyü fikir melā'ikdür i cān
Yavuz fikir hemçü şeytân iy cüvān

110

11. Sa'y id ol yavuz fikirler öleler
Tā ki bu mülkde melekler olalar

(1)"...Hiç bir şey yoktur ki, onu hamd ile tesbih etmesin
Lakin siz onların tesbihini anlamazsınız, O gerçekten ha-
limdir, bağışlayıcıdır"(İsra Süresi, 44. ayet).

12. Bu tenün senün ola çün āsümān
Bī-felek anda melek ola revān
13. Hayf ola kim işbu şehri sen i yār
Vi-resin şeytāna yağa anda nār
14. Hāk Ta'ālā yaptı anı cān-içün
Kulluk ide dāyimā ol han-içün
15. Ger sen ol şehri virürseñ düşmene
Sen saña zulm eyledün bil kime ne

115

78a 1.

رُونَ قُرْآنَ مَا ظَلَمْنَا لَمْ يَخْوَانِ
ظَلَمْنَا رَأْسَهُمْ مِنْ أَرْحَامِنَا

(1) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا ظَلَمْنَا لَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

2. كَوَدَّخَلَّتِ النَّارُ كُنْتُ أَيْسًا
قَائِلًا كُنْتُ ثَرَابًا بَائِسًا
3. Diyesin "yā leytenī küntü türāb" (2)
Cigerün kan ola vü bağruñ kebāb

HĀZĪHĪ·L-KİT'Ā FĪ BEYĀNĪ MĪSĀLĪ KASRŪ·L-
CENNETĪ FĪ VÜCŪDĪ BENĪ ĀDEM

4. Şehr içinde girü çeşme çağladı
Ma'rifet suyun revāne eyledi
5. Düzdi ol şü dürlü gülzār-ı şerīf
Cān kuşu itdi hoş āvāz-ı şerīf

120

6. قَائِلًا إِنْ كُنْتُ تَسْعَى لِلْجَنَاتِ
كُنْتُ فِي الْمَيْمَنِ حُلُورًا فِي الْجَنَابِ

7. Ger Hāka Kullik kılursañ iy nedīm
Cennetün köşkinde olasın mukīm
8. İ'tibar it kim bu ten bir köşk i yār
Sultān olup cān içinde itmiş karar
9. Biş kapusu vardur ol köşkün laṭīf
Her biri bir bāğa açılmış şerīf
10. Birbirine beñzemez ol bāğlar
Her birinde dürlü yimişler biter
11. Köşk içinden cān ider dāyim nažar
Hoş teferrüc ider anı ser-te-ser

(1)"...(Böyle yapmakla biz), onlara zulmetmedik. Lakin onlar kendi nefislerine zulmediyorlardı"(Nahl S., 118. a.).

(2)"Keşke toprak olsaydım".

12. Ol yimişlerden yiyüp şādān olur
Kaşr içinde hoş şafālarda kalur
13. Ger tutarsañ bu söze 'ışk-ile güş
Şerh idem ol kamu bāğı saña hoş
- 78b 1. Biri ol bāguñ işitmek bāgıdur
Zıkr işitseñ güşşana hep tağıdur
2. Biri görmek bāgıdur iy bul vefā 130
Dostı görmekdür saña dīn ü şafā
3. Biri kōkmağdur işit sen iy ulu
Dost kōkusu 'āşıkı kıldı delü
4. Birisi dahañ anuñ dadmak-durur
'İşk şarābın her ki tatdı mest olur
5. Biri tutmak bāgıdur gey añlagıl
Dost yolın dut hoş şafālar eylegil
6. Uşda bāglardan kamu cān zevk ider
Kanda gitse cān kamu bile gider
7. Pes Süleymāndur bu cān çün seyr ider 135
Kamu bāğa kōşk-ile bile gider
8. Bu ne tahtdur yil götürmedin gider
Cān otırmış üstine seyrān ider
9. Bil bu 'ālem bir budakdur aç gözi
Ol kadīm bāgından añla bu sözi
10. Bu budāğa çünki cān kuşu gele
İşbunuñ gibi şafālarda ola
11. Var kıyās itgil ki ol bāğda n'ide
Dürlü dürlü bī-nihāyet zevk ide
12. Sa'y id imdi hoş 'amel eyle düriş
Ol gül ü gülzāre sen tizcek iriş 140
13. Ma'sūk-ile sür orada hoş şafā
Niceye dek çekesin bunda cefā
14. Haqq-ıçün bunda olanlar 'āmilūn
Olalar yarın u "fīmā yeştehūn"(1)
-

HĀZĪHĪ 'L-KİT' A FĪ BEYĀNĪ MİSĀLĪ 'Ş-ŞEHİRİ VE 'L-KABRİ VE 'L-KEVĀKİBİ Fİ VÜCŪDĪ BENĪ ĀDEM

- 79a 1. Girü ol bülbül serāgāz eyledi
Söze geldi söz-ile sāz eyledi
2. Yakdı 'uṣṣāk-ı muhayyer eyledi
Şekkerin söz-ile cānı toyladı
3. Diñle bülbül sözünü sen i yār
Bilesin gökde ne varsa sende var 145
4. Gökde vardur ay-ile güneş i yār
Dahı yılduzlar kamosı şü'le-dār
5. Sende imān nūrı uş gönlüñdedür
Bil güneş nūrından ol efdal-durur
6. Bağ dilüñde gör şehādet nūrıdur
Bil kamer nūrından ol yigrek-dürür
7. Bu kalan a'zāda t̄ā'at nūrıdur
Gice gündüz turmadın ol berķ urur
8. Ol oruc nūrı hem abdest hem salāt
Hem ğazā vü hacc ü hem zıkr ü zekāt 150
9. Yıgdür ılduz-ger nūrından işbu nūr
Şol zamān ki İsrāfil anda çala şūr
10. Ol kıyāmetde kamu bī-nūrı cān
Ger güneş ger ay ü ger yılduz 'ayān
11. Var ize'ş-şems oķı Kur'ānda gör
Bilesin tekvīrini şemsün nedür
(1) قال الله تعالى اذا الشمس كورت، واذا النجوم انكدرت
12. Liki mü'minler nūrı ol gün berķ ura
Ol sırātuñ zulmetini hep süre
13. Hağ didi bulara"yes'ā nūruhum
Beyne eydīhim ve bi eymānihim" (2)
(3) قال الله تعالى يسع نورهم بيده ايديهم و بايمانهم

HĀZĪHĪ 'L-KİT' A FĪ BEYĀNĪ MİSĀLĪ SEB'ATĪ 'S-SEY-YĀRETĪ VE MİSĀLĪ TULŪ 'İ 'Ş-ŞEMSI VE ĞURŪBĪHĪ FĪ VÜCŪDĪ BENĪ ĀDEM MA'A 'N-NAŞĀYIHI

(1)"Güneş dürüldüğü (ve nuru söndürüldüğü) vakit. Yıldızlar düşüp saçıldığı zaman"(Tekvir Süresi, 1-2. a.)
(2)(3)"...Nurları önlerinde ve sağlarında koşarken göreceksin" (Hadid Süresi, 12. ayet)

- 79b 1. Var yidi seyyāre göklerde i cān
Sende vardur yidi hāsse iy cūvān
2. Sāmi'a vü nāzire vü şāmiye
Lāmise hāfiḡ müfekkir zāyika
3. Gökde iki 'ukde var-durur i yār
Kendüler gizlü eṣerleri āşikār
4. Sende dahı iki nesne gizlü hoş
Liki fi'li anlaruñ aşkāre uş
5. Birisi olmak mizācuñ ten-dürüst 160
Biri de olmak mizācuñ katı süst
6. Çünki sağ ola mizācuñ şükür kıl
Gice gündüz durma Haḡkı şükür kıl
7. Haḡ didi kim "fe'z_kürünī" yā 'usāt (1)
Tā ki "ez_kürküm ḡadan fi'l-'arasāt"(2)
8.
انْ ذَكَرْتَ الْحَقَّ فِي آرْضٍ خَالِيَةٍ
يَذْكُرُ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ الْعُلَى
9.
انْ ذَكَرْتَ الْحَقَّ فِي دَارِ الْمُحَنِّ
يَذْكُرُكَ اللَّهُ فِي دَارِ الْإِيمَانِ
10. Zikr id anı ki 'ademden bunda uş 165
Virbidi hem eyledi vaktuñı hoş
11. Anadan toḡmak güneş toḡmak gibi
Kuşluḡa deḡin hem olduñ sen şabī
12. Öyleye deḡin yigitlik gibi i yār
Tā ikindi kırgıl ahvāli āşikār
13. Ahşama deñlü hemān pīrlik gibi
Gün tūlunduḡı dahı ölmek gibi
14. İşbu bir gün 'ömr-ile iy bī-başar
Nişe ḡāfil olup olduñ bī-haber
- 80a 1. Nişe uzun zikre düşdüñ iy yigit 170
Aç gözüñ 'Azrā'ilüñ sözün işit
2. Görme misin işbu halkı cavḡ cavḡ
Nerdübān üzre kefen boynında tavḡ

(1)"Beni zikrêdin".

(2)"Yarın mahşer aleminde ben sizi hatırlayayım".

3. Şolmuş ol gülden yañaqlar kül olup
Ol kara gözler kamu toprak tolup
4. Kanı şekkerden anuñ tatlu dili
Söze gelse māt iderdi bülbüli
5. Ol kara kaşlar dökülmiş yüzine
Gelmemiş-idi şankim yir yüzine
6. Ol tuṭaqlar kanı kim la'līn-idi
Ol Ḥabeş beñler kanı kim çīn-idi 175
7. İncü dişler uşda saçılmış yire
Sende göz yok ola mı bakup göre
8. Kıl tefekkür kim bular uş gitdiler
Bir yola bilinmedi kim n'itdiler
9. Kamu sevdüklerini uş atdılar
Bir kefen alubanın yol tutdılar
10. Çün gidersin Ḥakka hidmet kıl i yār
Ol yoluñ azığıñı cem' eyle var

11. *ان تَزَوَّدْتَ مِنَ الدُّنْيَا تَقَا
نَلَيْتَ فِي الْفِرْدَوْسِ اَعْلَىٰ مَنْرًا* 180
12. *صِرْتَ سُلْطَانًا مَزْمِرًا خَالِدًا
لَمْ يَأْتِ مُلْكُكَ مِلْكَ زَائِلًا*

(1) قال الله تعالى فتزودوا فان خيرا لرا التفتوا فاتقون يا اولى الالباب

HĀZĪHĪ 'L-KIT' A FĪ BEYĀNĪ MĪSĀLĪ 'L-HĀDĪSĀTĪ FĪ 'L-
ḤAKKI MĪSLÜ 'S-SEḤĀBĪ VE 'L-MATĀRĪ VE 'R-RA'DÜ VE 'L-
'ARKU VE 'R-RĪHU VE FĪ MĪSĀLĪ 'L-CENÜBĪ VE 'Ş-ŞĪMĀLĪ
VE DEMÜ 'L-BUHLĪ FĪ VÜCÜDĪ BENĪ ĀDEM VE FAZLÜ 'N-NEBĪ

- 80b 1. Girü guşsa bahri gönül baqladı
Yüzüm üzre göz yaşı hoş çağladı
2. Guşsa bir buluda beñzer kim irer
Göz yaşı yağmura beñzer kim dürer
3. Güldüğün şimşek gibi-durur i cān
Hem nefes yil gibidür içden 'ayān
4. Ra'de benzer katı çağırsañ i yār
Aç bu 'ibret kulağın kıl i'tibār 185

(1)"...Bir de azık tedarik edin. Muhakkak ki azığın en hayırlısı takvadır. Benden korkun ey akıl sahipleri."(Bakara Süresi, 197. ayet).

5. Hem tamarlar ırmağa beñzedi uş
Bak bu 'ibret gözi-le şükr eyle hoş
6. Hem yemînüñ bil cenûbe beñzedi
Hem şimālüñ bil şimāle beñzedi
7. Ma'nide comardlığun bil iy ata
Beñzemez mi ol şafā-yı cennete
8. Beñzeyen kuru buluda buhl u bed
Kara vü yābisdür iy şāhib-hıred
9. Gel bahıl olma sehā ehlerinden ol 190
Kıl 'atālar yiy ü iç oyna vü gül
10. Bil ki cennet kapusın comard açā
Ol zebāniler bahıla od şaça
11. Ger 'azīz olmak dilerseñ kıl sehā
Yohsula vu baya sürgil hoş şafā
12. Ger bahıl oldı-y-ise oldı zelīl
Āhiretde dünyāda hor ü hacīl
13. Ger dilerseñ mālün arta kıl sehā
Yirine zīrā ki Hāk ider 'atā
14. Ol hadīs-i Muştafādan bir haber 195
Eydeyim diñle bu sözi iy mü'teber
15. Ol dū 'ālem güneşi fahr-i cihān
Rüşen andandur bu kevn-ile mekān
- 81a 1, Bil ki cevlān-gāh āna bu nuh felek
Hem dahı müştāk āna hūr u melek
2. Didi kim vardur Hakuñ iki melek
Her seher anlar ider Hākdan dilek
3. Dir biri kim yā ilāhī kıl 'atā
Şol kule kim dāyimā ide sehā
4. Dir biri dahı anuñ kim yā celīl 200
Kıl telef mālın şunuñ ki ola bahıl

قال النبي عليه السلام ما من يوم يصعب العباد فيه الا له لكان يزلان فيقول
(1) اللهم اعط منفقاً خلفاً ويقول الآخر اللهم اعط ممسكاً تلفاً

(1)"Her gün seher vaktinde iki melek yeryüzüne inerek dua ederler. Biri, Ey Allah'im infak edene sen tekrar ver. Biri, Ey Allah'im infak etmeyenin malını telef et. der" (Hadis Meali).

5. Nekesūn harcı-la comard harcı bil
İşbu ma'nīden bir oldı aňlađıl

6. Gel berü sen āsümān gibi i yār
Yir yüzine hoş 'aṭānı it nişār

(1) قال النبي عليه السلام الانسان عبيد الايمان

7. Tā ki kamu halkdan a'lā olasın
Şöyle kim gök ü yirden a'lā olasın

8. Uşda gösterdüm kamu gökde i cān
Ne var-işe bil mişāl sende 'ayān

9. Diñle yirlerden dağı virem haber
Gösterem şöyle mişālin sende ter

205

10. Ol dađı neydüğini aňlayasın
Nişe bilmedin sözi taňlayasın

MAṬLA'I'L-KELĀM

11. Diñlegil söz gülsitānın açayın
Yir yüzine renk renk gül şaçayın

81b 1. Ma'nī bāğından girü ol nağme-ger
Söze geldi diñle ne dürrler döker

2. Ṭūṭī-yi cān girü pervāz eyledi
Ol şeker yimege āğāz eyledi

3. 'Andelībem murğ-ı hoş-āvāz-ı men
Söze geldi çaldı girü sāzı men

210

4. Sākī cān şundi elüme bir kadeh
İçdüm andan mest oldum hem ferah

HĀZİHİ'L-KİṬ'Ā Fİ BEYĀNİ MĒSĀLİ'L-ARZİ VE'L-Cİ-
BĀLİ VE'L-MA'ĀDİNİ VE'L-ENHĀRİ VE'L-HACERİ VE'N-
NEBĀTĀTİ VE'L-EŞCĀRİ VE'L-ESMĀRİ VE'L-MAŞRIKİ
VE'L-MAGRİBİ VE'L-MEWṬİ VE'L-HAYĀTİ VE'L-KĀBRİ
VE'L-BA'Sİ MĒNE'L-KĀBRİ VE'N-NĀRİ VE MĀ'I'L-HU-
LŪDİ VE MĀ'I'L-MALĪHİ Fİ VUCŪDİ BENİ ĀDEM
MA'A'N-NASĀYİHİ

5. Ol hakikat bahri çünkim itdi cüş
Sāhiline bir güher atdı uşda hoş

(1)"İnsan iyiliğın kuludur"(Hadis Meali).

6. Ten çü sâhil düşdi ol bahre 'azîz
Bir mişâl düşdi tene kılğıl temîz
7. Bak kemük anda tağa beñzer i yâr
Hem elûn ma'den gibidür âşikâr
8. Bu tamar ırmağ gibidür uş 'ayân 215
Kan içinde dâyim olmuş revân
9. Et çü toprağ ü dahı katı gönül
Taşa beñzer bil ki ayraksı degül
10. Kıllar ol etde nebâta beñzer uş
Ol ki 'ârifdür bu sözi bildi hoş
11. 'Aklun ağacı açılmış uş senün
Dürlü yemişler yir andan bil canun
12. Maşrıka beñzer yüzün bilgil i cân
Mağriba beñzer hem arkañ iy cüvân
- 82a 1. Uyku beñzer ölüme fi'l-kāyināt 220
Hem uyanıkluğa beñzer ol hayāt
- قال الله تعالى الله يتوفى الانفس حين موتها والتي لم تمت
في منامها فيمسك التي قضى عليها الموت ويرسل الاخرى
(1) الى اجل مسمى ان من ذلك لايات لقوم يتفكرون
2. Gice beñzer sinleye kılğıl nazar
Gündüz olsa sinleden şankim kopar
3. Kaķımağ od gibidür sende yarā
Şabr itmeklik şırāt anda göre
4. Kaķımağ vaktinde her kim şabr ide
Oda yanmağdan halāş ola iy dede
5. Beñzer ağzuñ yarı tatlu şuya bil
Hem muhāt acı şuya gör iy halîl
6. Göz yaşı beñzer deñiz şuyına i cân 225
'Aşiler gözinden oldı hoş revân
7. An günāhuñ ağla yürek baş-ile
Ol kara yüzi ağart göz yaşı-la

(1)"Allah canları ölümü zamanında, ölmeyenin de uy-
kusu sırasında alır. Bu suretle üzerine ölüm hükmünü vermiş
verdiği ruhları tutar. Diğerini belirli bir vakte ka-
dar salıverir. Şüphesiz ki bunda düşünen bir kavim
için ibretler vardır"(Zümer Süresi, 42. ayet).

8. Kork şu günden ki anda yüzler kara ola
Bunda gülen anda bil bî-çāre ola
9. Ağlayan bunda anda handān olısar
Yüzi anuñ ağ ferhān olısar
10. Hağ didi kim "yevme tebyeddü vüçüh"(1)
'Āşiler hem ola "yüsvedde'l-vüçüh"(2)

قال الله تعالى يوم تبينن وجوه وتسود وجوه
فاما الذين اسوت وجوههم اكفرتم بعد ايمانكم
فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون (3)

11. Kıl 'ibādet Hağka şādān olasın 230.
Teskīh it anı ki nürdan tolasın

HĀZİHİ'L-KIT'A Fİ BEYĀNİ MİSĀLİ'L-ENBİYĀ'İ VE'L-
EVLIYĀ'İ VE'L-KÜFRİ VE'L-İMĀNİ VE'L-BĀBİ'L-MAG
LŪKİ VE'L-MEPTŪHİ VE'T-TUFŪLIYYETİ VE'Ş-ŞEBĀBETİ
VE'Ş-ŞEYHŪHETİ VE BEYĀNİ İSTİBĀHİ 'İNDA'LLĀHİ
TA'ĀLĀ VE BEYĀNİ HILKATİ BENİ ĀDEM VE KERĀMETÜ-
HŪ MA'A'L-LATĀYİF VE'N-NASĀYİH

- 82b 1. Bağ 'ibādet enbiyāya beñzedi
Teskīh itmek evliyāya beñzedi
2. Küfre baksañ karañu gice i cān
Bağ bu ĩmān nŭrı uş gündür 'ayān
3. Bağlu kapu gibidür inkāra bağ
Uş açuğ kapu gibi ikrāra bağ
4. Bu ziyā şüretde çün oldı bahār
Kanda baksañ görünür nağş-ı nigār
5. Ol yigitlik baya beñzer kırılmazar
Kırğıl olmak güze benzer iy piser
6. Katı kışa beñzedi ol kocalığ
'Işğ odinsuz bil şafāsı yoğ bayığ

235

(1)"Yüzlerin beyazlayacağı o günde". Krş.(3).

(2)"Yüzler kararır". Krş.(3).

(3)"O kıyamet gününde birtakım yüzler ağaracak. Birtakım yüzler de kararacaktır. Yüzleri kararanlara 'Siz imanınızdan sonra küfür mü ettiniz? Öyle ise küfrünüz sebebiyle azabı tadın bakalım' denilecektir" (Al-i İmran Süresi, 106. ayet).

7. Çün pîr olduñ gel al 'ışk odını
Ol kışuñ 'ışkdur bilürseñ odunu
8. Gel taşuñ gibi içün ağard tamām
Nürü nūra katup nür ol iy hümām
9. Hağ didi "eş-şeybü nürî" yā 'ibād(1)
Yakmayam nürümü ben yevme't-tenād
- (2) وفي الخبر قال الله تعالى الشيب نوري ولا ارق نوري بناري

10. Ger içüni kara itsen iy zelîl 240
Yarın ol taşra urısar bellü bil
11. Yir bulımayasın ol hażretde pes
Olmaya miqdāruñ anda çün mekes
- 83a 1. Her yigit kim içüni ağarda hoş
Yarın aklık taşrasına ide cüş
2. Şeksüzün hażret katında pîr ola
Hağ yüzünü göre yiri tūr ola
3. Añladuñsa yir yüzinde ne ki var
Sende gösterdüm mişāl andan i yār
4. İşbu ma'nî kitābında bil o şāh 245
Zikr kıldı ki işit ol pādişāh
5. "İkre'ü fî enfüsiküm" āyetin (3)
Tā bilesin cümlesin sende varın

(4) قال الله تعالى وفي الارض آيات للموقنين وفي انفسكم افلا تبصرون

(5) قال الله تعالى سنرقيم آياتنا في الافاق وفي انفسهم

6. Hağ çü "kerremnā benī Ādem"didi (6)
Ėamu mahlūkden seni a'lā kōdı

(7) قال الله تعالى ولقد كرصنا بني آدم

(1)"İhtiyarlık benim nurumdur" Krş.(2).
(2)"İhtiyarlık hali benim nurumdur. Nurumu ateğimle yakmam" (Kudsi Hadis Meali).
(3)"Nefislerinizi okuyup öğreniniz" Krş.(4),(5).
(4)"Yerde de kesin inananlar için ibretler vardır. Nefislerinizde de bir çok ayetler vardır görmüyor musunuz? (Bariyat Süresi, 20-21. ayet).
(5)"İlerde biz onlara, hem şuklarda hem kendi nefislerinde ayetlerimizi öyle göstereceğiz ki..." (Fussilet Süresi, 53. ayet).
(6)"Adem oğullarını üstün yarattık" Krş.(7).
(7)"Yemin olsun biz Adem oğullarını (ilim, konuşma ve düzgün boy pos gibi şeylerle üstün yarattık..." (İsra Süresi, 70. ayet).

7. Pes ki k̄amudan m̄ukerrem̄sin yak̄īn
Sen seni h̄or eylemegil gey sak̄ın
8. 'Ākıl-iseñ 'izzetūñ arturı-gör
Yarın ol h̄azret katında olma h̄or
9. 'İzzetūne çünki H̄ağ düşdi güvāh
"Eyyi şey'in a'zame's-şāhid ilāh"(1) 250
10. Zī-kerīm ki yirde gökde ne ki var
K̄amusın cem' itdi sende girdigār
11. K̄ıl tebārek aḥsenü'l-h̄ālīk ki şāh
Uşbu şan'atda ögündi ol ilāh
12. K̄amuyı yaratdı hiç öginmedi
Līki bu şan'atda özi medh̄in didi

قال الله تعالى وتبارك ولقد خلقنا الانسان من سلاله
من طين ثم جعلناه نطفه في قرار مكين ثم خلقنا النطفة
علقة في خلقنا العلقه مضغة فخلقنا المضغة عظاما فكسونا
العظام لحما ثم انشأناه خلقا اخر فتبارك الله احسن الخالقين (2)

- 83b 1. Başda dört sūnük k̄odı bil iy h̄ümām
Hem ağızda otuz iki dürr tamām
2. Elde otuz biş yaratdı ol k̄adīm
İki k̄olda bāzūda bir ol rahīm 255
3. Hem omuzda bil sekiz düzdi muk̄īm
Yanda on tokuz eyegi iy neđīm
4. Bilde on sekiz oñurga k̄ıl naḡar
Ucda ucada k̄odı iy mu'teber
5. Bil otuz biş dizde ayakda o şāh
İki de incikde eyledi ilāh
6. Üç dahı uylukda itdi ol latīf
Fikr it kim seni H̄ağ itdi şerīf
7. Sende yidi 'uźv itdi ol aḡad
Üç yüz altmış mafşal itdi ol şamed 260
8. Dahı üç yüz altmış itdi ol şamar
K̄ıl naḡar kim yüzüñi kıldı kemer

(1)"Allah'tan daha büyük şahit var mıdır?"

(2)"Yemin olsun biz insanı çamurdan bir hüllesadan yarattık. Sonra onu(Adem neslini)sağlam bir yerde(rahimde)bir nutfeye yaptık. Sonra o nutfeyi kan pıhtısı haline getirdik. Sonra kan pıhtısını bir parça et yaptık."

9. Yüz yigirmi dört biñ ol kıl itdi bak
Kamusına aña bir cān kodı Haḳ
10. Nitekim yirden göge dek ne ki var
Kamusının hālīkı birdür i yār
11. Kıl tebārek aḥsenü'l-hālīk ki şāh
Niçe yaratdı bu halkı ol ilāh
12. Uş alın yaratdı secde kılasın 265
Hem kulak düzdi ki hikmet bilesin
- 84a 1. Göz yaratdı bak ki libret alasın
Dil yaratdı tā şehādet kılasın
2. Uş gönül yaratdı ki imān berḳ ola
El yaratdı ki sehāvetlü kıla
3. Hem ayak yaratdı kim hidmet ide
Gice gündüz durmadın Haḳka gide
4. Kıl tebārek aḥsenü'l-hālīk i yār
İşbu tertīb nice itdi girdigār
5. Çünki 'ākılsın berü gel hidmete 270
Tā ki hidmetle iresin devlete
6. Ol fütüvvet kuşağın bilüne çal
Hem sehā cevherlerin elüne al
7. Bil ki hidmetdür bu yol sermāyesi
Hem daḥı ol dosta irmek māyesi
8. Ger ḳadem hidmet yolına urasın
Şek getürmegil ki dosta iresin
9. اقرء ان كنت عليما من كتاب
ما خلقت الجن والانس اى شب
قال الله تعالى ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون (1)
10. Haḳ seni ḳulluğı-ğün halk eyledi 275
Dürlü ni'met virdi vü hoş toyladı
11. Ne revā şeytāna ḳulluḳ idesin
Nefs ne dirse ol yaña hem gidesin

→ et parçasını da birtakım kemikler haline getirdik. Derken kemiklere et giydirdik. Sonra ona başka bir yaratılış verdik. (Bak), şekil verenlerin en güzeli olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir"(Mü'minün Süresi, 12-14.a.). (1)"Ben insanları ve cinleri, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım"(Zariyat Süresi, 56. ayet).

12. Saña bir dünyā begi kıl̄sa naz̄ar
Virse hil'at yahū bilūne kemer
13. Cān-ile kulluk kıl̄ursin aña sen
Ol ulu hażret̄den imdi gel utan
14. Zīre ol sultān-ı 'ālem girdigār
Seni bu vech-ile itdi āşikār

84b 1. Ba'de-zān yir-ile gökde ne ki var 280
Ger melek ger āfitāb-ı ger bihār

2. Kamusını saña hād̄im eyledi
İşbu mülkde seni maḥdūm eyledi

HĀZĪHĪ'L-KİTĀ' A FĪ BEYĀNĪ ENNE'S-SEMĀVĀTĪ VE
MĀ FĪ'L-ARZĪ HĀDĪMÜN BENĪ ĀDEM MA'A'N-NASĀYĪH

3. Diñle bir sır eydeyim girü 'ayān
Hoş ma'ānī vü bedi' andan beyān
4. Söz budāğında bitürem uş semer
Ma'ānī mışrından getürem uş şeker

5. Hoḳka-yı 'akl-ütbürüdet cevhere
Uşda helvā-yı lezīz bī-ṭancara

6. Gel bu helvāyı saña itdüm sebīl 285
Ki anda memzūcdür bilürseñ selsebīl

7. Ger bu ma'nī selsebīlin alasin
Kamu hād̄im sini maḥdūm bilesin

8. Gör melekler bağlamış bil hidmete
Senün-işün yüz ururlar hidmete

9.
$$\begin{array}{c} \text{يَذْكُرُونَ الْحَقَّ هُمْ يَسْتَعْفِرُونَ} \\ \text{لِلْعَصَاتِ الْمَذْنُوبُونَ الْخَاسِرُونَ} \end{array}$$

10. Baḳ bu gögi düzdi ezraḳ kubbe uş
Ayı günü anda ḳandil itdi hoş

11. Yiri gör kim eyledi atlas v bisāṭ 290
Tā ki anda idesin dürlü nişāṭ

12. Uş güneş matbaḳcuñ oldı bişürür
Dürlü yimişler senün-çün oldurur

13. Aya baḳ şabbāguñ oldı renk virür
Kamu yimiş rengi bil andan alur

14. Uş delîl oldı sitāre āşikār

Ḳurıda deryāda senūn-çün i yār

85a 1. Bu bulut saḳkañ olup yiri şular
Uşda yol ferrāş olup yiri siler

2. Dürlü ni'metler bitürür şv i yār
Ol ḳare yiri ider hoş sebze-zār

295

3. İ'tibār-ile baḳ uşbu taḳlara
Senūn-içün hazne-dār olmış yarā

4. Dürlü ma'den vardur anda bī-ḥisāb
Fikir ḳıl sen anda sultānsın i şāb

5. Uş deñizlerdür emānet-gār-i tū
Dürlü cevher saḳlar anlar iy'amū

6. Fikir ḳılsañ yirde gökde ne ki var
Cümlesi sana müsahhardur i yar

7. Gey işit Ḳur'ān içinde ol ḥakīm
İşbu ma'nīyi beyān itdi ḳadīm

300

8. "Fa'kra'ū saḥhara leküm" āyetin(1)
Tā haber vire o Ḳur'ān-ı Mübīn

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى الْمَرْءُ لَرَبِّهِ أَيُّكُمْ
سَخَّرَ لَكُمْ مِنْ فِى السَّمَاوَاتِ
(2) وَمَا فِى الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا

9. Pes seni Ḥaḳ bunda sultān eyledi
Bu sarāyda seni ol han eyledi

10. Tā ki nefsūni Ḥaḳa bezl idesin
Gice gündüz durmedin 'adl idesin

11. Çünki 'adl itdün 'imāret oldı mülük
'Adilün milkinde olduñ menselik

12. Lāyık olduñ bil yaḳın sultānlığa
İşbu fānī milkte uşbu hanlığa

305

13. Bunda lāyık göre çün ol ulu şāh
Eyleye anda daḥı hem pādişāh

(1)"Bkz.(2)"

(2)"Görmediniz mi ki, Allah göklerde ve yerde ne varsa sizin emrinize vermiş, görünür görünmez, bütün nimetlerini üzerinize yığmıştır"(Lokmen Süresi, 20. ayet).

85b 1. Tâc ü hil'at vire hem taht u sarây
Hüriler vire şanasın bedr-i ay

2. Lâ-yemût ü lâ-yenâm ü lâ-yezâl
Olasın ol mülkde dāyim bî-melâl

3. Bu iki mülkde olasın pes 'azîz
Çünkü olduñ dünyede ehl-i temîz

(1) قَالَ اللهُ تَعَالَى وَانْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ اِنَّ اللّٰهَ يَجِبُ الْمُسْطَقِيْنَ

4. Ger bu mülkde cevre sen el vrasın
Gice gündüz ma'siyetde tırasın

5, Bil ki ol mülkde olursın hor u zâr
Olısar şeksüz maķāmuñ anda nār

310

6. Zîre olmaduñ çü lâyıķ fāniye
Lâyıķ olmazsın yaķın bil bāķiye

7. Çünkü sultānsın şahā ķadrüni bil
Şahlıķuña lâyıķ olan işi kııl

HÂZİHİ'L-KİT'Â Fİ BEYÂNİ SEBEBİ KİYÂMİ'L-KİYÂMETİ
VE HARÂBİ'D-DÜNYÂ VE BEYÂNİ KERÂMETİ BENİ ÂDEM

8. Diñle bir ma'nî sözün söyleyeyin
Ol deñiz cevherlerin şoylayayın

9. Uş gönül dükkānını açdum i yâr
Dürlü atlas dürlü dîbâ anda var

315

10. Gülsitāna ma'niyi dizdüm laţîf
İtdi bülbül ğulğul anda iy harîf

11. Uş sarâyı bezedim sultān-içün
Şekkerin şerbet getürdüm cān-içün

12. "Eşrebü ke'sen melî'en min şerâb"(2)
Dünye çün bildüñ ki olısar harâb

13. Gel berü 'ışķ esrüği ol yâ ğulām
Çün bilürsin kim ne der ķalır ne bām

86a 1. Yir-ile gök ķamu ılduzlar yire
Dökile perrān ola ol dem yire

320

(1)"...Şayet hükmedersen, aralarında adaletle hüküm ver. Çünkü Allah adalet sahiplerini sever "(Maide Süresi, 42. ayet).

(2)"Şarap dolu kaseyi içiniz".

2. Şoğıla kamu deñizler iy cüvān
Ay-ile güneş dutula hem i cān
3. Bozula 'ālem ola şöyle harāb
"Leyse insānū yuhibbū'l-ḥakka"i şāb(1)
(2) قال الله تعالى اذا السماء انفطرت واذا الكواكب انتثرت واذا البحار فجرت
(3) وقال الله تعالى لا يخفى على الله منهم شيء لمن الملك اليوم لله الواحد القهار
(4) وقال الله تعالى لكل شيء هالك الا وجهه له الحكم واليه ترجعون
(5) وقال الله تعالى يوم تبدل الارض غير الارض والسماوات
(6) وقال الله تعالى يوم نطو السماء كطي السجل للكتب كما بدأنا
اول خلق نعيد ه وعدا علينا انا كنا فاعلمين
(7) وقال الله تعالى كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام
4. Sır nedür bozmağda Ḥaḳ bu dünyeyi
Kamu varın ger yavuz u ger eyi
5. Bī-günāh nite ider bunu harāb
Bu su'āle eydeyin diñle cevāb
6. Ya'ni Ḥaḳ eydür kulum ben pādişāh
Seni itdüm bu sarāyda pādişāh 325
7. İşbu tertībū bu erkān u bu māh
Senūn-içün düzdüm-idi ben ilāh

(1) "İnsanlar hakikati sevmez oldu".

(2) "Gökyüzü yarıldığı vakit. Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman, Denizler akıtıldığı vakit" (İnfitar Süresi 1-3. ayet).

(3) "...Onlardan hiç bir şey Allah'a gizli kalmaz. (Allah Taala) 'Bugün mülk kimin' diye sorar. (Ve yine kendisi cevap verir) 'Bir olan, her şeye gücü yeten Allah'ındır' " (Mü'min Süresi, 16. ayet).

(4) "...O'nun zatından başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur. Siz ancak O'na döndürüleceksiniz. (Kasas Süresi, 88. ayet).

(5) "Hatırla ki, o gün, yer başka yer gökler de başka göklere çevrilecek" (İbrahim Süresi, 48. ayet).

(6) "Düşün o günü ki, biz, gökyüzünü kitapların sahifelerini dürer gibi, düreceğiz. İlk başladığımız gibi, yaratmayı tekrarlayacağız. Bunu üzerimize aldığımız bir va'd olarak yapacağız. Şüphesiz biz (va'dimizi) yapanlarız" (Enbiya Süresi, 104. ayet).

(7) "Yeryüzünde olan her canlı fanidir. Yalnız azamet ve ikram sahibi Rabbinin zati bakidir" (Rahman Süresi, 26-27. ayet).

16. Çünki gitdün ben yakın bî-hacetüm
Bozarım bu 'ālemi pes n'iderim

8. Pādişāh gitdi sarāy olsun harāb
Gitse şārib ne işe yarar şarāb

86b1. Bir melik ölse aña mātem ulaşır
Kamu halkı gice gündüz ağlaşur

2. Mü'min ölse yir-ile gök iy hümām
Kırk şabāh ağlar bular şeksüz tamām

330

HĀZİHİ'L-HABER Fİ BEYĀNİ KERĀMETİ'L-MÜ'MİNİN
'İNDA'LLĀHİ YEVME'L-KİYĀMETİ HATTĀ TE'MÜRÜ'L-
LĀHİRTE'ĀLĀ EL-MELĀ'İKETE EN YENSÜRE'L-KEVĀ-
KİBE 'ALĀ AKDĀMİHİM MA'A'N-NASĀYİHİ

3. Bir haberde diñle gelmiş iy harīf
Dür ü gevher hoş laţif ü hoş şerīf

4. Ya'ni mü'min sinlesinden çün tura
Hağ meleklerle hemāndem buyura

5. Kim idün ılduzları siz hoş nişār
Kullaruñ ayagına her ne ki var

6. Şaçalar ılduzları ol dem revān
Kulları ayagı altına i cān

7. Ya'ni dost dosta buluşsa ider nişār
Hağ nişār ide kevākib bil i yār

335

8. Bil kevākib intişārı sırrı bu
Añladuñsa hoş laţife iy 'amū

9. Bu kamu pes saña 'izzetdür yakın
Sen seni hor eylemegil gey sağın

10. Çün kerīm itdi seni ol zü'l-celāl
Kıl kerem sen saña görmegil melāl

11. Kes gönül zencirini bu kubbeden
Hoş 'amel it tā ki nūr ola beden

12. Cem' it şunu ki alup gidesin
Şimdiden ko şunu ki terk idesin

340

13. Fikr it şunlar ki bundan göçdiler
Ya'ni 'Azrā'il şarābın içdiler

- 87a 1. Bir kefenden özgesin hep döktiler
'Amel alup göre tenhā gitdiler
2. Ol karañu sinleye çün girdiler
Ol firişteher hemādem irdiler
3. Heybetinden ditredi sünükleri
Önine geldi kamu itdükleri
4. Hoş 'amel itdi-y-ise oldu halīl 345
Luṭf-ile itdi naẓar aña celīl
5. Ger yavuz itdi-y-ise oldu zelīl
Ulu hażretde yakīn hor u hacīl
6. Yā ilāhī bizi ol vaḳtde zelīl
Eylemegil luṭfuñ-ile iy celīl
7. Aç bize ol yirde cennet kapusın
Raḫmet idüp yap cehennemiy metīn
8. 'Āşiyüz 'iṣyānumuz maḫv eylegil
Tevbe kılduḳ raḫmet eyle yā cemīl
9. Sen didün kim "yağfirü'llāhü'z-zünüb 350
Küntü 'inde'l-hüzni keşşāfe'l-kürüb"(1)
(2) قال الله تعالى وان الله يفر الذنوب جميعا انه هو الغفور الرحيم
10. Hem nebün kim seyyid-i 'ālem-durur
Eşrefe cinne melek Ādem-durur
11. Bu hadīsi ol resūl gelmiş dile
'Tā'ibü'z-zenbi ke men lā zenbe leh"(3)
(4) قال النبي عليه السلام: التائب من الذنب كمن لا ذنب له
12. Pes ki vācib oldu raḫmet bulavuz
Kapuda hāşā ki maḫrūm olavuz
13. يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ اهْدِنَا
لَا افْتِخَارَ بِالْعُلُومِ وَانْفِنَا
لَا تَزُغْ قَلْبَنَا هَدَيْتَ بِالْكَرَمِ
وَأَضْرِفْ السُّؤَالَ الَّذِي حَطَّ الْقَلَمُ
- 87b 1. 355

(1)"Allah günahları affeder. Ben hüzün zamanında tasaları kederleri gideririm."

(2)"Çünkü (tevbe edenlere) Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayanın çok esirgeyenin ta kendisidir" (Zümer Süresi, 53. ayet).

(3)(4)"Günahından tevbe eden günahsız gibidir"(Hadis Meali).

HĀTĪMETU'L-KĪTĀB

2. Hatmi oldu burada işbu kitāb
Bu hiṭābı gey işit iy şeyh ü şāb
3. Neydüğini bunda bildürem saña
Kıl kerem sen de du'ā gönder baña
4. Bil hakikat kim du'ā muhtācıyuz
Rahmet aşınuñ yakın biz açıyuz
5. 'Ārif işbu sözi çün hatm eyledi
Bil ki adın Nusha-i 'Ālem koda
6. Zīre Ādem nushasıdur 'ālemün
Añladuñsa şerhidür bueĀdemün 360
7. Nefs-i ādem 'ālem-i ekber-dürür
Yir-ile gök 'ālem-i asgar-durur
8. Gey tefekkür anı kim it bahrdür
Ol deñizün mevci bu 'ālem-durur
9. Bu kitābda çok cevāhir dizmişem
Ma'ni deryasını çünkim süzmüşem
10. Sen de gel söz incüsini alı-gör
Gizlü sırrı neydüğünü bili-gör
11. Tā ki sen de olasın baħr-i laṭīf
Ġarķ ola sende ma'ānī vü şerīf 365
12. Söz Hakuñdur uşda ta'bīr eyledüm
Kudretin virdükçe dile söyledüm
13. Bil sekiz yüz kırk birinde hicretün
Nazım itdük işbu sözün kudretün
14. Münselik oldu bu silkte iy piser
Uç yüz altmış yidi bir dāne güher
- 88a 1. Añlağıl haķ-durur işbu kitāb 369
"Fe'temi' va'bsır mine'l-Hakki"i şāb(1)

(1)"Hakikati Haktan işit ve gör".

HÄZİHİ ·L-KİT'Â MİN ZEHÂMİ ·L-'ÂRİ
VE HÄZİHİ ·L-KİT'Â Fİ TEVHİDİ ·L-LÂHİ SA'ÂLÂ

- 88a 2. Hamd ol sultāna ki oldur bī-mekān 1
Bī-zamān ü bī-cihetdür bī-nigān
3. 'İlim bir deryēdür anuñ bī-kenār
Kenar isim ol deñizde mabiyān
4. Şüret ol esmāya a'yān eyledi
Hem yaratdı andan ol deryāya cān
5. Çünki bahrimî o sultān galğadı
'Akl-ı evvel ki ol kâlen olar 'ayān
6. Nefsi külli ruşen oldu levh ü ab 5
Baki 'akl u nefis ü bir bir 'ayān
7. Hem tabi'at kim o külliyye-durur
Hem heyülā vü sūret iy kārīdān
8. Bir işāretle düzetdi ol hākīm
Yidi seyyāre dahı nuh āsmān
9. Od u yil ü şu dahı arz u küre
Hem nebāt hayvān u hem insāniyān
10. Zī-kerīm ki enfāsi anuñ-çün çehār
'Älemeyni itdi düpdüz gülsitān
11. Ceyb-i Meryemde belürtdi rüh-i pāk 10
Hem şadef içre semīn dürr-i girān
12. Nāfe-i āhūda kan müşk eyledi
Tağlar içinde düzetdi dürlü kān
13. Hayye vü 'akrebde ağı kıldı ol
Aruda bal uş kemiş şeker-feşān
14. Gül-ile reyhānda koku kıldı hoş
Lālede renk kodı hemçün ergavān
- 88b 1. Bu çiçekleri taradı renk renk
Hoş sağır itdi orada bülbulān
2. Virdi insāna nuṭk hayvāna his 15
Hem nemā buldı nebāt uş"kağ keşān"
3. Yiri ferş ü şuyı sākī kıldı hoş
Yili ferrāş odı tabbāh uş 'ayān

4. Gökleri sayvân ay-ile günü
Şem' kıldı uş yanar rûz-i şebân
5. Cennete nûr virdi ol şamuya nâr
Hem cenâne ma'rifet hûra cinân
6. Zî-hakîm ki bir nefesden şamuya
Lâyıkın virdi aña yokdur gümân
7. Lamuda oldur görinen doğru bakı 20
Ol gidicek yoğ olur ol dem revân
8. Pes ki her şey birliğine oldu dâl
Uş şehâdet ider anlar bi'l-lisân
9. Aç kulağ işid nice tekrâr ider
Lâ ilâhe illa'llâh her şeye 'ayân
10. Bir-dürür yokdur şerîki mişli anuñ
Ol-durur hayy ü kadîm ü cavidân
11. Hem semî' ü hem başîr ü hem 'alîm
Evvel ü âhir âşikâre vü nihân
12. Bu ne kudretdür kim 'âlem kamusu 25
Buldı bir kez dimek-ile "kûn fekân"(1)
HÂZİHİ'L-KİT'Â FÎ BEYÂNİ ŞALÂTİ'N-NEBİYY
'ALEYHİ'S-SELÂMİ
13. Hem şalât anuñ nebîsine revân
Ol Muhammed Muştafâdur bî-gümân
14. Toludur nûrından anuñ fevk u taht
'Arşu vü kürsî zemîn-ile zamân
- 89a 1. Ol-durur tâvus-ı bâğ-ı kuds-i Hak
Celvegâh oldu aña nuh âsumân
2. Mûsiye na'lînüñi "fa'hla'" didi (2)
'Arşa na'lînle anı kıldı revân
3. 'İsâ gerçi 'atasından Âdemün 30
Âdem anun atasındandır 'ayân
4. Bir güneşdür çünki doğdı 'âleme
Küfr-i zulmât u tamâm oldu nihân

(1)"Ol (dedi), oldu".

(2)"Çıkar".

5. Toğdıgından kamu büt düşdi yire
Hem yıkıldı taķı Kisrī ol zamān
6. Ağulu biryān aña hem söyledi
Ağusı var-ıduğın itdi beyān
7. Nāka aña secde kııup söyledi
Didi elden al beni iy kāmuran
8. Gökde aya bir-işāret eyledi
İki pāre oldu ay ol dem revān 35
9. Hem Ebūcehlūn evinde itdi du'ā
Çıkdı tāvus anda taşdan hemān
10. Düşmenine ol şehūn bil oğ gibi
Toprak oldu yir havā yol ağzı kan
11. Dostına müştākdur anuñ seksüzin
Hūr u gilmān u burak u hem cinān
12. Şām-ile Yemen arası bil yakīn
Toğdıgından nūr-ile oldu 'ayān
13. Çünki toğdı ayağ üzre ol habīb
Başını hazrete kaldurdu o cān 40
14. Hak bereketden yaratdı başını
Hem hayādan gözlerini bī-gümān
15. Leblerini düzdi tesbīhden anuñ
Hem yaratdı zikirde aña lisān
- 89b 1. Sadrını ihlasdan itdi ol şehūn
Dahı rahmetden añandüzdi habān
2. Hem ko adın düzdi şefkatden anuñ
İtdi keffeynin sehādan hem o han
3. Cennet otından yaratdı kılların
Ağz-ı yārin eyledi bal-ı Cizān 45
4. Hak bu vech-ile yaratdı ol şahı
Ba'dezān gönderdi bize armağan
5. Didi rahmet virbidüm uş 'āleme
Bunu seven oldu hālīd der cinān
6. Zevk içinde kala anda tā ebed
Olmaya ol tamur odında mūhān

7. Haḳ didi aḅa sirāc ü nem munīr
Zulmete nūr andan ister 'āşiyān
8. 'Aşiyem senden şefā'at isterem 50
Hāşe kim mahrūm ola bu nā-tüvān
HĀZİHI'L-KİT'A MEDHİ'L-'ĀLİ VE'L-AŞHĀBİ
RIDVĀNU'L-LĀHİ 'ALEYHİM ECME'İN
9. Āline aşhābına dahı icān
Bunlaruñdur nūr v gılmān v cinān
10. "Ṭayyibīne'z-zāhirīn" oldu bular (1)
Dīni ihyā itdiler ender cinān
11. Pes bular-durur "meşābīhü d-düçā"(2)
Oldı küfr ehli bularuñ-la mūhān
12. İtdi Ebūbekr ehl-i riddetle kıtāl
Pes ki ihyā eyledi islām İmān
13. Hem terāvīhi 'Ömerdür kurdı bil 55
Pes ki ihyā eyledi ol Ramażān
14. Bil ki 'Osmān eyledi Qur'ānı cem'
Pes ki ihyā itdi ol Qur'ān 'ayān
- 90a 1. Hadd-i şürbi ol 'Alīdür kurdı hem
Pes ki ihyā itdi ol haddi o cān
2. Lā-cirem dīn fażlı Ebūbekrūn-dürür
Hem 'Ömer fażlı oldu fażl-ı Ramażān
3. Haḳ Ta'ālā rahmet itsün şol kula
Kim buları can içinde ide can
HĀZİHI'L-KİT'A Fİ'N-NAŞAYIH VE BEYĀNİ'D-DĀ'İ
TADAYYÜFİ'L-KİTĀBİ
4. Feyz-i bi'smi'llāhi'r-rahmāni'r-rahīm 60
Gönlümi itdi münevver iy halīm
5. Ol güneşden gönlüme çün irdi nūr
Ṭoldum ez ser tā kadem zevk-ı sürür
6. Ol deñiz çün çalkānuban urdı mevc
Gönlüme envār irdi fevc fevc

(1) "Temiz olanlar "

(2) "Karanlıkların meş'alesi".

7. Gön̄lüm evi çünki taldı leb-be-leb
Dil söze geldi tokandı leb-be-leb
8. L̄iki nice takr̄ir idiser bu dil
Şunu kim dil oldu anı müşt Emil
9. Ma'n̄i baħr ü dil çün oldu n̄avid̄an 65
Baħr-i ma'n̄i dil-ile olmaz beȳan
10. L̄iki bir çeşme gibi olur rev̄an
Nireye uğrarsa ider gülsit̄an
11. Diñle andan bir gülist̄an düzeyin
Ol denizden hem cev̄ahir süzeyin
12. Ol gülüst̄anda bitürem dürlü gül
C̄anlara anda şuvaram ş̄afi mül
13. Ol şar̄abı çün içüp mest olasin
Ĥazretün b̄ağın tem̄aş̄a kılasın
14. Z̄ire senlikdür iden seni Ĥar̄ab 70
Gel bu senlikden geçe-gör iy şeb̄ab
- 90b 1. Çünki senlikden geçesin merd-i v̄ar
Olasın yokluk burakına süv̄ar
2. Ba'dez̄an seyr̄an idesin l̄a-mek̄an
Senün ola Ĥür u Ĥilm̄an u cin̄an
3. Göresin sult̄an yüzini b̄i-nik̄ab
Perdeler götrüle kalmaya Ĥic̄ab
4. Senligün bir fak gibi ayakda bend
Ĥurtulu-gör uşda itdüm saña pend
5. Sürme-ger olmaz-ise maħv-ı başar 75
Kağan olısdur ol n̄ura naşar
6. Raħm içinde olmasa nuşfe fen̄a
Kağan ola ol niḡar-ı dil-rüb̄a
7. D̄ane olmasa fen̄a ender zem̄in
Agaş olmaz-idi pür-b̄ar ü güz̄in
8. Ĥamu varlık bil ki yoklukda-durur
'Arif ol ölmezden öñdin öli-gör
9. Bu söze yokdur yak̄in bil intih̄a
Diñle maks̄uda idelüm ibtid̄a

10. Mürşidü'l-'Übbād ü Küşhā 'Ālemi 80
Çünkü hatm itdüm ü buldum hoş demi
11. Bu kitābeyni çü hatm itdüm i yār
İtdüm anda dürlü sırlar āşikār
12. Ba'zı aşhābdan oldu iltimās
Ki ol 'azīz oldu buna beyne'l-ünās
13. Anı insān 'ayn-ı insān gibi kıl
Lā-cirem insān 'aynum oldu bil
14. Mevlīd ü Mi'rāc hem dahı Vefāt
Cem' idüp bu üçüni buldum necāt
15. Dürlü aḥbār u ğarāyb söyleyem 85
Dürr ü cevher bi-behā nazm eyleyem

- 91a 1. Hem ḥakīkat-i resūli söyleyem
'Ālemin aşılduğın şerḥ eyleyem
2. İdem ol levlākenin sırrın 'ayān
"Küntü nebiyyen" didüğini beyān (1)
(2) وفي الخبر قال الله تعالى لولاك ما خلقت الافلاك
(3) وفي الخبر قال النبي عليه السلام كنت نبيا وادم بين لاء والطين
3. Pes kabül itdüm anuñ maḫşūdını
Dile getürdüm cihān ma'būdını
4. Hoş şıgındum dū cihān ma'būdına
Tā zeleden bu lisānum şaklana
5. Eyleye bu sa'yümi meşkür o Ḥaḳ 90
Menfa'at äta bunuñ-la tā ki ḥalk
6. Taḫşılın bu maḫşūduñ āsān ide
Müşkil āsānı hem ol yiksān ide
7. قَدْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ الْبَصِيرِ
نَعَمْ مَعْبُودٌ هُوَ نَعَمْ النَّصِيرِ
8. حَسْبُنَا اللَّهُ هُوَ نَعَمْ الْوَكِيلُ
نَعَمْ مَوْلَانَا نَعَمْ رَبُّنَا الْعَجِيبُ

(1)"Ben nebi idim".

(2)"Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım"(Kudsî Hadis Meali).

(3)"Ben nebi idim. Daha Adem su ile toprak arasında idi"(Hadis Meali).

HÂZİHİ 'L-RIṬ'Ā FĪ BEYĀNİ ENNE 'LLĀHE TA'ĀLĀ
 ESMĀ'Ū FĪ 'ILMİHİ 'L-ḲADĪMĪ EVİ 'L-İSMİ SUVE-
 Rİ 'L-MÜSEMMĀ Bİ 'L-ESBĀBĪ 'S-SĀNİYYETİ VE KE-
 ZĀ Bİ 'L-MÜSĀHĀTİ VE ḤAKĀYİKİ VE 'L-ESMĀ'İ
 MUḤTELİFETÜN Fİ 'L-'AZMİ VE 'Ş-ŞAĞRİ VE KÜLLÜ
 ḤAKĪKATİ MAZHARU 'L-İSMÜ 'L-HĀS VE ḤAKĪKATUHÜ
 NEBİYYEN ŞALLA 'LLĀHÜ 'ALEYHİ VE SELLEM MAZ-
 HARÜN Bİ 'L-İSMİ 'L-A'ZAM VE MÜZĀHİRİ CEMĪ 'İ
 'L-ESMĀ'İ VE MAZHARUN Lİ 'L-İSMİ 'L-A'ZAM VE HÜ-
 VE 'ĀLĀ FĪ KÜLLİHĀ FE YEKŪNÜ MUZĀHİRĒN KE MAZ-
 HARİ 'L-ELFİ?? ḤAKĪKATEN NEBİYYİ 'ALEYHİ 'S-SE-
 LĀM Lİ ENNE 'Z-ZĀHĪRE VE 'L-MAZHARA MŪTTEḤİDŪN
 Fİ 'L-VŪCŪDİ FE HİYE ZĀHĀRET FĪ CEMĪ 'İ 'L-'AVĀ-
 LİMİ Bİ LĀ ŞŪBHE FE İNNĪ LEHÜ

- 91b 1. İşid imdi tercümān-ı Ḥaḳ sözün
 Tā ki bilesin ḥakīkat neydügin
2. Çün gönül Ḥaḳdan alur dile verür
 Lā-cirem ol tercümān-ı Ḥaḳ-durur 95
3. Mevlīdini idelüm evvel beyān
 Aşl-ı 'ālem olduğını hoş 'ayān
4. Nicesi aşlu 'l-ḥekāyık oldı ol
 'Ālemīne ne sebebden toldı ol
5. Nice peygamberdi Ādem gelmedin
 İns ü cinni gök-ile yir olmadın
6. Nicesi yaratdı Ḥaḳ anuñ nūrın
 Bu kamū mahlukı yaradılmadın
7. Bu ma'āniyi idelüm hoş beyān
 Cān kulağın aç diñle i cān 100
8. Inceden ince-dürür bu söz yakīn
 Añla kim tā bilesin 'ilme 'l-yakīn
9. Ba'dezān ḥaşıl ola 'ayne 'l-yakīn
 Anuñ ardınca daḥı ḥaḳka 'l-yakīn
10. Pes ki buləsın bu 'ālemde kemāl
 İrmeye saña daḥı ayruḳ zevāl
11. Bil ki var esmāsi Ḥaḳkuñ bī-şumār
 'İlmi içre şābit olmışlar i yār

12. Vardur ol esmāya şüretler laţif 105
Ki ol-durur a'yān-ı şābit iy serif
13. Dirler anlara hakāyık iy yarā
Hem de māhiyyāt ü eşyā yiksere
14. Her şüret bir ismün oldı mazharı
Terbiyet alur isimden her biri
15. Şöyle kim cān tenden alur terbiyet
Bu sözi bildünse buldun magfired
- 92a 1. Terbiyetden viren insāna hayāt
Terbiyet bulmayan oldı çün memāt
2. Terbiyet bulanlar oldı nik-nām 110
Bulmayan bī-lezzet oldı hemçün hām
3. Terbiyet bulduńsa olduń çün şeker
Bulmaduńsa bil ki olduń hemçü zehr
4. Çün güneş gibi virürem terbiyet
Yimişün hāmin gider al ma'rifet
5. Ba'dezān bil kim ol esmā dürlüdür
Kimisi cevherlü kimi dürrlüdür
6. Kimi cāmi' kimisi cāmi' degül
Cins ü nev' ü şahş gibidür bil kim ol
7. Allāh ismi kamusından uludur 115
Cümle esmādan tamām ol toludur
8. Kamu esmāda tecellisi āşikār
Cümle esmā ider istimdād i yār
9. Kamu esmādan hem evveldür yakīn
Bu söze itme gümān sen gey sakın
10. Kalan esmā bir biri altında hoş
Hıttada bir birisinden ulu uş
11. Ba'dezān bil her hakīkat iy harif
Düşdi ol bir isme mazhar hoş laţif
12. Liki ol şāhuñ hakīkatin işit 120
Kankı isme düşdi mazhar iy yigit
13. İsm-i a'zam mazharı düşdi o hoş
Hak-durur işbu sözümi eyle güş

14. Pes haḳāyıkdan muḳaddem oldu ol
Lā-cirem kim aṣl-ı 'ālem oldu ol
15. Zīre zāhir ḳamudan evvel i cān
ḳamusından ol tecellī ider 'ayān
- 92b 1. Mazḫarīde evvel oldu pes anuñ
Şakla bu sözi budur cānı canuñ
2. Zāhire mazḫar zīrā birdür yaḳīn 125
Bu vücūd içre iki şanma şakın
3. Görinendür bil ki zāhir didi kim
Görinecek bir o mazḫar didüğüm
4. Görinen bil kim ismidür iy yigit
Görinecek bir haḳīḳat gey işit
5. Pes her ismüñ mazḫarı mazḫar-dürür
İsm-i a'zam mazḫarına söz budur
6. Her hakikat mazḫarı anuñ i yār
'Ālemeynde görinen ol her ne var
7. Şöyle kim ay bedr-iken sen bir gice 130
Biñ çanak ḳosañ tolu şu iy hoca
8. Görinen ḳamuda bir ay iy şebāb
Fehm it "va'llāhü a'lemü bi's-şavāb" (1)
9. Zī-resül ki nūrı toldı 'āleme
'Arş u fers u fevk u taht u Ādeme
10. Ol haḳīḳatden belürdi āsumān
Uş didüm levlākenüñ sırrın 'ayān
11. Ay u güneş ḳamu ılduzlar nūrı
Ol haḳīḳatden bilürdi her biri
12. Cennet ü rıdvān v dahı hūriler 135
Ol haḳīḳatden-dürür bil kim bular
13. Cinn ü hayvān u melek insāniyān
Ol haḳīḳatden belürdi bil i cān
14. Çār 'unsur heft kişver baḫr ü ber
Ka'be mescid ḳamu andan iy piser
15. Ol resülüñ ḳaddi tūbā lā-cerem
Gölgesidür bil anuñ bāğ-ı Erem

(1)"Doğruyu en iyi bilen Allah'dır".

- 95a 1. Ağzı yarı selsebîl ü zencebîl
Hüriler aña fidî cânlar sebîl
2. Şaşı Ve'l-leyli yüzi Ve's-şemsidür 140
Hem yañağı Ve'd-đuhâdur dişi dürr
3. Lebleri la'l ü beñi fülful 'ayân
Alnı meşid kaşları mihrâb-ı cân
4. Kokuşu müşk ü deri 'anber i yâr
Güli ol derden yaratdı girdigâr
5. Oldur ahî kıblesi bu 'âlimün
Anlayu-bak ki 'ol-durur cânı canuñ
6. Hağ meleklerle aña ider şalavât
Ummet-iseñ şalavât it bul hayât
قال الله تعالى ان الله وملائكته يصلون على النبي يا ايها
(1) الذين اسوا جلا عليه وسلموا تسليما
7. Bulinur 'afv-ile gufrân v necâv 145
Ol resûle virmek-ile şalavât
8. Yâ ilâhî hoş şefî' it bize sen
Ol resûli tâ ki olavuz esen
HÂZİHİ'L-KİT'Â FÎ BİYÂNİ SIRRI KAVLİ'K-
NEBİYYİ 'ALEYHİ'S-SBLÂM
(2) كنت نبيا وادم بيده الماء والطين
9. Diñle girü dürlü esrâr açayın
Ol şadefden dürr ü gevher şaçayın
10. Bâğ-ı 'aqluñ bezeyeyin renk renk
Tâ ki gönlün gözgüsinden gide renk
11. Pes ki ya'ni gösterde cemâl
Gidere ne varsa gönlünde melâl
12. Ni'met ol şüret-durur bâkî 'anâ 150
Bâkî ol vech ü kalanı bil fenâ
13. Sa'y kıl kes gönlünü bu fâniden
Tâ ki lezzet alasin bu bâkîden

(1)"Gerçekten Allah ve melekleri peygambere salat ederler. Ey iman edenler, siz de ona teslimiyetle salat ve selam edin (Allahümme salli ala Muhammed deyin)" (Ahzab Süresi, 56. ayet)

(2)"Ben nebi idim. Daha Adem sv ile toprak arasında idi" (Hadis Meali).

- 95b 1. Niçeler geldi buraya ağlayu
Gitdi girü gözi yaşı çağlayu
2. Çün gidersin dünyeden nā-çār olup
Gözi yaşlu cigeri pür-hār olup
3. Kıl yarak şol gün-içün anda iy halīl
"Yu'ražüne'l-halka ilā rabbi celīl"(1)
4. Ol resūlvn sevgüsini muhkem it 155
Tā ki yüzi ağ olasın iy yigit
5. Çün didi "kümtü nebiyyen" ol habīb(2)
"Beyne mā'i't-ṭīnı" Ādem iy lebīb (3)
وفي الحجر كنت نبيا وارم بين الماء والطين (4)
6. Ya'ni ben peygāberem anda āşikār
Şu-y-ıla balçıkda-ken Ādem i yār
7. Diñle sözün bu hadīsün söyleyem
Şu üzre dürlü hem neqş eyleyem
8. 'Aqluñe şıgmaz sözi yaqışduram
Şekkeri bādeme qarup yidürem
9. Saña bildürem ki var esmā-yı Hāk 160
'İlmi içinde okur anlar sabak
10. Hem dahı didüm ki esmā dürlüdür
kimisi cevherlü kimi dürlüdür
11. Her birinde var-durur dürlü kemāl
Bir bir isterler belüre ol cemāl
12. Her birisi saltanat da'vī ider
Hükmini sürmeklige bir bir diler
13. Pes çekışdiler bular bī-şek revān
İşbu a'yan hāriciyyede i cān
14. Lā-cirem emr-i ilāhī iy harīf 165
Oldı muhtāc mazhara ki ola şerīf

(1)"Halktan kaçınarak Rabbe sığınılır".

(2)"Ben nebi idim".

(3)"Toprak ile çamur arasında".

(4)"Ben nebi idim. Daha Adem (a.s.), toprak ile çamur arasında idi"(Hadis Meali).

- 94a 1. Hâkim ü 'adl oluban hükmin kıla
Bu nizâm-ı 'âlemün hafzın bile
2. Rabbi bile hüküm ide esmâda o cân
Terbiyet ide hem esmâya 'ayân
3. Zâhire vü bâtına her isme hoş
Ol kemâli lâyıķına ide tuş
4. Bil o mazhar ism-i a'zam mazharı
Zîre oldur kamusunun serveri
5. Evvele vü ahire kutb ol-durur
Zâhire vü bâtına kutb ol-durur 170
6. Ol-durur bil kim hakikat-i resûl
Ol-durur 'âlemde aşl-ı uşûl
7. Şüret-ile şaklar ol 'âlem taşın
Bâtin-ile şaklar ol 'âlem için
8. Ol-durur esmâda hükmin yüriden
İşbu 'âlemde taşarruflar iden
9. Kahr anuñdur lutf anuñ ihyâ dahı
Hem emânet hem rızâ saht iy ahî
10. Bil rubûbiyyet aña virdi ilâh
Zîre kim oldı halîfe Hakkâ o mâh 175
11. Bu sebebden bil kim ol 'âlîcenâb
Didi "huşıştı bi-fâtihi'l-kitâb"(1)
12. Lîki bu rablık aña iy pāk ü dîn
Ol hakikat cihetindendür yakîn
13. Beşeriyet cihetinden 'abd i yâr
Uş didüm haķ sözi sâna aşikâr
14. Haķ ciheteyni işâret itdi hoş
Ol kitâbında diyem dut söze güş
- 94b 1. "Mâ remeyte iz remeyte" didi Haķ(2) 180
Rablığına hoş işâret itdi Haķ

(3) قال الله تعالى ما رميت اذ رميت ولكن الله رمى

(1)"Kitabın başlangıcı olarak faziletli kıldım".

(2)"Attığın zaman sen atmadın". Bkz.(3).

(3)"...(Gözlerine toprak) attığın zaman da sen atmadın
Lakin Allah attı..."(Enfal Süresi, 17. ayet).

2. Dahı "lemmā kāme 'abdu'llāh" didi(1)
'Abdligine hoş işāret eyledi
(2) قال الله تعالى في كتاب العزيز فإنه لما قام عبد الله يدعوه كادوا
3. İşbu āyetde bir ince ma'nīye
Haq işāret kıldı diyem diñleye
4. Ol resūle nişe 'abdu'llāh didi
'Abdu raḥmān yā raḥīm hem dimedi
5. Ya'ni dir kim ism-i a'zam iy ulu
Sende dirsın maḥzarı iy bahtulu
6. Kalan isme düşmedi maḥzar yaḳın 185
Bil ulūhiyyet saña virdüm yaḳın
7. Gör ne rāz açdum girü bunda saña
Kıl kerem sen de du'ā gönder baña
8. Hāsılı rabbiyet anuñ 'āleme
Bil şifātu'llāh ki irdi ol deme
9. Bu cihetden yırde gökde her ne var
Zerre zerre aña ma'lūmdur i yār
10. Līkin anuñ 'acַz-ile miskinligi
Hem dahı ol "entüm a'lemü" didügi (3)
(4) وفي الخبر قال النبي عليه السلام انتم اعلم بامور دنياكم
11. Beşeriyet dönderür her ne ki var 190
Ki oldı ḥāşıl ol tenezzülden i yār
12. 'Ālem-i süflīye indi çün o şāh
Ol sebebden virdi 'acַz aḥanilāh
- 95a 1. Maḳşūd inmekden bu milke bil yaḳın
Cāmi' olmaḳlık-durur iy pāk ü dīn
2. 'Ālem-i zāhir ḥavāşın ne ki var
Zāhir-ile cem' ider ölkār idār
3. 'Ālem-i bāṭın ḥavāşın dahı hem
Bāṭın-ile cem' idüp ola behem

(1)"Allah'ın kulu (ibadet için) kalktığı vakit".

(2)"Şu da var ki Allah'ın kulu (Hz. Peygamber) kalkıp ona ibadet ettiği vakit, nerede ise..." (Cin Süresi, 19. ayet).

(3)"Siz bilirsiniz".Krş.(4).

(4)"Dünya işlerinizi siz daha iyi bilirsiniz"(Hadis Meali).

4. 'Ālemeyne maẓhar ola ol ẓerīf 195
 Zī-resūl u zī-ḥabīb u zī-zarīf
5. Ki uşda düşdi mecma'u'l-bahreyn o şāh
 Mültekā-yı 'ālemeyn oldu o mäh
6. Girü bir hoş nükte oldu āşikār
 Dürr ü cevher gibidür ol şu'le-dār
7. Ya'ni noḡşāndur kemālāt iy ulu
 Bir cihetden añlağıl iy bahtulu
8. Zīre noḡşāndur tenezzül iy cüvān
 Liki andan çok kemāl oldu 'ayān
9. Şol ki töldi gönli anuñ nūr-ı yakīn 200
 Añlar işbu sözi iy pāk ü dīn
10. Uş didüm nice nebī-y-idi o han
 Su-y-ile balçıkda-ken Ādem i cān
11. Ya'ni ilm-i cism arasında-y-ken ol
 Cümle esmāya nebī-di bil resūl
12. Bu muẓāhirde nebīler bil yakīn
 Ol nebīnün nāyibi iy pāk ü dīn
13. Bunlar esmāya degüldür bil nebī
 Fehm kıl işbu sözi olma ġabī
14. Pes ki kamu enbiyā nāyib-durur 205
 Bil ḥakīkatde nebī kim ol-durur
15. Zī-resūl-i zī-şerīf-i kāyināt
 Çünki ümmetsin getür hoş şalavāt
- 95b 1. Yā laḡīf yā şefī'a'l-müznibīn 207
 Kıll şefā'at ki olmayavuz ḥāsirīn

S Ö Z L Ü K

A

- ĀB (F.): 1. Su 2a-4
 2. Göz yaşı 27a-1
 āb-1 hayāt: Efsaneye göre ölümsüzlük sağlayan su
 71a-10, 72b-9
 āb-1 hayvān: Efsaneye göre ölümsüzlük sağlayan su,
 abı hayat 45a-10
 → ġark-āb
- ĀBĀD (F.): Mamur, şen, bayındır
 ā. ol-: Mutlu olmak, rahatlığa kavuşmak 4a-13
- 'ABD (A.): Kul 94a-13
 'abdu'llāh: Allah'ın kulu 94b-4
 'abdu raḥīm: Rahim olan Allah'ın kulu 94b-4
 'abdu raḥmān: Rahman olan Allah'ın kulu 94b-4
- ABDEST (F.): Müslümanların, bazı ibadetleri yerine getire-
 bilmek için yaptıkları temizlik 79a-8
- 'ABDLİK: Kulluk yapma, kulluk 94b-2
- 'ĀBĪD (A.): Allah'a ibadet eden kişi 21b-4, 35a-6, 48a-11
 'abidün: Allah'a ibadet edenler 19a-12, 50a-4
- 'ACĀYĪB (A. 'ACĀ'ĪB): Garip, tuhaf, şaşılacak şey 10b-4,
 11b-8
- 'ACEB (A.): 1. Tuhaf, acayip 3a-10, 63a-12
 2. Şaşma ifade eden söz, acaba 27b-3, 56a-6
- 'ACEBLE-: Şaşmak, hayrete düşmek 68b-7
- ACI: Tatlı olmayan, acı 26b-2, 60b-11, 73b-8
 a. şu: Maden suyu 82a-5
- 'ĀCİZ (A.): Gücü yetmeyen, güçsüz 41b-5
- 'ACZ (A.): Gücü yetmez olma durumu, güçsüzlük 5b-1, 94b-10
- AÇ: 1. Yemek yeme ihtiyacında olan 21b-12
 2. İstekli, hevesli 87b-4
 3. Açlık 57b-3
 a. ol-: Kendini aç bırakmak, oruç tutmak 57b-4
- AÇ-: Açlık duymak, acıkmak 37a-11
- AÇ-: 1. Bir şeyin örtüsünü kaldırmak 5b-5
 2. Beyan etmek, açıklamak 21b-14, 22a-2
 → aḥvāl a., göz a., kulaq a.
- AÇIL-: 1. Açık olmak, bir tarafa bakmak 78a-9
 2. Katlı olan şey bu durumdan kurtulmak "gül a., ağaç a."
 10b-10, 81b-11
- AÇILU: Açılmış, açık 64a-1
- AÇLIQ: Aç olma hali, açlık 58a-12
- AÇUQ: Kapalı olmayan, açık 82b-3
- AD: İsim, ad 26b-1, 51a-2, 68b-8
 a. ko-: İsim vermek, adlandırmak 14a-9, 87b-5
 a. ol-: İsim almak, isimlendirilmek 36b-7, 73a-1
- ĀDEM (A.): İnsan, kişi, şahıs 2a-3

- ADAMILIK: İnsana yakışacak durum tutum ve davranış, insanlık
adamılıktan çık-: Sapıtmak, azıtmak 68a-1
- ĀDEM (A.): İnsan, kişi, şahıs 2a-3
- ĀDEM (A.): İlk insan ve ilk peygamber 22a-6, 50a-8, 69a-1
- 'ADEM (A.): Yokluk 57a-7, 79b-10
- ĀDEMĪ (A.): Beşer, insan 51b-3
- ĀDEM OĞLI: İnsan oğlu, kişi 38b-4, 41b-4
- 'ĀDET (A.): Gelenek, görenek, kültür 42a-3, 42a-4
- ADIM: Adım
a. at-: Hamle yapmak, girişimde bulunmak 10b-14
- 'ADL (A.): Adalet, doğruluk
a. it-: Adaletle hareket etmek 62b-5, 85a-10, 85a-11
- ĀFERĪN (F.): Beğenme ve takdir sözü 23a-10
- ĀFİTĀB (F.): Güneş 84b-1
- 'AFV (A.): Bağışlama affetme 93a-7
- ĀĞAÇ: Ağaç 2a-5, 14b-7, 64b-12
- ĀĞAÇ KAVUNU: Limona benzeyen fakat daha büyük ve kabuğu pek kalın bir meyve 23b-3
- ĀĞART-: Ak hale getirmek, temizlemek 82a-7, 82b-8
→ içini a.
- ĀĞĀZ (F.): Başlama
ā. eyle-: Başlamak 32b-8, 46a-11, 81b-2
- ĀĞIR: Hafif olmayan, ağır 38a-2
- ĀĞIZ: Ağız 11b-4, 38b-6
- ĀĞLA-: 1. Ağlamak 9b-12, 26a-4, 63b-6
2. Ağaç budandığında kesilen yerinden öz su akmak 23b-13
→ kan a., yürek baş-ile a.
- ĀĞLAŞ-: Birlikte ağlamak 48b-4, 86b-1
- ĀĞU: 1. Zehir 88a-13
2. Zahmet, acı 29b-6
3. Kötülük "Küfr ü 'İsyan agusına boyana" 2a-3
- ĀĞULA-: Zehirlemek 59a-12
- ĀĞULŪ: Zehirli şey, zehirli 8a-4
- AH: 1. Acı ile iç çekerek söylenen söz 24b-3, 47a-2
2. Feryat sözü 35a-12
a. it-: Acı ile iç çekmek 37a-9, 70a-5
- AHAD (A.): Tek, bir : esma-i hüsnâ'dan 2b-3, 7a-11, 20b-5
- AHBĀR (A.): Haberler 73a-3, 90b-15
- AHĪ (A.): Kardeşim, ey kardeşim 9b-8, 9b-11
- ĀHIR (A.): 1. Sonra 2a-5
2. Son, en son : esma-i hüsnâ'dan 88b-11
- AHIRĪN, AHİRĪ (A.): Sonunda, nihayette 18b-12, 28b-9, 49a-4
- AHRET (A.): Öbür dünya, ahiret 80b-12

- AHMAK (A.): Budala, ahmak 38a-2
- AHMED (A.): Hz. Muhammed'in isimlerinden biri 68a-4, 73b-9
→ ser'-i A.
- AHMER (A.): Kırmızı 22a-5, 40b-6
- AHŞAM: Aksam 62a-5, 79b-13
- ĀHŪ (F.): Ceylan, karaca 88a-12
→ nāfe-i ā.
- AHVĀL (A.): Durumlar, haller 8b-1, 79b-12
a. aç-: Bir şeyden bahsetmek, konu açmak 34a-9
- AK: Beyaz, ak 13a-8, 22a-4, 23b-6
- AK-: 1. Bir yerden başka bir yere doğru gitmek, akmak
10b-10, 24b-8, 45a-12
2. Meyletmek, kapılmak 41a-14, 41b-1, 41b-2
- 'AKĀRĪB (A.): Akrepler 36b-10
- AKÇE: Gümüş para, akçe 6a-12
- 'AKĪBET (A.): Son, sonuç 70a-3
- 'AKİL (A.): Akıllı 9a-9, 14a-8
- 'AKİLĀNE (F.): Akıllıca 64a-11
- 'AKILSUZ: Ahmak, beyinsiz 69b-6
- AKIT-: Dökmek, akıtmak 27b-13
- 'AKİK (A.): Renkli parlak ve değerli bir taş, yüzük taşı
3a-8
- 'AKL, 'AKIL (A.): Akıl 2b-11, 10b-12, 44b-2
'akl-ı güzîn: Seçkin akıl 77b-5
'akl-ı hüş: Akıl ve düşünce 43a-11
'akla şigma-: İnanılacak gibi olmamak 13a-9, 93b-8
'aklı başına gel-: Kendine gelmek, ayılmak 27b-4
'aklı git-: Bayılmak 27b-3, 37a-8
'aklı ir-: Anlamak, anlayabilmek 16a-8
'aklını dir-: Akılsızca davranışta bulunan kimseye akıl
verip, onu bu durumdan kurtarmak 6b-9
- AKLİK: Beyazlık, yüzdeki nur 83a-1
- 'AKREB (A.): Zehirli bir hayvan, akrep 30b-2, 47a-2, 88a-13
→ zehr-i 'a.
- 'AKS (A.): Yansıma, aks 21b-14
'a. al-: Aldanmak 3b-1
- AQVĀ (A.): Daha kuvvetli 4a-8, 21b-10
- AL: Hile, tuzak 47b-4
- ĀL (A.): Soy sop, Hz. Peygamberin ehli beyti 89b-9
- AL-: 1. Bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak, almak 4b-3, 5a-3
2. Elde etmek, ele geçirmek 3b-5, 5a-8, 53a-1
3. Satın almak 3b-6
4. Kaplamak, bürümek, sarmak 5a-10
→ 'aks a., egnine a., eline a., elini a., 'ibret a.,
sabah a., satun a., terbiyet a., yol a.,

- A'LĀ (A.): Yüksek, değerli 81a-7
 a. eyle-: Üstün tutmak, değerli saymak 56b-8
 a. it-: Çoğaltmak, fazlalastırmak 76b-11
 → dürr-i a., firdevs-i a., mevc-i a., rabbiye'l-a.
- 'ALAK (A. 'ALAKA): Kan pıhtısı 54a-7
- ALÇAK: Yerden uzaklığı az olan, alçak 47a-1
- ALDAN-: Kanmak, aldanmak 2a-8, 2a-10, 3b-10
- 'ĀLEM (A.): Bütün mahlukat, kainat, alem 2b-8, K3b-11, K3b-13
 'ālem-i aşğar: Küçük alem, yer ile gök 87b-7
 'ālem-i bāṭın: Gizli alem, mana alemi 95a-3
 'ālem-i ekber: Büyük alem, insan vücudu 87b-7
 'ālem-i süflī: Aşağılık dünya 94b-12
 'ālem-i zāhir: Görünen alem, madde alemi 95a-2
 'ālemeyn: İki alem, dünya ve ahiret 92b-6, 95a-5
 'ālemīn: Alemler 9b-1
 → fahr-i 'ā., fahrü'l-'ālemin, mültekā-yı 'ālemeyn
 şāhib-'ā., sultān-i 'ā.
- A'LEM (A.): Daha iyi bilen 50a-4
- ĀLET (A.): 1. Arac gereç, alet 34b-7
 2. Aracı, vasıta 65a-7
- ALIN; Alın 56b-3, 83b-12
- ALIN-: Alma işi yapılmak 6a-12
 → satın a.
- 'ALĪ (A.): Hz. Peygamberin damadı ve son halife 37b-3
- 'ĀLĪCENĀB (A.): Şerefli, onurlu 94a-11
- 'ĀLĪM (A.): Bilgin, alim 15b-13, 47b-1, 93a-5
- 'ALĪM (A.): Her şeyi hakkıyla bilen : esma-i hüsna'dan 88b-11
- ALLĀH (A.): Allah 11a-14, 26b-1, 44a-9, 92a-7
- ALMA: Elma 23b-2, 24b-10
- ALT: 1. Alt taraf, alt 5b-12, 7a-5, 7b-6
 2. Bir nesnenin tabanı 19b-7
 → hükm altında ol-
- ALTINCI: Altıncı sıradaki, altıncı 40a-2
- ALTMİŞ: Altmış 30b-6, 62a-9, 83b-8
- ALTUN: Altın 5a-4, 11a-14, 39b-14
- 'AMĀ (A.): Körlük 17a-8
- A'MĀL (A.): Ameller, işler 17b-4, 47b-13, 66a-3
- AMAN (A.): Yardım 48a-6, 66a-5
- 'AMEL (A.): Hareket, davranış, amel 4b-8
 'a. eyle-: Gereğini yapmak, amel etmek 35a-14
 'a. it-: Gereğini yapmak, amel etmek 86b-11, 87a-4
- 'AMŪ (A.): Amca : hitab sözü 85a-5, 86b-8
- ĀN-: Zikretmek, anmak 38a-4, 45a-6, 65a-12
- ANA: Anne 37b-3, 54a-1, 54b-5
- 'ANĀ (A.): İşkence 93a-12
- ĀNA: Ona K1b-2, 3a-2, 3a-4

- 'ANĀSİR (A.): Unsurlar, öğeler K3b-17
→ dört a.
- 'ANBER (A.): Amber balığından çıkarılan güzel kokulu kül
renginde bir madde 40a-13, 40b-13, 93a-4
'anber-i esheb: Beyaz amber 41a-2
- ANCAK: Sadece, yalnız, ancak 38a-13
- ANDA: Onda, o yerde, orada 3a-2, 3a-9, 3a-13
- ANDAN: Ondan, o yerden K3b-3, K3b-16
- 'ANDELĪB (A.): Bülbül 43a-7, 74b-4, 81b-3
- ANI: Onu 2a-5, 2b-3, K3b-12
- ANIL-: Zikredilmek, anılmak 16a-10
→ hayr-ile a.
- 'ANKĀ (A.): Masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan
büyük bir kuş, zümrüdüanka
'ankā-yı mağrib: Mağrip ankası 52b-10
- ANLA-: 1. Kavramak, anlamak 8b-6, 9a-10
2. İbret almak 2a-9, 93a-5
3. İhtak etmek, akli almak 2b-11, 10a-11, 13a-1
- ANLAR: Omlar 3a-8, 8a-1
- ANUN: Ondan 3b-3, k4a-11, 5b-13
- 'AR (A.): Utanma, utanç duyma 31b-5
- ARA: Orta yer, ara 39b-8
aradan git-: Ortadan kalkmak, yok olmak 22a-12, 22a-13
- ARA-: Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak, aramak K4b-11
11a-12, 27a-11
- 'ARAB (A.): Arap, arap kavminden olan 42a-3, 42a-4
- 'ARAFĀT (A.): Mekke'nin doğusunda, hacıların kurban bayramının arife günü toplandıkları tepe, Arafat Dağı
60b-12, 60b-13
- ARĀYİŞ(F.): Süsleyiş, süs, zinet
a. it-: Süslemek 2b-12, 11a-14
- ARD: Arka geri K4b-13, 27b-4, 91b-9
ardına at-: Dinlememek, önemsememek 43b-1
ardına düş-: Peşisıra gitmek, takip etmek 59a-10
- ARĪ: Arı ve kirli olmayan, temiz, arı
a. ol-: Herhangi bir şeyden beri olmak 16b-4
a. yu-: Tecteniz yıkamak 46b-12
- 'ARİKĪ (A.): Sonradan olan, geçici 70a-2
- 'ARİF (A.): Çok anlayışlı kişi, sezgin 3b-1, 8a-3, 17b-8
- 'ARİF (A.): Kitabın yazarı 78a-4, 61b-6, 61b-8, 61b-9,
72a-15, 72b-1, 66b-11
- 'ARİYET (A.): dizlilik, esrarengizlik 51b-7, 51b-9
- ARĀA: Arat 59b-12, 59a-4, 81b-12
a. çevir-: Yüz döndürmek, ilgi göstermemek 59a-5
- ARMAĞAN: Hediye, armağan 72b-5, 73b-5, 89b-4
- ARİUD: Armut 23b-4, 24b-13

ARPA: Arpa 54a-4

'ARŞ (A.): Göğün en yüksek katı K1b-8, K3b-8, 56a-6
 'a. n kürsî: Arş ve kürs 2a-2, 25b-3, 75b-10
 'arş-ı muhterem: Hürmet gösterilen arş K1b-8
 'arşu'llāh: Allah'ın arşu 44a-9
 → pāye-i 'a.

ART-: Çoğalmak, artmak 9a-8, 12b-3, 65b-3

ARTUK: 1. Fazla, çok 12b-5, 38b-13, 41b-11
 2. Başkası, başkaları 24b-5,
 3. Füzuli, nafile, fazlalık 12b-2

ARTUR-: Çoğaltmak, artırmak 9a-6, 9a-9, 12b-7

ARU: → ARI 88a-13

ARZ (A.): Yer, yeryüzü 88a-9

ARZU (F.): İstek, arzu
 a. it-: İstemek, arzulamak 10b-4

'ASĀ (A.): Değnek, baston 57b-8

ĀSĀN (F.): Kolay, rahat 28a-11
 ā. it-: Kolaylaştırmak 91a-6

'ASEL (A.): Bal 40a-7

'ASES (A.): Gece bekçisi : melek 24b-5

AŞFAR (A.): Sarı 22a-5

AŞĠAR (A.): Küçücük 22a-5, 64b-6
 → 'ālem-i a.

AŞĤĀB (A.): Hz. Peygamberin arkadaşları 38a-4, 89b-9

AŞİL-: Asılmak 41a-13

AŞILU: Asılmış. asılı 23b-3, 55b-10

'ĀŞĪ (A.): İsyân eden, isyankar 19b-1, 36b-8
 'a. ol-: İsyân etmek 50b-9
 'āşiyān: İsyân edenler, günahkarlar 89b-7

AŞL (A.): 1. Temel, esas, asıl 2a-7, 2b-4, 2b-5
 2. Soy, nesil 14a-10, 68b-9
 aşl-ı nşūl: Nizamın aslı, sahibi : Hz. Muhammed 94a-6
 aşlu'l-ḥakāyik: Her şeyin aslı, kaynağı 91b-13

AŞLĀ (A.): Hiç bir zaman, hiç bir şekilde, asla 20b-12

AŞLAN: Aslan 8a-5

AŞLĪ (A.): Esas olan, özde var olan 69b-14, 70a-2

AŞSI: Fayda 42b-3, 42b-5, 43a-3
 a. it-: Fayda vermek, faydalı olmak 69b-4
 a. ol-: Faydası olmak 43b-3

ĀSUMĀN (F.): Gökyüzü, sema K3b-2, 77b-12
 → heft a., nuh a.

AŞ: Yemek 32a-6, 87b-4

AŞ-: Açmak 63b-12

AŞAĞA: Alt taraf, aşağı 20a-8, 36b-5, 53b-8

'ĀŞIK (A.): Aşık : Allah'ın sevgili kulu 5b-7
 'a. ol-: Sevmek 18a-1, 27a-6

ĀŞİKĀR (F.): Apaçık, besbelli 2b-10, 34b-10, 61b-10
 ā. it-: Ortaya çıkarmak, 2b-10
 ā. ol-9 1. Görünmek 34b-11
 2. Malum olmak, içine doğmak 65b-13

ĀŞİKĀRE: → ĀŞİKĀR

'AŞER (A.): On 38a-8
 → tis'ate 'a.

AŞKĀR, AŞKĀRE: → ĀŞİKĀR

AŞRU: Aşırı
 a. git-: Haddi aşmak, ölçüyü kaçırmak 31b-10

AT: At 8a-10, 76b-9

AT-: 1. Bir cismi bir yöne fırlatmak, atmak 69b-1, 81b-5
 2. Yerleştirmek, koymak 38b-5
 → adım a., ardına a., cān a., yüze a.

ATA: 1. Cet, ata 30b-2, 30b-3, 89a-3
 2. Baba 54a-12, 54b-1, 54b-5
 3. Baba: hitap sözü 62a-2, 80b-7

'ATĀ (A.): Bağışlama, verme, kerem 89a-3
 'a. it-: İhsanda bulunmak, bağışlamak 80b-13
 'a. kıl-: Cömertlik yapmak 58b-11, 80b-9

ATIL-: Bir şeye doğru harekette bulunmak 73b-10, 74a-5

ATLAS: Parlak ve sık dokunmuş ipekli kumaş 64a-12, 84b-11
 a. u diba: İpek kumaş 51a-9, 51a-10, 51b-1

ĀVĀRE (F.): Başıboş işsiz güçsüz 43a-13
 a. eyle-: Bir kimseyi işinden alıkoymak 53a-14

ĀVĀZ (F.): Ses, nara 75a-12
 a. eyle-: Seslenmek 52b-9
 a. it-: Seslenmek 26a-3, 65a-12
 a. vir-: Ses çıkarmak 34b-9

AVCI: Av yapan, avcı 69a-13, 69b-2, 69b-3

'AVRAT (A.): Kadın 5b-4
 → karı 'a.

AVUÇ: Avuç 19b-5, 22a-2
 avcına kon-: Bir şeyi zahmetsizce ele geçirmek 19a-9

AY: Kamer, ay 11b-9, 35b-7, 39b-2
 → bedr-i a., tolu ā.

AYAK: Ayak 9b-8, 15a-8, 89a-13
 a. üzre тұr-: Hizmet maksadıyla nöbet beklemek 9b-7, 11b-5
 ayağın тұr-: Saygı göstermek için ayağa kalkmak ve ayak
 üstünde beklemek 12b-6, 39b-7, 64a-12
 ayağına sürin-: Bağışlanmak için yalvarmak, ayağına ka-
 panmak 29a-14

'AYĀN (A.): Açık, belli 4a-10, 8a-9, 91b-12
 'a. it-: Açıklamak 2b-14

ĀYĀT (A.): Ayetler 66a-7

AYDIN: Parlak, aydınlık 39a-2

ĀYET (A.): Ayet 68a-12, 94b-3

AYIR-: Uzaklaştırmak, ayırmak 8b-10

- 'AYN (A.): Göz 90b-13
 'ayne'l-yakīn: Gözle görülüp bilinen ilim 91b-9
 → tarafetü'l-'a.
- AYRIL-: Terk etmek, ayrılmak 8b-8, 53b-4, 66b-6
- AYRU: Ayrı 44b-11
- AYRUK: 1. Başka, diğer 67a-14
 2. Başkası, diğeri 14b-6, 46b-9
 3. Artık, bundan sonra 3b-13, 11a-11, 25b-8
- AYRUKSI: Başka, başka türlü 81b-9
- AYRULIK: → AYRULUK 26b-11, 65a-11
- AYRULUK: Ayrı kalma durumu, ayrılık 26b-12, 26b-14, 72a-13
- AYVA: Ayva 23b-2, 24b-12
- AZ: Çok olmayan, az 22b-7, 37b-6
- AZ-: Doğru yoldan çıkmak, sapıtmak, azıtmak 6a-14, 68a-7
 → yol a.
- A'ZĀ (A.): Uzuvlar, organlar, vücut parçaları 79a-7
- 'AZĀB (A.): Ahirette verilen ceza, işkence 37a-2
 'a. çek-: Ahirette ceza görmek 62b-6, 62b-13
 'a. it-: Ahirette acı çektirmek 38b-3
 'a. kıl-: Ahirette acı çektirmek 38a-7
- ĀZĀD (F.): Serbest bırakma
 a. ol-: Serbest bırakılmak 55a-12
- A'ZAM (A.): En büyük 92a-13, 94b-5
 → bahr-i a., ism-i a., sultān-ı a., sehr-i a., şeyh-i a.
- 'AZĀZİL (A.): Şeytanın kovulmadan evvelki ismi, melek halinde iken olan ismi 48b-10, 48b-13, 49a-1
- AZGÜN: Doğru yoldan çıkmış, bozguncu 68a-1
- AZIK: Yiyecek, azık 31a-13, 37b-6, 80a-10
- 'AZĪM (A.): Büyük ulu 75b-12
- 'AZĪZ (A.): Sevgili, kıymetli, şerefli 15a-6, 45b-13, 67b-13
 → beyt-i 'a., 'ömr-i 'a., zāt-ı 'a.
- 'AZM (A.): Engelleri yıkma kararı, azim 4b-7
 'a. it-: Kararlı olmak, azmetmek 4a-12, 67b-9, 68b-11
- 'AZRĀ'İL (A.): İnsanların canını almakla görevli melek
 46b-5, 86b-13

B

- BĀB (A.): Kapı 47b-9
→ halka-yı b.
- BA'D (A.): Sonra
ba'de'l-hisāb: Hesaptan sonra 66b-2
ba'de-zān: Bundan sonra 49b-9, 54b-6, 71a-2
- BĀDEM (F.): Badem 23b-4, 25a-2, 93b-8
- BĀĠ (F.): Bağ, bahçe Klb-8, 5a-2, 16a-3
bāġ-ı Erem: İrem Baġı 92b-12
- BAĠİR: Göğüs, baġır 27b-13, 53a-9
baġrı kebāb ol-: Üzüntü çekmek, acı duymak, baġrı yanmak
20b-9, 60a-4
- BAĠIRTLAK: Orta büyüklükte, eti sevilen bir cins göçebe ördek
33b-8
- BAĠIŞLA-: Bir hakkı karşılık beklemeden birine vermek
8b-11, 30b-5
- BAĠLA-: 1. Baġla tutturmak 52b-13
2. kapatmak, set çekmek 80b-1
→ bil b., gönül b., işi b., kemer b.
- BAĠLAN-: Baġlama işine konu olmak 12a-2, 4b-9, 13b-12
→ kemer b., yol b.
- BAĠLU: 1. Bir baġ ile tutturulmuş olan, baġlı 20a-6, 63b-11
2. Kapalı 23a-12
- BAHĀR (F.): Bahar 82b-4
- BAHĠA (F. BAĠĠE): Bostan, bahçe 23b-11, 24b-8
- BAHĠL (A.): Cimri 80b-9, 81a-4
- BAHĠR (A.): Açık, zahir 3a-1
- BAHR (A.): Deniz 4b-3, 5a-12, 5a-13
bahr-i a'zam: Büyük deniz 21a-5, 72b-10
bahr-i nūr: Nur denizi 71a-3
bahr-i 'ummān: Büyük deniz, okyanus 6a-6
bahreyn: İki deniz 95a-5
bahr-i vahdet: Vahdet denizi 73b-4
→ mecma'ü'l-bahreyn
- BAHRĠ (A.): 1. Denizle ilgili hayvan veya bitki 2a-1
2. Suda iyi yüzen 9a-5
- BAHŞ (A.): Baġış, ihsan
b. it-: Sunmak 6a-10
- BAHTULU: Bahtı iyi olan, talihli 48b-3, 48b-11, 94b-5
- BAK-: 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek 3a-13, 5b-8, 11b-9
2. Gözetlemek, seyretmek 5b-2
3. İltifat etmek 8a-1
4. Önem vermek 3b-1
5. İbret almak, düşünmek 7a-10
→ yüzine b.
- BĀKĠ (A.): Sürekli, devamlı 4b-11, 8a-6, 46a-4
b. kal-: Sürekli olmak, kalımlı olmak 35a-4, 44b-14

- BAL: Bal 88a-13
bal-ı Cizān: Cizan balı 89b-3
- BĀL (F.): Kanat
b. ü per: Kol kanat 11b-10, 3b-7
- BALÇIK: Çamur, balçık 93b-6
- BALIK: Balık K4a-14
- BĀLİĞ (A.): Ergenlik çağına ermiş olan
b. ol-: Ergenlik çağına ermek 54b-6
- BĀM (F.): Dam, çatı 85b-13
- BAN-: Banmak 2a-10
→ barmak b.
- BAÑA: Ben zamirinin datifi 2b-13, 11a-8
- BĀR (F.): Meyve 90b-7
→ pür-b.
- BARDAK: Bardak 44b-6, 44b-7, 44b-15
- BARIŞ-: Anlaşmak, imtizaç etmek 24a-3
- BĀRĪ (F.): Hiç olmazsa, hiç değilse 24a-11, 47a-12, 58a-8
- BARMAK: Parmak 41a-9, 63a-13, 72a-7
b. ban-: Bir şeyin etkisinde kalıp ondan faydalanmak 2a-10
- BĀRŪ (F.): Kale 11b-1
- BAŞ-: 1. Ayak basmak 5b-13
2. Çiğnemek, ayak altına almak 26a-8
3. Kuluçkaya yatmak 6b-11
- BAŞĪR (A.): Her şeyi gören: esma-i hüsnadan 47b-1, 88b-11
- BAŞ: 1. Kafa, baş 63b-10, 89a-13
2. Bir topluluğu yöneten kimse 47a-10
3. "Öz varlık" anlamını taşıyan zamir niteliğindeki kelime 12a-3
baş esen: Sağlıklı, sıhhatli 6a-9, 23a-4, 65a-6
baş esen ol-: Sağlıklı olmak 11b-14, 28b-11, 51b-15
baş ko-: Bir şey uğruna ölümü göze almak 20b-5, 27b-7
başdan ayağa: Hepsi, bütünü 19a-1, 27a-13, 45b-15,
başdan başa: Hepsi, bütünü 14a-6, 20a-9, 34b-5
başını top eyle-: Kendini feda etmek 29b-13
başını ur-: Başını kesmek, kellesini uçurmak 64b-9
- BAŞMAK: Papuç, ayakkabı 15a-8
- BAT-: 1. Sıvı içine gömülmek, batmak 10a-3
2. Bürünmek, kaplanmak 27a-13
3. Yok olmak, kaybolmak 34b-12
→ nūra b., taña b.
- BĀTİL (A.): Doğru ve haklı olmayan 66b-4
- BĀTİN (A.): 1. İç 4a-9, 4a-10, 9a-1
2. Gizli: esma-i hüsnadan 94a-3, 94a-5
- BATUR-: Bir kimseyi bir vasıfla vasıflandırmak 44b-2, 49a-7
- BAY: Zengin 15b-5, 17a-2, 80b-11
b. ol-: Zengin olmak 11a-10, 15b-3
- BĀYEZĪD (A.): Meşhur mutasavvıf 34b-10, 61a-5, 61a-10, 76a-3
- BAYIK: Şüphesiz, gerçekten 82b-6

- BA'Zİ (A.): Birtakımı, kimi 7a-2
- BĀZŪ (F.): Pazi 83b-2
- BED (F.): Kötü 80b-8
 bed-güher: Kötü iş yapan 74b-10
 bed-fi'al: Kötü iş yapan kişi 47b-4
- BEDEN (A.): Vücut, beden K4b-5
- BEDĪ' (A.): Güzellik 52b-8, 84b-3
- BEDR (A.): Dolunay, ayın on dördü 92b-7
 bedr-i ay: Dolunay 18b-11, 85b-1
- BEG: Küçük devlet başkanı, bey 62b-5, 63b-7
- BE-HEM (F.): Birlikte, beraber 40b-7, 95a-3
- BEKĀ (A.): Kalıcılık, ölmazlik 3b-3
 b. bul-: Daim ve sabit olmak 2b-5, 13b-14, 45a-4
 b. milki: Ahiret 4b-11, 6a-11, 7b-10
- BEKLE-: Gözetmek, korumak, muhafaza etmek 64b-12
- BEKLEN-: Beklenmek 15a-5
- BEL-KĪ, BEL-KĪM: Kesinlikle, doğrusu 10b-12, 10b-14
- BELŪR-: Yarattılmak, meydana gelmek 49b-8, 92b-10, 92b-13
- BELŪRT-: Tebarüz ittirmek, tezahür ettirmek 88a-11
- BEŅ: Yüzdeki leke, ben 80a-6, 93a-3
- BEN: Teklik birinci şahıs zamiri, ben 2b-14, 63b-13, 64a-7
- BE-NĀM (F.): Namlı, ünlü 57b-9
- BENEŞE (F.): Bir çiçek adı, menekşe 23b-9, 25a-7
- BEND (F.): Engel, bağ 90b-4
- BEŅİZ: Yüz rengi 27b-12
 beŅzi şaru ol-: Benzi sararmak 29b-9
- BENLİK: Enaniyyet, benlik 22a-13
- BEŅZE-: Benzemek 5b-11, 10b-11, 11a-7
- BER (A.): Kara parçası 92b-14
- BERĀBER (F.): Birlikte, beraber 76a-1
- BEREKET (A.): Bolluk 89a-14
- BERĪ: → BERŪ 64b-5
- BERĪ (A.): Kurtulmuş, temize çıkmış 35b-9, 68a-1
- BERK: Sağlam, kuvvetli 64b-13, 84a-2
- BERK:(A.): Şimşek
 b. ur-: Şimşek çakmak 31a-8, 79a-12
- BERKİLŪ: Pekleştirilmiş, sağlamlaştırılmış
- BERKĪT-: Pekleştirmek, sağlamlaştırmak 64b-14
- BERŪ: Bu taraf, daha yakın yer 5b-3, 21b-8, 64b-2
- BERZAH (A.): Ölülerin kıyamete kadar bekleştikleri yer 65b-9
 66a-6
 → ehl-i b.
- BERZAHĪ (A.): Berzahda duran 53b-7

- BEŞĀRET (A.): Müjde, iyi haber 49b-3, 56b-1
- BEŞER (A.): İnsan, kişi 11a-15
- BEŞERİYYET (A.): İnsan olma durumu, insanlık 94a-13
- BEYĀN (A.): Açıklama, beyan 24b-7
b. it-: Açıklamak, anlatmak 42a-8, 68b-4
- BEYN (A.): Arasında
beyne'l-ünas: İnsanlar arasında 90b-12
- BEYT (A.): 1. Mescidi Haram, Kabe 60a-8, 68b-6
2. İki mısradan oluşan nazım şekli 9a-10, 66b-15, 68b-4
beyt-i 'azîz: Kabe 63b-2
beyt-i şerîf: Kabe 60a-9
→ ehl-i b.
- BEZE-: Süslemek, güzel ve hoş göstermek 8a-2, 44b-3, 85b-11
- BEZEN-: Süslenmek, donanmak, güzel görünmek 26a-9
- BEZL (A.): İstekle bol bol verme
b. it-: İstekle bol vermek 85a-10
- BIÇAK: Bıçak 5a-8
- BIÑAR: Pınar 23b-1, 24b-6
- BIRAK-: Terk etmek, bırakmak 13b-6
- BĪ-'ADED (F.): Sayılamayacak kadar çok, sayısız 3a-12, 11b-11
16b-14
- BĪ-BĀL Ü PER (F.): Kolsuz kanatsız 3b-7
- BĪ-BAŞAR (F.): 1. Gözü olmayan, gözsüz 25a-8
2. Basiretsiz, görüşü zayıf olan 66b-9, 79b-14
- BĪ-BEDEL (F.): Eş benzeri olmayan 10b-3
- BĪ-BEHĀ (F.): Değeri ölçülemeyen 76b-8, 90b-15
- BĪ-CĀN (F.): Cansız 26a-11, 28a-11
- BİCİ: Meme 75a-10, 75a-14
- BĪ-CĪHET (F.): Mekandan münezzehe 88a-2
- BIÇ-: 1. İkiye ayırmak, parçalamak 21b-3
2. Kumaşı elbise yapmak için kesmek 44b-4
→ iki b.
- BĪ-ÇĀRE (F.): Çaresiz, zavallı 43a-13, 82a-8
- BĪDĀR (F.): Uyanık 42b-6
- BĪ-DĪN (F.): Dinsiz 66b-8
- BĪ-ENDİŞ (F.): Düşüncesiz, gamsız 34b-3
- BĪ-GĀNE (F.): Yabancı 73a-6
- BĪ-GERĀN (F.): Uçsuz bucaksız, kenarı olmayan 10b-10
- BİGİ: Gibi 5a-1
- BĪ-GŪMĀN (F.): Şeksiz şüphesiz 11b-5, 3a-13, K3b-2
- BĪ-GŪNĀH (F.): Günahsız, suçsuz 86a-5
- BĪ-HABER (F.): Habersiz, gafil K3b-16, 59a-1, 79b-14
- BĪ-HİSĀB (F.): Haddi hesabı olmayan, çok 11b-2, 11b-11, 38a-7
- BĪ-HŪŞ (F.): Akli başından gitmiş, şaşkın
b. ol-: Kendini bilmez hale gelmek 27b-3

- BĪ-KENĀR (F.):** Kenarı olmayan, uçsuz bucaksız 88a-3
- BĪ-KUŞŪR (F.):** Kusursuz, hatası olmayan K4a-7
- BĪL:** Bel 84a-6, 84a-12
b. bağla-: Kendini bir şeye bağımlı kılmak 11b-4, 11b-15
84b-8
- BĪL-:** 1. Bilmek, öğrenmek K3b-9, 4a-8, 73a-4
2. Haberdar olmak, bilmek K1b-5, 3a-9, K4a-2
3. Tanımak 4a-5, K4b-16, 9b-10
4. Anlamak, idrak etmek, farkına varmak K4b-3, 6a-12, 87b-12
5. Sorumlu tutmak 51a-15, 52a-5, 52a-8
→ kadrin b., yakın b.
- BĪLDÜR-:** 1. Sezdirmek, hissettirmek 4a-3
2. Öğretmek K4a-12, 87b-13
- BĪLE-:** Bilemek 12a-9
→ dış b.
- BĪLE:** Beraber, birlikte 78b-6
- BĪLEK:** Bilek 41b-3
- BĪLEZŪK:** Bilezik 41a-9, 41b-3
- BĪ-LEZZET (F.):** Lezzeti olmayan, tatsız 92a-2
- BĪLĪN-:** Başkaları tarafından tanınmak 3a-1, 16a-1, 3a-5
- BĪ'L-LĪSĀN (A.):** Dil ile 88b-8
- BĪ-MEKĀN (F.):** Mekanla kayıtlanamayan 3a-3, K3b-10, 88a-2
- BĪ-MELĀL (F.):** Üzüntüsü olmayan, üzüntüsüz K1b-2, 85b-2
- BĪ-MENFA'AT (F.):** Menfaat elde edemeyen 7a-4
- BĪN:** 1. Bin (1000 sayısı) K3b-12, 34b-12, 38b-12
2. Belirsiz çokluk sıfatı 3a-13, 11a-13, 27b-6
b. bir: Pek çok 32b-12
- BĪN-:** Bir şeye üstüne çıkmak, binmek 39b-1
- BĪNĪ:** Beni, 57b-5
- BĪ-NAKS (F.):** Noksansız, tam 65b-14, 75a-2
- BĪ-NASĪB (F.):** Nasipsiz, talihsiz 13a-14
- BĪ-NAZĪR (F.):** Eşsiz, benzersiz 5b-6, 47b-1
- BĪ-NĪHĀYET (F.):** Sonsuz, sınırsız 11b-7, 46a-4
- BĪ-NĪKĀB (F.):** Örtüsüz 29a-4, 90b-3
- BĪ-NİŞĀN (F.):** Herhangi bir nisanla kayıtlı olmayan K3b-10
74a-1, 88a-2
- BĪ-NŪR (F.):** Nursuz 79a-10
- BĪ-PĀ VŪ DEST (F.):** Kolsuz bacaksız 26a-6
- BĪR:** 1. Bir "sayı sıfatı" 2a-5, 2a-6, K3b-4
2. Bir "belirsizlik sıfatı" 3a-7, 3a-8, 6a-10
3. Tek 3a-12, 3a-14
4. Eşi ve benzeri olmayan, Allah'ın sıfatlarından biri
5. Aynı, eşit, bir 3a-10
b. b.: Ayri ayri, birer birer 13a-9, 14a-9, 21b-3
b. dāne: Biricik, yegane 40b-4, 73b-1
b. iken yüz ol-: Başak vermek 71a-7
b. ol-: Aynı olmak, eşit olmak 63b-10, 81a-5

- Bİ-RENK (F.): Renksiz 25a-15
- BİRİ BİRİ, BİR BİRİ: Birbiri 22a-3, 37a-3, 62b-12
- Bİ-RİYÂ (F.): Riyasız, gösterişsiz 3a-8
- BİRKAÇ: Çok olmayan, az sayıda 72b-3
- BİRLİK: Bir olma durumu, teklik, vahdet 88b-8
- BİRYÂN (F.): Kebap 19a-6, 27b-12, 43b-10
- BİSÂT (A.): Döşeme, kilim 84b-11
- Bİ'SE (A.): Ne kötü
bi'se'l-makâm: Kötü yer: cehennem 19b-7
- Bİ-SEBÂT (F.): Aynı olmayan, daima değişen K3b-5
- BİSLE-: Beslemek, büyütme 14a-13
- BİŞ: Beş 55a-14, 64a-1,
b. vakt: Bir günlük namaz, beş vakit 55a-15
- BİŞ-: Yanmak, kızarmak 17a-12, 26b-11
- Bİ-ŞEKK (F.): Şüphesiz, kesinlikle 15a-9, 46b-4
- BİŞİNCİ: Beşinci 40a-4, 62a-1
- Bİ-ŞOMÂR (F.): Sayısız, çok 38a-9, 91b-11
- BİT-: Tüklemek, sona ermek, bitmek 12a-8, 35a-3
- BİT-: 1. Yerden çıkmak, bitmek, yetişmek 12b-1, 35a-3
2. Meyve vermek, büyümek 19a-7, 35a-3, 40b-1
- Bİ-TEMİZ (F.): Temiz olmayan, kirli 74a-8
- BİTÜR-: Büyütme, yetiştirmek 16a-4, 84a-4, 85a-2
- BİZ: Çokluk birinci şahıs zamiri, biz 2a-13, 2b-6, 5b-7
- Bİ-ZAMÂN (F.): Zamanla kayıtlı olmayan K3b-10, 88a-2
- BOĞAZLA: Boğazını keserek öldürmek, boğazlamak 37a-12
- BONCUK: Süs tanesi, boncuk 3b-6, K4a-2
- BOŞ: 1. İçinde hiç bir şey olmayan, boş 50b-8
2. Bilgisiz 49b-6
b. ko-: Dolu bir şeyi bitirmek 69b-1
- BOYA-: Renk vermek, boyamak 23b-5
- BOYAN-: Herhangi bir şeyle vasıflanmak K4a-1, 20a-3
- BOYUN: Boyun 41a-2, 41a-3, 55b-1
boynunu bur-: Canını almak, öldürmek 20b-10
- BOZ-: Bozmak 21b-2, 86a-4
- BOZIL-: Harap olmak, bozulmak 14b-8, 74b-8, 86a-3
→ ümidi b.
- BOZUL-: → BOZIL
- BÖLE: → BÖYLE 73a-12
- BÖYLE: Bunun gibi, bu şekilde 9b-11, 25b-7, 40a-10
- BÜ: 1. İşaret zamiri, bu 2a-7, 2a-9, 78b-8
2. İşaret sıfatı, bu 2a-8, 3a-5, 3b-12
- BUCAK: Kenar, köşe, bucak 6b-12, 76a-5
- BUDAK: Ağacın dalı 19a-7, 24b-12, 39b-10

BUĞDAY: Buğday 54a-4, 70b-12

BUGÜN: Şimdi, şu anda, bugün 34a-11, 50a-6

BUHĀR (A.): Buhar K3b-8

BUHL (A.): Cimrilik 80b-8

BUL-: 1. Sahip olmak, elde etmek 2a-1, K3b-9

2. Ermek, ulaşmak, nail almak 2b-3, 11a-8, 65a-5

→ bekā b., cān b., fenā b., hayāt b., hükm b., imān b.,
'izzet b., kabūl b., kemāl b., lezzet b., mağfiret b., murād
b., necāt b., red b., sa'ādet b., takarrub b., vücūd b., ya-
kīm b., yol b., zevāl b.

BULIN-: Olmak, var olmak, bulunmak 7a-7

BULUT: Bulut 80b-2, 85a-1

BUÑ: Sıkıntı 16b-14

BUNCILAYIN: Bunun gibi, böyle 19a-5

BUR-: Burmak 20b-10

→ boynunu b.

BURA: Bu yer 6a-9, 7a-10, 26b-7

BURAK (A.): Miraçta Hz. Peygambere tahsis edilen fevkalade se-
mai binek 18b-12, 89a-11, 90b-1

BURC (A.): 1. Kale burcu 11b-1

2. Yıldız burcu 29b-1, 75a-8

BURUN: Burun K4a-4, 75a-9

BŪT (F.): Put 28b-13, 89a-5

BŪY (F.): Koku 10b-11, 24a-2, 27b-2

BUYRUK: Emir, buyruk

b. dut-: Emri yerine getirmek, itaat etmek 54b-7

BUYUR-: Emretmek, buyurmak 28b-11, 29a-1, 86b-4

BÜHTĀN (A.): İftira, yalan

b. it-: İftira atmak 59b-5, 59b-6

BÜKİL-: Eğrilmek, bükülmek 26a-5

BÜLEND (F.): Yüksek 69a-11

→ kadd-i b.

BÜLBÜL (F.): Bülbul 8a-11, 13a-7, 43a-7

bülbülân: Bülbüller 88b-1

BÜRİN-: Kaplanmak, örtünmek, ihata edilmek 22a-3, 25a-3

BÜRÜDET (A.): Soğukluk 84b-5

BÜTÜN: Sağlam, pek 13b-10

BÜYÜK: Büyük 44b-8

C

- CĀ (F.): Yer, mekan
c. dut-: Yer kaplamak 70a-15
- CĀHİL (A.): Bilgisiz, cahil 15b-13
c. kal-: Bilgi edinmemek, bilgisi olmamak 15b-13
- CAHĪM (A.): Cehennem 59b-10
- CA'LĪ (A.): Sahte, geçici 6b-3
- CĀMĪ' (A.): İçine alan 57a-8, 57b-1
c. ol-: Toplanmak, bir olmak 95a-1
- CĀN (F.): 1. Ruh, can 6a-12, 26b-13, 58a-8, 78b-10
2. Kişi, insan K3b-6, 92b-1, 93a-5
3. Öz, asıl K3b-7, 55b-2, 93a-5
4. Can; hitap sözü 2a-1, 31a-11, 38b-8
c. at-: Pek fazla arzu etmek 75a-4
c. bul-: 1. Canlanmak, can kazanmak 7a-1, 7a-13, 26b-3
2. Olgunlaşmak 13a-1
c. kulağı-la dinle-: Büyük bir dikkatle dinlemek 38a-12
42a-1, 46a-11, 73b-7
c. tağla-: Acı çekmek 48b-7
c. tağlas-: Birlikte acı çekmek 48a-4
c. uç-: Ölmek 38a-5
cānı çık-: Ölmek K4b-1, 18b-3, 19b-3
cānına kıy-: Kendini öldürmek 29b-13
c. vir-: Ölmek 61a-13, 70a-5
→ murg-ı c., mülk-i c., sahrā-yı c., tūtī-yı c.
- CĀN (A.): Cin taifesi
c. ibni c.: Cinler 49b-8
- CĀNSUZ: 1. Canı çıkmış, ölü 55b-3
2. Ruhu olmayan, cansız madde 32b-4
- CĀVIDĀN (F.): Daimi, ebedi, kalıcı 14a-14, 69a-12
- CĀVIDĀNE, CĀVIDĀNĪ (F.): → CĀVIDĀN 6b-6, 8a-6
- CAVĀ (A.): Topluluk, insan topluluğu 80a-2
- CĀYİZ (A. CĀ'İZ): Uygun, yakışan, caiz 67a-14, 67b-3, 67b-4
- CEBRĀ'İL, CEBRE'İL (A.): Dört büyük melekten biri 20b-1, 39b-9
- CEĀ (A.): Dede, ata, cet 68b-9
- CEĀD (A.): Yeni 34a-10
→ halk-ı c.
- CEPĀ (A.): Büyük sıkıntı
c. çek-: Üzüntü ve sıkıntı içinde olmak 33b-4, 78b-13
- CEHD (A.): Çaba, gayret
c. it-: Çalışıp çabalamak 4a-9, 17b-10, 36b-8
- CEHENNEM (A.): Cehennem 8a-1, 17a-12, 19b-5
- CELĀL (A.): Büyüklük, ululuk 86b-10
- CELİL (A.): Çok büyük, ulu: esma-i hüsnā'dan 8a-1, 9b-2, 55b-11
- CELLĀD (A.): Ölüm cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli kimse, cellat 63b-9, 64a-3

- CELVE (A.): Tecelli, görünme
c. ur-: Tecelli etmek, görünmek 13a-13
- CELVEGĀH (F.): Tecelli yeri K1b-8, 89a-1
- CEM' (A.): Toplama, biriktirme
c. it-: 1. Toplamak, bir araya getirmek 9a-1, 21a-11, 83a-10
2. Beri kılmak, ilgiyi kesmek "cem' ide gönlünü ana akmaya"
41b-2
c. eyle-: Çoğaltmak, fazlalaştırmak 80a-10
c. ol-: Toplanmak, birikmek 46a-12
- CEMĀDĀT (A.): Cansızlar, cansız varlıklar 34a-3
- CEMĀL (A.): Yüz güzelliği, güzellik: esma-i hüsnâ'dan 23a-5
28b-4, 46b-4, 61a-11
- CEMĪL (A.): Güzeli: esma-i hüsnâ'dan 55b-11
- CENK (F.): Savaş, kavga
c. it-: Kavga etmek, çekişmek 30b-9, 64b-7, 77b-2
- CENNET (A.): Cennet 2a-3, 46b-4, 57a-3
cennetü'l-me'vâ: Cennet 33a-7, 36b-9
- CENŪB (A.): Güney 80b-6
- CERES (A.): Zil 26b-8
- CESED (A.): Vücut, bünye, ceset 3a-12
- CEVĀB (A.): Karşılık, cevap 41b-2
c. vir-: Karşılık olarak söylemek 11b-2
- CEVĀHİR (A.): Cevherler 16a-3, 46a-6
- CEVHER (A.): Değerli bir taş, cevher 2b-8, 10a-11, 25b-13
- CEVHER-FURŪŞ (F.): Cevher satan kişi 73a-8
- CEVHERĪ (A.): Cevherle uğraşan, mücevherci 9a-5, 9b-4, 10a-11
- CEVHERLŪ: Cevheri olan, cevherli 93b-10
- CEVLĀN-GĀH (F.): Dolaşılan yer, gezinti yeri 81a-1
- CEVR (A.): Zulüm, haksızlık 28b-2, 29b-6, 85b-4
c. it-: Zulüm etmek 62b-5
- CEYB (A.): Yaka 88a-11
ceyb-i Meryem: Meryem'in yakası 88a-11
- CEZBE (A.): Coşup kendinden geçme 4a-8, 4a-10
- CEZİL (A.): Çok, bol 71b-11
- CĪBĀL (A.): Dağlar 76b-10
- CĪFE (A.): Leş 8a-9, 73a-9
- CĪĞER (F.): Ciğer 20b-6
c. tağla-: Acı çekmek 48b-2, 48b-7
cigeri kan ol-: Yüreği yanmak 24a-12, 69b-4
cigeri kebâb ol-: Yüreği yanmak 20b-9
- CĪHĀN (F.): Dünya, alem K4b-7
→ dü c., fahr-i c., şehensâh-ı c.
- CĪHET (A.): Yön, taraf 94a-13
ciheteyn: İki taraf, iki yön 94a-14
- CĪLD (A.): Forma veya yaprakları dikilerek meydana getirilen kitap, ciltli kitap 15a-3, 15a-7

- CİMĀ' (A.): Cinsi münasebet
c. it-: Cinsi münasebette bulunmak 58b-5
- CĪN (A.): Cin 17a-3
- CİNĀN (A.): Cennetler, cennet 7b-10, 70b-6, 89a-11
→ hālid der c.
- CİNNĪ (A.): Cinlerden olan, cin 2a-3
- CİNS (A.): Tür çeşit 73a-10, 92a-6
- CİRĀHAT (A.): Yara 63a-8
- CİSM (A.): 1. Cisim, madde 28a-8
2. Gövde, vücut, beden 40b-13
- CİZĀN: Bir yer adı 89b-3
- COMARDLIK: El açıklığı, cömertlik 80b-7
- CU'ĀL (A.): Kötü giyimli kişi, kötü 8a-11
- CŪD (A.): El açıklığı, cömertlik 45b-10
- CŪŞ (F.): Coşma, kaynama
c. it-: Coşmak, galeyana gelmek 17b-11, 43a-11, 81b-5
- CŪDĀ (F.): Ayrı, ayrı kalmış, uzak 32a-11
c. ol-: Ayrı düşmek, ayrı kalmak 29b-2
- CŪMLE (A.): Bütün, hep K3b-13, 5a-7, 66b-3
- CŪNBĀN (F.): Kımıldanan 17b-12
- CŪNEYD (A.): Meşhur mutasavvıf 76a-8
- CŪST (F.): Eli ayağı çabuk, tetik
c. ol-: Acele etmek, çabuk olmak 11a-5
c. ur-: Hızlı hareket etmek, pratik olmak 9b-7
- CŪVĀN (F.): Delikanlı genç adam 2b-14, 3a-13, K4b-16
- CŪZ' (A.): Parça 53b-3
→ rŭh-1 cŭzvi

Ç

- ÇADIR: Çadır 40b-4, 40b-5
- ÇAĞIR-: 1. Seslenmek, çağırmak 26a-3, 30b-11
2. Bağırarak, haykırmak 32b-12, 80b-14
- ÇAĞLA-: Coşkun bir şekilde akmak 26b-1, 27b-8, 78a-4, 80b-1
- ÇAĞNA-: Haykırmak, çığlık koparmak 37a-5
- ÇAĞRIŞ-: Bağrılamak, feryat etmek 35a-8, 56b-8, 60b-5
- ÇĀK (F.): Yarık, yırtık
ç. eyle-: Yırtmak, parçalamak 38a-3
- ÇAK-: 1. Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak, çarpmak 18a-11
2. Sezmemek, anlamak, farkına varmak 26a-12
- ÇAL-: 1. Ses çıkarmak, ses vermek 79a-9
2. Atmak, çarpmak, vurmak 62b-4, 63b-10, 64a-3
- ÇALAB: Tanrı, rab, Allah 61a-11
- ÇALIN-: Ses çıkarma işi yapılmak 20a-4, 26b-8
- ÇALIŞ-: Savaşmak, mücadele etmek, çarpışmak 62b-7
- ÇALKA-: Sarsmak, sallamak 6b-14, 7a-7, 88a-5
- ÇALKAN-: SARSILMAK- ÇALKALANMAK 3a-6, 33b-1, 90a-6
- ÇAMUR: Çamur 8a-10
- ÇANAK (F. ÇANAĞ): Çanak 92b-7
- ÇĀR (F.): Dört 94b-14
ç. unsur: Dört unsur "toprak, su, ateş, hava" 92b-14
- ÇĀRUM (F.): Dördüncü 70a-15
- ÇĀRE (F.): Deva, çare
ç. it-: Deva bulmak, çare bulmak 53a-13
- ÇARH (F.): Felek 24a-1
ç. ur-: (Felek) dönmek 25b-12
çarh-ı kebūd: Mavi gök, gökyüzü 25b-12
- ÇEHĀR (F.): Dört 88a-10
- ÇEK-: 1. Birtarafa doğru bir şeyi yürütmek 4b-2
2. İçine almak 45b-6
Bir yerden başka bir yere taşımak 8a-10, 54b-1
4. Örtmek, giymek 5b-5
→ 'azāb ç., cefā ç., derdi ç., kılıç ç., ta'ab ç., zahmet ç.
- ÇEKİL-: 1. Kendini bir yana doğru çekmek, çekilmek 25a-15
2. Kaplanmak, örtünmek, tutmak "Bir şadādur ki çekilmiş 'āle-me" 34b-6
- ÇEKİRDEK: Tohum, çekirdek 2a-5
- ÇEKİŞ-: Ağız kavgası yapmak, çekişmek 62b-12, 93b-13
- ÇEMEN (F.): Çimen 8a-10
- ÇENGEL (F.): Çengel 46b-6
- ÇERĪ (F.): Asker 77b-2
- ÇEŞME (F.): Çeşme 26b-1, 32a-5, 78a-4, 90a-10
- ÇEVRE: Etraf, muhit 10b-10, 18b-3, 28a-12, 39b-12

ÇEVİRİL-: Bir şeyin etrafı sarılmak, çevrilmek 15a-10

ÇEVÜR-: Çevirmek 59a-5

→ arka ç.

ÇEYNE-: Çiğnemek, öğütmek 49b-5, 59a-12

ÇIK-: 1. Ayrılmak, gitmek K4b-1

2. Akmak, fişkırmak, çıkmak 24b-8

3. Kendini göstermek, görünmek 3a-6, K4b-4, 34b-12

4. Sadır olmak, meydana gelmek 7a-2, 38b-7

→ adamılıktan ç., cānı ç., dünyāya ç., yoldan ç.

ÇIKAR-: 1. Dışarı çıkarmak 5a-11, 9b-4, 73a-5

2. Ortaya çıkarmak, meydana çıkarmak 5b-13, 67a-12

3. Elde etmek, sağlamak 16b-1

4. Hesap edip vermek "Ol zekatın çıkarıp hayr itmedi" 59b-4

→ çille ç.

ÇIRAĞ, ÇIRAK (F. ÇIRAĞ): Kandil, çirak 3b-7, 39a-2

→ seb-i ç.

ÇİÇEK: çiçek 16a-4, 23b-5

ÇİFT: Eş, zevce 18b-7

ÇİLLE (F.): Dervişlerin kırk gün süre ile kendilerine uyguladıkları zahmetli dönem, çile

ç. çıkar-: Çile döneminin sona ermesini beklemek 29a-1, 31b-2

ÇİN (F.): Kıvrım, büküm 80a-6

ÇİN (F.): Çin ülkesi 23a-10

ÇİRK (F.): Kir 5b-3, 17a-13, 59b-1

ÇİRKİN (F.): Kötü, çirkin 5b-5

ÇOBÂN (F.): Çoban 31a-2

ÇOK: Az olmayan, fazla, çok 6a-2, 9b-11, 10b-2

ÇÖP (F.): Kurumuş ufalanmış ot, çöp 64b-7

ÇÖZ-: Çözmek 30a-8

ÇUKUR: 1. Oyuk yer, çukur 17a-12, 21b-2, 21b-6

2. Mezar 38a-1

ÇULHA: Çul dokuyan kişi 40b-1

ÇÜ (F.): 1. Nitekim, nasıl ki 49b-5, 73a-1, 75a-13

2. Gibi 76a-7, 76a-8

ÇÜN (F.): 1. Şu sebeple, çünkü 2a-14, 4a-11, 9a-9

2. Eğer, şayet K1b-5

3. İçin 27b-4

ÇÜNKİ, ÇÜNKİM: Çünkü 2a-7, 2b-14, 5a-12, 6a-1, 27b-2

ÇÜRÜ-, ÇÜRİ-: Çürümek 16a-8, 16b-8

D

- DA: Dahi, da "bağlama edatı" 18a-9, 33a-4
- DĀD (F.): 1. İyilik, ihsan 32b-11, 62b-10
2. Şikayet, yanıp yakılma 66b-9
- DAD-: → ṬAD-
- DAHI: 1. Ve "bağlama edatı" 2a-2, 2b-9, 3a-8
2. Artık, bundan sonra 2b-5
3. Başkaları, başka 74b-7
- DAḲ-: → ṬAḲ-
- DAḲĪKA (A.): Dakika 57a-6
- DĀL (A.): Dal harfi 26a-5
- DĀLL (A.): Delalet eden, delil olan 88b-8
- DĀLL (A.): Doğru yoldan çıkan 66b-9, 74b-12
- DĀNE (F.): 1. Tohum, tane 90b-7
2. Adet, miktar 40b-4, 73b-1
→ bir d., dür d.
- DĀNĪ (A.): Değersiz, alçak 50a-7
- DĀR (A.): 1. Ev 43b-2, 59b-8
2. Mahal, yer 62b-13
dārü's-selām: Cennet 49a-12
- DAŞRA: → ṬAŞRA
- DA'VĪ (A.): İddia, dava 12a-4
- DĀYİM (A. DĀ'İM): Davamlı olan, sürekli 11a-10, 64b-10
- DE: → DA
- DEDE: Dede: hitap sözü 5a-8, 46a-10, 67b-15
- DEFĀ (F. DEF): Müsiki aleti, tef
d. kākıl-: Def çalınmak 34b-8, 34b-11, 34b-15
- DEF' (A.): "Def'i agzından anın girdi revan" 50a-11
- DEĞ-: Dokunmak, değmek 5a-9, 26b-1
- DEĞİN: Kadar, dek 20a-4, 60a-10, 79b-11
- DEĞİRMEN: Değirmen 71a-2
- DEĞŞÜR-: Değiştirmek 8a-14, 11b-4, 12a-14, 51a-6
- DEĞÜL: Değil 2a-9, 6a-5, 35b-10
- DEK: Kadar, dek K4a-3, 6a-8, 41a-13
- DEK: Yeter ki, sadece, tek 37b-2, 37b-4
- DELĪL (A.): Hüccet, delil 50b-10, 84b-14
- DELÜ: Deli 14a-8, 67b-8
d. kıl-: Deli etmek, çılına çevirmek 31a-3, 78b-3
- DELÜK: Delik 75a-8
- DEM (F.): 1. Soluk, nefes 58a-2
2. Zaman, an 5a-11, 16b-14, 90b-3
- DEMÜR: Demir 26b-12

- DENĪ (A.): Alçak 3a-9
→ halk-ı d.
- DENİZ: Deniz 2a-4, 2b-6, 3b-2
- DENLÜ: Kadar, dek 41a-3, 79b-13
- DEPREN-: Kımıldamak, hareket etmek 14b-7, 26a-7
- DER (F.): Kapı 85b-13
- DER: Ter 93a-4
- DERG (A.): Alınmış, toplanmış 73b-1
- DERD (F.): 1. Üzüntü 28a-10, 65b-3
2. Hastalık, ağrı 20b-12
derdi çek-: Üzüntüye katlanmak 65b-1
- DERE: Vadi, ova 36b-3, 36b-13, 37a-1
- DERGĀH (F.): Tarikatten olanların barındıkları , ibadet ve tören yaptıkları yer, tekke 9a-12, 12b-11, 34b-13
- DERİ: Cilt, deri 14b-12, 16b-2
- DERMĀN (F.): Çare, derman
d. eyle-: Çare olmak 28a-10
- DER-MĪYĀN (F.): Ortada, ortaya konmuş 31a-11
- DERTLÜ: Dertli 28a-11, 46a-9
- DERYĀ (F.): Deniz 2a-7, 3a-10, K4a-1
deryā-yı vahdet: Vahdet denizi K3b-9
deryā-yı pāk: Temiz olan deniz 2a-7
- DEST-GİR (F.): Düşenin elinden tutan 24b-4
- DESTĪ (F.): Testi 39b-11
- DESTÜR (F.): İzin, mücadele
d. vir-: Birini bir şey yapmada serbest bırakmak 41a-12
48a-2
- DEŞT (F.): Çöl 36a-9
- DEVĀ (A.): İlaç, çare 20b-13
- DEVE: Deve 44a-6
- DEVLET (A.): Mutluluk, talih
devlete ir-: Mutluluğa ulaşmak 18b-9, 84a-5
devlete iris-: Mutluluğa ulaşmak 4b-10, 45a-8
- DEVLÜNGEÇ: Çaylak türünden bir kuş, haddad 33b-6
- DEVİR (A.): Dönme, devir
d. it-: Dönmek, dolaşmak 35b-14, 67b-11
→ şahib-d.
- DEVİRĀN (A.): Dönme, dolaşma
d. eyle-: Dolaşmak 39b-1
d. kıl-: Dolaşmak 36a-3
- DEVRE (A.): Dönem, devre 67b-12
- DIVAR: Duvar 70a-8, 70a-9, 70a-10
- DĪ-: 1. Demek, söylemek 5a-1, 10a-4, 69a-2
2. Tabir etmek, anlatmak 2a-11, 8a-4
- DĪBĀ (F.): Altın ve gümüş işlemeli, renkli bir cins ipek kumaş
51a-9, 85b-9

- DĪDĀR (F.): Yüz, çehre 17b-10, 42b-6, 46a-1
- DĪK -: Dikmek, çekmek 2a-5
- DĪKEN: Diken 2a-9, 53a-4, 73a-9
- DĪKENSÜZ: Dikeni olmayan, dikensiz K1b-2
- DĪL: 1. konuşmaya yarayan organ, dil 2b-13, 56b-5, 72a-1
2. Anahtar 51b-8
diline gel-: Aklına gelmek, hatırlamak 34a-6, 70b-11
dile gel-: 1. Hakkında söz söylenmek 40b-10, K17b-6
2. (Cansızlar) dillenenmek, konuşmak 32b-9, 35a-8
dile getir-: Anlatmak, açıklamak 73b-3, 91a-3
- DĪL (F.): Gönül, yürek 70b-3
d. taşlaş-: Birlikte acı çekmek 48b-4
→ kuş d.
- DĪL-: Yarmak, dilmek 62b-4
→ iki d., yüregi d.
- DĪL-DĀR (F.): Birinin gönlünü zabt altında tutan, sevgili 51b-2
- DĪL-FĪKĀR (F.): Gönlü yaralı olan 38a-4
- DĪL-HÜŞ (F.): Gönül sarhoşu 74a-13
- DĪL-RÜBĀ (F.): Gönül alan, gönül kapan 90b-6
- DĪLE -: İstemek, arzu etmek 7a-6, 12a-9, 31a-1
- DĪLEK: İstek, dilek 58b-6, 60a-10, 81a-2
- DĪN (A.): Din 64b-12, 73b-8
dinden dön-: Dinden çıkmak, kafir olmak 31b-4
→ pāk ü d.
- DĪNLE -: Dinlemek 2b-11, 5b-8, 7b-6
→ cān kulağı-la d.
- DĪNLEN -: İstirahat etmek, dinlenmek 2a-12
- DĪPSÜZ: Dibi olmayan, dipsiz 44b-7
- DĪR -: Toplamak, demet haline getirmek 4a-5, 13a-10, 52b-11
→ 'aklını d.
- DĪRĪ: Canlı, diri 7a-13, 26a-11, 29a-12
d. it-: Diriltmek, canlandırmak 46a-8
- DĪRİL -: 1. Toplanmak 48b-1, 66b-8
2. Yaşamak, ömür sürmek 26b-4, 33a-6, 33a-7
- DĪRLİK: Hayat, yaşayış 33a-7
- DİŞ: Diş
d. bile -: Kötülük yapmak için fırsat beklemek 12a-9
- DĪTRE -: Sarsılmak, titremek 37a-7, 87a-3
→ üstine d.
- DĪYECEK: Söylenecek söz 16a-2
- DİZ: Diz 40b-14
- DİZ -: Sıralamak, dizmek 2b-8, 8b-7
- DOĞRI: → TOĞRI 2b-13, 3b-11
- DOĞUR -: → TOĞUR- 14a-9
- DOKUN -: Değmek, dokunmak 16b-9, 22b-4, 90a-7
- DOPRAĞ: → TOPRAK

- DOST (F.): Dost K4b-5, 27b-5, 35b-11
- DÖK -: 1. Bir şeyden temizlenmek için atmak, dökmek 61a-2
2. Açığa vurmak, ortaya koymak, söylemek 81b-1
- DÖKÜL-, DÖKİL-: 1. Saçılmak, serpilme, dökülmek 22a-9, 35a-3
86a-1
2. Sarkıtılmış, salınmış, bırakılmış 80a-5
- DÖN -: 1. Kendi ekseni veya başka bir şey etrafında dolanmak
25b-10
2. Geri dönmek, avdet etmek 5a-14, 14a-1, 21b-12
3. Bir halden başka bir hale geçmek 17b-5, 25b-10, 51a-7
→ dinden d., girü d.
- DÖNDÜR-, DÖNDER-: 1. Çevirmek, döndürmek 2b-1
2. Bir şeyi ters yüz etmek 7b-6, 22b-10
3. Bir durumdan diğer duruma çevirmek, değiştirmek 5a-12
7a-6, 7b-8, 94b-11
→ yan d., yüz d.
- DÖRT: Dört 40b-5, 42a-11, 44a-6
d. 'anāşır: Anasırı erbaa "hava su ateş toprak" K3b-4
d. yan: Her taraf, bütün çevre 44a-6
- DÖRDÜNCÜ: Dördüncü 40a-1, 59b-11
- DÖŞEK: Döşek 40b-7
- DÖY -: Dayanmak, katlanmak 38b-4, 43b-5, 72a-13
- DU'Ā (A.): Dua
d. gönder-: Başkası için hayır duada bulunmak 87b-3, 94b-7
d. it-: Dua etmek 18b-8, 48b-11, 63b-13
- DUDAK: Dudak 24a-5
- DÜN (F.): Alçak, aşağı 33a-3
d. eyle-: Uzaklaştırmak, aşağı kılmak, zelil etmek 64b-3
- DÜR (F.): Uzak 16b-8
- DÜR (A.): Konak, saray K4a-7
- DUR -: 1. Oyalanmak, eğleşmek 9a-12
2. Beklemek, dikilmek 4a-12, 11b-3, 11b-11, 61a-7
3. Kalmak K4a-2
4. Hareketsiz durumda olmak K4b-6, 62a-7
- DURMADIN: Ara vermeden, kesintisiz 3b-2, 6b-13, 9a-7
- DURUR: Bildirme kipi K4a-2, 39a-12, 66b-8
- DUT -: 1. Ele almak, tutmak 6b-2, 63b-7
2. Kaplamak, ihata etmek, tutmak 49b-8, 51b-3
3. Denetimi ve emri altına almak, zabt etmek 14a-6
4. Gereğini yapmak, yerine getirmek 23a-6, 43b-1
5. Taraf olmak, desteklemek 60b-8
6. Herhangi bir şeyle girmek 23b-5, 54a-4, 53b-13
7. Var saymak, farz etmek 30b-1, 42a-3
8. Takip etmek, peşisıra gitmek 62b-3, 70b-4, 80a-9
9. Yönelmek, tutmak 10b-6, 11a-14
→ 'ālemi d., buyruk d., emir d., etek d., güş d., kulak d.,
menfa'at d., milk d., oruç d., sözünü d., şek d., tarîk d.,
turağ d., yol d.
- DUTUL -: 1. Ele geçirilmek, yakalanmak 30b-12
2. Desteklenmek, taraf çıkılmak 7a-4
3. (Ay ve güneş) tutulma olayına uğramak 86a-2

DÜY-: → TÜY

DÜZAK: Tuzak 21b-2

düzağa düş-: Birilerince hazırlanan kötü duruma uğramak
oyuna gelmek 29a-4

DÜ (F.): İki

d. cihān: İki cihan: dünya ve ahiret 17a-1, 22a-12, 91a-4
→ resül-i d. cihān

DÜKEN-: Bitmek, tükenmek 26b-13, 46a-10
→ tākatı d.

DÜKET-: Güç ve kuvvet bırakmamak 72b-2

DÜKKĀN (F.): Dükkan 53a-8, 64b-8, 85b-6

DÜN: Gece 10a-1, 29a-3, 32b-2

d. ü gün: Ara vermeden, aralıksız, gece gündüz K4b-6,
10a-1, 32b-2

DÜNYA, DÜNYE (A.): Dünya 2a-10, 7b-13, 53b-8

dünyāya çık-: Doğmak 54a-9

dünyā-yı gaddār: Acımasız dünya 26b-6

dünyā-yı mekkār: Aldatan dünya 35a-11
→ milk-1 d.

DÜPDÜZ: Dümdüz 88a-10

DÜR (A.): İnci 6b-2, 24a-5, 26a-4, 71b-1

dür-dāne: İnci tanesi 46b-1, 73a-6

dür-hüb: Güzel inci 25b-11

dürr-i a'lā: Büyük inci 9b-5

dürr-i girān: Değerli inci 88a-11

dürr-i semīm: Değeri olan inci 88a-11
→ hazne-i d.

DÜRÜC (A.): Kutu, cevher kutusu 23a-7

DÜR-: Dürmek, bükmek 68a-11

DÜRER (A.): İnciler 5a-3, 11a-13, 80b-2

DÜRLÜ: 1. Çeşitli özellikleri olan, türlü 3a-10, 5a-1, 5a-3

d. d.: Çeşit çeşit, başka başka 26a-3, 43a-8, 44b-9

DÜRLÜ: İnci gibi değerli taşta sahip olan 93b-10

DÜRİŞ-: Uğraşmak, didinmek, çabalamak 6a-13, 14a-4, 35a-14

DÜRT-: Ücu sivri bir şeyle itmek, kakmak, dürtmek 62a-8

DÜRÜST (F.): Doğru 11a-5

→ kavı-i d., ten-d.

DÜŞ-: 1. Aşağı düşmek 45b-6

2. Yere devrilmek 27b-3

3. Yağmak 41a-7

4. Bulunulması gereken yerden ayrı kalmak, ayrı düşmek
7b-2, 7b-3, 13a-14

5. Yola konulmak 11a-12

6. Kötü bir sebeple istenmeden bir yerde bulunmak, düşer ol-
mak 26b-11, 39a-4

7. Vukua gelmek, hasıl olmak 21b-9, 83a-9, 92a-12

8. Müptela olmak, kapılmak, düşkünleşmek 9a-6

9. İlham olmak, içine doğmak 63a-7

→ ardına d., düzağa d., göñline d., hükümden taşra d., kor-
ku d., öñine d.

DÜŞMĀN (F.): Düşman 30a-12, 30b-1

DÜŞNĀM (F.): Sövmə 17b-6

DÜŞÜN-: Düşünmek 7a-10

DÜZ-: 1. Tertip etmək, düzene koymak, güzel yaratmak 2b-8,
3a-5, 40b-14, 78a-5, 84b-10
2. Tesviye etmək, düzeltmek 30a-8

DÜZĀH (F.): Cehennem 54b-5, 66b-7

DÜZET-: Olusturmak, yaratmak 41a-2, 88a-8, 88a-12

DÜZME: Gerçek olmayan, sahte, düzme 17b-5

DÜZMELİK: Gerçek olmama hali 16b-4

E

- EBED (A.): Ebedi, sonsuz 2b-3, K4b-15, 7a-12
- EBLEH (A.): Ahmak, akılsız, bön 69b-13, 70a-4
- EBTER (A.): Nesli kesik, nasipsiz, kötü kişi 74b-10
- EBŪBEKR (A.): Dört halifeden birincisi 37a-9
- EBŪCEHL (A.): Hz. Peygamber zamanında islamin amansız düşmanlığını yapan kişi 89a-9
- EBU'L-HASAN (A.): Meşhur mutasavvıflardan biri 63a-4
- EBYĀT (A.): Beyitler 22b-1
- ECEL (A.): Hayatın sonu, ölüm zamanı 6a-10
e. ağüsü iç-: Ölmek 20b-7
- EDEB (A.): Hıcap, haya, edep
e. sakla-: Edep dışına çıkmak 41b-1
- EF'ĀL (A.): İşler 4a-2, 32a-1
- EFDAL (A.): Daha üstün, daha makbul, daha iyi 79a-5
- EFENDİ (YUN.): Efendi 61b-1
- EFGĀN (F.): İnleme, feryat 23b-7
→ zār ü e.
- EF'Ī (A.): Engerek yılanı 59a-9
- EFLĀK (A.): Gökler 52b-10, 64b-11
- EGER (F.): Şayet, eğer 2b-11, 7a-15
- EGİN: Sırt, arka 13b-10, 44b-4
egnine al-: Bir giyeceği giymek 26a-10
- EGLEN-: Bir yerde durmak, beklemek 2a-12, 54b-12
- EGRİ: Yanlış, bozuk
e. git-: 1. Sapık yolu tutmak, sapıtmak 3b-11, 68a-6, 74b-6
2. Ters harekette bulunmak 68a-7
- EGRİLİK: Yanlışlık, bozukluk 29a-7
- EHL (A.): 1. Ehil, halk 4a-4, K53a-6
2. Hakkını veren, yerine getirebilen, erbap 73a-6
ehl-i berzah: Müslüman olmayan ölü ruhlar 65b-9, 66a-2
ehl-i beyt: Bir kişinin yakın akrabaları 62b-11
ehl-i İman: Mü'min, imanlı kişi 57b-4
ehl-i mülük: Devlet erkani 4a-11
ehl-i nesh: Ruhun bir varlıktan başka bir varlığa geçeceği-
ne inanan, ruh göçüşmesini kabul eden 66b-15
ehl-i riddet: Peygamberimizin ölümünden sonra zekatı ver-
meyi reddeden kişiler 89b-12
ehl-i sülük: Tarikata bağlı kişi 4a-9, 4a-11
ehl-i yakîn: Bir şeyi yakinen bilen kişi 4a-4, 22b-13
→ gayr-i e.
- EKBER (A.): En büyük 22a-5, 64a-4
→ hacc-1 e.
- EKSÜK: Eksik 38b-12, 38b-13, 41b-11
- EKSÜKSÜZ: Eksiği olmayan, tam 74b-5
- EKŞİ: Ekşil 24b-11, 25a-1

- EL: 1. El 23b-11, 24a-10, 28b-13
 2. Sahiplik, mülkiyet 74b-14
 3. Kuvvet, kudret, tasarruf 62a-4
 e. götür-: Dua için el açmak 48a-5, 49a-1, 49a-5
 e. ur-: Bir işe girişmek, teşebbüs etmek 85b-4
 e. yu-: El çekmek, vaz geçmek 5b-3
 elden ko-: Vazgeçmek, terk etmek 26b-6, 51b-12, 51b-15
 elden nesne gelme-: Elinden bir iş gelmemek, çaresizlik-
 ten veya yeteneksizlikten bir iş yapamamak 46b-10
 elden git-: Bir şey mali olmaktan çıkmak 69b-9
 elden yu-: Her şeyi elden bırakmak 20b-5
 eli irme-: Bir işi yapmaya gönlü razı olmamak, eli var-
 mamak 3b-5
 elini ağzına ko-: Şaşırmak 59a-12
 elini al-: Yardım etmek, elinden tutmak 10a-7, 12a-5,
 23a-3
 eline al-: Bir işi kendi yapmaya başlamak 84a-6
 eline gir-: Kazanılmak, ele geçmek 69b-1, 69b-5
- EL-'ACEB (A.): Acayip K4b-6, 44a-2, 45b-12
- EL-AMĀN (A.): Yardım isteme sözü 48a-6
- EM: İlaç, merhem 75a-14
- EMĀNET (A.): Emanet 94a-9
 e. vir-: Emanet bırakmak, emanet olarak vermek 48a-6
- EMĀNET-GĀR (F.): Emanetçi 85a-5
- EMEK: Zahmet, yorgunluk
 e. yi-: Zahmet çekmek, emek çekmek 6b-13, 7a-11
- EMĪNLİK: Emniyetin olduğu yer, emin yer 20b-2
- EMR, EMİR (A.): Buyruk, emir
 e. eyle-: Buyurmak 18b-10
 e. dut-: Verilen emri yerine getirmek 48a-12, 54b-8
 e. it-: Buyurmak, emretmek 47b-12, 58b-6
 e. sı-: Verilen emri tutmamak, karşı gelmek 48a-12, 55a-13
 emr-i ilāhī: Allah'ın takdiri 93b-15
- EMRĀŽ (A.): Hastalıklar 58a-5
- EMZÜR-: Emzirmek, emdirmek 54a-13
- EÑ: Sıfatlarda üstünlük ifade eden kelime 36b-7, 36b-11
- EÑ-: İnme 60b-13
- ENĀM (A.): Halk, mahlukat K4a-9
- ENBĪYĀ (A.): Nebiler, peygamberler 3a-7
- ENCİR (F.): İncir 23b-4, 25a-1
- ENDER (F.): İçinde 14a-5, 89b-10
- ENFĀS (A.): Nefesler 88a-10
- ENFÜSENĀ (A.): "Nefislerimiz" manasında bir ifade 52a-2
- ENVĀR (A.): Nurlar, ışıklar 35b-6, 69b-14, 90a-6
 envār-ı ziyā: Aydınlığın ışıkları 69b-13
- EPSEM: Dilsiz, sessiz, konuşmayan 6b-12, 33b-8, 62a-7
- ER: Bir işin ehli, usta 2a-12, 15b-2
- ERCÜMEND (F.): Muhterem, şerefli 69a-11

- EREM (A. İREM): İrem bağı, İrem 92b-12
→ bāğ-ı İ.
- ERGAVĀN (F.): Eflatun ile kırmızı arası çiçek açan süs ağacı,
erguvan 88a-14
- ERİ-: 1. Erimek, çözülmek 20a-12, 36b-1
2. Çok zayıflamak 26b-13, 48b-5, 65b-2
- ERKĀN (A.): Rükünler, namazın içindeki farzlar 55b-2, 86a-7
- ERÜK: Erik 23b-3
- ERVĀH (A.): Ruhlar 35a-5, 60a-14
- ESĀMĪ-(A.): İsimler K4a-12
- ESBĀB (A.): Sebepler 65a-9
- ESEN: Sağ, salim 6a-9, 23a-4
e. eyle-: Sağlık bahşetmek 8b-6
e. kıl-: Sağlık ve sıhhat bahşetmek 74b-4
e. ol-: Sağlam olmak 11b-14, 59a-13
- ESER (A.): İz, işaret, belirti 14b-9, 79b-3
2. İzlenim, etki, intiba 24a-4
e. kalma-: Hiç bir işaret ve belirti kalmamak 21a-7
- ESPEL (A.): Cehennemın en alçak tabakası 65a-3, 65a-8
- ESİR (A.): Tutulmuş, tutsak 42a-12
- ESKİ: Eski 33a-4
- ESKİ-: Eskimek 33a-5
- ESKİCİLİK: Eskicinin mesleği, eskicilik 53a-7
- ESKİT-: Yıpratmak, eskitmek 67a-8
- ESMĀ (A.): İsimler: esma-i hüsnâ 4a-2, 31b-15
- ESRĀR (A.): Gizli şeyler, sırlar 35a-10, 70b-1
- ESRÜK: Sarhoş 85b-13
- ESTAGFİRÜ'LLĀH (A.): "Allah'tan mağfiret dilerim" manasında söz
33b-7
- ESVED (A.): Sımsiyah 15a-13
→ nār-ı e.
- EŞ-: Herhangi bir şeyi biraz kızmak, eşelemek K4a-4
- EŞBĀH (A.): Kalıp, suret 35a-5, 60a-14
→ hāliku'l-e.
- EŞE-: Yorga yürümek, rahvan yürümek 43b-9
- EŞEK: Eşek 8a-10
- EŞHEB (A.): Beyaz 41a-2
→ 'anber-ı e.
- EŞİK: Kapının önü
eşiğine yüz sür-: Bir dilekte bulunmak için bir kişiye yal-
varmaya gitmek 61b-1
- EŞKĀL (A.): Şekiller, biçimler 35b-9
- EŞREF (A.): En şerefli, en aziz; insan 87a-10
- EŞYĀ (A.): Nesne, şey 12a-7, 91b-13
- ET: Et K9a-13, 37a-13

E_{TEK}: Etek

e. dut-: Bir şey istemek, avuç açmak 6b-2, 70b-9
etegine yapış-: Birinin koruyuculuğuna sığınmak 6a-13

E_{TKİYĀ} (A.): Allah'tan korkup, kötülüklerden kaçanlar 3a-8

E_V: Ev 10b-9, 37a-2, 62a-9

E_{VLĀ} (A.): En makbul, en uygun 9b-11

E_{VLIYĀ} (A.): Veliler, ermişler 3a-7, 10a-6, 82b-1

E_{VSA'} (A.): Geniş 76b-9

E_{VŞĀF} (A.): Vasıflar, hal ve nitelikler 39a-5

E_{VVEL} (A.): 1. Biri, birincisi 39b-14, 55a-15

2. Daha önce, eski 7a-4, 9a-7

3. İlk, evvel: esma-i hüsnâ'dan 88b-11

evvelki: Önceki, ilkinci 5b-8

E_{YEGĪ}: Kaburga kemiği 83b-3

E_{YĪ}: → E_{YÜ} 86a-4

E_{YT-}, E_{YĪT-}: 1. Söylemek, demek 7b-5, 9b-9, 9b-11

2. Nakletmek, anlatmak 2b-11, 8b-1, 13a-5

E_{YLE}: Öyle, o şekilde 14a-1, 61a-12

E_{YLE-}: 1. Meydana getirmek, oluşturmak 5a-4, 6b-1, 31a-7

2. Yapmak, kılmak 47a-4, 84b-2, 88a-12

→ āgāz e., a'lā e., 'amel e., āvāre e., āvāz e., başını top e., cem' e., çāk e., dermān e., devrān e., dūn e., emr e., esen e., ezān e., farz e., ferāmuş e., fikr e., ğark e., ğazā e., gufrān e., gūş e., gūşına gūşvār e., hak e., halk e., han e., harc e., harket e., hatm e., helāk e., hıdmet e., hor e., hoş e., 'ibādēt e., ihsān e., ihyā e., ikrār e., inkār e., iş e., işāret e., i'tibār e., keşf e., ketm e., kulağa küpe e., kullık e., maġbūn e., maġbūl e., ma'lūm e., meşkūr e., meyl e., muhtāc e., mukarreb e., naşihat e., nīl e., nisbet e., ni-yāz e., nūr e., nūş e., pāk e., pervāz e., rāhat e., rahmet e. rām e., rivāyet e., rūşen e., rüz e., rükū' e., şabr e., şarf e., sāz e., ser-āgāz e., seyr e., sücūd e., şefkat e., şeydā e., ta'bīr e., taġdīm e., tarsī' e., tavāf e., terk e., timār e., turak e., yār e., yoldaş e., zelīl e., zikr e., zulm e.

E_{YLÜK}: İyilik, iyi işler 10b-6

E_{YÜ}: Güzel, hoş, iyi 16a-1, 77b-3

E_Z (F.): "-den, -dan anlamında edat 61a-4

ez ser tā kadem: Baştan başa, baştan ayağa 90a-5

→ pāk e. zūnūb ol-

E_{ZĀN} (A.): Ezan

e. eyle-: Müezzinlik görevinde bulunmak 64a-13

E_{ZEL} (A.): Başlangıcı olmayan zaman, ezel 10a-9

E_{ZRAK} (A.): Gök rengi, mavi 39a-11, 84b-10

F

- FĀCİR (A.):** Kötü huylu, hak yoldan sapan 19b-13
- FAHR (A.):** Övünme
 fahr-i 'ālem: Alemlerin övünç kaynağı: Hz. Muhammed 9a-13
 fahr-i cihān: Cihanın övünç kaynağı: Hz. Muhammed 80b-15
 fahrü'l-'ālemīn: Alemlerin övüncü: Hz. Muhammed 9b-1
- FAK (A. FAHH):** Kapan, tuzak 90b-4
- FAKİR (A.):** 1. Yoksul, fakir 26a-8, 58b-10, 59a-5
 2. Maddi varlıklardan kurtulan ve her hususta Allah'a muhtaç olduğunun farkına varan 15a-3
- FĀLİK (A.):** Bölen, yaran
 fālikü'l-ḥabbī: Taneleri yaran: Allah'ın sıfatlarından 35a-5
 fālikü'l-işbāh: Sabahları yaran, getiren: Allah'ın sıfatlarından 35a-5
- FĀNĪ (A.):** Kalıcı olmayan, sonu gelen K3b-13, 46a-4, 46b-5
- FARK (A.):** Ayırma, ayırım
 f. it-: Anlamak, sezme, farkına varmak 18a-10, 44b-13
 f. kıl-: Seçip ayırt edebilmek K3b-12, 73a-6
- FARZ (A.):** Allah'ın yapılmasını emrettiği iş, farz 57b-4
 f. eyle-: (Allah) bir şeyin yapılmasını emretmek 55b-1
 farz-ı kifāye: Mükelleflerden bazılarının yapmasıyla diğerlerinden düşen dini emirler 62a-2
- FĀSIK (A.):** Günah işleyen, fesatçı, günahkar 15b-12
- FASL (A.):** Bölüm, fasıl
 f. ol-: Ayri kalmak, ayrı hale gelmek 21a-6
- FĀTİMA (A.):** Hz. Muhammed'in kızı ve Hz. Ali'nin hanımı 37a-6
 38a-4
- FĀYİDE (A. FĀ'İDE):** Fayda 14b-1
- FAZL (A.):** 1. kişide bulunan üstünlük, fazilet 90a-2
 2. Marifet, ilim 90a-2
- FEHM (A.):** Anlama, anlayış, idrak
 f. it-: Anlamak, idrak etmek 66b-10, 73a-1
 f. kıl-: Anlamak, idrak etmek 95a-13
- FELEK (A.):** Gökyüzü, sema 29b-1
 2. Talih, baht, kader 35a-7
 f. burcı: Burçlar kuşağı, on iki burç 29b-1
 → nuh f.
- FENĀ (A.):** 1. Yok olma durumu, sürekli olmama 2b-5, 21a-2
 2. Yok olacak şey: dünya 17b-10, 53a-3
 f. bul-: Son bulmak, ölmek 3b-13, 12a-11, 71a-5
 f. it-: Yok etmek 3b-3
 f. ender f.: Yoklukta yok olma 14a-5
 f. fi'z-zāt: Allah'ın zatında yok olma 25b-5
- FER' (A.):** Bir esilden ayrılan kollardan her biri 67a-3, 68b-9
- FERAH (A.):** Gönül rahatlığı, sevinç
 f. ol-: Mutlu ve huzurlu olmak 13a-6, 19a-10, 81b-4
- FERĀMUŞ (F.):** Hatırdan çıkarma, unutma
 f. eyle-: Unutmak 45a-11, 49a-2

- FERD (A.):** Eşi ve benzeri olmayan: Allah'ın sıfatlarından biri
14b-4, 54a-1, 58b-4
- FERHÂN (A.):** Sevinçli, mesrur 75b-1, 82a-9
- FERİD (A.):** Tek eşsiz, benzersiz 64a-7
- FERİŞTE, FERİŞTEH: → FİRİŞTEH** 18b-6, K3b-2
- FERRÂŞ (A.):** Süpürücü, süpüren hizmetçi 85a-1, 88b-3
- FERSAH (A.):** Yaklaşık beş bin metrelik bir uzaklık ölçüsü, fer-
sah 40b-5
- FERŞ (A.):** Yeryüzü, arz 19b-11, 88b-3, 92b-9
- FERYÂD (F.):** Bağırma, imdat 24b-5
f. it-: Bağırıp çağırarak medet beklemek 37b-5
- FESÂD (A.):** Bozukluk, kötülük, fesat
f. it-: Bozgunculuk yapmak 50a-2
- FESH (A.):** Kaldırılmış, hükümsüz 67b-13
f. da'vâ: Hükümsüz dava, değersiz iddia 68a-2
- FEŞÂN (F.):** Dağıtan, veren 88a-13
- FEVC (A.):** Bölük, cemaat, topluluk 90a-6
- FEVK (A.):** Üst, yukarı 88b-14, 92b-9
- FEYZ (A.):** Manevi saadet, huzur 45b-10, 90a-4
- FINDUK:** Fındık 23b-4, 25a-2
- FISTUK:** Fıstık 23b-4, 25a-2
- FÎ (A.):** "-de, -da, içinde" manasında sözlerin öbaşında kullanılan
edat
fi'l-kâyinât: Kainatta, dünyada 82a-1
- FÎ'L-HÂL (A.):** Derhal, anında 28b-12, 59a-12, 71a-9
- FÎ'L-MESEL (A.):** Örnekte, temsilen 5b-4
- FÎ'ÂL (A.):** İş, amel 47b-4
→ bed-f.
- FİDÂ (A.):** Bir amaç uğrunda bir şeyden vazgeçme, feda etme
f. it-: Gözden çıkarmak, kıymak 24a-13, 73b-10
- FİDÎ: → FİDÂ** 93a-1
- FİĞÂN (F.):** İnleme, feryat, bağırıp çağırma
f. it-: İztirap ile bağırıp çağırmak 64a-10
- FİKR, FİKİR (A.):** Düşünce, fikir 6b-13, 12b-10
f. eyle-: Düşünmek 77b-6
f. it-: Düşünmek 14b-2, 42a-6, 76b-6
f. kıl-: Bir konuda akıl yürütmek, çok düşünmek K3b-6, 12b-6
50b-5, 59b-9
- FİL (A.):** Fil 39b-11
- FÎ'L (A.):** İş, amel 79b-4
- FİRÂK (A.):** Ayrılık 27a-2
- FİRDEVS (A.):** Cennet adı
firdevs-i a'lâ: Makamı en yüksek cennet adı 76b-11
- FİRİŞTEH (F.):** Melek 39b-4
- FURKAT (A.):** Ayrılık K3b-11, 24a-12, 65b-1

FURŪŞ (F.): Satan 73a-8
→ cevher-f.

FURSAT (A.): Uygun durum, fırsat 37b-8

FUŞŪŞ (A.): Şeyh Muhiddini Arabi'nin eseri 57a-6, 76a-2

FUTŪHĀT (A.): Şeyh Muhiddini Arabi'nin eseri 68a-2, 69a-7

FÜCCĀR FĪ SİCCĪN:(A.): "Facirler cehennemdedir" manasında bir cümle 19b-13

FŪLFŪL (A.): Karabiber 93a-3

FÜNŪN (A.): Fenler, ilimler 51b-4, 52a-5
→ zŪ-f.

FŪTŪVVET (A.): Gençlik, delikanlılık 84a-6

G

- ĞABÎ (A.): Anlayışsız, kalın kafalı 68b-6, 95a-13
- ĞADDÂR (A.): Acıması olmayan, insafsız kişi 26b-6, 35a-11
→ dünyâ-yı ğ.
- ĞÂFİL (A.): Gerçekleri görüp sezemeyen, gafil 79b-14
ğ. ol-: Gaflete düşmek; Allah'ı unutmak 34a-4
gafilun: Gafiller 33a-3
- ĞAFLET (A.): Habersizlik, gafillik 23b-11, 23b-12
ğ. uykusu: Dalgınlıktan ileri gelen uykusuzluk 35a-10
- ĞAFİR (A.): Çok bağışlayan, merhamet eden: esma-i hüsnâ'dan
49a-1
- ĞÂH (F.): Bazı, kimi zaman, ara sıra 9a-1, 25b-13, 26a-1
- ĞÂHÎ: → ĞÂH 25b-13
- ĞÂLİB (A.): Üstün gelen, yenen 26a-7, 51a-3
ğ. ol-: Üstün gelmek 10b-5
- ĞANÎ (A.): 1. Varlıklı, zengin 26a-8, 62b-6
2. Hiç bir şey ihtiyacı olmayan: esma-i hüsnâ'dan 2b-10
ğ. ol-: Zengin olmak 3b-5
- ĞARÂYİB (A. ĞARÂ'İB): Acayip, tuhaf söz 73a-3, 90b-15
- ĞARİB (A.): Gurbette olan, yabancı 13a-14, 46b-11
- ĞARK (A.): Batma, boğulma 43b-12
ğark-âb: Suyu batmış 2a-4
ğ. eyle-: Bir şeyden bol miktarda vermek 74b-15
ğ. ol-: Bir şeyden bol miktarda elde olmak 4b-12, 26a-1,
43a-2
- ĞAŞL (A.): Yıkama
ğ. kıl-: Ölüyü yıkamak
- ĞAŞİYE (A.): Örtü 5a-6
- ĞAVVÂS (A.): İnci vs.yi denizden çıkarmak için denize inen
adam, dalgıç 73a-5
- ĞÂYET (A.): Pek fazla, son derece 43a-3, 48a-11
- ĞAYR (A.): Başka, diğer 35b-10
ğ. ol-: Başka tarafa gitmek, ayrı düşmek 53b-4
ğayr-ı ehl: Ehli olmayan, yabancı 73a-7
ğayr-ı zât: Zatından başka 35b-10
- ĞAZÂ (A.): Allah yolunda savaş, cihat, gaza 62a-1, 62a-2, 62a-7
ğ. eyle-: Allah yolunda savaşmak 64b-4
ğ. it-: Allah yolunda savaşmak 64b-6
- ĞÂZÎ (A.): Allah yolunda savaşan kişi 62a-5, 63a-8
- ĞEÇ-: 1. Bir yanı aşmak, öbür yana ulaşmak 2a-14, 3b-12, 53b-5
2. Yol olarak kullanmak, aşmak 2a-11
3. Bırakmak, vazgeçmek 31a-4, 90a-14, 90b-1
4. Bitmek, tükenmek, sona ermek 69a-9
5. Vakti geçirmek, (zaman) geride bırakmak 58a-10
6. Sözkonusu olmak, bahsedilmek 10a-13, 23a-12
→ gönlinden g., hoş g., ilerü g., tahta g.
- ĞEÇÜR-: 1. Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek 6b-3
2. Zaman harcamak, zaman tüketmek 58a-9

- GEDĀ (F.): Yoksul, muhtaç, fakir 15b-3
- GEH: → GĀH 9a-1, 26a-4, 26a-11
- GEL-: 1. Bir yere gitmek, varmak 3a-7, 5b-1, 9a-1
 2. Geri dönmek, yeniden gelmek 5a-14
 3. Evvelki konuya geri dönmek 2b-6, K4a-10
 4. Emir, istek ve öğüt anlatmak için kullanılan emir kipi
 5b-2, 6b-8, 2a-13
 5. Sürerlik ifade eden yardımcı fiil 10b-5, 27b-4
 → 'aklı başına g., dile g., diline g., elden nesne gelme-,
 ilerü g., konuk g., söze g., vücūda g.
- GEMİ: Gemi 36a-4
- GENC (F.): Hazine 13a-9, 13b-11, 59a-7
- GENEZ: 1. Kolay 30b-12
 2. Geniş 36b-11
 3. Bol 40a-12
- GENSÜZİN: İster istemez, elinde olmadan 18a-4
- GER: → EGER 2a-5, 2b-4, 4b-10
- GER-: Gergin hale getirmek 41b-3
- GERÇEK: Hakiki, gerçek 21b-5
- GERÇİ (F.): Her ne kadar, ise de 3a-14, 25a-13, 57b-6
- GEREK: Gerek K4b-14, 6b-7, 9a-5
- GERİLÜ: Gerilmiş olan, gerili 34b-14
- GEŞT (F.): Gezme, dolaşma, seyir
 g. it-: Gezmek 27a-12
- GETÜR-: 1. İleri sürmek, söylemek 66a-7
 2. Vermek, bitmek, üretmek 19a-7
 → dile g., îmān g., şalāt g., şek g.
- GEVDE: Gövde K4b-4, 16a-7, 61b-10
- GEVHER (F.): Değerli taş, cevher 3a-7, 3b-4, 5a-5
- GEVHERĪ (A.): Mücevherci 9a-5
- GEY: → KEY
- GEY-: Giymek 28a-5, 40b-8, 54a-7
 → kara g.
- GEYDÜR-: Giydirmek 10a-8, 12a-14, 20a-6
- GEZ-: Bir yeri görüp incelemek 50b-2
- ĠIDĀ (A.): Besin, gıda 53b-15, 54a-5
- ĠILMĀN (A.): Cennet hizmetçileri 18b-10, 89a-11
- GĠBĪ: Gibi, benzer, eş 2b-5, 3b-9, 3b-10
- GĠCE: Gece 6a-13, 12b-6, 84a-3
 g. gündüz: Durmadan, devamlı 6b-13, 9a-6, 27b-12
- GĠDER-: 1. Yok etmek, ortadan kaldırmak 23a-11, 92a-4
 2. Uzaklaştırmak, savuşturmak 12a-2, 30b-11
 → sekki g.
- GĠLE (F.): Şikayet
 g. it-: Şikayet etmek 57b-3
- GĠNE: Tekrar, yine 34b-9, 65a-8

- GİR-: 1. Dışardan içeri geçmek, girmek 3b-2, 5a-12, 6a-3
 2. İçeri girip, kalmak 6a-5, 6b-12
 3. Bir şekilden başka şekle geçmek 67b-3
 → eline g., hatâyâ g.
- GİRÂN (F.): Ağır, pahalı 88a-11
 → dürr-i g.
- GİRÇEK: → GERÇEK 19b-11, 62b-8
- GİRÇEKLE-: Doğrulamak 69a-3
- GİRDİGÂR (F.): Kainatın yaratıcısı, Allah 46b-4, 56a-4, 83a-10
- GİRİŞ-: Teşebbüs etmek, girişmek 6a-13
- GİRÜ: 1. Yine, tekrar 4a-12, 7b-1, 9a-3
 2. Tekrar, bir daha 14a-1, 19a-7, 56a-12
 3. Sonra 55a-1
 4. Geri taraf, arka 35a-12
 g. dön-: Geldiği yere gitmek 5a-14, 60b-13, 61a-3
- GİRYÂN (F.): Ağlayan 31b-6, 43b-10
- GİSE: Giysi, bez parçasından olan elbise 15a-5
- GİT-: 1. Bir yere doğru yönelmek, gitmek 6a-3, 9a-1
 2. Bir yerden ayrılıp uzaklaşmak, yol almak 2b-4, 9a-12, 28a-12
 3. Kaybolmak, zail olmak, yok olmak 4b-12, 5a-11, 8b-4
 4. Ölmek 64a-2, 68b-11
 → 'aklı g., aradan g., aşırü g., egri g., elden g., şabırü g.
- GİY-: → GEY 67b-10
- GİYÜR-: Girmesini sağlamak, girdirmek 12a-5, 23a-3, 31b-7
- GİZLE-: Saklamak, gizlemek 8a-3
- GİZLÜ: Görünmez, gizli 2a-5, 2b-14, 3a-6
- GÖBEK: Göbek 14b-10, 16a-12
- GÜÇ-: Ölmek, yok olmak 26b-7, 86b-13
- GÖK: 1. Sema, gök 2b-9, 3b-8, 38a-1
 2. Mavi 22b-6, 35b-4
 g. ü yir: Yer ve gök 2a-2, 25b-3
- GÖKÇEK: 1. Güzel, iyi, hoş 10b-13, 17b-9, 33a-7, 66a-3
 2. Görkemli, şatafatlı 11b-13
- GÖL: Göl 5b-13, 6a-3, 44a-8
- GÖLGE: Gölge 3a-12, 61b-4
- GÖNDER-: Yollamak, göndermek 60a-6, 61a-11
 → du'â g.
- GÖNİL-: Yönelmek, gitmek, teveccüh etmek 34a-8
- GÖNÜL: kalp, gönül 3b-4, 30a-9, 61b-10
 g. bağla-: Severek bağlanmak, içten sevmek 69a-8, 69b-14
 g. vir-: Bağlanmak, tutulmak 69a-12
 g. yık-: Gönül kırmak, gücendirmek 76b-3
 gönlü yı-: Kalbi kötü şeylerden temizlemek 9a-10, 23a-1
 gönlüne düş-: İçine doğmak, hissetmek, sezmek 63a-7, 63a-12
 gönlünü kes-: Alakayı koparmak, bir şeyden beri olmak 93a-13
- GÖR-: 1. Bir şeyin varlığına müşahede etmek, görmek 2a-5, 44b-8
 5b-5, 11a-15
 2. Anlamak, kavramak, hissetmek 7a-2, 8a-4, 11a-4

3. Karşılığını bulmak, görmek 12b-8
 4. Telakki etmek, bir şekilde görmek 29a-9, 29a-10
 5. Gezmek, görmek 4a-13
 6. Sürerlik fiili yapan yardımcı fiil 20b-8, 53a-1, 87b-10
 7. Tezlik ifade eden yardımcı fiil 90b-8
 8. Dilek bildiren yardımcı fiil 90b-4
- hor g., yol g.

GÖRE: Bakarak, nazaran, göre 16a-6

GÖRİN-: 1. Fark olunmak, görünmek 2a-4, 5b-1, 11b-13
2. Zahir olmak, meydana çıkmak, tecelli etmek 3a-11, 3a-13
3a-14

GÖRKLÜ: Güzel 5b-8, 30a-3

GÖRÜN-: → GÖRİN-

GÖSTER-: 1. Göstermek 8a-3, 22a-11
2. İcra etmek, yapmak, etmek 10a-12
→ şan'at g., yol g.

GÖSTERT-: Göstermek 22a-9, 93a-11

GÖTRİL-, GÖTRÜL-: 1. Taşınmak, götürülmek 14b-12
2. Kaldırılmak, yok edilmek 29a-4, 90b-3

GÖTÜR-: Taşımak, götürmek 4a-6, 5a-6
→ el g.

GÖYÜNDÜR-: Yakmak 11b-10, 51a-4

GÖZ: Göz 24b-9, 29a-14, 42a-6
g. aç-: Dikkat etmek 3a-4, 44b-7, 7a-10
gözden ır-: Gözden uzaklaştırmak, iltifatı kesmek 13b-2
gözi tol-: Ağlamaktan gözüne yaş gelmek 29b-3
g. yaşı: Gözyaşı 12a-10, 37a-8, 63b-5

GÖZGİ: → GÖZGÜ 22b-11

GÖZGÜ: Ayna 3b-1, 29a-8, 93a-10

GÖZLE-: Seyretmek, gözlemek 25b-13

GÖZSÜZ: Kör 17a-10, 17a-11

GÖZÜK-: Gözükmek 61a-8

GÜFRÂN (A.): Yarlıgama, bağışlama 93a-7
g. eyle-: Bağışlamak 52a-4

GÜLÂM (A.): Köle, hizmetçi 85b-13

GÜLBİYABÂN: Korkunç hayalet, gulyabani 18a-13

GÜLGÜL, GÜLGÜLE (F.): Bülbüllerin hep bir ağızdan çıkardıkları
ses, gürültü
g. it-: Hep birden ses çıkarmak 32b-10, 85b-10

GÜŞŞA (A.): Kaygı, keder, tasa 26b-13, 77a-4
güşşayı tağıt-: Kaygıyı gidermek 78b-1

GÜŞ (F.): Kulak
g. eyle-: Kulak vermek, dinlemek 45a-10, 46a-7
g. dut-: Kulak vermek, dinlemek 78a-13, 94a-14
güşsına güşvâr eyle-: Kulağına küpe etmek, öğüt almak 18a-8

GÜŞVÂR (F.): Küpe 18a-8
→ güşsına g. eyle-

GÜÇSÜZ: Kuvveti olmayan, aciz 50b-1

GÜHER (F.): Cevher 3b-6, 5a-3, 18a-13
→ bed-g.

GÜL (F.): Gül 4a-5, 5a-2, 24a-5

GÜL-: 1. Sevinmek, neşelenmek, gülmek 26a-4, 70a-8, 80b-9
2. İyi duruma gelmek, huzura kavuşmak 9b-12
3. Alay etmek, gülmek 50b-6

GÜLDÜR-: Huzura kavuşturmak 52a-6

GÜLİSTÂN (F.): Gül bahçesi K1b-2, 9b-6, 65a-12

GÜLSİTÂN: → GÜLİSTÂN 5a-2

GÜLÜSTÂN: → GÜLİSTÂN 12b-1

GÜLŞEN (F.): Gül bahçesi K4a-8, 8a-8, 45b-9

GÜLZÂR (F.): Gül bahçesi 70b-1, 78a-5, 78b-12

GÜMÂN (F.): Şek, şüphe 4a-8

g. it-: Kalbi mutmain olmamak, şüphe etmek 3a-4

GÜMİŞ: Gümüş 39b-14

GÜN: 1. Gün K4b-13, 6a-10
2. Gündüz K4a-13, K4b-6

GÜN: Güneş 21b-14, 27a-14, 45b-3

GÜNĀH (F.): Dine göre suç sayılan davranış 58a-12, 61a-1, 61a-2
g. it-: Günah işlemek 54a-10, 62a-10

GÜNDÜZ: Gündüz vakti 6a-13, 6b-13, 32a-8

GÜNEŞ: Güneş 2a-6, 11b-9, 21b-14

GÜR: Bol, fazla, sık, gür 11b-7

GÜVĀH (F.): Şahit, tanık 62a-10, 83a-9

GÜZ: Sonbahar mevsimi, güz 82b-5

GÜZEL: Güzel 5b-4
→ hūb u g.

GÜZER (F.): Geçme, geçiş, yürüme
g. kıl-: Geçmek, gitmek 52b-7, 53a-10

GÜZĪN (F.): Seçilmiş, seçkin, beğenilmiş 71b-1
→ 'akl-ı g., la'l-i g.

H

- HA: Süreklilik gösteren bir ünlem 9a-4
- HABB (A.): Tane 35a-5
→ fâlikü'l-h.
- HABER (A.): Bilgi, haber 41b-10, 55b-7, 59a-1
h. vir-: 1. Anlatmak, beyan etmek 24a-7, 34a-11, 38a-11
2. Bir durumun belirtisi olmak 24a-4
- HABER-DÂR (F.): Bilgili, haberi olan
h. ol-: Bilgi edinmek 16a-5
- HABEŞ (A.): Afrika'da bir ülke: Etiyopyalı, Habeşli 80a-6
- HABİB (A.): 1. Sevgili: Hz. Muhammed'in sıfatı K3b-16, 4a-13
11a-4
2. Sevilen: hitap sözü 52a-10
habîb-i müctebâ: Seçilmiş sevgili, Hz. Muhammed 9a-13
habîbu'llah: Allah'ın sevgilisi: Hz. Muhammed 22a-8
- HABİS (A.): Kötü, çirkin, alçak 20a-3, 66a-3, 66a-5
h. it-: Kötü bir hale getirmek 17a-14
- HABS (A.): Bir yere kapama, hapis
h. ur-: Bir yere kapamak, hapsedmek 19b-12, 64b-10
- HAC (A.): İslamın beş şartından biri olan, müslümanlarca Zil-
hicce ayında Mekke'de yapılan Kabe'yi ziyaret ve ta-
vaf merasimi 4b-6, 59b-12, 61b-10
h. it-: Hac yapmak 59b-11, 61a-6
h. kıl-: Hac yapmak 59b-12
hacc-ı ekber: İlk günü cuma gününe tesadüf eden kurban bay-
ramında yapılan hac 76b-5
- HACET (A.): İhtiyaç 16b-15, 60b-1
h. olma-: Gereği olmamak, hacet kalmamak 46a-2
- HACCI (A. HACC): Hacı 60b-5
- HACİ (A. HACC): Hacıyapan kişi, hacı 60b-3, 60b-9
hâciyân: Hacılar 60b-4
- HACİL (A.): Utanmış, mahcup kişi 7b-13, 50b-10
- HADD (A.): 1. Sınır, uç 44b-6
2. Sayı 42a-4
hadd-i şü'rb: İçki içene vurulan seksen sopa 90a-1
hadden tecâvüz it-: Aşırı gitmek, haddi aşmak 31b-10
- HÂDİM (A.): Hizmet eden, hizmetçi 84b-2
- HADİS (A.): Hz. Muhammed'in söz, davranış ve takrirleri, hadis
37a-5, 37a-9, 38a-11
- HÂDİS (A.): Kadim olmayanlar, sonradan olanlar, mahluk 69a-4
- HÂFİZ (A.): Koruyan, saklayan 79b-2
- HAK (A.): Allah'ın isimlerinden biri 3b-9, 10a-7, 11a-6
H. nazargâhı: Kalp 50b-4
H. Ta'âlâ: Yüce Allah 15a-10, 48a-2, 61b-3
H. yazısı: Takdiri ilahi 56b-6
→ hām-ı H., kār-hâne-i H., nūr-ı H., ravza-i H., şerbet-i
H., şükr-i H., veçh-i H.

HAK (A.): Doğru ve gerçek olan K3b-16
 hakka'l-yakīn: Doğruluğuna asla şüphe olunamayan hal 91b-9
 → haşud-ı redd-i h., hitāb-ı h.

HĀK (F.): Toprak 45b-9
 h. eyle-: Toprak gibi değersiz kabul etmek 12b-9
 h. ol-: Toprak haline gelmek 2a-7, 8a-7, 45b-14

HAKĀYİK (A. HAKĀ'İK): Gerçekler, hakikatler 91b-13
 → aşlü'l-h.

HAKĪKAT (A.): Gerçek, hakikat 22b-8, 43a-2, 81b-5

HAKĪKĪ (A.): Gerçek, asıl, hakiki 35a-14

HAKĪM (A.): Hikmet sahibi: esma-i hüsnâ'dan 2b-7, 58a-7, 76a-12

HAKĪR (A.): Değersiz, aşağı, zavallı 5b-6
 → hor ü h.

HĀL (A.): 1. Bir şeyin içerisinde bulunduğu durum, vaziyet, hal
 38a-5
 2. Davranış, tutum, tavır 6b-11, 12a-14
 3. Tasavvuf yolunda olanların coşkunlukları 8b-1, 17b-12, 26a-5
 4. Şimdiki, zaman, hal 35b-12

HAL (A.): Sirke
 h. ol-: Sirke gibi değişik hal almak 71a-11

HAL, HAIL (A.): Karışık bir meselenin içinden çıkma, çözme
 h. eyle-: Çözmek, halletmek 67b-14

HALĀŞ (A.): Kurtulma, kurtuluş
 h. bul-: Kurtulmak 36b-9
 h. it-: Kurtarmak 72a-3
 h. ol-: Kurtulmak 82a-4

HALHĀL (A.): Kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik
 41a-10, 41a-11

HĀLĪD (A.): Kalıcı, daimi
 h. der cinān: Cennette ebedi kalıcı 89b-5
 hālidūn: Ebedi kalıcılar 17a-6

HALĪFE (A.): Birinin yerine geçen, halef, vekil 50a-4,
 h. kıl-: Yerine geçirmek, hakim kılmak 49b-13
 h. ol-: Yerine geçmek, vekalet etmek 94a-10

HĀLİK (A.): Yaratıcı: esma-i hüsnâ'dan
 hāliku'l-ervāh: Ruhları yaratan 35a-5, 60a-14
 hāliku'l-eşbāh: Kalıp ve şekilleri yaratan 35a-5, 60a-14

HALİL (A.): 1. Dost 7b-13, 42b-3
 2. Dost: Hz. Muhammed 9b-12
 3. Dost: Hz. İbrahim 76b-4
 hālılu'llāh: Allah'ın dostu: Hz. İbrahim peygamber 22a-8

HALİM (A.): Yumuşak huylu kişi 90a-4

HALK (A.): İnsan topluluğu, halk 3a-5, 5b-1, 9b-6
 halk-ı cedīd: Yeni yaratıklar 34a-10
 halk-ı denī: Alçak kişiler 3a-9
 → Mekke halkı

HALK (A.): Yaratma, halk etme
 h. eyle-: Yaratmak 40b-13, 50a-8, 84a-10
 h. kıl-: Yaratmak 69a-1

- HALKA**: Çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember, halka
 halka-yı bāb: Kapı halkası 47b-9
 halka-yı kalb: Kalp halkası, kalp 61b-2
- HALVET (A.)**: 1. İssiz yerde yalnız kalma 29a-1
 2. İssiz, boş yer 31b-7
 h. it-: İssiz yerde yalnız kalmak, halvete çekilmek 31b-1
- HĀM (A. HĀME)**: Tazim için başa konan mektup
 hām-ī Haḡ: Allah'ın hükmünün yazılı olduğu kağıt 92a-4
- HĀM (A.)**: 1. Yenecek kadar olgun olmayan. ham 92a-4
 2. Davranışları olgunlaşmamış kişi 39a-5, 92a-2
- HAMD (A.)**: Övme, Allah'a şükretme, hamdetme 88a-2
- HAMIR**: Hamır 71a-4
- HAMR (A.)**: Şarap, içki 40a-7
- HAN**: Hükümdar, han 30a-1, 77b-14, 95a-10
 h. eyle-: Hükümdar yapmak 85a-9
 h. ol-: Hükümdar olmak 19a-4
- HĀN (F.)**: Sofra 71a-5, 71a-9
- HANDĀN (F.)**: Şen, neşeli, gülen 82a-9
- HANLIḲ**: Hükümdarlık 85a-12
- HANNĀN (A.)**: Pek merhametli olan: Allah 72a-13
- HĀNUMĀN (F.)**: Ev, ocak, bark 30a-1
- HARĀB (A.)**: Bozulmuş, tahrip olmuş, harap 5b-5, 29a-9
 h. it-: Perişan etmek, yıkmak 26b-14
 h. ol-: Perişan olmak, mahvolmak 7a-3, 14a-12, 43a-5
- HARAFIḲ**: Sapık 68a-3
- HARĀM (A.)**: Dinen yapılması yasaklanmış olan 30a-10
- HARĀMĪ (A.)**: Hırsız, haydut 21b-3, 30a-12
- HARC (A.)**: 1. Harcama, sarf etme
 2. İş, durum, vaziyet 81a-5
 h. eyle-: Vermek, infak etmek 55a-8, 76a-8
 h. it-: Harcamak, sarfetmek 37b-11
- HĀRİCİYYE (A.)**: Dışarı, dış 93b-3
- HARĪF (A.)**: Meslek arkadaşı, kişi 13a-8, 53b-1, 68b-8
- HARĪR (A.)**: İpek 18b-2, 18b-3, 18b-4
- HARḲĀYİL (A. HARḲĀ'İL)**: Bir melek adı 56a-3
- HARKET (A. HAREKET)**: Hareket 57a-8, 57a-9, 57a-11
 h. eyle-: Hareket etmek 21a-7
 h. it-: kimıldanmak 45b-5, 57a-7
 h. kıl-: Yola çıkmak 45b-2
- HAR-MÜHRE (F.)**: Katır boncuğu, boncuk 13a-9
- HĀS (A.)**: 1. Avam olmayan, seçkin 36b-9
 2. Katışıksız, en iyi cins, has 74a-7
- HASAN (A.)**: Hadis rivayet eden kişi, özel isim 47b-3
- HASED (A.)**: Kıskanma, kıskançlık
 h. kıl-: Kıskanmak 51a-5
 → içi h. tol-
- HASENE (A.)**: İyilik 52a-10

- HĀSİR (A.):** Hüsrana uğrayan kişi
 hāsīrīn: Hüsrana uğrayanlar 52a-3
- HĀSİL (A.):** Meydana gelen
 h. kıl-: Elde etmek, kazanmak 36b-9, 42b-12
 h. ol-: Meydana gelmek, olmak 9a-3, 13b-11, 16b-15
 h. eyle-: Meydana getirmek, üretmek 6b-13
- HĀSİLİ:** Sözün kısası, sonuç 94b-8
- HĀSRET (A.):** Özleyiş, hasret 24a-13, 65b-1
- HASSE (A.):** Duyu organları, hisler 79b-1
- HASTA (F.):** Hasta 27b-10, 35b-1
 h. ol-: Hastalanmak 13b-10, 58a-5
- HASTELİK:** Hasta olma hali, hastalık 65b-3
- HĀSŪD (A.):** Kıskanç, hasetçi 51b-14
 hāsūd-ı redd-i hāk: Doğruyu reddeden hasetçi: şeytan 51b-11
- HĀŞĀ (A.):** Dine uygun olmayan sözler söylenirken kullanılan ifade, haşa 13b-13, 50b-9, 66b-12
- HĀŞE:** → HĀŞĀ 71b-5
- HĀŞR (A.):** Ölülerin diriltilmesi, kıyamet
 h. ol-: Kıyamette tekrar dirilmek 60a-13
 h. ü neşr ol-: Kıyamette tekrar dirilmek 62a-12
- HĀT (A.):** Yazı 92a-10 (bkz. HITA).
- HĀTĀ (A.):** Yanlışlık, hata 67a-11
 hataya gir-: Yanılmak, hataya düşmek 13a-3
- HĀTAR (A.):** Tehlike, emniyetsizlik 31b-9
- HĀTİME (A.):** Son
 hātīme'r-rūsūl: Peygamberlerin sonuncusu 75b-11
- HATM (A.):** Sona erdirme, bitirme 76a-2
 h. eyle-: Bitirmek 72b-1, 87b-5
 h. ol-: Sona ermek 12b-13, 13a-5, 25b-9
- HATUN:** Kadın, hanım, hatun 63a-1
- HAVĀ (A.):** Boşluk, hava boşluğu 32b-8, 53b-8, 54b-13
- HAVĀŞ (A.):** Hususiyetler, özellikler 95a-2, 95a-3
- HAVF (A.):** Korku 52a-2
 h. it-: Korkmak 49a-14
 h. ü recā: Korku ile ümit 49a-11
- HĀVİYE (A.):** Cehennem 20a-7
- HĀVLİ (Yun.):** Bir daire etrafındaki yuvarlak hat 39b-12, 13, 14
 40a-3, 4, 5
- HAVVĀ (A.):** İlk yaratılan kadın 49b-8
- HAYĀ (A.):** Utanma duygusu, haya 89a-14
- HAYĀT (A.):** Yaşam, hayat 44b-2, 36b-10, 67b-10
 h. bul-: Canlılık kazanmak 34a-5, 93a-6
 h. vir-: Yaşamasını sağlamak, yaşatmak 92a-1
 → āb-1 h.
- HAYF (A.):** Haksızlık, zulüm
 h. ola: Yavık olsun, eyvah. 2b-1, 2a-7, 5b-6
- HAYLİ (F.):** Birçok, epeyce, oldukça 63a-5

- HAYR (A.): İyilik, iyi iş 4b-8, 33b-2
 h. it-: İyilik yapmak 41b-7, 59b-4
 h.-ile a'nıl-: Hakkında sonradan iyilikle konuşulmak 16b-12
- HAYRÂN (A.): Şaşakalmış, hayrette olan 4b-2, 10b-13, 13b-1
 h. kal-: Şaşakalmak, hayrete düşmek 11a-6, 14b-5, 31b-11
 h. ol-: Şaşırmak, şaşkına dönmek 5b-9, 11b-12, 17b-12
 → zār ü h.
- HAYVÂN (A.): Hayvan 2b-10, K3b-5
 → āb-1 h.
- HAYVÂNLIK: Hayvan şekline girme durumu 67b-15
- HAYY (A.): Diri, ölümsüz olan: esma-i hüsnâ'dan K3b-10, 35b-13
- HAYYE (A.): Yılan 88a-13
- HAZN: → HAZNE 70b-11
- HĀZİK (A.): Maharetli 58a-7
- HĀZİR (A.): Bulunan, mevcut olan 18b-2, 40b-4
- HAZİN (A.): Hazine bekçisi 77a-7
- HAZNE (A.): Hazine 15a-5, 23a-13, 51b-8
 hazne-i dürr: İnci hazinesi 65a-9
- HAZNE-DĀR (F.): Hazineyi bekleyen kişi 47b-8, 85a-3
- HĀZRET (A.): 1. Büyük zatların isimleri yerine kullanılan kelime
 2a-13, 4b-10, 6b-4
 2. Huzur, makam 52a-9
 → makbûl-i h.
- HEDEF (A.): Nişan alınacak yer, hedef
 h. it-: Hedef almak 69b-6
- HEPT (F.): Yedi sayısı, yedi
 h. āsumān: Yedi kat gök K3b-8
 h. kişver: Yedi iklim, yedi ülke 92b-14
- HELĀK (A.): Mahvolma, ölme
 h. eyle-: Öldürmek, helak etmek 50b-11
- HELVĀ (A.): Bir çeşit tatlı, helva 42b-6, 84b-6
 helvā-yı leziz: Lezzetine doyum olmayan helva 84b-5
- HEM: 1. Oysa, zaten 2a-9
 2. Beraber, birlikte K1b-8, 2b-2, 6a-13
- HEMĀN (F.): Derhal, çabucak, hemen K4b-8, 6b-1
- HEMĀNDEM (F.): Hemen o anda 27b-1, 35b-1, 60b-7
- HEMÇÜ, HEMÇÜN (F.): Gibi 20b-9, 63a-3
- HEM-NİŞİN (F.): Beraber oturup kalkan, arkadaş 44b-3
- HEMYĀN (F.): Torba, çanta 60b-12, 61a-2
- HEP: Bütün, tamamı 2a-14, 6b-3, 10b-6
- HER (F.): Her, her bir K4b-9, 37a-3, 62b-2
- HER BİRİ, HERBİRİSİ: Her biri, hepsi K3b-4, 38a-10, 62b-14
- HERGİZ (F.): Asla, katiyen 2b-5
- HER NE: Her şey, her ne 9a-12, 92b-6
- HEVES (F.): İstek, arzu 9a-6
 h. it-: Bir şeye karşı istek duymak 17a-13

- HEYĀKİL (A.): Heykeller, şekiller 22a-11
- HEYBET (A.): Korku ve saygı uyandıran görüntü 46b-6, 87a-3
- HEYKEL (A.): Şekil, heykel 22a-12
- HEYŪLĀ (A.): Hayaller 88a-7
- HEZĀRĀN (F.): Binler, binlerce 23a-10
- HİFZ (A.): Koruma, muhafaza altında tutmak 94a-1
- HİMĀR (A.): Eşek 73a-8
- HİNZİR (A.): Domuz 51a-6
- HİRED (F.): Akıl, fikir 80b-8
→ şāhib-h.
- HİRKA (A.): Hırka 19b-4
- HİRMAN (F.): Tanelerin başaktan ayrılma işi, harman 46a-12
h. ol-: Taneler başaktan ayrılmak 71a-2
- HİTA: Hat (Bkz. Hat).
- HIYĀM (A.): Çadır 63a-1
- HİCĀB (A.): Engel, perde 29a-4, 55a-4, 90b-3
- HİCRĀN (A.): Ayrılık 52b-12, 55a-7
- HİÇ (F.): 1. Soru edatı 13b-1, 74a-9
2. Asla, hiç bir zaman 22b-12
3. Değersiz, boş, kıymetsiz 23b-9
- HİDMET (A.): Hizmet 9b-7, 10a-12, 28b-13
h. eyle-: Hizmette bulunmak, hizmet etmek 54b-3
h. it-: İş görmek, hizmet yapmak 9b-8, 10a-6
h. kıl-: Hizmet yapmak 11b-5
- HİKĀYET (A.): Hikaye 60b-11, 61a-5
- HİKMET (A.): Gizli sebep, hikmet 7a-10, 16a-6, 24b-7
h. kıl-: Sebepler yaratmak 2b-7
- HİL'AT (A.): Ödüllendirmek için verilen kaftan 44b-4, 75b-8
84a-12 → tāc-ı h.
- HİLĀT (A.): Yaratılış, fitrat 34b-15
- HİMEM (A.): Himmetler
himemü'r-ricāl: Büyüklerin himmeti 76b-10
- HİMMET (A.): Yardım, himmet 75b-10
- HİND (A.): Hint ülkesi 36a-9, 52b-13, 53a-2
- HİSĀB (A.): Hesap 62b-3
h. vir-: Her hangi bir davranışın sebebini açıklamak 62b-6
→ ba'de'l-h.
- HİS, HİSS (A.): Duyma gücü, duygu, his 88b-2
- HİTĀB (A.): Seslenme, hitap 87b-2
hitāb-ı hak: Doğru söz 72b-2
- HİTĀM (A.): Son, bitme 19a-10
- HİZMET: → HİDMET
- HİZ (F.): Sürat, hızla yürüme
h. ol-: Süratle hareket etmek 63b-9
- HOCA (F.): İlim adamı, hoca 15a-3, 46b-1, 53a-7, 59b-3
- HOD (F.): Kendi, bizzat 11b-9, 48b-3, 70a-6

HOKKA (A.): Dürülü nesne 23a-12, 73b-1, 84b-5

HOR (F.): Hakir, zelil, alçak K3b-17, 48b-6, 64b-5
 h. eyle-: Alçaltmak, zelil kılmak, küçültmek 83a-7
 h. gör-: Bir kimseye değersiz gözüyle bakmak 51b-10
 h. ol-: Alçalmak, zelil hale düşmek 25a-6, 42b-2
 h. ü hacil:ol-: Hakir olmak 7b-13, 70a-7
 h. ü hakir ol-: Zelil olmak 5b-6, 26a-8
 h. ü zâr ol-: Hakir olmak 55a-7, 58b-9, 65a-3

HOROS (F.): Horoz 33a-3

HÜY (F.): Karakter, huy 51â-6

HOŞ (F.): 1. Beğenilen, iyi, hoş 6a-11, 9a-10
 2. Bununla birlikte 3b-4, 4a-9, 6a-1
 h. eyle-: Zevklendirmek, hoş hale getirmek 45a-11, 79b-10
 h. geç-: Rahat yaşamak K4a-6, 6a-6
 h. it-: Gönülünce olmasını sağlamak 43b-14
 h.-âvâz: Güzel ses 81b-3

HÜB (F.): 1. Güzel, iyi, hoş 18a-7, 25a-9, 66a-4
 2. Güzel, sevgili 27a-4
 h. u güzel: Güzel 5b-4
 h. u zibâ: Güzel 15a-4
 h.-ter: 1. Daha güzel, daha iyi 18b-3, 25a-5
 2. Güzel kişi 47a-9, 57a-1, 63a-3
 → dür-h.

HUDĀ (F.): Rab, Allah 29b-2
 → nūr-ı H.

HUDĀY: → HUDĀ 40b-3

HUFRE (A.): Kazılmış çukur 32a-9

HULK (A.): Huy, tabiat, ahlak 10b-3

HULLE (A.): Cennet elbisesi 18b-12, 40b-1, 40b-8
 → tâc-ı h.

HUMĀR (A.): İçkiden sonra başa gelen ağrı, sersemlik K1b-3
 → mest ü h. ol-

HÜN (F.): Kan 29a-8

HÜR (A.): Huriler 10b-9, 40a-3, 65a-1

HÜRĪ (A.): Cennet kızı, huri 2a-3, K3b-2, K3b-8

HUŞUŞ (A.): Konu, madde, husus 76a-2

HUŞ (F.): Akıl, fikir, şuur 43a-11
 → 'akl-ı h.

HUŞK (F.): Susamış, yanmış 19a-10

HUŞŪ' (A.): Allah'a boyun eğme, gönlü korku, sevgi ve saygı ile
 dolmak 56b-10
 h. kıl-: Allah'a boyun eğmek 39b-5

HUZŪ' (A.): Alçak gönüllülük
 h. kıl-: Alçak gönüllü hale gelmek 55b-8

HUZŪR (A.): Gönül rahatlığı, huzur 55b-2

HÜDHÜD (A.): Çavuş kuşu, ibibik 33b-7

HÜKM, HÜKİM (A.): Karar, hüküm 7a-5
 h. bul-: Hükmetme yetkisini elde etmek 42b-12

h. it-: Hükmetmek 4a-5, 62b-10, 94a-2
h. kıl-: Karar vermek, hükmetmek 94a-1
h. sür-: İş başında olmak 93b-12
hükmi altında ol-: Herhangi bir şeyin veya kimsenin emri
altında olmak 7a-7, 7b-2
hükmi yürüt-: Önemli olmak, sözü geçmek 94a-8

HÜMĀ (F.): 1. Cennet kuşu 2b-4, 52b-12, 69b-7
2. Değerli kişi: hitap sözü 8a-8, 86b-2

HÜMĀM (A.): Bir işe sıkıca sarılan, gayret ve azim sahibi kişi
67b-2, 82b-8, 86b-2

HÜSN (A.): Yüz güzelliği 10b-3

I

ILDIRIM: Yıldırım 38b-6

ILDUZ: Yıldız 25b-2, 35b-6

IR-: Cüda kılmak, uzaklaştırmak 8b-10, 12a-15, 13b-2
→ gözden 1.

İRAK: 1. Uzak yer 8a-5, 17a-4, 18a-5

2. Erişilemez, ulaşılamaz K4b-14, 44a-4

1. it-: Uzaklaştırmak 11a-10

1. ol-: 1. Uzak durmak, kaçınmak 33a-5

2. Uzak kalmak, kovulmak 66b-6

'İRAK (A.): Türk müziğinde bir makam 43a-9

'İRAK (A.): Irak ülkesi 36a-9

'İRAKÎ (A.): Meşhur birisi, özel isim 22b-1

İRAKLİK: Uzaklık, mesafe 40a-4

İRMAK: Irmak 26a-14, 37a-10, 81b-8

1. it-: Akıtmak, dökmek 26a-13

ISSI: Sahip, malik 30b-11

İSBĀH (A.): Sabahlar 35a-5

→ fâlikü'l-1.

İŞFĀHĀN (F.): Türk müziğinde bir makam 43a-9

'İŞK (A.): Sevgi, aşk 5a-4, 13b-5, 43a-12

'ışk-1 vedüd: Allah aşkı 25b-12

I

- I-: İmek yardımcı fiili 62b-5
- 'İBĀD (A.): Kullar 82b-9
- 'İBĀDET (A.): Kulluk vazifesini yerine getirme, ibadet 51b-4
 'i. eyle-: İbadet etmek 47b-5
 'i. it-: Tapınmak, ibadet etmek 49b-9, 72a-9
- İBLĪS (A.): Şeytan 47a-10
- İBN-İ FĀRĪD (A.): Özel isim 66b-14
- İBN-İ 'ÖMER (A.): Özel isim 62a-7
- İBRĀHĪM (A.): İbrahim Peygamber 22a-8
- 'İBRET (A.): Ders, ibret 24a-7, 26a-12
 'i. al-: Ders almak 84a-1
- İBTİDĀ (A.): Başlangıç, ilk 69a-4
 i. it-: Başlamak 90b-9
- İÇ: 1. İçeri, iç 4a-6, 6b-6, 19b-7
 2. İnsanın manevi varlığıyla ilgili olan, benlik, iç 3a-10
 7a-2, 61a-12
 içi haseğ tol-: Çekememek, içi götürmemek 50a-5
 içi kara ol-: Kalbinde iyilik olmamak, kalbi kararmış olmak
 51b-9
 içini ağart-: Kalbinden kötülükleri atmak, iç temizliği yap-
 mak 82b-8, 83a-1
 içini kara it-: Kötülükle dolmak, kalbi karartmak 82b-10
- İÇ-: İçmek 14b-7, 41b-8, 80b-9
 → ecel ağusu i.
- İÇERÜ: 1. İçeri, iç taraf 11b-3
 2. Gönül, kalp 49b-4
- İÇRE: İçerisinde, içinde 2b-2, 4a-3, 60b-7
- İÇSÜZ: İçi olmayan, boş 50b-1
- İÇÜR-: İçirmek 10a-9
- 'İD (A.): Bayram
 'i. ol-: Bayram telâkki edilmek "'İd ola bana görem ol mâhî
 ben" 11a-8
- İDĀM (A.): Devam, devamlılık 71a-11
 → ni'me'l-i.
- İDİL-: Edilmek 59a-3
 → şafâyic i.
- İDİN-: Edinmek 16a-2
- İGEN: Pek fazla, çok 44a-10, 66b-3
- İĞVĀ (A.): Azdırma, ayartma, yoldan çıkarma
 i. it-: Yoldan çıkarmak, azdırmak 30b-14
- İHLĀŞ (A.): Kalp temizliği, doğruluk, samimiyet 89b-1
- İHRĀM (A.): Kabeye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz
 bürgü 60a-13
- İHSĀN (A.): Yardım etme, lutf, cömertlik
 i. eyle-: Karşılıksız yardım etmek, lütfetmek 52b-4, 57a-4

- İHTİLĀF (A.): Muhtelif, değişik 22b-8
- İHTİYĀR (A.): Hayrı isteyen kişi: hitap 5b-12
- İHYĀ (A.): Diriltme, canlandırma, ihya etme 46a-9, 94a-9
1. eyle-: Canlandırmak, mamur duruma getirmek 89b-12
- İKĀB (A.): Azap, ceza, cefa 37a-3, 38b-3
1. kıl-: Azap etmek 43b-5
- İKİ: İki sayısı, iki 3a-12, 9a-2, 92b-2
1. biç-: İkiye ayırmak, bölmek 21b-3
1. dil-: İkiye ayırmak, bölmek 62b-4
1. kat ol-: İki büküm olmak, ruku yapmak 55b-8
1. päre ol-: İkiye ayrılmak, bölünmek 89a-8
- İKİLİK: Bir şeyin iki olma durumu 3a-14
- İKİNCİ: İkinci sıradaki, ikinci 39b-14
- İKİNDİ: İkinci vakti 79b-12
- İKLİM (A.): Memleket, ülke, diyar 50b-14
- İKRĀR (A.): Benimseme, tasdik, kabul etme 82b-3
1. eyle-: Kabul etmek, tasdik etmek 52b-1
- İKTİDĀ (A.): Uyuma, tabi olma
1. it-: Uymak, tabi olmak 21a-9
- İL: Memleket, yer, bölge 11a-11, 11a-12, 21a-13
- İLĀC (A.): Derman, çare 58a-6
1. ü em: Çare 24a-14
1. ü em kıl-: Şifa vermek, çare olmak 28b-7
- İLĀH (A.): Rab, tanrı 3a-5
ilāhe'l-'ālemīn: Alemlerin rabbi 9b-1
- İLĀHĪ (A.): 1. Ey Allah'im 5b-7
2. Allah'a ait olan 93b-13
→ emr-i i.
- İLDİR-: Dokundurmak, iliştiirmek 30a-10
- İLE: 2a-13, K1b-6
- İLERÜ: İleri 26b-9, 35b-1
1. geç-: Öne geçmek 62b-2
1. gel-: Öne çıkmak, öne geçmek 51b-1
- İLERÜKİ: Önceki, evvelki 69a-2
- İLHĀM (A.): İlham
1. it-: İlham etmek 72b-3
- İLİĞ: İçtaraf "Hülle taşından iligi görünür" 40b-8
- İLM (A.): İlim
1. ilme'l-yakīn: Şüpheden arı olarak bilinen malumat 91b-8
1. ilm-i ledün: Gizli olan şeylerin öğrenilmesini ilham yoluyla sağlayan ilim, ilham yoluyla kazanılan ilim 50a-6
- İLT-: Ulaştırmak, götürmek, iletmek 4b-2, 10a-7, 12b-11
- İLTİMĀS (A.): Herhangi bir şeye değinme, temas etme
1. ol-: Söz açılmak, konu edilmek 90b-12
- İMĀM (A.): 1. Onder, baş 36b-1
2. İmam: hitap sözü 25b-9, 67a-13, 69a-4
- İMĀN (A.): Allah'a inanma, iman etme K3b-15, 31a-1, 42b-1

İ. bul-: Küfrü terk edip iman etmek 8a-14, 30a-2
 İ. getir-: İnanmak, iman etmek 3a-4
 → ehl-i İ.

'İMĀRET (A.): Mamur hale gelmiş eser 53a-4

'i. it-: İmar etmek 14a-14, 76b-1

'i. kıl-: Unarmak, imar etmek 76b-2

İMDİ: Şimdi, artık K4b-11, 8b-11, 70b-9

İN: Genişlik, en 40b-2, 40b-5

İN-: 1. Yukarıdan aşağı doğru gelip yere ayak basmak, inmek
 46b-5, 53a-1, 64a-8

2. Bir yerden akmak 75a-14, 75b-2

İN'ĀM (A.): Nimet verme, iyilik etme

1. eyle-: Nimet vermek 50b-14, 57a-4

İNAN-: İnanmak 2a-5, 14a-8, 20a-14

İNCE: Küçük ayrıntıları çok olan

inceden inceye: Ayrıntılara inerek, titizlikle 91b-8

İNÇİK: Bacağın diz kapağından topuğuna kadar olan bölüm 83b-5

İNÇÜ: Değerli bir taş, inci 2b-11, 11a-14, 40b-4

İNKĀR (A.): Kabul etmeme, inkar 82b-3

1. eyle-: Tanımamak, inkar etmek 74b-10

İNLE-: İnlemek 20b-9, 72a-13

İNS (A.): İnsan, beşer 2b-9, 34a-13

İNSĪ (A.): İnsan, adam, kişi 49b-7

İNSĀN (A.): İnsan K3b-5, K3b-7, 67b-11

insāniyān: İnsanlar 88a-9, 92b-13

İNŞĀ'ALLĀH (A.): Allah dilerse, inşaallah 41b-6

İNTİHĀ (A.): Son bulma, sona erme 90b-9

İNTİKĀL (A.): Bir yerden başka bir yere geçme, intikal 67b-7

İNTİKĀM (A.): Öç, intikam 64a-11

İNTİŞĀR (A.): Yayılma, neşrolma 86b-8

İNTİZĀR (A.): Bekleme, gözleme

1. ol-: Beklemek 26b-10

İPLİK: İplik 40b-1

İR-: 1. Erişmek, ulaşmak, vasil olmak 4b-10, 6a-10, 9a-12

2. Yetişmek, gelmek 2b-14

→ 'aklı i., devlete ir, eli irme-, 'izzete i., murādına
 i., zevāl i.

İRGÜR-: Ulaştırmak, eriştirmek 4a-3, 14b-4, 71a-9

İRİŞ-: Ulaşmak, erişmek 4b-10, 14a-4, 18b-5

→ devlete i.

İRŞĀD (A.): Doğru yolu gösterme

1. it-: Doğru yola getirmek 21a-12

İRTE: Sabah, sabah vakti 13b-1, 20b-9, 72a-15

İRÜR-: Ulaştırmak, eriştirmek 27b-14

İS: → İSSİ 59a-4

İSLĀM (A.): İslam 89b-12

- ISSİ: Sahip, malik 3b-2, 59a-11, 61a-8
- ISSİ: Sıcaklık, ısı 20a-12
- 'İSĀ (A.): Hıristiyanlık dininin peygamberi 22a-7, 89a-3
- İSM (A.): İsim
ism-i a'zam: Allah'ın Kuran'da saklı olan en büyük ismi
92a-13, 94b-5
- İŞNENİYYET (A.): İki olma durumu, ikilik 74a-2
- İSRĀFİL (A.): Kıyamet gününün meydana gelmesi ve insanların tekrar diriltilmesi ile vazifeli melek 48a-13, 56b-12
79a-9
- İSTE-: 1. Dilemek, istemek, arzu etmek 6b-2, 9a-5, 11a-13
2. Aramak, araştırmak 3b-2, K4a-4, 11a-8
- İSTEK: Arzu, istek K4b-7
- İSTİ'ĀZE (A.): Eüzü çekmek, eüzü billahi mineş şeytanir racim demek 30b-14
- İSTİVĀ (A.): Her şeyin birbirine denk ve eşit hale gelmesi
29a-7
- 'İŞYĀN (A.): Allah'ın emirlerini yerine getirmeme 20a-3, 59b-11
- İŞ: 1. Amel, hareket, davranış K4b-6, 6a-14, 10b-7
2. Durum, vaziyet, husus 4b-6, 16a-1, 60b-12
1. it-: Bir şeyi görev kabul etmek, iş edinmek K3b-15
işe yara-: Bir şeyin değeri olmak 86a-8
işî bagla-: Meseleyi halletmek, sorunu çözümlenmek 11b-4
- İŞ: Dost, yoldaş
1. eyle-: Dost olmak, yoldaş olmak 15b-14
- 'İŞ (A. 'AYŞ): Yaşayış, yaşama
1. it-: Yiyip içip zevkü sefa sürmek 31a-9
- İŞĀRET (A.): Belirti, alamet, işaret 2b-14, 57a-1, 63a-14
1. eyle-: İşaret etmek 63a-13, 64b-1
- İŞBU: Bu, iste bu 7a-10, 8b-6, 55a-12
- İŞİK: Eşik 9b-7, 12a-10, 60a-3 (Bkz. Eşik).
- İŞİT-, İŞİD-: Dinlemek, işitmek K4b-11, 9b-8, 78b-11
- İŞLE-: Yapmak, etmek, işlemek 39a-6
→ luṭf i.
- İŞTİYĀK (A.): Fazla arzu etmek, özleme
1. it-: Fazla arzu etmek 65a-1, 67a-12
- İT: Köpek, it 30b-12, 48a-2, 50a-10
- İT-: Bulunduğu yerden aşağı düşürmek, itmek 38b-5
- İT-: 1. Yapmak, etmek, işlemek 21a-3, 70b-1, 87a-3
2. Toplamak, meydana getirmek 59a-2
3. Yaratmak, oluşturmak 41a-4
→ 'adl i., ah i., a'lā i., 'amel i., arāyış i., arzu i., āsān i., āşikār i., 'atā i., āvāz i., ayān i., 'azāb i., 'azm i., bahş i., beyān i., bezl i., bühtān i., cehd i., cem' i., cenk i., cevr i., cimā' i., cūş i., çāre i., devr i., diri i., du'ā i., emr i., fark i., fehm i., fenā i., feryād i., fesād i., fidā i., fikr i., gāzā i., geşt i., gile i., gūlgūl i., gūmān i., günāh i., habīs i., hac i., hadden tecāvūz i., halvet i., ha-rāb i., harc i., hārkēt i., hāv f i., hayr i., hedef i., heves

1., hoş 1., hükm 1., irak 1., ırmak 1., 'ibâdet 1., ibtidâ 1., içini kara 1., igvâ 1., iktidâ 1., ilhâm 1., 'imâret 1., irşâd 1., iş 1., 'iş 1., iştıyak 1., 'izzet 1., kabul 1., kal' 1., karar 1., kaşd 1., kenz 1., kerim 1., kesb 1., keşf 1., keşt 1., ketb 1., kıyas 1., kibr 1., kulluk 1., kurban 1., la'net 1., luţf 1., mahrem 1., makbûl 1., ma'lûm 1., ma'mûr 1., mât 1., meyl 1., muhkem 1., men' 1., mesrûr 1., murdâr 1., nakl 1., nakş 1., nâle 1., nâliş 1., naşib 1., nazar 1., nazm 1., nevmîd 1., nişâr 1., nisbet 1., nişât 1., niyâz 1., pāk 1., pend 1., perhîz 1., pür 1., rahmet 1., red 1., revân 1., rûsen 1., rûkû' 1., şabr 1., sâfî 1., şagir 1., sân 1., şalât 1., şan'at 1., sâz 1., sebîl 1., secde 1., seylâb 1., seyr 1., seyrân 1., sohbet 1., söz 1., suç 1., sücûd 1., sülûk 1., şefâ'at 1., şefî' 1., şekâvet 1., şerh 1., şevk 1., şitâb 1., şükr 1., ta'bîr 1., takdîs 1., takrîr 1., taleb 1., tarâb 1., taşarruf 1., tavâf 1., tâze 1., tecellî 1., tefekkür 1., teferrûc 1., tekmil 1., tekrâr 1., temsîl 1., terk 1., tesbîh 1., teslîm 1., tevbe 1., tezkir 1., turak 1., yâd 1., yarak 1., yavuz 1., yig 1., yiksân 1., yüzini turşu 1., zahmet 1., zâr 1., zebûn 1., zikr 1., ziyâret 1., zûlm 1.

İTDÜR-: Yapmasına sebep olmak, yaptırmak 52a-5
→ teferrûc 1.

İ'TİBÂR (A.): Önem verme, üzerinde durma
i. eyle-: Önem vermek, üstün tutmak 59b-9
i. kıl-: Önem vermek, üzerinde durmak 26b-2, 77a-4

İ'TİKÂD (A.): İnanma, inanç 35b-11, 68a-4

İV-: Çabuk davranmak, acele etmek
ive iva: Acele acele, koşu koşu 44a-6

İY, İ: Seslenme sözü, ey 3a-9, 3a-13, 46a-10

'İZÂ: "Şol göbek kim müşki şâfidür anuñ
Kabı güldür ol 'izâsidür canvñ" 16a-12

İZN (A.): İzin
i. vir-: Birini bir şey yapmakta serbest bırakmak 41a-13
48a-1

İZLE-: Takip etmek, izlemek 8a-3

'İZZ (A.): Değer, kıymet, büyüklük

'İZZET (A.): Değer, itibar, şeref 14b-13
i. bul-: Şeref kazanmak 15a-2, 15a-9, 42b-1
i. it-: Saygı göstermek 15a-3
i. kıl-: Değer vermek, itibar etmek 15a-1, 56b-3
i. viril-: İtibarlı kılınmak, şeref verilmek 12b-3
'izzete ir-: İtibara kavuşmak 15a-7

K

- KAABA:** Cübbe, kaftan 71a-1, 71a-3
- KA'BE (A.):** Mekke'de bulunan mukaddem bina 4a-6, 60a-7
- KĀBE KAWSEYN (A.):** Miraçta Hz. Muhammed'in Allah'a yakınlığından kinaye olarak: iki yay arası uzaklık 11a-4, 74a-1
- KA'BİR (A.):** Mezar, kabir 16b-7, 58b-12
- KABŪL (A.):** Benimseme, kabul etme
 k. bul-: Kabul edilmek, makbul tutulmak 12b-11, 49a-15
 k. it-: Razi olmak, kabul etmek 91a-3
 2. Huzuruna almak, katına almak 12a-12
 k. kıl-: Kabul etmek 9b-3
 k. ol-: Kabul edilmek 60a-10
- KAÇ:** Bir şeyin niceliğini öğrenmek için kullanılan soru kelimesi 47a-6
- KAÇ-:** 1. Uzaklaşmak, kaçmak 6a-5, 8a-5, 15b-5
 2. Kaçınmak, sakınmak 15b-1
- KAÇAN:** Ne zaman, ne vakit 84b-14, 8b-5, 12a-4
- KADAR (A.):** Miktar, derece 9b-9, 41b-6
- KADD (A.):** Boy pos, endam 26a-5, 69a-11, 92b-15
 kadd-i bülenâ: Uzun boy 69a-12
- KADEH (A.):** İçki içmeye yarayan bardak, kadeh 19a-8, 23b-11
- KADEM (A.):** Ayak 2a-5
 k. ur-: Girmek, ayak basmak 84a-8
- KADĪM (A.):** 1. Başlangıcı olmayan, ezeli 68a-7
 2. Ezeli: Allah'ın sıfatlarından biri 2b-7, K3b-10, 76a-12
- KĀDİR (A.):** Her şeye gücü yeten: esma-i hüsnâ'dan 10b-1, 35b-13, 57a-3
- KADR (A.):** Değer, kıymet 85b-7
 kadrin bil-: Değerini anlamak, kıymetini bilmek 10a-1
- KAĞ TAĞI:** Anka kuşunun yaşadığı, dünyayı çevrelediği vs. telakki edilen efsanevi bir dağ 49b-11
- KAĞES (A.):** Kafes 17b-13, 34a-7, 65a-12
- KĀFĪ (A.):** Yeterli, yetecek ölçüde olan 4b-7
- KĀFİR (A.):** Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan 3a-11
 62a-1, 71b-6
 k. ol-: Allah'ın varlığına inanmamak 3a-4, K3b-15, 42a-12
- KĀFŪR (A.):** Kafur ağacından elde edilen beyaz bir kokulu madde, kafur 40a-13, 40b-13
- KAGID (F.):** Kağıt 67a-8
- KAHR (A.):** Güç, kudret, üstünlük 94a-9
- KĀ'İD (A.):** Oturan
 kâ'idün: Oturanlar 19a-13
- KAĞ-:** Kakmak, çırpamak K1b-7, 52b-10, 70a-15
- KANĀLA-:** (Tavuk) garip sesler çıkarmak 6a-2
- KAKI-:** Öfkelenmek, gazap etmek 82a-3

KAİL:- Çalınmak, vurulmak 34b-8, 34b-15

KAŞUR:- Sürekli ve hafif hafif kakmak 2a-13, 3b-12
→ kanat k.

KAL' (A.): Sökme, yerinden çıkarma
k. it-: Sökmek, yerinden çıkarmak 76b-10

KAL-: 1. Geri kalmak ileri gitmemek 4b-2, 10b-14, 11a-1
2. Geriye kalmak, arta kalmak 10b-13
3. Bulunmak, mevcut olmak 2b-3, K4b-15, 5b-9
4. Bir hal üzere bulunmak 3b-1, 4a-10, 8b-5
5. Bir yerde mekan tutup yaşamak 2a-8, 6a-9, 46b-5
kalan: Geri kalan, diğer, başka 3a-9
→ baki k., cahil k., eser k., hayran k., kararı kalma-,
kuru k., müflis k., nür k., taña k., uyhuz k., uzak k.,
yetim k., yolda k.

KAL'A (A.): Hisar, kale 38b-6

KALB (A.): Kalp 58b-2
→ halka-yı k.

KALDUR:- Bir şeyi bulunduğu yerden almak, kaldırmak 45b-1, 51b-1

KALEM (A.): 1. kalem 10b-2
2. Takdiri ilahi K3b-3, 25b-3, 75b-10

KALIN: Kalınlık 36a-13

KALIP: Şekil, kalıp 7a-9, 11a-2, 45b-7

KALK-: 1. Ayağa kalkmak 62a-12
2. Gitmek üzere yerinden ayrılmak 26b-8

KALKAN: Kalkan 30b-7

KAMER (A.): Hilal, ay 72a-7, 79a-6, 83b-8

KAMIŞ: Bir bitki adı, kamış 88a-13

KAMİL (A.): Olgunlaşmış, fazilet ve hüner kazanmış kişi 12b-7
28b-6, 54b-12
→ şeyh-i k.

KAMU: Bütün, hep 3b-5, K3b-13, 13b-14

KAMURÂN (F.): İstek ve arzusuna kavuşan, mesut: hitap 89a-7

KAN: Kan 7b-9, 29b-3, 75b-2
k. agla-: Büyük üzüntü içinde olmak 29b-8, 48a-13, 48b-8
k. revan içinde ol-: Her yanı kana bulanmış olmak 81b-8
k. saç-: Dehşet içinde olmak 63b-12

KÂN (F.): Kaynak, hazine 88a-12
kân-ı kerem: Kerem sahibi: Hz. Muhammed 62a-3
→ zerr-i k.

KANAT, KANAD: Kanat 2a-14, 2b-1, 6b-3

KANDA: 1. Nerede, hani 14b-2, 27b-9
2. Her nerede, nerede 2a-12, K4b-8, 39a-2
kandalığı: Nerede olduğu 27a-7

KANDİL (A.): Kandil 76a-7

KANI: Hani, nerede 14a-10, 24a-6, 53a-4

KANKİ: Hangi 68b-13, 92a-12

KAP: Kap 14b-13

KAP-: Karmak, kapıp götürmek 13b-5, 14a-11, 31a-1

- KAPKARA:** Sımsiyah, kapkara 38b-7
KAPLA-: Kaplamak, ihata etmek 76a-4
KAPU: Kapı 6b-5, 11b-2, 11b-5
KAPUCI: Kapıcı 11b-2
KĀR (F.): İş, fiil, amel 26b-5
KAR-: Karıştırmak, birbirine katmak 11a-2, 93b-8
KARA: Siyah, kara 18a-10, 22a-4, 35b-4
 k. gey-: Yas tutmak, üzüntülü olmak 28a-5
 → içini k. it-
KARANFUL (A.): Karanfil 41a-4
KARĀNU: Karanlık 24b-1, 47a-1, 82b-2
KARĀR (A.): Durma, karar kılma
 k. it-: Durmak, ikamet etmek 78a-8
 k. kıl-: Durmak, eğlenmek 20a-1
 kararı kalma-: Dayanamamak, sabrı tükenmek 27a-7
KARAR-: Kara hale gelmek, kararmak 26a-9
KARAVAŞ: Cariye, hizmetçi 40b-9, 63a-2
KARDAŞ: Kardeş 26b-9
KARGA: Karga 66b-10, 70a-14
KĀR-HĀNE (F.): İş yeri, fabrika
 kār-hāne-i Hāk: Dünya, kainat 34b-14
KARI: İhtiyar (kadın), kocakarı
 k. avrat: Kocakarı 5b-4
KARIN: Karın 13b-10, 37a-11
KARINDAŞ: Kardeş: hitap sözü 42b-7
KARIŞ: Karış 20a-11
KARIŞ-: Bir araya gelmek, katılmak, karışmak 71b-3
KĀRĪDĀN (F.): İş bilir, işten anlar: hitap sözü 88a-7
KĀRĪDĀR (F.): Vekil, maslahatgüzar: Hz. Muhammed 95a-2
KARLAĞUÇ: Kırlangıç 33b-1
KARŞU: Ön, kat, huzur 12b-6, 27b-5
KARTAL: Kartal 34a-1
KĀRUBĀN (F.): Kervan 26b-8
KĀRUBĀN-SARĀY (F.): Kervansaray 26b-7
KĀRŪN (A.): Hz. Musa zamanında yaşamış, önce müslüman iken sonra zenginleşince kafir olan kişi 59b-3, 59b-6
KĀSD (A.): Bilerek isteyerek bir işe girişme.
 k. it-: 1. Niyet etmek, girişmek 9a-4, 64a-8
 2. Kötü bir iş yapmaya kalkışmak 30b-3
KĀSĪD (A.): Kasdeden, azmeden 21b-4
KĀSĪ (A.): Gönlü sert olan, kalbi katı kişi 49a-6
KĀSĪDE (A.): Divan edebiyatında bir manzume türü 66b-15
KĀSR, KĀSİR (A.): Bina köşk, saray 36b-14, 37a-13, 78a-12
KĀŞ: Kaş 14a-12, 24a-4
KAT-: Bir şeyi bir şeye eklemek, ilave etmek 82b-8

- KAT:** 1. Ön, huzur, kat 6b-4, 9a-8
2. Sıra, tabaka 2a-14, 3b-12
- KATI:** 1. Pek çok, fazla 26b-12, 36b-2, 40a-6
2. Şiddetli, kuvvetli 12b-2, 13b-5, 82b-6
3. Çabuk, hızlı 31b-9
4. Katı, sert 18a-12
k. kıl-: Olduğu yerde kalmak "Belki it ıssına çağır kıl katı"
30b-11
- KĀTĪB (A.):** Yazıcı, yazar 76b-8
- KAṬRA (A.):** Damla 2a-6, K4b-6, 8b-5
- KAṬRALIK:** Damla olma hali 14a-3
- KAVİŞ-:** 1. Ayrı kalınan şeyle tekrar karşılaşmak, kavuşmak 65b-14
2. Katılmak, birleşmek 43b-15
- KAWL (A.):** 1. Söz 35b-11, 59a-8, 67a-5
2. Hz. Allah'ın veya peygamberinin kutsal sözü 18a-7, 36b-11
47a-11
kavl-i dürüst: Doğru söz 11a-5
- KAVM (A.):** İnsanın içerisinde yaşadığı topluluk, kabile, kavim
10a-5, 62a-14, 67a-9
- KAVUL:** → KAWL
- KAVUM:** → KAVM
- KAVUŞ-:** → KAVİŞ-
- KĀYD (A.):** Endişe, kaygı
kaydın kıl-: Endişeyi gidermek 33b-3
kaydın yi-: Kaygı çekmek, endişe etmek 16a-6, 20b-8, 43a-3
- KĀYİM (A. KĀ'İM):** Ayakta duran, var olan 67a-5, 67a-7, 70b-6
- KĀYİNAT (A. KĀ'İNĀT):** Bütün yaratılanlar 72b-9, 95a-15
- KAYRI:** Kalın kum, çakıl 3a-9
- KAYYŪM (A.):** Ezelden ebede kadar var olan: esma-i hüsnâ'dan
35b-15
- KAZAN-:** Elde etmek, kazanç sağlamak 26a-9
→ nūr k.
- KAZANÇ:** Satılan mal karşılığında elde edilen şey K4b-13, 13b-11
→ kesb ü k.
- KEBĀB (F.):** Kebap
→ bağı k. ol-, cigeri k, ol-
- KEBŪD (F.):** Mavi 25b-12
→ çarh-ı k.
- KEF (F.):** Köpük K3b-4
- KEF (A.):** Elin içi, el
keffeyn: İki el 89b-2
- KEFEN (A.):** Gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez 80a-2
- KEKLİK:** Keklik 77a-12
- KELĀM (A.):** Söz
kelāmu'llāh: Allah'ın kelamı, Kuran-ı Kerim 15a-7
- KELB (A.):** Köpek 8a-9
- KELĪD (F.):** Kilit
k. uril-: Kilitlenmek 2b-5

- KELİM (A.):** Kendisine söz söylenilen, hitap olunan
kelīmu'llāh: Hitabı izzete mazhar olan Hz. Musa 22a-7
- KEM (F.):** Kötü, fena 15b-1, 15b-5
- KEMĀL (A.):** Bilgi, fazilet ve ahlak bakımından mükemmellik, mükemmel olma; eksiksizlik 94a-3
k. bul-: Olgunlaşmak, kemale ermek 7b-3, 25b-8, 91b-10
- KEMĀLĀT (A.):** Eksiksizlik, kemal 95a-7
- KEMER:** Kemer
k. bağla-: Hizmete kabul etmek 28b-12
k. bağlan-: Herhangi birinin hizmetine girmek 4b-9, 11a-12
13b-12
- KEMTER (F.):** En aşağı, en hakir 23a-3
- KEMÜK:** Kemik 81b-7
- KENĀR (F.):** Kıyı, sahil, kenar 5b-13, 6a-1
- KENDÜ:** Kendi, kendisi 5b-9, 8b-7, 43b-8
- KENDÜLÜK, KENDÜLİK:** Bir nesnenin varlığını oluşturan asıl, cevher 12a-7, 44a-1
- KENDÜZÜ, KENDÜZİ:** Kendisi, zatı, şahsı 8a-7, 8a-12, 25b-7
- KENZ (A.):** Hazine, define 59a-9
k. it-: Toplamak, biriktirmek 59a-2
- KEREM (A.):** Cömertlik, lutuf, ihsan
k. kıll-: İhsanda bulunmak, iyilik yapmak 27b-14, 41a-12
→ kân-ı k.
- KERET (A.):** Kere, defa, kez 38b-3
- KERİM (A.):** Sonsuz kerem sahibi: Hz. Allah 35b-13, 63b-4
k. it-: Güzel hale getirmek, güzel etmek 86b-10
→ kur'ân-ı k., zî-k.
- KERKES (F.):** Akbaba 33a-6
- KES-:** 1. Bir şeyi ikiye ayırmak, koparmak, kesmek 63b-10, 86b-11
2. Alakayı kaldırmak, el etek çekmek 6b-11
3. Söze son vermek, susmak 24b-1
→ gönlini k.
- KESB (A.):** Kazanma, elde etme
k. it-: Kazanç sağlamak 54b-1, 55a-5
k. ü kazanç: Kazanma, kazanç 13b-11
- KESİL-:** Kopmak, kesilmek 64a-7
- KEŞİRLİK:** Çokluk, bolluk 42a-4
- KEŞRET (A.):** Çokluk, bolluk 25a-13, 42a-3
- KEŞF (A.):** Bir sırrı açma, ortaya çıkarma
k. eyle-: Bir sırrı ortaya çıkarmak 34a-10
k. it-: Bir sırrı ortaya çıkarmak 2b-3
k. ol-: Ortaya çıkarılmak, (Sır) açılmak 4a-2, 31b-15
keşf-i kubür: Kabirlerdeki sırların keşfedilmesi 32b-1
- KEŞKE (F.):** Ne olurdu, keşke 33a-1
- KEŞT (A.):** Geçme, gezme, seyr
k. it-: Gezmek, seyrü sefer yapmak 36a-9, 44a-6
- KEŞTİ (F.):** Gemi 36a-8, 36a-9

KETB (A.): Yazma, kaydetme
k. it-: Yazmak 86b-5

KEEM (A.): Gizleme, saklama
k. eyle-: Gizlemek, saklamak 72b-1

KEVĀKĪB (A.): Yıldızlar 86b-7, 86b-8

KEVN (A.): Varlık 29b-4
k. ü mekan: Varlık alemi, kainat 2a-1, 2a-2, 3a-3
kevneyn: İki varlık alemi, dünya ile ahiret 75b-11, 9b-1
→ seyyidü'l-kevneyn

KEY: Çok 4a-4, 11b-1, 13a-3

KEY-: Giymek 64a-12

KEZ: Defa, kere, kez 30b-4

KEZİN: Kez 34b-8

KIBLE (A.): Kabenin bulunduğu yer, kible 93a-5

KİĞİR-: Çağırarak, davet etmek K4b-12, 32b-12

KİL: Kıl 38b-8, 55b-10, 81b-10

KİL-: 1. Yapmak, etmek 13a-5, 27b-2, 50a-10

2. Yaratmak 50a-1

3. Kabul etmek "kılmanız siz size anı padişah" 50b-7

→ 'atā k., 'azāb k., delū k., devrān k., esen k., fark k.,
fehmi k., fikr k., gāsl k., güzer k., hac k., halife k., halk
k., harket k., hased k., hāsıl k., hikmet k., hidmet k.,
husū' k., hužu' k., hükm k., 'ikāb k., 'ilāc ü em k., 'imāret
k., i'ttibār k., 'izzet k., kabūl k., karār k., katı k., kay-
dın k., kerem k., kulluk k., la'net k., mağfired k., meskenet
k., mest k., meşveret k., müflis k., nakl k., namāz k., nażar
k., red k., riyāzat k., rükū' k., san'at k., sa'y k., secde
k., sefer k., seyr k., suç k., şakk k., sefā'at k., şehādet
k., serh k., şükr k., tahammül k., taleb k., teşarruf k., ta-
vāf k., teferrüc k., telef k., temāşā k., temiz k., terbiyet
k., terk k., tevbe k., ticāret k., yakīn k., yār k., yarak k.,
zāhir k., zār k., zelīl k., zuhūr k.

KİLDÜR-: Kılmasını sağlamak, yapmasına sebep olmak 52a-6

KİLİÇ: kılıç 21b-3, 55b-10, 63b-10

k. çek-: Saldırmak için kılıcı kınından çıkarmak 62a-8

k. sal-: Kılıç sallamak, saldırmak 62a-1

KİLİN-: Kılma ismi yapılmak 16b-13

→ ziyāret k.

KİL U KĀB (F.): Dedikodu 24b-1

KİR-: Yok olmasına sebep olmak, öldürmek 20a-14

KİRĀ'AT (A.): Kurani Kerimin okunması, kıraat 56b-10

KİRĞİL: Saçına sakalına ak düşmüş 79b-12, 82b-5

KİRİL-: (Savaş sebebiyle) çok insan ölmek 63a-6

KİRİK: Kırık 38b-3, 54a-6, 68b-11

KİŞLA-: Kısa bir yerde geçirmek 13a-12

KİTĀL (A.): Savaşma, kavga etme

k. it-: Savaşmak, çarpışmak 89b-12

KİY-: Acımadan öldürmek 29b-13

→ cānına k.

- KIYĀM (A.): Namazda ayakta durma 57b-13
- KIYĀMET (A.): Bütün ölülerin dirilip bir araya toplandıkları zaman
k. kop-: Dünyanın sonu gelmek 60a-6, 66b-2
- KIYĀS (A.): Karşılaştırma
k. it-: Karşılaştırmak 56b-4, 78b-11
- KIYMET (A.): Değer, kıymet 3b-6, 13a-2, 23a-7
- KIZ: Kız 6b-13, 14a-10, 33b-4
- KIZAR-: Kırmızı renk almak, kırmızılaşmak 24b-13
- KIZDUR-: Isıtılarak kızarmasına sebep olmak 59a-3
- KIZIL: Kırmızı 13a-10, 22b-5, 35b-4
- KIZILLIK: Kırmızı olma durumu 5a-10, 5a-11
- Kİ (F.): 1. Bağlama edatı 2b-7, 3a-10, 3b-3
2. Bağlama zamiri, kim 42b-11, 26b-7, 61b-4
- KİBR (A.): Büyüklük taslama, kibir 50a-5, 51b-12
k. it-: Büyüklük taslamak, kibretmek 51a-5
- KİBRİYĀ (A.): Büyüklük, azamet 56a-2
- KİÇİ: Küçük 51b-5
- KİFĀYE (A.): Kafi, yeterli 62a-2
→ farz-1 k.
- KİLİD: → KELİD 51b-8
- KİM: 1. Kim, bağlama edatı 11b-4, 3a-2, 3b-8
2. İçin, diye, bağlama zamiri 2a-11, 2b-6
3. Kim, soru zamiri 3a-4
- KİMİ; kimisi, kimi, birtakım, bazı 3a-11, 44b-12, 22a-4
- KİMİSİ: → KİMİ 7a-1, 22a-4, 22a-5
- KİMSE: Kisi, şahıs, kimse 9b-3, 11a-7, 32a-8
- KİR: Pislik, kir 55b-6, 59b-1
- KİSRĪ (A. KİSRĀ): İran hükümdarlarına ve saraylarına verilen isim 89a-5
- KİŞİ: Kişi, fert 10b-1
- KİŞMİRĪ (A.): Kişmir ülkesinde yaşayan 22a-4
- KİŞVER (F.): Ülke, memleket 92b-14
→ heft k.
- KİTĀB (A.): Kitap, Kuranı Kerim 52a-10
kitābeyn: İki kitap 90b-11
- KİZB (A.): Yalan 19a-13
- KO-: 1. Koymak, bırakmak, yerleştirmek 4a-6, 5b-12, 42b-5
2. Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek 8a-8, 26b-5, 42b-11
3. Bırakmak, müsaade etmek 62b-8
→ ad k., baş k., boş k., elden k., elin ağzına k., ucda ucda k.
- KOCALIK: Yaşı ilerlemiş olma durumu, kocalık, ihtiyarlık 82b-6
- KOÇ: Koç 37a-12
- KOHU: → KOKU 8a-11, 17b-5, 27b-1
- KOK-: Kokmak 7a-2, 78b-3

- KOKA-: Kokmak 67a-9
 KOKU: Koku K1b-3, 88a-14
 KOKULA-: kokulamak K1b-3, 24a-10
 KOL: Kol 41a-9, 83b-2
 KON-: Yolculuk anında bir yere inmek, konaklamak 26b-7, 69a-9
 KONŞU: Komşu 60a-11, 62b-12
 KONUK: Misafir, konuk 61a-7
 k. gel-: Bir yere kısa bir süre için gelmek 61a-8
 KOP-: Çıkmak, meydana gelmek, peydah olmak 13b-5, 22a-11, 82a-2
 → kıyâmet k.
 KORK-: Korkmak 49b-1, 60b-14
 KORKU: Korku 12b-2, 48b-5, 49a-12
 k. vir-: Korkutmak 49b-2
 → gönline k. düş-
 KORU: Bakımlı küçük orman, koru 14b-5
 KOY-: → KO-
 KÖK: Kök 64b-13, 67a-12
 KÖPRİ: Köprü 2a-11
 KÖPÜK: Köpük K3a-2, K4b-4, 11a-2
 KÖR: Görmeyen, kör 3a-4
 KÖŞK (F.): Yüksek ve gösterişli bina, köşk 10b-12
 KUBBE (A.): Yarım küre şeklinde yapılmış bina damı (na behzeyen gök) 76a-7, 84b-10
 KUÇ-: Kucaklamak 23b-7, 41b-8
 KUDDÜS (A.): Aziz, mübarek: esma-i hüsnâ'dan 33b-5
 → rabbiye'l-k.
 KUDRET (A.): Güç, kuvvet, kudret 4b-2, 7a-10, 21b-3
 k. olma-: Takatı kalmamak 72b-7
 KUDS (A.): Mübareklik, kutsallık K1b-8, 73b-4
 KUDÜS (A.): Mescidi Aksa'nın bulunduğu şehir 4a-7, 4a-13
 KUL: Allah'ın yarattığı insan, kul 8b-3, 9a-2
 k. ol-: Bağlanmak, boyun eğmek 9b-12, 10b-3, 13b-13
 KULAK: Kulak 2b-11, K4b-9, 35a-9
 k. aç-: Dinlemek için hazır hale gelmek K1b-4, 24a-7
 k. dut-: Kulak vermek, dinlemek 52b-8
 kulağa küpe eyle-: Her hangi bir şeyi bir kimse için unutulmayacak bir ders haline getirmek 5a-4
 KULAĞUZ: Yol gösteren, rehber, kılavuz
 k. ol-: Yol göstermek, rehber olmak 8b-9, 21a-13, 21b-1
 KULAVUZ: → KULAĞUZ 21a-3
 KULAVUZLA-: Yol göstermek, kılavuzluk etmek 72b-13
 KULLUK, KULLIK: İbadet, kulluk 6b-8, 7a-11, 8b-4
 k. eyle-: Kulluk yapmak, ibadet etmek 12b-4
 k. it-: İbadet yapmak K4a-13, 9a-7
 k. kıl-: Kulluk yapmak 10a-1, 11b-6, 19a-11
 KUM: Kum 3a-9

- KUMAŞ (A.): Dokuma, kumaş 37b-10
- KUMRİ (F.): Bir kuş adı, kumru 32b-12
- KUR'ÂN (A.): Son peygambere indirilen kitap, Kuran 56b-3, 75a-12
k. kur'ân-ı mübîn: Hak ile batılı ayıran Kuran 85a-5
- KURB (A.): Yakınlık, yakın bulunma
k. kurb-ı ev ednâ: En yakın nokta 74a-3
- KURBAGA: Kurbağa 33b-5
- KURBÂN (A.): Allah rızası için kesilen hayvan
k. it-: Kurban kesmek, kurban etmek 16b-14
- KURD:(1. Yırtıcı bir hayvan, kurt 14a-11, 31a-1, 31a-2
2. Asalak bir hayvan, kurtçuk 17b-2
- KURTAR-: Kurtarmak 6a-9, 6a-11
- KURTIL-; KURTUL-: 1. Kurtulmak, emin olmak 8a-6, 15a-13
2. Doğru yolu bulmak, felaha ermek 13b-14, 90b-4
- KURI, KURU: 1. Islak olmayan, kuru 18a-11
2. Yalnız, sadece, katıksız 17a-7
3. Kara parçası, toprak 84b-14
- KURI-: Kurumak 6a-8
- KUŞÜR (A.): Köşkler, kasırlar 63a-1
- KUŞ: Kuş K4a-6, 13a-12, 37a-10
k. dili: Kuşların konuştuğu lisan, dil 34a-10, 34a-11, 34a-13
- KUŞAK: Bele sarılan uzun ve enli kumaş, kuşak 12a-2, 28b-13
- KUŞAT-: Herhangi birinin beline kuşak bağlamak 28b-13
- KUŞLUK: Günüün sabah ile öğle vakti arası, kuşluk vakti 79b-11
- KUTB (A.): Bir topluluğun en önde geleni, en bilgilisi 94a-5
- KUVVET (A.): Güç, kudret, kuvvet 38a-10
k. vir-: Güç vermek, güçlendirmek 56a-12, 60a-2
- KUVVETLÜ: Güçlü, kuvvetli, hızlı 21b-9
- KUZU: 14a-11, 31a-1 Kuzu
- KÜÇÜK: Ufak, küçük 44b-8
- KÜFR (A.): Allah'a inanmama, dinsizlik 8a-14, 20a-3
- KÜNTÜ KENZ (A.): "Ben bir hazine idim..." kudsî hadisinin kısa söylenişi 3a-1
- KÜL: Kül 80a-3
→ k. ol-: (Yanağı) sararmak, benzi kül kesilmek 80a-3
- KÜLHÂN (F.): Hamamın altında bulunan kapalı ve geniş ocak, ce-
hennemlik; Mecazen dünya 8a-7, 53a-4, 55a-12
- KÜLHÂNCI: Külhanın sahibi, dünyanın sahibi 8a-8
- KÜLLİ (A.): 1. Bütün, hep, her 12a-7, 22b-12, 25b-7
2. Tamamıyla, bütünüyle 20b-5, 29a-2, 45a-11
3. Bütüne ait olan, bütüne mensup 53b-3
- KÜLLİYYE (A.): Bir yapı ve onun etrafında, onu tamamlayan un-
surların tamamı 88a-7
- KÜPE: Küpe 5a-4
→ kulağa k. eyle-
- KÜRE (A.): Yeryüzü, dünya, küre 88a-9

KÜRSİ (A.): 1. Oturulacak yüksek yer, taht 62b-9
2. Arşın altında bulunan sema tabakası 2a-2, 25b-3, 75b-10
→ 'arş u k.

KÜSTĀH (F.): Saygı tanımadan davranan, küstah 52a-7

KÜŞE, KÖŞE (F.): Köşe 54a-8

L

- LĀ-CEREM, LĀ-CİREM (A.): Şüphesiz 3b-8, 4b-7, 5a-14
- LAHM (A.): Et 54a-7
- LA'İN (A.): Allah'ın rahmetinden kovulmuş, melun 47a-11
→ şeytān-ı l.
- LA'L (A.): 'akuta benzeyen kırmızı renkte kıymetli süs taşı
2b-12, 40a-7, 40b-3
la'l-i güzīn: Seçkin lal taşı 71b-1
la'l-i kân: Lal taşı hazinesi 23a-7
la'līn: Lal taşına benzeyen 24a-5
- LĀLE (F.): Bir çiçek adı, lale 23b-13
lāle-renk: Lale renkli 25a-6
- LĀ-MEKĀN (A.): Mekana ihtiyacı olmayan: Hz. Allah 11b-7, 5a-7
6b-6
- LĀMİSE (A.): Dokunma ile duyma hissi 79b-2
- LA'NET (A.): Beddua, lanet
1. it-: Beddua etmek, lanetlemek 15b-11, 48a-1
1. kıl-: Beddua etmek, lanetlemek 48a-2
- LATİF (A.): Hoş, güzel, tatlı 13a-8, 35b-8, 68b-8
→ mevc-i l.
- LATİFE (A.): Güzel söz ve hikaye 48a-7, 86b-8
- LĀ-YEMŪT (A.): Ölümsüz, ölmez: Hz. Allah 85b-2
- LĀ-YENĀM (A.): Uyuması olmayan, uykusuz: Hz. Allah 85b-2
- LĀ-YEZĀL (A.): Son bulmaz, ebedi: Hz. Allah 41b-9, 85b-2
→ şarāb-ı l.
- LĀYİK (A.): Yakışan, yaraşan, uygun 8a-9, 53b-6, 66a-5
1. ol-: Yakışmak, uygun olmak 8a-13, 85a-12
lāyık-ı dīdār-ı hāzret: Allah'a layıkıyla kul olan 45a-7
lāyık-ı hāzret: Allah'a layıkıyla kul olan 18b-7
- LĀZİM (A.): Gerekli, lazım 60a-10
1. ol-: Gerekmek 61b-1, 67a-6
- LEB (F.): Dudak 6a-8, 93a-3
- LEB-Ā-LEB (F.): Dudak dudağa, ağızına kadar 49b-6
- LEB-RE-LEB (F.): Dudak dudağa, ağız ağıza, ağızına kadar 90a-7
- LEBEN (A.): Süt 71a-13
- LEBBEYK (A.): Buyurunuz emrediniz manasında olup, hac yaparken okunan telbiye duasının ilk kelimesi 60a-14, 60b-6
- LEBĪB (A.): Akıllı, zeki: hitap kelimesi 93b-5
- LEDŪN (A.): Allah katı 50a-6
→ ilm-i l.
- LEM' (A.): Parlama, parıldama, leman 3b-10
- LEM-YEZEL (A.): Kalıcı, baki: Hz. Allah 10a-9, 23a-5
→ şarāb-ı l.
- LEŞKER (F.): Ordu, asker 77b-3, 77b-4

- LEVH (A.): Takdiri ilahinin bulunduğu yer 48a-10, 76a-6
 1. ü kalem: Takdiri ilahinin bulunduğu yer K3b-3, 25b-3
 75b-10
- LEVLÂKE (A.): "Sen olmasaydın..." kudsi hadisinin ilk kelimesi
 91a-2, 92b-10
- LEVN (A.): Renk 40b-11
- LEZZET (A.): Tat, lezzet 2a-10, 25a-3
 1. bul-: Tat almak, lezzet almak 49b-5
- LEZÎZ (A.): Tatlı lezzetli 84b-5
 → helvâ-yı l.
- LİK (F.): Fakat, lakin, ama
- LİKİ: → LİK 3a-10, 3a-14, K3b-12
- LİKİN: → LİK
- LİSÂN (A.): Dil, konuşma, söz
 lisân-ı kudret: Kudretli söz 13a-3
- LUTF (A.): İyilik, ihsan, lutuf 27a-9, 43b-14, 94a-9
 1. işle-: İyilik yapmak 8b-11
 1. it-: İyilik yapmak 21b-7, 41a-1

M

- MĀ' (A.): Su
 mā'u'l-hayāt: Ölümsüzlük sağlayan su, abı hayat 72b-8
- MA'ĀNĪ (A.): Manalar, anlamlar 46b-3, 52b-8
- MA'ĀSĪ (A.): Günahlar, isyanlar 49b-2
- MA'BŪD (A.): İbadet olunan: Hz. Allah 21b-4, 35a-6
- MĀDĀM (A.): Madem, çünkü K4b-3
- MA'DEN (A.): Kıymetli taş, maden 2b-10, K3b-5
- MAFŞAL (A.): Eklem, mafsâl 83b-7
- MAĞBŪN (A.): Aldanmış 47b-5, 63b-4
 m. eyle-: Alışverişte aldananlardan kılmak 52a-9
- MAĞFĪRET (A.): Bağışlama
 m. bul-: Bağışlanmak 91b-15
 m. kıl-: Bağışlamak 52a-3
- MAĞRĪB (A.): Batı, batı yönü 52b-10, 81b-12
 → ankā-yı m.
- MAĞRŪR (A.): Aldanmış
 m. ol-: Güvenilmeyecek bir şeye güvenerek aldanmak 31a-5
 47b-7
- MĀH (F.): Ay 11a-8, 29b-1, 86a-7
- MĀHĪ (F.): Balık
 mahiyān: Balıklar 88a-3
- MAHABBET (A.): Sevgi, dostluk, muhabbet 61b-9, 71a-8
- MAHALL (A.): Yer 70b-2, 77a-6
- MAHALĪE (A.): Mahalle 64a-13
- MAHBŪB (A.): Sevgili, sevilen 21b-5, 27a-4
- MAHBŪS (A.): Hapsedilmiş, kapatılmış 66a-6
 m. ol-: Mahbus olmak, hapsedilmek 66b-1
- MAHDŪM (A.): Kendisine hizmet edilen, efendi 84b-2
- MAHFĪ (A.): Gizli, saklı 45b-1
- MĀHİR (A.): Becerikli, mahir, maharetli 6b-14
- MĀHİYET (A.): Nitelik, asıl, öz 51b-7
 māhiyyāt: Nitelikler, mahiyetler 91b-13
- MAHLŪK (A.): Yaratık 33a-1
- MAHREM (A.): Yakın, sırdaş 63b-4
 m. it-: Yakinen göstermek, bildirmek 72a-15
- MAHRŪM (A.): Her şeyden yoksun, mahrum 63b-6, 64b-2
- MAHŞER (A.): 1. Toplayan, cem eden 66b-13
 2. Ölümlerin toplanacakları yer ve zaman 60b-7
- MAHV (A.): Yok etme, varlığına son verme K4b-10, 8b-2, 44b-14
 m. ol-: Yok olmak 5b-9, 8b-3, 37b-4
 mahve vir-: Yok olması için bir şeyi bırakmak, terk etmek
 12a-7, 44a-1
- MAHZEN (A.): Hazine
 mahzen-i esrār: Sırlar hazinesi 73b-7

- MĀ'Ī** (A.): Su ile ilgili olan 6a-4, 6a-5
- MAK'AD** (A.): Oturulacak yer, makam
mak'ad-ı sıdk: Doğruluk makamı 19a-13
- MAKĀM** (A.): Durulan yer, durak 9b-3
makāmāt: Duraklar, makamlar 25a-12
→ bi'se'l-m.
- MAKBŪL** (A.): Hoşa giden, beğenilen, değerli olan
m. eyle-: Değer vermek, beğenmek 48b-15, 49a-4
m. it-: Kabul etmek 47b-1
m. ol-: Değer verilme, kabul görmek 47a-8, 65a-1
makbūl-i hāzret: Allah'ın makbul tuttuğu kişi 65a-1
- MAKHŪR** (A.): Kahredilmiş, Allah'ın gazabına uğramış 42b-2, 47a-4
- MAKŞŪD** (A.): İstenen, amaçlanan 4b-3, 7a-12, 21b-4
- MĀL** (A.): Sahip olunan şey, varlık 58b-11, 59b-8, 60a-2
- MĀLİK** (A.): Sahip, malik 42b-11, 42b-12
- MA'LŪM** (A.): Bilinen, belli 94b-9
m. eyle-: Bildirmek 22b-1, 42a-7
m. it-: Bildirmek 31b-8
m. ol-: İçine doğmak 32a-3
- MA'MŪR** (A.): Bakımlı, şen, mamur 27a-9
m. it-: Mamur hale getirmek 23a-9
m. ol-: Mamur hale gelmek 25b-13
- MA'NĀ** (A.): Mana
ma'nā-yı muṭlak: Mutlak olan: Hz. Allah 28a-8
- MA'NĪ** (A. MA'NĀ): 1. Anlam, mana 16a-3, 44b-4, 76b-7
2. Suret ve kalıbın gayri, cisimsiz hal 6b-10, 34a-12, 44b-2
- MĀR** (F.): Yılan 32a-6, 47a-2, 58b-12
- MARĀZ** (A.): Hastalık 58a-3
- MA'RİFET** (A.): Bilgi, hüner, ustalık 23a-1, 27a-10, 92a-4
- MARZĀ** (A.): Hasta 58a-6
- MA'ŞİYET** (A.): Günah 54a-11, 85b-4
- MAŞRIK** (A.): Doğu, doğu yönü 81b-12
- MA'ŞŪK** (A.): Sevgili 27a-8, 27a-11, 27b-9
- MĀT** (A. MĀTE): Santranc oyununda mağlubiyet, yenilgi
m. it-: Yenmek, mağlup etmek 80a-4
m. ol-: Yenilmek, mağlup olmak 23a-10
- MAṬBAḤCU**: Mutfak işlerine bakan, aşçı 84b-12
- MĀTEM** (A.): Yas, keder, matem 86b-1
- MAṬLŪB** (A.): İstenen, arzu edilen 21b-5, 27b-11
- MAṬRŪD** (A.): Tardedilmiş, kovulmuş 48b-6, 48b-12
- MĀYE** (F.): Asıl, öz, esas, maya 84a-7
- MAYMŪN** (A.): Maymun 51a-7, 60b-14
- MAZĀĞ**: Gelismemiş, küçük kalmış, cüce 70b-2
→ şāh-ı m.
- MAZHAR** (A.): 1. Nailiyet, mazhariyyet 92a-11, 92a-12, 92a-13
2. Tecelli yeri 91b-14

- MĀZĪ (A.): Geçmiş zaman, mazi 35b-12
- MECĀL (A.): Güç, kuvvet, iktidar 26a-7
- MECHŪL (A.): Bilinmeyen, meçhul 69a-4
- MECMA' (A.): Birleşme yeri
mecma'ü'l-bahreyn: İki denizin birleşme yeri 95a-5
- MECZŪB (A.): Cezbe sahibi, Allah aşkına mazhar olan 4a-4,
13a-5, 25b-7
- MECZŪM (A.): Kesilmiş, kati kararı verilmiş 25b-1
- MEDED (A.): Yardım, medet 16b-14, 26a-10
- MEDH (A.): Övme, medhetme 83a-12
- MEDĪNE (A.): Medine-i Münevvere 4a-7
- MEGER (F.): Ancak, yalnız, meğer 4a-11, 11a-2, 43b-12
- MEKĀN (A.): Yer, mekan 3a-2, 25b-4, 35b-12
→ kevn ü m.
- MEKKE (A.): Mekke-i Mükerreme 60a-13
m. halkı: Hacca giden bütün müminler 60a-13
- MEKR.(A.): Hile, aldatma 31a-5, 58a-2
- MEKES (A.): Sinek 17a-13, 82b-11
- MEKKĀR (A.): Tuzak kuran 35a-11
→ dünyā-yı m.
- MELĀ'İK (A.): Melekler 61b-13, 77b-10
- MELĀL (A.): Usanma, sıkılma, hüzn 55a-11, 86b-10, 93a-11
- MELĀMET (A.): Kinama, suçlama, ayıplama 26b-2
m. ol-: Kınanmak. 26b-6
- MELEK (A.): Melek 2b-9, 51b-6
m. ol-: Melek gibi olmak 70b-4, 77b-12
- MELİK (A.): Hükümdar 64a-12, 86b-1
- MELŪL (A.): Üzgün, kederli
m. ol-: Üzülmek, kederlenmek 59b-2
- MEL'ŪN (A.): Lanetlenmiş 51a-6
- MEMĀT (A.): Ölüm 29a-12, 34a-5, 58b-10
- MEMLEKET (A.): Ülke, memleket 12b-4
- MEMZŪC (A.): karışmış, karışık 84b-6
- MEN: Ben 81b-3
- MEN' (A.): Mani olma, men etme, önleme
m. it-: Engellemek 68b-6
- MENĀZİL (A.): Menziller, konak yerleri 54b-10
- MENDİL (A.): Mendil, havlu 64a-4, 64a-5
- MENFA'AT (A.): Fayda, menfaat 7a-8
m. dut-: Faydalanmak 7a-4, 91a-5
- MENKŪSE (A.): Tersine dönmüş, baş aşağı, amudi 57a-9, 57a-12
57b-1
- MENLĀ (A. MEVLĀNĀ): Hz. Mevlana 9a-10
- MENSELİK: → MŪNSELİK 85a-11

- MENZİL (A.): Konak, menzil K4b-14, 43b-7, 70b-1
- MENZİLGĀH, MENZİLGEH (F.): Konak, menzil yeri 10b-12, 70a-13
70b-5
- MERĀTĪB (A.): Mertebeler, merhaleler 17b-6, 52b-6
- MERCĀN (A.): Değerli bir taş, mercan 41b-5
→ yākūt u ve'l-m.
- MERD (F.): Kişi, adam 90b-1
merd-i vār: İnsanlık sahibi, mert kişi 90b-1
- MERDŪD (A.): Reddedilmiş, kovulmuş 46a-10, 47a-3, 47a-5
merdūd-i Hak: Allah'ın reddettiği istemediği şey K4b-16
→ nākes-i m.
- MERHEM (A.): 1. Yaraya sürülen ilaç, merhem 72a-1
2. Çare 24a-14
- MERKEB (A.): Binilecek şey, binek K4b-14, 5a-14, 8b-11
- MERTEBE, MERTEBET (A.): Makam, mevki, mertebe 5a-14, 9a-3,
56a-1
- MERYEM (A.): Hz. İsa'nın annesi 88a-11
→ ceyb-i M.
- MERZİBOM: Amasya'nın Merzifon ilçesi 63a-4
- MESCİD (A.): Namaz kılınan yer 72a-13, 92b-14, 93a-3
- MESH (A.): Ruhun bir cisimden diğerine, bazan insandan hayvana
bazan da hayvandan insana geçmesine inanma, göçüşme
67b-5, 67b-8
- MESKENET (A.): Miskinlik, fakirlik, zelillik 51b-15, 56a-1,
71a-6
m. kıl-: Tevazu göstermek 56a-1
- MESRŪR (A.): Sevinçli, şen
m. it-: İnsanın içini ferah hale getirmek 23a-9
- MEST (F.): Kendinden geçmiş, sarhoş 14b-6
m. kıl-: Kendinden geçirmek 44b-10
m. ol-: Sarhoş olmak 18b-6, 72b-7, 78b-4
m. ü hūmār ol-: Sarhoş olmak K1b-3
- MESTŪR (A.): Kapalı, gizli 45b-8
- MEŞĀYİH (A.): Şeyhler, mürsitler 73a-3
- MEŞGŪL (A.): Bir işle uğraşan, meşgul olan
m. ol-: Bir işle uğraşmak 31a-12
- MEŞK (F.): Su kabı 27a-1
- MEŞKŪR (A.): Teşekküre layık, beğenilip öğülecek
m. eyle-: Takdire şayan bulmak 91a-5
- MEŞVERET (A.): Danışma, görüş ve düşünce alma
m. kıl-: Danışmak 15b-6
- METİN (A.): Sağlam, doğru: esma-i hüsnâ'dan 87a-7
- ME'VĀ (A.): Yurt, mesken, mahal 33a-7, 36b-9
→ cennetü'l-m.
- MEVĀC (A. EMVĀC): Dalgalar K4a-10
- MEVC (A.): Dalga 3a-7, 3a-10, 3b-2
m. ur-: Dalgalanmak 3a-6, K3b-1
mevc-i a'lā: Büyük dalga 9b-5

- mevc-i laṭîf: Güzel dalga 21a-4
m. ü m.: Dalga dalga 34b-13
- MEVDÜD (A.): Meveddet beslenen, sevilen 55a-13
- MEVLİD (A.): Hz. Peygamberin hayatını anlatan manzum eser:
Arif'in eseri 90b-14, 91b-3
- MEY (F.): İçki, sarap 31a-9
- MEYDÂN (A.): Meydan 29b-13
- MEYL (A.): Eğilme, gönül verme
m. eyle-: Yönelmek 3b-7, 3b-8
m. it-: Gönül vermek, tutulmak 41a-14
- MEZBELE (A.): Süprüntü yeri, çöplük 2b-2, 18a-6
- MEZHEB (A.): İnanç sistemlerinde tutulan yol 57b-5, 66b-7, 66b-11
mezheb-i nesh: Nesh mezhebi 67a-3
- MEZİD (A.): Artma, çoğalma 36b-5
m. ol-: Çoğalmak 61a-10
m. ender m. ol-: Çoğaldıkça çoğalmak 64b-4
- MI, Mİ: Soru eki 6a-12, 43b-1, 47a-8
- MİŞİR (A.): 1. Mısır Ülkesi 4a-7
2. Büyük şehir, ülke 10a-2, 84b-4
- MİHRÂB (A.): Cami ve mescidlerde imamın namaz kıldırıldığı girin-
tili yer, mihrâp 93a-3
- MİKDÂR (A.): Kadrü kıymet, değer 82b-11
- MİLÂL: MELÂL 23a-11
- MİLK (A.): Ülke, mülk 5b-2, 6a-11, 6b-6
m. dnt-: Her hangi bir yeri elde etmek 71a-7
milk-i dünyâ: Dünya 29a-13
- MİM (A.): Eski yazıda (m) harfi 74a-2
- Mİ'RÂC (A.): 1. Göğe çıkma hadisesi 25b-6
2. Miracı anlatan manzum eser 90b-14
- MİS, MİSS (A. MİSK): Güzel kokulu bir madde, mis 71a-12
- MİŞÂL (A.): 1. Örnek, temsil 23a-11, 44b-5, 81b-6
2. Benzer, gibi 77a-3, 81a-8
- MİSK (A.): Güzel kokulu madde, mis 14b-13
m. gibi: Temiz ve güzel kokulu 62b-1
- MİSKİN (A.): Fakir, yoksul, zavallı 54a-13, 54b-1
- MİSKİNLİK: Yoksulluk, fakirlik 94b-10
- MİSL (A.): Benzer, eş 51a-11, 88b-10
- MİŞE (F. BİŞE): Meşe ağacı 70a-14
- MİZÂC (A.): Hıy, tabiat 58a-6, 79b-5, 79b-6
- MU'ALLAK (A.): 1. Dayanmadan havada ve boşta duran 55b-10
2. Boşluk, hava 40a-11
- MU'AVVIK (A.): Bekleyen, eğlenen 54b-11
- MU'CİZ (A.): Kimsenin yapamayacağı şeyleri yapan, başkalarını
aciz bırakan 3a-11
- MUDİL (A.): Dalalete düşen, sapık 66b-9
- MUHÂLİF (A.): Uymayan, karşı olan, zıt
m. ol-: Karşı olmak 5b-10

- MUHAMMED (A.): Son Peygamber 7b-11, 22a-8, 40b-2
- MUHĀT (A.): Ekmek mayası 82a-5
- MUHAYYER (A.): Türk müziğinde bir makam 43a-9, 79a-2
- MUHĪT (A.): Çevre
m. ol-: Çevrelemek, kaplamak 12a-7, 22b-12
- MUHKEM (A.): Sağlam, kuvvetli, sık 2b-2, 6a-13
m. it-: Sağlamlaştırmak 68a-4
- MUHTĀC (A.): 1. İhtiyacı olan, muhtaç K3b-11, 21b-12
2. İhtiyaç, arzu K4a-11
m. eyle-: Muhtaç hale getirmek 67a-11
- MUHTAŞAR (A.): Kısaltılmış, kısa 23a-6
- MUHTELİF (A.): Çeşitli, türlü 16a-7
- MUHTEREM (A.): Saygı duyulan, hürmete layık K3b-3, 62a-3
→ 'ars-ı m., resül-i m.
- MUHYE'D-DİN (A.): Şeyh Muhiddin-i Arabi 68b-11
- MUKADDEM (A.): Önce, önde olan 92a-12
- MUKARREB (A.): Yaklaşmış: Allah'a yaklaşmakla mümtaz ve müşerref melek 11b-11
m. eyle-: Seçkin hale getirip kapıda hizmetçi yapmak 10a-8
m. ol-: Seçkin ve mümtaz hale gelmek 6b-5
- MUKĀRİN (A.): Yaklaşmış, ulaşmış
m. ol-: Yaklaşmak, birleşmek 76a-10
- MUKĪM (A.): Oturan, yerleşmiş 59b-12, 79a-8
- MUKTEBĀ (A.): Önde olan, herkesin tabii olduğu kimse 21a-9
- MÜR (F.): Karınca 32a-6, 47a-2, 49a-7
- MURĀD (A.): İstek, arzu 5a-7
m. bul-: Dileğine kavuşmak 21b-11, 36b-7, 73a-1
murādına ir-: İsteğine kavuşmak 58b-7
- MURDĀR (F.): Pis, murdar 7a-8, 49a-7, 51b-2
m. it-: Pis hale getirmek 17b-1
- MURĠ (F.): Kuş
murġ-ı cān: Can kuşu, can 69b-1
murġ-ı hoş-āvāz-ı men: Benim güzel sesli kuşum 81b-3
- MÜSĀ, MÜSĪ (A.): Hz. Musa 22a-7, 57b-8, 89a-2
- MUŞĀHĪB (A.): Arkadaşlık eden
m. ol-: Arkadaşlık etmek 15a-1, 15b-6
- MUŞALLĀ (A.): Namazı kılınmak için cenazenin konduğu taş 46b-12
- MUŞĀF (A.): Kuran-ı Kerim 15a-3
- MUŞTAFĀ (A.): Hz. Peygamberin adı 2a-11, 7b-11, 23a-2, 49a-11
- MUSTAĪM (A.): Doğru 72b-11
→ sırāt-ı m.
- MUTABBAK (A.): Tabakalanmış, tabaka tabaka, kat kat 75a-6
- MU'TEBER (A.): Makbul değerli 6b-14, 23a-6, 34a-11, 70b-11
→ resül-i m.
- MUTĪ' (A.): İtaat eden, itaatkar 28b-11
m. ol-: İtaat etmek 6a-14, 18a-8, 50b-8

- MUTLAK (A.): Tek, yalnız, mutlak 53b-4
→ ma'nā-yı m., nūr-ı m., vücūd-ı m.
- MUTTAKĪ (A.): Günah ve haramdan sakınan 57b-7
- MUTTALĪ' (A.): Bilgi sahibi olan
m. ol-: Bir durumdan haberi olmak 73a-2
- MUTTAŞIL (A.): Bitişik, yan yana 35b-10
- MUZĀHİR (A.): Tecelli yeri 95a-12
- MÜBĀRĒK (A.): Uğurlu, hayırlı, mübarek 46b-14, 72a-9
- MÜBEYYEN (A.): Beyan olunan, aşikar 72b-11
- MÜBĪN (A.): Hayır ve şerri birbirinden ayıran 85a-5
→ Kur'ān-ı M.
- MÜCERRED (A.): Manevi olarak, maddeden soyutlanmış 57b-5
- MÜCTEBĀ (A.): Seçilmiş, mümtaz 9a-13, 47b-2
→ habīb-i m., resūl-i m.
- MÜDĀM (A.): Devamlı, aralıksız 34a-2, 71a-11
- MÜDDET (A.): Zaman, süre 16b-2, 54a-3, 68b-10
- MÜ'EZZİN (A.): Ezan okuyan 46b-11
- MÜFAHĤAM (A.): Hürmet ve tazim gören, mükerrem 51b-13
- MÜFEKKİR (A.): Düşünen 79b-2
- MÜFLİS (A.): Parasız, züğürt, iflas etmiş 70a-10
m. kal-: Malını kaybedip, züğürt hale düşmek 3b-7, 77b-9
m. kıl-: İflas ettirmek, ziyan ittirmek 64b-10
m. ol-: Parasız hale düşmek 3b-5, 15b-5
- MÜFLİSLİK: Parasız olma durumu 11a-10
- MÜHĀN (F. MEHĀN): 89b-6 Taş
- MÜHÜR (F.): Mühür
m. viril-: Yetki verilmek 12a-13
- MÜKEMMEL (A.): Eksiksiz, en olgun, mükemmel 66b-14
- MÜKERREM (A.): Saygı değer, muhterem 51b-13, 83a-7
- MÜL (F.): Şarap 2a-8, 5a-2, 9b-6
- MÜLEVVEN (A.): Renkli 24b-13
- MÜLEVVES (A.): Pislenmiş, murdar 18a-3
- MÜLHĪD (A.): Dinsiz, imansız 8b-7
- MÜLK (A.): Sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan
mal,,şey 4b-11, 8a-6, 11a-6
mülk-i cān: Can mülkü, can 29b-1
- MÜLTEKĀ (A.): Kavuşan, birleşen
mültekā-yı 'ālemeyn: İki alemi birleştiren: Hz. Muhammed
95a-5
- MÜLÜK, MÜLİK: → MÜLK 11b-14, 85a-11
- MÜLÜK (A.): Hükümdar, melik 4a-11
→ ehl-i m.
- MÜ'MİN (A.): Allāh'a iman eden, inançlı 3a-11, 42a-11, 71b-6
mü'minūn: Müminler, inananlar 57b-4
- MÜNĀDĪ (A.): Bağırarak bir şeyi duyuran, tellal 60b-4, 62b-8
- MÜNĀFIK (A.): Ara bozan, fesatçı 20a-8

- MÜNEVVER (A.): Aydınlatılmış, nurlandırılmış 90a-4
- MÜNEZZEH (A.): Bir şeye muhtaç olmayan, arı, uzak 35b-13, 56a-14
- MÜNİR (A.): Işık veren, aydınlatan, parlak 72a-7, 89b-4
- MÜNKİR (A.): İnkâr eden, kabul etmeyen 17a-4, 71b-2
- MÜNSELİK (A.): Bir yola girip o yolu takip eden 87b-14
- MÜRETTİB (A.): Tertipli, düzenli 34b-7
- MÜRİB (A.): Bir müreşide bağlı kişi, derviş, salık 7a-11
- MÜRŞİD (A.): Doğru yolu gösteren, şeyh 21a-12, 21b-10, 72b-13
- MÜRŞİDÜ'L-‘UBBÂD (A.): Kitap ismi, Arif'in eseri 73a-1, 90b-10
- MÜRTED (A.): Dinden dönen 31b-4, 64a-14
- MÜSAHHAR (A.): Zorla ele geçirilmiş, fetholmuş 85a-6
- MÜSTAKİM (A.): Doğru 72b-11 → sırât-ı m.
- MÜSTAKİME (A.): Dik, doğru 57a-9, 57a-11, 57a-13
- MÜSTE'ÂN (A.): Kendisinden yardım ve imdad istenilen, Allah'ın sıfatlarından biri 61a-9
- MÜSTERÂH (A.): Ayak yolu, tuvalet 51a-9, 51b-5
- MÜSÜLMÂN (A.MÜSLİM,F.ÂN): Müslüman 65a-2
- MÜŞK (F.): Misk, mis 14b-10, 16a-12, 40b-13
→ düzme m.
- MÜŞKİL (A.): 1. Zor, çetin 36b-10
2. Zorluk, güçlük 16a-11, 67b-14, 91a-6
- MÜŞTÂK (A.): Özleyen, arzu eden, dost 10b-9, 30b-2, 70b-6
- MÜŞTEMİL (A.): Saran, kavrayan, ihtiva eden 90a-8
- MÜZNİB (A.): Günahkar
müznibîn: Günahkarlar 33b-7, 72a-9
→ şefî'a'l-m.

N

- NĀ-CİNS (F.): Cinsi belli olmayan, kötü kişi 73a-10
- NĀ-ÇĀR (F.): Çaresiz 59a-12, 93b-2
- NĀ-FARK (F.): Farksız, farkedilmez
n. ol-: Farksız olmak, bir olmak, aynı olmak 26a-1, 43a-2
- NĀFE (F.): Misk ceylanı denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan ve miskin hammaddesi olan bir çeşit ur
nāfe-i āhū: Ceylandaki misk hammaddesi 88a-12
- NĀGĀH (F.): Ansızın, birdenbire 60b-8
- NĀGEHĀN (F.): Ansızın, birdenbire K4b-13, 62a-14, 63b-11
- NAĞME (A.): Güzel ses, ezgi 74b-4
- NAĞME-GER (F.): Makam icra eden 81b-1
- NĀ-HĀK (F.): Haksız
n. yire: Haksız yere, boş yere 50a-2
- NĀ-HOŞ (F.): Hoş olmayan, hoş gitmeyen 50b-8
- NAHS (A.): Uğursuz, meymenetsiz 5b-5
- NĀKA (A.): Dişi deve 73a-9, 89a-7
- NĀKES (F.): Mürüvvetsiz, deni, alçak
nākes-i merdūd: Kovulmuş alçak şeytan 47b-4
- NĀKİŞ (A.): Tam olmayan, noksan olan 21a-9, 65b-11
- NAKL (A.): 1. Bir yerden alıp başka bir yere iletme, intikal 67b-10
2. Anlatma, söyleme; hikaye etme 76a-3
n. it-: Aktarmak, intikal ettirmek 67b-10
n. kıl-: Söylemek, rivayet etmek 76a-3
- NAKŞ (A.): Resim, süsleme sanatı 2a-10
n. it-: 1. süslemek, bezemek 67a-8
2. Kalıcı ve etkili olmasını sağlamak 34a-6
n. ol-: İşlenmek, bezenmek 56b-3
nakş-ı nigār: Tertemiz bozulmamış şey 48a-7, 54a-9, 82b-4
nakş-ı nūrānī: Nurani işleme, nur 23a-9
- NĀLE (F.): İnleme, inilti
n. it-: İnlemek 23b-8
- NA'LĪN (A. NA'LEYN): Bir çift ayakkabı 89a-2
- NĀLİŞ (F.): İnleme, ah etme
n. it-: Ağlamak, inlemek 2b-12, 11a-14
- NAMĀZ (F.): Müslümanlara günde beş vakit kılınması farz olan ibadet, salat, namaz 56b-9, 57b-1, 62a-9
- NĀMŪDĀR (F.): Ünlü, meşhur 66b-14
- NĀN (F.): Ekmek 71a-5
- NAR (F.): Bir çeşit meyve, nar 23b-3, 24b-13
- NĀR (A.): 1. Ateş 77b-13
2. Cehennem K3b-17, 23b-12
nār-ı esved: Siyah ateş, cehennem ateşi 15a-13
- NASĪB (A.): Kismet, talih, nasip
n. it-: Eriştirmek, ulaştırmak 65b-5

- NAŞĪHAT (A.): Öğüt, nasihat 43b-1
 n. eyle-: Öğüt vermek 52b-4
 n. vir-: Öğüt vermek 31b-7
- NĀ-TŪVĀN (F.): Zayıf, güçsüz 89b-8
- NĀVIDĀN (F.): Oluk 90a-9
- NĀYĪB (A. NĀ'ĪB): Yerine geçen, vekil 95a-12, 95a-14
- NAZAR (A.): 1. Bakma, göz atma 48a-10
 2. İltifat, değer verme 26a-11, 26b-3
 n. it-: Bakmak, seyretmek 78a-11
 n. kıl-: 1. Bakmak, seyretmek 48a-10
 2. Bakmak, değer vermek 26b-7, 45b-7, 62b-10
- NAZAR-GĀH (F.): Bakılan veya bakılacak yer 50b-4
 → Hak nazar-gāhi
- NAZĪRE (A.): Bakma, görme duyusu 79b-2
- NAZM, NAZİM (A.): Edebiyatta ölçülü ve kafiyeli mısra kümele-
 riyle kurulan söz ve yazı, manzume 73a-14
 n. it-: Nazım yazmak 47a-9, 87b-13
- NE: 1. Ne, hangi (soru zamiri) 2b-9, K4a-11, 39b-13
 2. Ne, nasıl (soru sıfatı) K4b-3, 13b-7, 39b-13
 3. Çokluk ifade eden sıfat 10a-12, 66b-13
 4. Değil (olumsuzluk edatı) 21b-6, 35b-1, 84a-11
 5. Birlikte diğer şeyler (bağlama edatı) 29b-6
 6. Hiçbiri anlamında (karşılaştırma edatı) 3a-2
 neydük: Herhangi bir şeyin aslı, hakikati 34a-13, 39b-2
 91b-1
- NEBĀT (A.): Bitki 2b-10, K3b-5, 88b-2
- NEBĪ (A.): Peygamber 23a-3, 40a-10
- NECĀT (A.): Kurtulma, kurtuluş
 n. bul-: Kurtulmak 90b-14
- NECĪS (A.): Pis kötü 15b-10
- NECĪYYŪ'LLĀH (A.): Allah'ın kurtardığı, Nuh Peygamberin lakabı
 22a-6
- NEDĪM (A.): Sohbet arkadaşı 59b-10, 68a-7
- NEÇŪN, NEYÇŪN: Niçin, sebep? 63b-6, 58a-7
- NEF' (A.): Fayda, menfaat 20b-6, 69b-10
- NEFES (A.): 1. Soluk, nefes 17b-13, 80b-3
 2. An, lahza 29b-2
- NEHR, NEHİR (A.): Irmak, nehir 5b-11, 72b-9
- NEGĀHĪN: → NĀGEHĀN 63a-6
- NEKES (F. NĀ-KES): Eli sıkı, cimri 81a-5
- NEMĀ (A.): Büyüme, boy atma 88b-22
- NER (F.): Erkek
 n.-cüvān: Delikanlı, yiğit 62a-1
- NERDŪBĀN (F.): Merdiven 80a-2
- NERGES: → NERGĪS 23b-11, 24a-5
- NERGĪS (F.): Bir çiçek türü, nergis 25a-8
- NESH (A.): MESH inancı, (Kırş. MESH) 66b-11, 66b-13
 → ehl-i n.

NESNE: Şey, nesne, husus 40b-13, 42a-1, 46b-10

NESTERİN (F.): Yabani gül ve agustos gülü denilen çiçek, nesrin
24a-3

NEŞR (A.): Yayılma, intişar etme 62a-12
→ haşr ü neşr ol-

NEV' (A.): Çeşit, cins, tür 92a-6

NEVMİD (F.): Ümitsiz, meyus
n. it-: Ümitsizliğe düşürmek 71b-5

NEYÇÜN: → NEÇÜN

Nİ: Ne 2a-9

NİCE: 1. Nasıl, ne şekilde 7a-6, 15a-3, 53b-2
2. Ne kadar, ne derece 2a-12, K4a-3, 6a-8
3. Birçok, hayli 68a-7
4. Ne zaman 41a-13
niceler: Birçokları 68a-7
nicesi: Nasıl, ne şekilde 65a-8

NİGĀR (F.): Resim, süsleme sanatı 25b-11
nigār-ı dil-rübā: Gönlü mest eden süs, sanat 90b-6
→ nakş-ı n.

NİHĀN (F.): Gizli, saklı, görünmez, Allah'ın sıfatlarından biri
88b-11

NİHĀYET (A.): Son, nihayet 9a-9, 9a-12

NİKĀB (A.): Yüz örtüsü, peçe 5b-5

NİK-NĀM (F.): İyi isim yapmış, iyi kişi 64a-11, 70b-5, 92a-2

NİL (A. NEYL): Nail olma, maksada ulaşmak
n. eyle-: Nail olmak için hareket etmek 3b-8

Nİ'ME (A.): Ne güzel
ni'me'l-idām: Ne güzel devamlılık 71a-11

Nİ'MET (A.): Yiyecek içecek, rızık, nimet 30a-7, 75b-4
→ şükr-ı n.

NİRE: Nere, hangi yer 13a-12, 36a-2, 90a-10

NİSĀN: → İNSĀN 53b-2

NİSĀR (A.): Dağıtma, saçma
n. it-: Dağıtmak, saçmak 81a-6, 86b-5, 86b-7

NİSBET (A.): İlgi, bağ
n. eyle-: Sahiplenmek, sahip çıkmak 58a-1
n. it-: Sahiplenmek 57b-8, 57b-11

NİŞ (F.): Zehir 43b-8

NİŞĀN (A.): İz, nişan, belirti 3a-2, 74a-1

NİŞĀT (A. NEŞAT): Sevinç, şen, keyif
n. it-: Sevinmek, bayram etmek 84b-11

NİŞE: 1. Niçin, neden 14a-7, 26b-11, 30b-11
2. Şaşkınlık ifade eden söz 6a-12, 7b-6

NİTE: 1. Vasıf, keyfiyet, nitelik 16a-7
2. Niçin, nasıl 57a-3
3. Ne gibi, ne türlü, nasıl 14b-8

NİTEKİM: Gerçekten, hakikaten 3a-12, 68b-6

- NIYĀZ (A.):** Yalvarma, yakarma, dua etme
 n. eyle-: Yalvarmak, dua etmek 55a-15
 n. it-: Yalvarmak, dua etmek 46b-13
- NIYYET (A.):** Niyet etme, maksat 4b-7, 4b-8
- NIZĀM (A.):** Düzen, nizam
 nizām-ı 'ālem: Alemin düzeni 94a-1
- NOKSĀN (A.):** Eksik, noksan 95a-7
- NUH (F.):** Dokuz
 n. āsumān: Dokuz kat gök 88a-8
 n. felek: Dokuz kat gök 81a-1
- NÜH (A.):** Nuh Peygamber 22a-6
- NÜR (A.):** Işık, ziya, nur 4a-13, 10b-9, 23a-6
 n. eyle-: Nur haline getirmek, nurlandırmak 71b-4
 n. kal-: Nurla dolmak, nur olmak 11a-3
 n. kazan-: Nurlanmak 26a-9
 n. ol-: Nur haline gelmek, nurlanmak 5a-5, 8a-14, 82b-8
 n. saç-: Işık vermek, aydınlatmak 21b-14, 35b-6, 39b-3
 n. vir-: Işık vermek, aydınlatmak 28a-2
 nūra bat-: İçini nur kaplamak, içi nur dolmak 27a-13
 nūr-ı Hāk: Allah'ın nuru 28a-7, 29a-5
 nūr-ı Hudā: Allah'ın nuru 32a-11
 nūr-ı muṭlak: Allah'ın nuru 28a-7
 → bahr-i n.
- NÜRĀNĪ (A.):** Nurlu 50a-7, 23a-9
 → nakş-ı n.
- NURHĀ-İ 'ĀLEM (F.):** Arif'in eseri 87b-5, 90b-10
- NÜŞ (F.):** 1. Tatlı, bal 29a-10, 43b-8
 2. İçki, isret 29a-2
 n. eyle-: İçmek 28b-1, 45a-10, 46a-7
- NUṬFE (A.):** Meni 54a-5, 90b-6
- NUṬK (A.):** Söz, lakırdı, kelam 88b-2
- NÜKTE (A.):** 1. İnce mana, bir sözden anlaşılan şey 57b-10
 2. İnce manalı söz 58b-1, 95a-6

O: 0 (işaret sıfatı) 3a-5, K3b-1

OD: Ateş 3b-11, 5a-4, 5a-9

ODIN, ODUN: Yakacak, odun 58a-11, 82b-6, 82b-7

OĞUL: Erkek çocuk, oğul 6b-13, 14a-10, 33b-4

OĞLAN: Oğul, küçük çocuk 44b-9

OK: Ok 62a-8, 69a-13, 69b-3

o. gibi: Mecaz olarak doğru 73b-9, 74b-5

OKI-: 1. Okumak 6b-8, 68b-4

2. Çağırarak, davet etmek 60a-9

OL: 1. Teklik üçüncü şahıs zamiri 2a-1, 3b-2, 7a-13

2. İşaret sıfatı 2a-4, 3a-2, 3b-13

OL-: 1. Olmak K4b-10, 4b-11, 58a-5

2. Wuku bulmak, gerçekleşmek 20a-2, 25b-6

3. Var olmak, yaratılmak K3b-3

4. (Zaman) gelmek, çatmak 12b-6

5. Her hangi bir san ve nitelik kazanmak 3b-5, 9a-5

6. Bir şeyi elde etmek, edinmek K1b-8, 3b-3

7. Bir durumdan başka bir duruma geçmek 3a-7, K3b-8, 5a-10

8. Her hangi bir durumda bulunmak K3b-7, 3a-8, 11b-14

9. Bir şey birinin mülkiyetine geçmek K4a-7

→ aç o., ad o., 'āşī o., aşşī o., 'āşık o., āşikār o., āzād o., bālig o., baş esen o., bay o., beñzi şaru o., bī-hūş o., bir o., bir-iken yüz o., cāmi' o., cem' o., cigeri kan o., cigeri kebāb o., cūdā o., cüst o., esen o., faşl o., ferah o., gāfil o., gālib o., ganī o., gark o., gayr o., haber-dār o., hācet olma-, hāk o., hal o., halāş o., halīfe o., han o., harāb o., hāsıl o., hasta o., haşr o., haşr ü neşr o., hatm o., hayf o., hayrān o., hirmān o., hīz o., hor u hacil o., hor u hakir o., hor u zār o., hükmi altında o., irāk o., 'id o., iki kat o., iki päre o., iltimās o., intizār o., kabül o., kāfir o., kan revān içinde o., keşf o., kudreti olma-, kul o., kulağuz o., kül o., lāyık o., lāzım o., mağrūr o., maḥbūs o., maḥv o., maḥbül o., ma'lūm o., ma'mūr o., māt o., melāmet o., melek o., melül o., mest o., mest ü humār o., meşğül o., meşhūr o., mezid o., mezid ender mezid o., muhālif o., muhit o., muḥarreb o., muḥārin o., muşāhib o., muḥī' o., muḥṭali' o., müflis o., nā-fārk o., naḫş o., nūr o., ortak o., pādişāh o., pāk o., pāk ez zünüb o., perrān o., peşimān o., peydā o., pür o., rāhat o., rāzī o., revān o., sābit o., şāfi o., şağ o., şahih o., sākit o., sālik o., sarhoş o., sebep o., ser-gerdān o., ser-mest o., siyl o., sultān o., Süleymān o., süst o., süvār o., şād o., şādān o., şādumān o., şāh o., şakī o., şā-kird o., şark o., şehid o., şerif o., şeydā o., tabān o., tamām o., tar o., temiz o., tesbih o., toprak o., türāb o., ulu o., yakīn o., yavuz o., yig o., yoldaş o., yüzi ak o., zāhir o., zār o., zāyil o., zelil o., zir ü zeber o.

OLDUR-: Olmasını sağlamak 84b-12

ON: On 41a-9, 47a-13, 83b-3

ONURGA: Bel kemiği, omurga 83b-4

ORA: 0 yer, ora 7b-11, 11b-8, 35b-2

- ORTAĞ: Birlikte iş yapan, ortak
o. ol-: Birlikte iş yapmak 31a-1
- ORUÇ (F. RŪZE): Allah'a ibadet maksadıyla belli zamanlarda belli şeylerden kendini alıkoyma, oruç 79a-8
o. dut-: Oruç ibadetini yerine getirmek 57b-3, 58b-8
- 'OSMĀN (A.): Üçüncü halife ve peygamberin damadı 37b-1, 89b-14
- OT: Ot 32b-5, 37b-1
- OTAK, OTAĞ: Büyük kimselere mahsus büyük çadır 20a-2, 27a-8
- OTUR-:1Oturmak 61b-4
2. Birlikte yaşamak, birlikte oturup kalkmak 15b-7,9,12
- OTUZ: Otuz 83b-1, 83b-2
- OYNA-: Eğlenmek, oynamak 80b-9

Ö

- ÖGİN-: Öğütülmek, ezip un haline getirilmek 71a-2
 ÖGİT-: Ezip un haline getirmek 71a-8
 ÖGREN-: Öğrenmek 9a-4
 ÖGÜN-; ÖGİN-: Böbürlenmek, övünmek 83a-11, 83a-12
 ÖGÜT: Nasihat, öğüt 23a-6
 ÖKÜŞ: Çok, fazla 8b-1
 ÖL-: Ölmek 7b-1, 79b-13, 90b-8
 ÖLDÜR-: Öldürmek 63b-8, 64a-9
 ÖLÜ: Ölmüş olan, ölü 11b-12, 15b-7, 64a-1
 ÖLÜM: Ölüm 33a-6
 'ÖMER (A.): İkinci halife Hz. Ömer 37a-12
 'ÖMR, 'ÖMÜR (A.): Yaşama süresi, ömür 9b-4, 11a-15, 70a-6
 'ömr-i 'azîz: İzzet sahibi ömür, değerli ömür 37b-11
 ÖN̄: Ön taraf, ön 70b-10, 87a-3
 önüne düş-: Eline geçmek, avucuna düşmek 68b-14
 ÖNDİN: Önce 20b-8
 ÖP-: Öpmek 15a-4, 21b-10, 41b-4, 63a-9
 ÖPÜL-: Öpülmek 15a-11
 ÖRDEK: Ördek 5b-12, 6a-4, 6b-1
 ÖRT-: 1. Kapalı hale getirmek için üstüne bir şey koymak 18b-4
 2. kaplamak, sarmak, ihata etmek 38b-8
 ÖRTÜLÜ: Örtülmüş, örtük 51a-9
 ÖT: Ses K4b-9
 ÖT-: Sözü geçmek 14a-6
 ÖTE: Öbür taraf, ileri 56a-6, 74a-3
 öteden beriye: Oradan buraya, buradan oraya 21b-8
 ÖTEREK: Daha öte taraf, uzakça 64b-13
 ÖYLE: Öğle vakti 62a-5, 79b-12
 ÖZ: Kendi, öz 14b-1, 35a-11
 ÖZDEK: (Ağaç) gövdesi 40a-9, 40a-10
 ÖZGE: Başka, gayrı 55a-10, 87a-1
 'ÖZR (A.): Mazeret, sebep 9b-11

- PĀDİŞĀH (F.): Hükümdar, padişah 3a-3, K4a-10, 8b-3
p. ol-: Hükümdar olmak 5a-6, 11a-7
- PĀK (F.): Temiz, ayıp ve noksanlıktan beri, halis 8a-13, 35b-12
p. eyle-: Temiz hale getirmek, temizlemek 8a-7
p. it-: Temizlemek 8a-12
p. ol-: Temiz hale gelmek, temizlenmek 8a-6, 8a-13
p. ez zünüb ol-: Günahlardan temizlenmek 61a-4
p. ü dīn: Dindar, dini temiz kişi 28b-10, 50a-9, 67a-9
→ deryā-yı p.
- PANBUK: Pamuk K4b-9
- PĀRE (F.): Parça
p. p.: Parça parça 24a-13
pāre-i ruh: Ruhun bir parçası, çocuk, sabi 75a-14
- PAS: Kir, pas 9a-10
- PASLU: Kirli, paslı 18a-12
- PAŞA: Paşa: hitap sözü 7a-15, 45b-12, 62b-12
- PĀYE (F.): Merdiven, basamak 69b-7
paye-i 'ars: Arş katı, arşın bulunduğu yer 56a-9, 56a-11, 13
- PELĪD (F.): Pis, murdar 2b-2
- PEND (F.): Nasihat, öğüt 43b-1
p. it-: Nasihat vermek 90b-4
- PER (F.): Kanat 3b-7, 52b-10, 70a-15
→ bāl ü p., bī-bāl ü p.
- PERDE (F.): Engel, mania 29a-4, 36a-14, 70a-10
- PERHĪZ (F.): Şeriatin yasak ettiği şeylerden kaçınma, nefsi temiz tutma 30a-10, 58a-9
p. it-: Perhiz yapmak 31b-8
- PERĪ (F.): Cinnilerin güzel olan dişi cinsi 2b-9, 49b-7
- PERRĀN (F.): Uçucu
p. ol-: Uçucu olmak, uçmak 56a-9, 86a-1
- PERTEV (F.): Işık, parlaklık, ziya 16b-9
- PERVĀNE (F.): Işık etrafında dönen gece kelebeği 3b-10
- PERVĀZ (F.): Uçma, uçuş
p. eyle-: Uçmak 32b-8
p. ur-: Uçmak 7b-10, 13a-12, K9a-13
- PES (F.): 1. Sonra K4a-12, 7b-8, 48a-1
2. Bunun için, bu sebeple 58b-8, 59b-9
3. Bütünü. hepsi 75b-7
- PEŞĪMĀN (F.): Pişman, pişman olma 69b-4
p. ol-: Pişman olmak 20b-6, 43b-10, 53a-12
- PEYDĀ (F.): Meydanda, açıkta, ortada
p. ol-: Meydana çıkmak, ortaya çıkmak 43a-7, 43a-10
- PEYĠĀMBER (F.): Nebi, peygamber 18b-13, 57b-8
- PĪC (F.): Kıvrım 23b-9, 41a-1, 41a-2
- PĪR (F.): İhtiyar yaşlı kişi 82b-7
- PĪRLİK: Yaşlılık 79b-13
- PİSER (F. PÜSER): Oğul, erkek çocuk 62a-7, 63a-13, 82b-5
- PÜR (F.): Dolu, dolutanesi 26a-4

- p. it-: Doldurmak, örtmek, kapatmak 46b-15
p. ol-: Dolmak K1b-6, 44b-7
pür-cevâhir: Cevherle dolu, cevherli 58b-1
pür-hâr: Hararet dolu, hararetli 93b-2
pür-hüner: Hüner sahibi, hünerli 23a-14
pür-la'l: La'l taşıyla dolu 22a-1
pür-ma'ânî: Mana dolu, manalı 58b-1
pür-nâr: Ateş ile dolu 32a-9
pür-nûr: Nur ile dolu, nurlu 27a-9, 45a-13
pür-sürûr: Neşeli, sevinç dolu 28b-5
pür-zulam: Zulmet dolu, karanlık 70a-4

R

- RAB (A.): Allah, rab: esma-i hüsnâ'dan 14b-4, 56a-6, 58b-2
 rabbiye'l-a'la: Sübhane rabbiyel-ala sözü 32b-13, 34a-1
 rabbiye l-kuddüs: Sübhane rabbiyel-kuddüs sözü 33b-5
- RABBİYET (A.): Rablik, uluhiyyet 94b-8
- RABLIK: Rububiyyet, uluhiyyet 94a-12
- RA'D (A.): Gök gürlmesi 80b-4
- RĀHAT (A.): Huzur, rahat
 r. eyle-: Huzura erdirmek, rahatlatmak 52a-11
 r. ol-: Sıkıntısız durumda olmak 15b-9, 28a-6
- RAHİM (A.): Çok merhamet sahibi: esma-i hüsnâ'dan 39b-6, 40b-14
 63b-4
- RAHM (A.): Döl yatağı, rahm 54a-6, 75b-2, 90b-6
- RAHMĀN (A.): Her canlıya rahmet eden: esma-i hüsnâ'dan 30a-2
 71b-6
- RAHMET (A.): Acıma, merhamet, rahmet 8b-10
 r. eyle-: Merhamet etmek, acımak 39b-6, 55b-12, 60b-2
 r. it-: Merhamet etmek, acımak 60b-3
 rahmeten li'l-'âlemîn: Alemlere rahmet olarak gönderilen:
 Hz. Muhammed'in sıfatlarından biri 52a-3, 71b-12
- RAKS (A.): Oynama
 r. ur-: Oynamak 26a-3
- RĀM (F.): Boyun eğme, itaat
 r. eyle-: Boyun eğdirmek, itaat ettirtmek 59a-7
- RAMAZĀN (A.): Arabî aylardan biri, oruç ayı, Ramazan 89b-13
- RAVZA (A.): Bahçe, cennet bahçesi 32a-13
 ravza-i Haq: Cennet bahçesi 60b-8
- RĀYİKĀNE (F. RĀYEGĀN): Bedelsiz, bedava, beleş 13a-6, 23a-14
- RĀZ (F.): Gizli şey, sır 2b-13, 34a-9, 94b-7
- RĀZĪ (A.): Rıza gösteren, kabul eden
 r. ol-: Rıza göstermek, uygun görmek K4a-9, 7b-11, 62b-10
- RAZK (A. RIZK): Nimet, rızık 42b-7
- REBĀB (A.): Bir saz çeşidi 20b-9
- REUĀ (A.): Ümit, umut 49a-11
 → havf ü r.
- RED (A.): Kabul etmeme, reddetme
 r. bul-: Reddedilmek, kabul edilmemek 12b-1
 r. it-: Reddetmek, kabul etmemek 47b-13
 r. kil-: Reddetmek, kabul etmemek 50b-9
- REFĪK (A.): Arkadaş, yoldaş 18b-13, 34b-1
- REHĀ (F.): Kurtulma, kurtuluş 71a-8
- REMZ (A.): Sembol, rumuz 15b-2, 73a-3
- RENÇ (F.): Zahmet, eziyet 20b-13, 24a-14, 28a-10
 r. yi-: Zahmet çekmek, eziyet çekmek 13b-11
- RENÇLİ: Eziyet çeken 28a-10

- RENK (F.):** Renk 16a-4, 25a-3, 93a-10
 r. r.: Her renkten olan, çok renkli 16a-4, 23b-5, 81a-11
 → sebze-r.
- RES (F.):** Yetişen, ulaşan 24b-5
- RESH (A.):** Bkz. nesh, tenasüh inancı 68a-2, 68a-3
- RESŪL (A.):** Elçi, peygamber 15b-8
 resŭl-i dü cihān: Dünya ve ahiret peygamberi: Hz. Muhammed
 63a-7
 resŭl-i mu'teber: Seçkin ve itibar sahibi peygamber: Hz.
 Muhammed 66b-9, 68b-14
 resŭl-i müctebā: Seçkin peygamber: Hz. Muhammed 9a-13
 47b-2
 resŭl-i muhterem: Hürmet sahibi resul: Hz. Muhammed 62a-3
 resŭl-i şādık: Doğru ve sadık resul: Hz. Muhammed 18a-7
 - 42a-2
 resŭlu'llāh: Allah resulü: Hz. Muhammed 38a-11
- REVĀ (A.):** Uygun, yerinde 84a-11
- REVĀN (F.):** 1. Acele, hemen, hızlı 4a-6, 10b-8
 2. Ruh k4b-4
 r. it-: Akıtip götürmek 6b-1
 r. ol-: Akıp gitmek 10b-10, 13b-7, 36a-8
- REVNAK (A.):** Parlaklık, göz alıcılık 27a-10, 28a-8
- REVZEN (F.):** Pencere 39b-10
- REYHĀN (A.):** Pesleşen çiçeği, reyhan 18b-3, 24a-3, 88a-14
- RİDVĀN (A.):** Cennetin muhafızı ve kapıcısı olan melek 47b-8
 77a-7, 92b-12
- RİZĀ (A.):** Razi olma, hoşnutluk 5b-7, 94a-9
- RİCĀL (A.):** Büyükler, ekabir
 → himemü'r-r.
- RİDDET (A.):** Reddetme, kabul etmeme 89b-12
 → ehl-i r.
- RİK'AT (A.):** Kıyam, rükü ve secdelerden oluşan bölüm, rekat
 56b-11
- RİVĀYET (A.):** Nakil, rivayet 48a-7
 r. eyle-: Nakletmek, rivayet etmek 47a-3, 60a-1
- RİYĀZAT (A.):** Nefsin isteklerini kırma
 r. kıl-: Dünya lezzetinden ve nefsin isteklerinden uzak
 durmak 30a-9
- RUBŪBIYYET (A.):** Terbiye edicilik vasfı, uluhiyyet 94a-10
- RŪH (A.):** Can, ruh 58b-2, 53b-3
 rŭh-i cüzvī: Ruh parçası, ruh 53b-3
 → pāre-i r., tenezzülāt-i r.
- RŪHU'LLĀH (A.):** Hz. İsa'nın lakabı 22a-7
- RŪM (A.):** 1. Anadolu 36a-9, 53a-1
 2. Bizanslı, rum 63b-7
- RŪMĪ (A.):** Anadolulu 22a-4
- RUSUL (A.):** Peygamberler 75b-11
 → hāttime'r-r.
- RŪŞEN (F.):** 1. Açık, seçik 42a-10

2. Aydın, parlak, nurlu 80b-15
 r. eyle-: Aydınlatmak 45b-9
 r. it-: 1. Açık seçik hale getirmek, beyan etmek 57b-10
 2. Aydınlatmak, nurlandırmak 46a-13
- RŪZ (F.): Gündüz 23b-8, 44a-10, 70a-1
 rŪz-i seb: Gece gündüz, aralıksız 31a-9, 58b-4, 65a-10
- RŪZ (F. RŪZİ): Rızık
 r. eyle-: Rızık vermek 5b-7
- RŪKN (A.): Temel, asıl, şart 55a-14
- RŪKŪ' (A.): Namazda elleri dize dayayıp öne eğilme, rükü
 r. eyle-: Rükü yapmak 5b-8
 r. it-: Rükü yapmak 55b-11
 r. kıl-: Rükü yapmak 39b-5
- RŪ'YĀ (A.): Rüya, görüntü 68b-3
 → 'ālem-i r.

S

- SA'ĀDET (A.): Mutluluk, saadet
s. bul-: Mutlu olmak 45a-7
- SA'AT (A.): Vakit, an, saat 12a-5, 12a-7
- SABĀH (A.): Sabah vakti, sabah 86b-2
- SABAK (A.): Öğrenilen şey, ders 93b-9
s. al-: Ders almak 6b-8
- ŞABBAG (A.): Boyacı, boya yapan 84b-13
- ŞABĪ (A.): Küçük çocuk 75a-14, 75b-2
- ŞĀBĪT (A.): İsbat edilmiş, gerçek
s. ol-: İsbatlanmak 91b-11
- ŞABR (A.): Sabır
s. eyle-: Tahammül etmek, sabretmek 28b-2
s. it-: Tahammül etmek, sabretmek 82a-3
şabri git-: Sabrı kalmamak, sabrı tükenmek 27a-7
- ŞAÇ: Saç 41a-5, 93a-2
- ŞAÇ -: Dağıtmak, dökmek, saçmak 3b-4
→ kan s., nūr s.
- ŞAÇIL-: Dağılmak, dökülmek, saçılmak 80a-7
- ŞAD (F.): Yüz sayısı, yüz
s. hazaran: Yüz binlerce 34b-11
- ŞADĀ (A.): Ses 34a-6, 34b-8
- ŞADEF (F.): İnci kabuğu, inci 9b-5, 11a-13, 72b-1
- ŞĀDIK (A.): Doğruluğu ve bağlılığı içten olan 12a-4, 28a-3
şādiqūn: Sadık olanlar, doğru kişiler 19a-13
→ resūl-i s.
- ŞADR (A.): Göğüs 89b-1
- ŞĀF (A.): Temiz, saf, halis kişi 68b-3
- ŞAFF (A.): Dizi, sıra, saf 62b-2
s. ş.: Dizilmiş olarak, dizi dizi 61b-13
- ŞAFĀ (A.): Gönül rahatlığı, huzur 6a-2, 19a-11, 75b-3
s. bul-: Gönül rahatlığına erişmek 2a-11, 7b-11, 11a-4
s. sür-: Huzurlu olarak yaşamak 6a-7, 33b-4, 75b-1
→ şıdk u ş., zevk ũ ş.
- ŞĀFĪ (A.): 1. Arınmış, temiz, halis 15b-1, 16b-9, 40a-1
- ŞAFĀYĪC (A.): Yassı ve düz yüz
s. idil-: Yassı ve düz yüz hale getirmek 59a-3
- ŞĀFĪ (A.): 1. Arınmış, temiz, halis 15b-1, 16b-9, 40a-1
2. Sadece, yalnız 14a-9
s. it-: Temiz hale getirmek 23a-2
s. ol-: Temiz hale gelmek 30a-9
- ŞAFİYYŪ'LLĀH (A.): Adem peygamberin sıfatı 22a-6
- ŞAĞ: Sağ taraf, sağ yan 62b-2
- ŞAĞ: Hasta ve sakat olmayan, sağlam
s. esen: Sapsağlam, sıhhati yerinde 62a-9
s. ol-: Sağlıklı olarak yaşamak 58a-8, 59a-13, 79b-6

- SAĞIR: Sağır
s. it-: Fazla gürültü yapıp kafa şişirmek 88b-1
- SAĞIŞ: 1. Sayı, miktar 42a-2
2. Hesap 42a-5
- SAĞLA- < ŞAĞULA-: Ölüye ağlamak 63b-6
- SAHİ (A.): Eli açık, cömert 37a-4
- ŞAHİB (A.): Bir sığfata haiz bulunan, muttasıf
şāhib-'ālem: Alemin sahibi 10b-2
şāhib-devr: Bulunduğu zamana hakim olan 10b-3
şāhib-hıred: Akıl fikir sahibi 80b-8
şāhib-uşul: Düzen ve tertip sahibi 59a-8
- ŞAHİH (A.): Gerçek, doğru, sağlam
s. ol-: Sağlıklı olmak 58a-6
- SĀHİL (A.): Kıyı, kenar 81b-5
- SĀHİR (A.): Uykusuz 3a-11
- SAHRĀ (A.): Kır, ova, 10b-9
şahrā-yı cān: Can ovası, can 10b-11
- SAHT (F.): Çetin, güç 30b-13, 94a-9
- SĀ'İM (A.): Oruç tutan
sā'imūn: Oruç tutanlar 57b-4
- ŞAKF (A.): Tavan, çatı, dam 70a-3
- ŞAKIN-: kaçınmak, sakınmak 4a-4, 12a-14, 73a-7
- SĀKĪ (A.): İçki sunan 18a-1, 32a-7, 81b-4
- SĀKİT (A.): Susmuş, suskun
s. ol-: Susmak 26a-7
- ŞAKKA (A.): Su dağıtan, saka 12a-11, 85a-1
- ŞAKLA-: Muhafaza etmek, korumak 10a-10, 58a-7, 64b-12
→ edeb s.
- ŞAKLAN-: Muhafaza edilmek, korunmak 15a-5, 91a-4
- SAL-: 1. Göndermek, yollamak, salmak 41a-6, 77a-12
2. Koymak, girdirmek, dahil etmek 6a-1, 18a-9, 71a-7
3. Sallamak 62a-1
→ kılıç ş.
- ŞALĀT (A.): Namaz, salat 57a-12, 79a-8
- ŞALAVĀT (A.): Salat ü selamlar, Hz. Muhammed'e edilen dualar
s. it-: Salat ü selam okumak 93a-6
s. getir-: Salat ü selam okumak 95a-15
s. vir-: Salat ü selam okumak 93a-7
- ŞĀLİH (A.): İyi hareket ve amelde bulunan 18b-1, 63b-2, 74b-9
şālihāt: Salih olan kadınlar, saliha kadınlar 57b-2
şālihūn: Salih olan erkekler 57b-2
- SĀLİK (A.): Bir yola giren ve o yolda giden, bir tarikatın a-
dabını yerine getiren 5b-8, 8b-1
s. ol-: Bir yola girmek 12b-12
- SALTANAT (A.): Hükümdarlık, sultanlık, saltanat 34a-13, 69b-12
- ŞAMED (A.): Daim, baki, her şeyin muhtaç olduğu zat, yüce: es-
ma-i hüsnâ'dan 50b-1
- SĀMİ'A (A.): İsitme duyusu, kulak 79b-2

- ŞĀN: Ses
s. it-: Ses çıkarmak 26a-3
- ŞAN-: Zannetmek, sanmak 5b-4, 8b-8, 57a-1
- ŞĀNA: Sana "sen zamirinin datif hâli" K1b-3, 2a-14, 2b-5
- ŞAN'AT (A.): Hüner, marifet, sanat 6b-14, 83a-11
s. it-: Marifet göstermek 6b-14
s. göster-: Marifet göstermek 10a-12
s. kıl-: Hüner göstermek, marifetini ortaya koymak 56a-4
- ŞANDŪK (A.): Sandık 37a-2, 37a-3
- ŞANKĪ, ŞANKİM: Güya, sanki 6b-12, 11b-12, 57a-1
- ŞANU: Fikir, düşünce, sanı 70a-5, 70a-7
- SARĀ, SARĀY (F.): Konak, köşk, saray 10b-12, 12a-5, 69b-7
- ŞARF (A.): Kullanma, sarf etme
s. eyle-: Harcamak, sarf etmek 73a-10
- SARHOŞ (F.): Kendinden geçmiş, sarhoş
s. ol-: Kendinden geçmek 27b-3, 43a-12
- SARK -: Eğilmek, sarmak 19a-7
- ŞARP: Çetin, şiddetli, keskin 26b-12
- ŞARU: Sarı 22b-5, 23b-6, 35b-4
- SATR, SATIR (A.): Yazı sırası, satır 47b-9, 47b-10
- ŞATIN, ŞATIN: Fiyatını vererek satın almak
s. al-: Satın almak 3b-6, 6a-12
- ŞAVĀB (A.): Doğru 7a-3, 29a-9
- ŞAVM (A.): Omuç 58a-4
- ŞAVRIL-: Dağılmak, saçılmak, savrulmak 71a-2
- ŞA'Y (A.): Çalışma, çabalama, gayret
s. kıl-: Gayret etmek, çalışmak 15b-2
- ŞAYD (A.): Av 77a-12
- SĀYE (F.): Gölge 69b-7, 69b-8
- ŞAYKAL (A.): Cila 31a-6
- ŞAYRĀFĪ (A.): Sarraf 3b-6, 13a-10
- SĀZ (F.): Bir çeşit çalgı aleti, saz
s. eyle-: Bir şeyi çalgıyla birlikte söylemek 79a-1
s. it-: Bir şeyi çalgıyla birlikte söylemek 41a-11, 43a-8
- SEBEB (A.): Neden, sebep 75b-1
s. ol-: Yol açmak, sebep olmak 2b-8
- SEBĪL (A.): Karşılık beklemeden yapılan yardım 93a-1
s. it-: Karşılıksız bol bol dağıtmak 84b-6
sebīleyn: İki yol 75b-3
- SEBZE-RENK (F.): Yeşil rengi, yeşil 22b-6, 71a-7
- SEBZE-ZĀR (F.): Çayır, çimenlik, mera 85a-2
- SECDE (A.): Namazda alını yere koyma, yere kapanma 39b-5
s. it-: Secde yapmak 50b-15
s. kıl-: Secdeye kapanmak 56b-2, 83b-12
- SEÇ -: Ayırmak, fark etmek 13a-9

- SEÇİL-: Bir tarafa çekilmek, seçilmek 60b-4
- SEFER (A.): Yolculuk, sefer 37b-6, 68b-11
s. kıl-: Sefere çıkmak, yolculuk yapmak 4b-5
- SEHĀ (A.): Cömertlik, eli açıklık 8b-9
s. kıl-: Cömertlik yapmak 58b-11, 80b-9
- SEHĀVELÜ: Cömert 84a-2
- SEHER (A.): Tan yerinin ağarmasından az evvelki zaman 81a-2
- SEKİZ: Sekiz 10b-12, 41b-7, 83b-3
- SELĀM (A.): Selam K4a-9
→ dārū's-s.
- SELMĀN (A.): Önceleri mecusi iken sonra peygamberin huzurunda müslüman olan ve Hendek Savaşında hendek kazılması fikrini veren ve bu sıfatla tarihe geçen sahabi 37b-5
- SELSEBİL (A.): Cennette bir çeşme adı 84b-6, 84b-7, 93a-1
- SEMĀ (A.): Sema, gök 70b-3
→ sū-yi s.
- SEMER (A.): Meyve, ürün 71a-14, 84b-4
- SEMĪ' (A.): Her şeyi işiten: esma-i hüsna'dan 71a-14, 88b-11
- SEMİN (A.): Kıymetli, değerli 88a-11
→ dürr-i s.
- SEN: Sen "Teklik ikinci şahıs zamiri" 3a-14, 7b-11, 68b-9
- SENĀ (A.): Medhetme, övme 72a-1
- SENCİLEYİN: Senin gibi 28a-3, 74a-8
- SENG (F.): Taş
seng-i yaban: Değersiz taş 18a-13, 73a-8
- SENLİK: Sana ait olan benlik, benlik 22a-13, 90a-14
- SER (F.): Baş, kafa 29a-13
- SERĀ (A.): Toprak, yer altı 36a-12, 36a-13, 36b-2
- SERĀB-(F.): Görüntü, hayal, serap
s. ol-: Yok olmak 17b-4, 51a-8
- SER-ĀGĀZ (F.): Başlangıç
s. eyle-: Başlamak 79a-1
- SER-GERDĀN (F.): Başı dönmüş, şaşkın 35a-7, 43a-13
s. ol-: Şaşkınlasmak 43b-6
- SERMĀYE (F.): Ana mal, sermaye 37b-11, 69b-15, 84a-7
- SER-MEST (F.): Gendinden geçmiş, sarhoş
s. ol-: Kendinden geçmek, sarhoş olmak 18b-6
- SER-TĀC (F.): Başa giyilen taç gibi aziz ve mühterem zat K4a-10
- SER-TE-SER (F.): Baştan başa 29a-13, 53a-10, 78a-11
- SERWER (F.): Bir toplumun başında bulunan, başkan 23a-3, 50a-6
62a-11, 94a-4
- SEV-: Sevmek 3a-1, 3a-5, K4a-12
- SEVĀB (A.): Hayırlı işe Allah'ın verdiği ödül 4b-6, 37b-8
- SEVDĀ (A.): Kuvvetli istek, arzu 70b-5
sevdāsına düş-: Bir şeyi amaçlayıp başarmaya çalışmak
9a-6, 70a-1

- SEVDÜK: Sevgili, sevilen 46b-9, 80a-9
- SEVGÜ: Muhabbet, sevgi 8b-10, 93b-4
- SEVGÜLİ: Sevilen, dost, ahbab 26b-9
- SEYL-ÂB (F.): Sel suyu 27b-13
s. it-: Sel meydana getirmek 37a-8
- SEYR (A.): Yolculuk, seyrü sefer K4b-5, 21b-9, 25a-4
s. eyle-: Yolculuk etmek 8a-10, 35b-2
s. it-: Yolculuk etmek 2b-4, 3b-9, 24b-8
- SEYRÂN (A.): Gezme, gezinme 4a-1, 11a-3
s. it-: Gezmek 11a-1
s. kıl-: Gezmek, dolaşmak 11a-6, 25a-10, 35b-3
- SEYVÂN (A.): Gölge 88b-4
- SEYYÂRE (A.): Gezegen 79b-1
- SEYYİD (A.): Efendi
seyyidü'l-keveyn: İki cihanın efendisi: Hz. Muhammed
9b-1, 75b-11
- SEYYİ'E (A.): Kötülük 52a-12
- ŞI-: 1. (Sözünden) dönmek, verilen şeyi yapmamak 48a-12, 55a-13
2. Ezmek, kırmak 77b-8
→ emr s.
- ŞİĞA MULLĀH (A.): Allah'ın yaratıcı gücü 23b-6
- ŞIÇRA-: Hoplamak, sıçramak 36a-4
- ŞİDDİK (A.): Doğrulayan, sadık 43b-3
- ŞİDK (A.): Doğruluk, gerçeklik
s. " şafā: Doğru ve temiz 62a-11
→ mak'ad-ı s.
- ŞİFĀT (A.): Özellik, nitelik, sıfat 3a-12, 5a-10, 5a-12
şifātu'llāh: Allah'ın sıfatı 35b-10, 94b-8
→ tecellī-yi s.
- ŞİĞ-: Bir şeyin içine girebilmek, sığmak 13a-9, 25b-4, 76a-12
→ 'akla şığma-
- ŞİĞİN-: Sığınmak 91a-4
- ŞİN-: Kırılmak, parçalanmak 44b-14
- ŞİNDİR-: Kırmak, parçalamak 2b-1
- ŞİR (A.): Gizli olan şey, sır K1b-5, 2b-14, 3a-1
- ŞİRĀT (A.): Yol
şirāṭ-ı müstakīm: Doğru yol 72b-11
- ŞİQA: Cam, bilir 22b-4, 22b-5, 22b-6
- ŞİZ-: Sızmak, akmak 17b-8
- ŞİCİL (A.): Yazının bulunduğu kağıt 68a-11
- ŞİCCİN (A.): Cehennemın en aşağı tabakası 19b-12, 19b-13, 20a-11
- ŞİDRE (A.): Arşın sağ tarafında yedinci kat gökte bulunan bir ağaç, sidre 39b-8
- ŞİL-: 1. Silmek, temizlemek 63a-9, 85a-1
2. Kaldırmak, yok etmek 4a-8, 56b-6
- SILK (A.): Dizi, sıra 87b-14

- SİLKİN-: Üstünü silkmek, silkinmek Klb-7
- SİN: Sen "Teklik ikinci şahıs zamiri" 10a-7, 22a-1, 68b-9
- SİN: Mezar 32a-2, 62a-14
- SİNLE: Mezar 14a-11, 17b-2, 24b-1
- SİNNE: → SİNLE-
- SİPĀH (F.): Asker 5a-6
- SİPER (F.): Korunulacak yer, siper 30b-6
- SİRĀC (A.): Işık, kandil, şule 89b-7
- SİTĀRE (F.): Yıldız 84b-14
- SİYL (A. SEYL): Sel
s. ol-: Sel olup akmak 27a-15
- SİZ-: Farkına varmak, sezmek 17b-8
- ŞÖGİL-: Suyu çekilmek, kurumak 86a-2
- ŞOHBET (A.): Görüşüp konuşma, sohbet
ş. it-: Görüşmek, sohbet etmek 24a-3
- SOK-: Batırmak, sokmak 5a-8
- SOL-: Sararıp solmak 12b-1, 19a-2, 80a-3
- SON: Art, arka son
s. dem: Ölüm anı 48a-4, 48a-5, 49a-10
s. nefes: Ölüm anı 34a-7
- ŞOR-: 1. Soru sormak 8a-11, 11b-2, 24a-8
2. Emmek 75b-2
- ŞOVUK: Soğuk 3a-14
- ŞOYLA-: Araştırmak, tahkik etmek 10b-5, 28b-2, 75b-8
- SÖGİL-: Küfredilmek, sövülmek 16a-9
- SOYLE-: Demek, söylemek 2b-13, 6b-9
- SOYLEN-: Homurdanmak, mırıldanmak, söylenmek 14b-7, 59a-6
- SOYÜNDÜR-: Söndürmek 51a-4
- SÖZ: 1. Söz, kelam 8b-1, 15b-8, 69a-7
2. Konu, mevzu 2b-6, 5b-8
3. kesinlik kazanmayan haber, söylenti 13a-3
s. it-: Bir şey üzerine konuşmak 72b-4
s. uza-: Gereğinden fazla konuşulmak 66b-3
s. uzan-: Söz fazla konuşulmak 21a-4, 24b-6
söze gel-: Konuşmak 90a-7
sözünü dut-: Birinin öğüdünü tutmak 55b-3, 59b-4
→ kuru s.
- SU: Su K4a-14, 6a-4, 44a-7
ş. yolu: İnsanın avret mahalli 75a-10
→ acı ş., tatlı ş.
- SU'ĀL (A.): Soru 86a-5
- SUÇ: kusur, günah, suç 51b-15
s. it-: Suç işlemek 52a-1, 52a-7
s. kıl-: Suç işlemek 52a-8
- SÜFĪ (A.): Tasavvuf yolunda olan kişi 42b-5, 42b-6, 42b-9
- SUDA-: Sulamak 12a-10, 85a-1

- SULTĀN (A.): Padişah, hükümdar 6b-4, 9b-6, 11a-9
 s. ol-: Padişah olmak 5a-7, 6b-6, 10a-2
 sultān-ı 'ālem: Alemin sultanı: Hz. Allah 69a-1
 sultān-ı a'zam: Ulu sultan: Allah 61a-7
- SULTĀNLİK: Saltanat, padişahlık 85a-12
- SULTĀN-ZĀDE (F.): Padişah oğlu K4a-5
- ŞUN-: Uzatmak, sunmak 9b-6, 19a-9
- ŞUNIL-: Uzatılmak, sunulmak 29a-11, 43a-12
- SUN'ULLĀH (A.): Allah'ın işi, Allah'ın yaptığı iş 40b-12
- ŞŪR (A.): Kıyamet gününde İsrail a.s.ın üfleyeceği boru, sur
 20a-4, 48a-9, 79a-9
- ŞŪRET (A.): Görünüş, biçim, şekil 3a-13, 3b-1, 3b-2
- ŞŪRETĀ (A.): Görünüşte, şekilde 5a-10, 5a-13, 5b-10
- ŞUŞA-: Su içme ihtiyacı duymak K3b-13
- ŞUSUZLUK: Susamış olma hali. susamak 57b-3
- ŞUVAR-: Sulamak 5a-2, 27a-10, 90a-12
- ŞŪ (F.): Yan, taraf
 şŪ-yi semā: Semaya doğru 70b-3
- SŪBHĀN (A.): Her türlü eksik ve kusurlardan arınmış: Allah'ın
 sıfatlarından biri 32b-13, 33b-5
- SŪCŪD (A.): Secde etme 56b-10
 s. eyle-: Secde etmek 35a-7
 s. it-: Secde etmek 72a-5
- SŪÇİ, SŪÇU: Şarap 27b-9, 43a-11
- SŪD: Süt 40a-7, 14a-13, 75a-14
- SŪFLĪ (A.): Aşağıda bulunan, en aşağı 20a-2, 74a-10
 → 'ālem-i s.
- SŪLEYMĀN (A.): Saltanatı ile meşhur olan Süleyman Peygamber
 34a-11, 78b-7
 s. ol-: Hükümdar olmak 34a-12
- SŪLŪK (A.): Bir yola, bir tarikate girme 4a-8
 s. it-: Bir yola girip, devam etmek 4a-11
 → ehl-i s.
- SŪNBŪL (F.): Bir çiçek adı, sümbül 13a-8, 23b-7, 24a-5
- SŪNŪ: Mızrak, süngü 62a-8
- SŪNŪK: Kemik 19a-6, 83b-1, 87a-3
- SŪPŪR-: Süpürmek 12a-10
- SŪPÜRGE: Süpürge 12a-11
- SŪR-: 1. Hareket ettirmek, sürmek 45b-1,
 2. Dokundurmak, sürmek K4b-8
 3. Yürümek, gitmek 5b-13
 4. Kovmak, uzaklaştırmak 14b-3, 19b-12, 31a-13
 → eşğine yüz s., hükm s., yüz s.
- SŪRİL-: 1. Kaldırılmak, alınmak, 32a-3
 2. Kovulmak, uzaklaştırılmak 31a-5, 48b-9
- SŪRİN-: Karnı üzerinde gitmek, sürünmek 45b-5
 → ayağına s.

- SÜRME-GER (F.): Sürme çeken, sürmeci 90b-5
SÜRMELEN-: Sürme çekinmek 29a-5
SÜRÜL-: → SÜRİL-
SÜRÜR (A.): Neşe, sevinç 28b-5, 90a-5
SÜSEN (F.): Bir çiçek adı, susam, zambak 24a-2, 25a-8
SÜST (F.): Gevşek
s. ol-: Gevşek olmak, tembel olmak 35b-11, 48a-4
SÜVĀR (F.): Ata binen, binici
s. ol-: Ata binmek 76b-9, 90b-1
SÜZ-: Herhangi bir maddeyi süzgeçten geçirmek, süzmek
46a-6, 87b-9

§

- ŞĀB (A.): Genç, delikanlı 62b-3, 73b-2, 88a-1
- ŞĀD (F.): Sevinçli, neşeli 4a-13, 32a-10, 69b-12
ş. ol-: Sevinmek 28b-5, 38a-7, 46a-13
- ŞĀDĀN (F.): Sevinçli, neşeli 78a-12
ş. ol-: Sevinçli ve mesrur olmak 25b-13, 75b-1, 82a-11
- ŞĀDİLİK: Sevinç, neşe 23b-10, 72a-3, 77a-2
- ŞĀDUMĀN (F.): Sevinçli, neşeli
ş. ol-: Sevinmek 69b-5
- ŞĀH (F.): Hükümdar, şah 8b-3, 11a-7, 72a-15
ş. ol-: Hükümdar olmak, hükmetmek 14a-4
şāh-ı mazağ: Güceler kralı 70b-2
- ŞAH TAMARI: Boynun iki yanında kan taşıyan damarlar, şah damarı
62b-1
- ŞAHLİK: Şah olma durumu, şahlık 85b-7
- ŞAHS (A.): Kisi 92a-6
- ŞAK (A.): Yarma, yarılma
ş. kıl-: İkiye ayırmak 72a-7
- ŞAKĪ (A.): Haydut, eşkiya
ş. ol-: Haydutluk yapmak 41b-11, 45a-5, 77a-9
- ŞĀKĪRD (F.): Öğrenci
ş. ol-: Öğrencilik yapmak 10a-2
- ŞĀM (A.): Eskiden Halep, Suriye ve Beyrut'a verilen isim 4a-7
4a-13, 89a-12
- ŞĀMIYE (A.): Koku alma duyusu 79b-2
- ŞARĀB (A.): İçki, şarap K4a-7, 86a-8
şarāb-ı lā-yezāl: Sonsuzluk şarabı 41b-9, 66a-1
sarāb-ı lem-yezel: Sonsuzluk şarabı 10a-9
- ŞĀRĪB (A.): Şarap sunan kişi 86a-9
- ŞARĶ (A.): Güneşin doğduğu cihet
ş. ol-: Parlaklaşmak 4b-12
- ŞEB (F.): Gece 31a-9, 58b-4, 65a-10
şeb-i çirāk: Gece ışığı 39a-2
şebān: Geceler 88b-4
→ rüz ü ş.
- ŞEBĀB (A.): Gençlik; genç 7a-8, 39a-7, 90a-14
- ŞEB-PERE (F.): Gece kuşu, yarasa 3b-7
- ŞECER (A.): Ağaç 71a-14
- ŞEDĪD (A.): Şiddetli, sert 36b-5
- ŞEFĀ'AT (A.): İltimas, aracılık, şefaath
ş. it-: Şefaath etmek 23a-2
ş. kıl-: Şefaath etmek 71b-12, 95b-1
- ŞEFĪ' (A.): Şefaath eden, şefaathçi
ş. it-: Bir kimseye diğerine şefaathçi yapmak 60a-12, 62b-11
93a-8
şefī'a'l-müznibin: Günahların şefaathçisi: Hz. Muhammed
71b-12, 95b-1

- ŞEFİK (A.): Şefkat sahibi: Allah'ın sıfatlarından biri 60b-2
- ŞEFKÂT (A.): Acıma, merhamet, şefkat
ş. eyle-: Acımak 27b-9
- ŞEFTALU (A.): Şeftali 23b-2, 24b-14
- ŞEHÂDET (A.): 1. Kelime-i Şehadet 56b-5
2. Din uğrunda ölme, şehitlik 64b-3
ş. kıl-: Kelime-i şehadet getirmek 84a-1
- ŞEHD (A.): Bal 73b-8
- ŞEHEN-ŞÂH (F.): Hükümdarlar hükümdarı
şehen-şâh-ı cihân: Cihandaki hükümdarların hükümdarı 69b-12
- ŞEHİD (A.): Din uğrunda ölen, şehit 63a-2
ş. ol-: Din uğrunda ölmek 4b-4, 63a-5, 64b-4
- ŞEHİR, (F.): Büyük belde, şehir 11a-15, 36b-14, 64a-10
şehr-i a'zam: Muazzam şehir 11b-1
şehri vir-: Şehri düşmana kaptırmak 77b-13, 77b-15
→ zi-ş.
- ŞEHVET (A.): Şiddetli arzu, şehvet 77a-6
- ŞEK (A.): Şüphesiz, zan, şek
ş. dut-: Şüphesiz olmak 47a-13, 68a-8
ş. getir-: Şüphesiz düşmek, şüphelenmek 4b-8, 84a-8
şekki gider-: Şüphesiz ortadan kaldırmak, mutmain olmak 45a-2
- ŞEKSÜZ: Şek olmadan, şüphesiz 2b-5
- ŞEKSÜZİN: Şüphesiz olarak, şüphesiz 5a-13, 7a-6, 7a-15
- ŞEKÂVET (A.): Haydutluk, eşkiyalık
ş. it-: Eşkiyalık yapmak 49b-9, 77b-9
- ŞEKER, ŞEKKER (F.): Şeker, şeker gibi tatlı 49b-6, 63a-9, 84a-4
- ŞEKKER-FEŞÂN (F.): Şeker veren, şeker elde edilen 88a-13
- ŞEKKERÎ (A.): Şekerli, şeker gibi 7b-4
- ŞEKKERİN (F.): Şekerli 85b-11
- ŞEKKERİSTÂN (F.): Şeker tarlası 44a-4
- ŞEKL (A.): Biçim, şekil 54a-5, 54a-7
- ŞEM' (A.): Mum 3b-10, 88b-4
- ŞEMS (A.): Güneş 21b-13, 70a-3, 79a-11
- ŞER' (A.): Allah'ın emri, ilahi kanun, şeriat 21a-10, 66b-6
şer'-i Ahmed: Hz. Muhammed'in Allah'tan getirdiği ilahi kanun, şeriat 68a-4, 73b-8
- ŞERBET (A.): Tatlı içecek, şerbet 41b-4, 41b-5, 58a-8
şerbet-i Hak: Allah'ın verdiği içecek 46a-7
- ŞERH (A.): Açıklama, açık anlatma 46a-5, 66b-3
ş. it-: Açıklamak, anlatmak 13b-3, 27a-5, 38a-10
ş. kıl-: Şerhetmek, açıklamak 49a-13
- ŞERİF (A.): İzzet ve şeref sahibi, mübarek 15a-4, 35b-8, 58b-1
ş. ol-: Şerefli ve üstün olmak 57b-2
→ beyt-i ş.
- ŞERİK (A.): Ortak 88b-10
- ŞEŞ (F.): Altı
ş. cihet: Altı taraf "Sağ, sol, ön, arka, alt, üst" 35b-13

- ŞEŞ-: Çözmek 12a-1
- ŞEVK (A.): Arzu, istek, heves 2a-13, 6a-2, 10b-5
ş. it-: Arzu ve hevesle bir tarafa yönelip gitmek 49a-14
75b-4
- ŞEVKET (A.): Büyüklük, ululuk, heybet 38a-10
- ŞEY' (A.): Nesne, madde, şey 25b-1, 25b-7
- ŞEYDĀ (F.): Aşk ve sevdadan aklını kaybetmiş, çılgın, divane
ş. eyle-: Çılgın hale getirmek, çılgınlaştırmak 25b-12
ş. ol-: Delirmek, çılgınlaşmak 43a-7, 43a-10
- ŞEYH (A.): Tasavvufta bir tekke veya zaviyede reislik yapan ve
müritleri bulunan kişi, mürşit 6b-14, 7a-15, 57a-6
şeyh-i a'zam: En büyük şeyh 76a-2
şeyh-i kâmil: Kamil olan şeyh 68b-1, 69a-7
- ŞEYTĀN (A.): Şeytan
şeytân-ı la'în: Lanetlenmiş şeytan 47b-4, 50a-9
- ŞİFĀ (A.): İlaç, şifa 20b-13, 28b-8
- ŞİMĀL (A.): 1. Sol taraf 80b-6
2. Kuzey 80b-6
- ŞİMDİ: Şu anda şimdi 7a-4, 86b-12
- ŞİMŞEK: Şimşek 80b-3
- ŞİŞ-: Kabarmak, şişmek 9b-8, 72a-9
- ŞİTĀB (F.): Acele, sürat, çabukluk
ş. it-: Acele ile gitmek, çabuk olmak 26b-14
- ŞOL: Şu, o, bu 3a-9, 9b-8, 61a-12
- ŞÖYLE: Öyle, şöyle, böyle 4a-6, 5b-12, 10b-2
- ŞU: Şu 81a-4, 82a-8, 86b-12
- ŞU'LE (A.): Alev 43b-2, 72a-11
- ŞU'LE-DĀR (F.): Alevli, alevlenmiş 79a-4, 95a-6
- ŞÜKR (A.): Şükür
ş. eyle-: Şükretmek, hamdetmek 45a-6
ş. it-: Şükür eda etmek 34a-3
ş. kıl-: Şükür eda etmek 75b-7
şükr-i Hak: Allah'ı şükür 75b-4
şükr-i ni'met: Nimetin şükrünü eda 75b-7
- ŞÜRB (A.): İçme
→ hadd-i ş.

T

- TĀ (F.): 1. Şu kadar ki, sonunda 2b-13, 3b-3, 66b-6
2. kadar, dek 7a-10, 54b-2
- TA'AB (A.): Zahmet, sıkıntı, eziyet K4a-3, 42b-11
t. çek-: Sıkıntı çekmek, güçlük çekmek 43a-14, 44a-10, 70a-1
- TA'ĀLĀ (A.): Yüce, ulu 15a-10, 48a-2, 61b-3
→ Hak T.
- TĀ'AT (A.): İlahi emirlere uyma, itaat 79a-7
- TABAĞ (A.): İçine bir şey konan derin ve yayvan kap, tabak 36a-7
40b-10, 63a-10
- TABAKA (A.): Katman, kat, tabaka 36b-4, 36b-6
- TABAN: Yer, taban
t. ol-: Yere yayılmak, tabanı oluşturmak 39b-3
- TABBĀH (A. DEBBAG): Tabaklayan, temizleyen 88b-3
- ṬABĪ'AT (A.): Doğa, tabiat 88a-7
- ṬABĪB (A.): Hekim, doktor 20b-12, 52a-10
- TA'BĪR (A.): İfade, anlatım
t. eyle-: Anlatmak, ifade etmek 87b-12
t. it-: Yorumlayıp anlatmak 33b-5, 76b-7
- TĀC (F.): Taç K3b-11
tac-ı hil'at: Taç ve hırka 12a-14, 50b-14
tac-ı hülle: Taç ve hırka 18b-12
tac-ı zer: Altın taç 25a-5
- TAFŞĪL (A.): Bir şeyin ayrıntılarına inmek, ayrıntılarıyla anlatmak 66b-3
- ṬAĞ: Dağ 20a-11, 36b-12, 36b-13
- ṬAĞIL-: Yayılmak, dağılmak, saçılmak 12a-15
- ṬAĞIT-: Dağıtmak, yok etmek 78b-1
→ güşşayı t.
- TAĞLA-: 1. kızgın demiri vücuda değdirmek, dağlamak 59a-4
2. Acı yüreğe işlemek 23b-13, 48b-2
→ cān t. yürek t.
- TAĞLAŞ-: Birlikte dağlanmak 48b-4
- TAHAMMŪL (A.): Kötü ve güç durumlara karşı koyabilme gücü, tahammül
t. kıl-: Sabretmek, dayanmak 28b-3
- TAHĪYYĀT (A.): Dua
t. secdesi: Tahiyat secdesi 51a-1
- TAHİL: Hububat, tahıl 54a-4
- TAHŞĪL (A.): Elde etme, ele geçirme, kazanma 91a-6
- TAHT (F.): Hükümdarlık makamı, taht K4a-6, 5a-7, 13a-13
tahta geç-: Hükümdar olmak, tahta çıkmak 39b-7
- TAK-: Bir şeyi başka bir şeye tutturmak, iliştiirmek 5a-3, 5a-4
60a-8
- TAKARRUB (A.): Yaklaşma, yavaşma
t. bul-: Yaklaşmak, yakın olmak 4b-11
- ṬAKĀT (A.): Güç, kuvvet, kudret
takati tüken-: Gücü azalmak, takati kesilmek 26b-13

- TAKDİM (A.):** One geçirme, takdim
t. eyle-: Önden göndermek 33b-2
- TAKDİS (A.):** Kutsal sayma
t. it-: Mübarek olarak kabul etmek 50a-3
- TAKİ:** → DAHI 89a-5
- TAKRİR (A.):** Anlatma, ifade etme
t. it-: Anlatmak 27a-3, 32b-13
- ṬAL'AT (A.):** Güzellik, yüz güzelliği 61a-9
- ṬALEB (A.):** İstek, isteme K3b-9
t. it-: Arzu etmek, istemek 14a-12, 14b-4
t. kıl-: Arzu etmek K4a-3, 43a-4, 69b-8
- ṬĀLIB (A.):** İsteyen, istekli 8a-9, 14b-8, 21b-5, 27b-11
- ṬĀLIH (A. ṬĀLĪ'): Talih, şans 74b-9**
- ṬALŪB (A.):** İhtiyak sahibi, arzusu kuvvetli olan 61a-4
- ṬAMA' (A.):** Aç gözlülük, hırs, tamah 42b-8
- ṬAMA'-DĀR (F.):** Aç gözlü, haris 42b-9
- TAMĀM (A.):** Eksiği olmayan, tam
t. ol-: Eksiği kalmamak 19b-7
- TAMAR:** Kanın dolaştığı kanal, damar 80b-5, 81b-8, 83b-8
→ şah ṭ.
- ṬAMLA:** Damla 41a-7
- ṬAMLA-:** Damla halinde düşmek, damlamak 53b-3
- ṬAMU:** Cehennem 2a-3, K3b-17, 8b-7
- ṬAN:** Şaşılabacak şey
ṭāna bat-: Çok şaşırarak, hayrette kalmak 70a-10
ṭāna kal-: Çok şaşırarak, hayrete düşmek 19b-2
- ṬANCARA:** Tencere 84b-5
- TANI-:** Bilmek, tanımak 14b-6, 53a-8
- ṬANĀLA:** Sabah vakti, sabahleyin 62a-5
- ṬANĀLA-:** Şaşırarak, hayrete düşmek 81a-10
- ṬAPU:** Huzur, kat 11b-11, 12a-13
- ṬAR:** Geniş olmayan, dar 47a-1
ṭ. ol-: Sıkıntı ve huzursuzluk vermek, dar gelmek 38a-1
- ṬARAB (A.):** Neşe, sevinç, coşkunluk
ṭ. it-: Coşmak, eğlenmek 6a-7, 23b-8, 69b-8
- ṬARFE (A.):** Göz kapağının bir kere açılıp kapanması
ṭarfetü'l-'ayn: Göz açıp kapayınca kadar olan zaman
4a-3, 62a-10
- TARĪK (A.):** Yol
ṭ. dut-: Yaşayışında belli bir düzen kurup sürdürmek, yol tutmak 18b-13, 34b-1
- ṬARṢĪ' (A.):** Tezyin etme, süsleme
ṭ. eyle-: Süslemek, zinete bürümek 61b-2
- TARU:** 1. Buğdaygil cinsi, darı 12a-15
2. Mısır 54a-4

- TASARRUF (A.):** Sahip olma, hakim olma, hüküm
 t. it-: Hükmetmek 65b-9, 94a-8
 t. kıl-: Hakimiyetini göstermek, hükmetmek 65b-13
- TASDİK (A.):** Doğrulama, gerçek olduğunu söyleme
 t. it-: Doğrulamak 69a-3
- TAŞ:** Taş 2b-1, 19b-12, 26b-12
 → yaban t.
- TAŞ:** Dış taraf, dış 3a-10, 82b-8
- TAŞRA:** Dış taraf, dışarı 5b-2, 11b-3, 83a-10
 t. ur-: İçi dışından belli olacak hale gelmek, içi dışına vurmak 82b-10
- TAT-:** Tatmak 59a-7, 78b-4
- TATLU:** 1. Acı olmayan, tatlı 23b-4, 24b-11, 41a-7
 2. Çekici olan, hoş gelen 60b-11
 t. su: Tatlı su 82a-5
- TAVĀF (A.):** Kutsal bir şeyin etrafını saygı ile dolaşmak, tavaf
 t. eyle-: Tavaf etmek 60b-6
 t. it-: Tavaf etmek 61b-13, 68b-6, 76b-5
 t. kıl-: Tavaf etmek 61b-6
- TAVK (A.):** Gerdanlık 80a-2
- TA'VĪKĀT (A.):** Geri bırakma, alıkoyma, tehir 55a-4
- TAVUK:** Tavuk 5b-12, 6a-2, 6b-1
- TĀVŪS (A.):** Bir kuş adı, tavus
 tāvūs-ı bāğ-ı kuds: Cennet bağının tavusu 11b-8, 89a-1
- TAYAN-:** Yaslanmak, dayanmak 57b-9
- TĀZE (F.):** Körpe, genç, taze 4b-8, 5a-2, 10b-11
 t. it-: Bayatlığını gidermek, taze hale getirmek 16b-9
- TAZI (F.):** Tazı at, arap atı 8a-10
- TEBĀREK (A.):** Mübarek
 t. kıl-: Mübarek kabul etmek, kutsal saymak 83a-11, 83b-11
 84a-4
- TECELLĀ (A.):** → TECELLĪ 36a-2
- TECELLĪ (A.):** Görünme, belirme, ortaya çıkma 4a-8, 4b-12
 t. it-: Belirmek, zuhur etmek 29a-5
 təcəllī-yi şifāt: Allah'ın sıfatlarının görünmesi 4a-2
 35b-9, 36a-2
- TEFĀ:** → DEFĀ 34b-8
- TEFEKKÜR (A.):** Düşünme, düşüncü
 t. it-: Düşünmek 87b-8
- TEFERRŪC (A.):** Bakma, seyretme 4a-1, 4a-5, 10b-7
 t. it-: Sefer etmek 75a-13
 t. kıl-: Yolculuk yapmak 41a-13
 t. itdür-: Yolculuk yaptırmak, birlikte götürmek 23a-8
- TEK:** Sadece, yeter ki 37a-11, 37a-13
- TE'KĪD (A.):** Pekleştirme, kuvvetlendirme 73a-14
- TEKMİL (A.):** Kemale erdştirme, olgunlaştırma
 t. it-: Olgunlaştırmak 65b-11
- TEKRĀR (A.):** Tekrar
 t. it-: Bir daha yapmak 32b-7, 63b-5

- TEKVİR (A.): Dürtüp, bükme 79a-11
- TELBİS (A.): Herhangi bir şeyin ayıbını örterek sahtelendirme hile, sahtekarlık 47a-10
- TELEF (A.): Boş yere harcama, yok etme, telef
t. kıl-: Ortadan kaldırmak, yok etmek 69b-6, 81a-4
- TEMĀŞĀ (A.): Bakma, seyretme, gözleme
t. kıl-: Seyretmek, gözlemek 90a-13
- TEMİZ (A.): İyi ahlak sahibi, temiz kişi
t. kıl-: Temiz hale getirmek, temizlemek 8a-11, 73a-10
t. ol-: Temiz hale gelmek, temizlenmek 2b-6, 8b-6
- TEMSİL (A.): Misal ile anlatma, misal verme 5a-1, 23b-1
t. it-: Benzeterak anlatmak 44b-1
- TEN (F.): Gövde, vücut, beden 14a-13, 34b-14, 67a-6
- TENĀD (A.): Perişan olma, dağılma 75b-6
→ yevme't-t.
- TENĀSUH (A.): Ruhun bir cisimden bir diğer cisime; bazan insandan hayvana, bitkilere, bazan da hayvandan insana, bitkilere geçmesi v.s. batıl inancı 66b-7, 66b-8, 66b-12
- TEN-DÜRÜST (F.): Sihatı yerinde, sağlam vücutlu 79b-5
- TENEZZUL (A.): Aşağı doğru inme, nüzul 94b-11, 95a-8
tenezzulat-ı ruh: Ruhların yeryüzüne inişleri 55a-10
- TENHĀ (F.): Tek başına, yalnız 87a-1
- TENNÜR (A.): Tandır, fırın 71a-9
- TENZİL (A.): Aşağı doğru inme, iniş 66b-13
- TER (F.): Genç delikanlı 4b-8, 81a-9
- TERAĞ (A.): Gam, tasa, keder 13a-6
- TERBİYET (A.): Yetiştirme, terbiye 54b-6
t. al-: Olgunlaşmak 91b-14
t. bul-: Olgunlaşmak 92a-1, 92a-2, 92a-3
t. kıl-: Terbiye etmek 54b-2
t. vir-: Terbiye etmek, olgunlaştırmak 92a-4
- TERCÜMĀN (A.): Anlaşmada aracı, tercüman
tercümĀn-ı Hak: Allah kelamı 91b-1
- TERK (A.): Bırakma, vazgeçme, terk etme 13b-14, 26b-5
t. eyle-: Bırakmak, vazgeçmek K4a-3
t. it-: Vazgeçmek, terk etmek K4a-2, 6b-12, 10b-13
t. kıl-: Terk etmek 13b-13, 20b-4
terkin ur-: Terk etmek 29b-12
- TERKEŞ (F.): Ok ve yay çantası 69b-1
- TERTİB (A.): Sıralama, sırasına koyma, dizme 11b-12, 86a-7
- TESBİH (A.): Sübhanallah deme, tesbih etme 34a-2, 34b-3
t. it-: Sübhanallah demek 39b-5, 50a-3, 82b-1
t. ol-: Zikredilmek, anılmak 15a-10
- TESLİM (A.): Bırakma, devretme, teslim etme
t. it-: Almak üzere vermek 49b-14
- TEŞEHHÜD (A.): Namazda oturuşta Ettehiyyatü duasını okuma 56b-10
- TEŞVİŞ (A.): Karma karışık etme, karışıklık çıkarma 31a-13, 33a-2

- TEVBE (A.): İşlenen günahı bir daha yapmamaya söz verme, tevbe
 t. it-: Pişman olmak, tevbe etmek 49b-2
 t. kıl-: Pişman olmak, tevbe etmek 87a-8
- TEVRĪT (A.): Yahudiliğin kutsal kitabı, tevat 60a-5
- TEZKĪR (A.): Hatıra getirme, zikretme
 t. it-: Zikretmek 33b-5
- ṬİLSİM (A.): Büyülü şey, tılsım 23a-13
- ṬĪMĀR (F.): Hasta olan kişinin hastalığına bakma
 t. eyle-: Hastanın hastalığına çare olmak için bakmak 65b-3
- ṬĪṬŪ (A.): Yemen taraflarında yaşayan, yarısı sarı, yarısı kırmızı olan bir kuş 33a-4
- ṬĪCĀRET (A.): Alım satım, alışveriş, ticaret
 t. kıl-: Alışveriş yapmak 37b-9
- ṬĪS'A (A.): Dokuz
 tis'ate 'aşer: On dokuz 38a-8
- ṬĪRYĀK (F.): Bitkisel bir madde, panzehir 2a-9, 27a-2, 28b-9
- ṬĪZ (F.): Çabuk olarak, tez 2b-4, 5a-9
- ṬĪZCEGEZ: Çabuk, hemen K4b-1, 4b-3, 7b-2
- ṬĪZCEK: Çabuk, hemen K4b-1, 7a-13
- ṬOĖ-: 1. Dünyaya gelmek, doğmak 37b-3, 79b-11
 2. Ufuktan yükselerek görünmek, çıkmak, doğmak 39b-3, 79b-11
- ṬOĖUR-: Dünyaya getirmek, doğurmak 14a-9
- ṬOĖAN: Bir kuş adı, doğan 6a-10, 77a-12
- ṬOĖRU, TOĞRI: Gerçek ve hakikate uygun 22b-10, 23b-6, 72b-13
- ṬOĖ: Aç olmayan, tok 13b-10
- ṬOKIN-: Dokunmak 38b-7
- ṬOKUZ: Dokuz 54a-9,
- ṬOL-: 1. Bir şey bir yere yayılıp orayı kaplamak, dolmak 5a-6
 20b-6, 42b-7
 2. Bir yerde çok kişi toplanmak, doluşmak 12a-6
 → gözi ṭ., içi ḥased ṭ., yüregi od-ıla ṭ.
- ṬOLDUR-: Bir şeyi dolu hale getirmek, doldurmak 24b-3, 45b-12
- ṬOLU: Dolmuş, dolu K4b-7, 15b-4, 60b-14
 ṭ. ay: Dolunay 11b-13
- ṬON: 1. Elbise 20a-6, 25a-13, 59b-1, 71a-8
- ṬOP: Yuvarlak nesne, top 26a-2, 29b-13
 → başını ṭ. eyle-
- ṬOPRAK: Toprak 46b-15, 70b-3
 ṭ. ol-: Toprak haline gelmek 14a-13
- ṬOPTOLU: Tamamen dolu, dopdolu 11b-7, 14a-12
- ṬOPUK: Topuk 41a-10, 41a-12
- ṬOYLA-: Ziyafet vermek, ziyafet çekmek 18b-10, 29a-8, 79a-2
- ṬOZ: Zerre, toz 14a-10
- ṬOZ-: Toz çevreye yayılmak, tozımak 14a-10
- ṬŪBĀ (A.): Dalları cenneti gölgeleyen ağaç, tuba 92b-15

- TUHFĖ (A.): Armağan, hediye 24a-8
 TULUN-: (Güneş) batmak, kaybolmak 39b-3, 79b-13
 TÜR (A.): Tur Dağı'ndan kinaye olarak mukaddes yer 53a-3, 71b-4
 TUR-: → DUR-
 TUR-: 1. Ayağa kalkmak 26b-9, 62a-12, 86b-4
 2. Ayakta beklemek 9b-7, 12b-6, 62b-9
 → ayığın t., ayak üzre t.
 TURAĞ: Duracak, barınacak yer 21b-6, 39b-9
 t. eyle-: Durmak, bir yerde eğlenmek 5b-2, 11a-10
 t. it-: Durak kabul etmek, durak yapmak 8a-5, 18b-12
 t. dut-: Bir yere yerleşmek, vatan tutmak 37b-7
 TURMADIN: → DURMADIN
 TÜRĀC (A. TARRĀH): Uzak yer 77a-13
 TURŞI: Turşu 59a-6
 → yüzini t. it-
 TURUNC (F.): Portakala benzeyen suyu acımtırak meyve 23b-3, 25a-1
 TUŞ: Tuş etme
 t. it-: Teslim etmek "Ol ulu şehri Hak ana tuş ider" 11a-15
 "Ol kemali layıkına ide tuş" 94a-3
 t. kıl-: Herhangi bir yere götürmek, etkisiz bir şekilde bir şeyin tesirinde hareket etmek 39a-9
 TUŞAĞ: Ayak bağı, köstek 12a-2
 TUT-: → DUT-
 TUTAĞ: → DUDAK 80a-6
 TŪTĪ (F.): Papağan cinsi bir kuş, dudu kuşu 8a-9, 33a-2, 66b-10
 tŪtĪ-yi cān: Cān kuşu, cān 52b-13, 81b-2
 TUTUL-: → DUTUL-
 TUY-: Hissetmek, farkına varmak 23a-1, 29a-6
 TŪ (F.): Sen 85a-5
 TUKEN-: → DÜKEN-
 TÜKRŪK: Tükürük 41a-6
 TŪRĀB (A.): Toprak 14a-12
 t. ol-: Toprak haline gelmek, toprak olmak 16b-3
 TŪZ-: Hazırlamak 10a-5
 TŪZĪT-: Hazır hale getirmek, hazırlamak 10a-3

U

U: Ve 2a-2, 2b-10, 3a-9

UÇ: Uç taraf, uç
uçda ucada ko-: Uç uca eklemek 83b-4

UÇ-: Havalanıp gitmek, uçmak 3b-12, 6a-5, 18a-5
→ cānı u.

UÇMAK: Cennet 39b-12, 40a-6, 42a-11

ŪFIKĪYYE (A.): Ruku şeklindeki hareket, beli eğme 57a-11,10,13

UĞRA-: Yola devam ederken bir yerde kısa süre beklemek 32a-2
60b-8, 90a-10
→ yolu u.

'UḲĀB (A.): Tavşancıl kuşu 33a-8

'UḲBĀ, 'UḲBĪ (A.): Öbür dünya, ahiret 58b-3, 62b-13

'UḲDE (A.): Dügüm 23a-13, 30a-8, 79b-3

ULAŞ-: Varmak, yetişmek, ulaşmak 86b-1

ULU: Yüce, ulu 8a-4, 9b-9, 11a-7
u. ol-: Yüce kişilerden olmak, yücelmek 10a-6

ULŪHIYYET (A.): İlahlık, ilahlık vasfı 94b-6

'ULVĪ (A.): Gök ile ilgili, semavi 74a-10

UM-: Bir şeyin olmasını istemek, ummak 71b-11

'UMMĀN (A.): Deniz 6a-6
→ bahr-i 'u.

UNIDİL-: Kimsenin aklına gelmemek, unutulup gitmek 16a-10

UNIT-: Hatırlamamak, unutmak 49a-3, 60b-12

'UNŞUR (A.): Eleman, unsur 92b-14
→ çār 'u.

UR-: 1. Vurmak 3a-6, 3b-7

2. Vaz etmek, koymak, bırakmak 2b-12, 45a-8
→ başın u., berķ u., celve u., cüst u., çarh u., el u., habs
u., kadem u., mevc u., pervāz u., rakş u., taşra u., terkin
u., yüz u.

URİL-: Vurulmak 2b-2
→ kelīd u.

URİN-, URUN-: Vurunmak, takınmak, bir şekil kazanmak 19a-3, 25a-3
53b-11, 67b-4

UŞŪL (A.): Tertip, düzen 59a-8, 94a-6, 74a-3
→ aşl-i u, şāhib-u.

UŞ: Şu "işaret edatı" 3b-4, 4a-9, 8a-12

UŞAK: Ufak, küçük 35b-6, 46b-9

UŞAT-: Ufatmak, parçalamak 28b-13

UŞBU: → İŞBU 4b-8, 19a-11, 55a-4

'UŞŞĀK (A.): Türk müziğinde bir makam 43a-9, 79a-2

UT-: Yutmak 22b-5, 31a-12

- UTAN-: Haya etmek, utanmak 84a-13
- UY-: Tabî olmak, uymak 67b-1, 67b-5, 67b-8
- UYAN-: Aklını başına toplamak, gerçekleri anlamak 20b-3, 26b-8
35a-10
- UYANUKLUK: Uyanık olma durumu, uyanıklık 82a-1
- UYHU: → UYKU 29b-10
- UYHUSUZ: → UYKUSUZ
- UYKU: Uyku 82a-1
- UYKUSUZ: Uyumayan, uykusuz
u. kal-: Uyuyamamak 54a-13
- UYLUK: "alçadan dize kadar olan bölüm, uyluk 83b-6
- UYU-: Uyumak 29b-10
- UZA-: Uzamak 66b-3
→ söz u.
- UZAN-: Uzun sürmek 21a-4, 24b-6
→ söz u.
- UZAT-: Çıkarmak, uzatmak 24a-2
→ zebān u.
- UZAK: Yakın olmayan, uzak 38a-2
u. kal-: Uzak düşmek, uzak olmak 47a-3
- UZAKLIK: Uzak olma durumu, mesafe 37b-6
- 'UZLET (A.): Bir köşeye çekilip yalnız kalma 33a-9
- UZUN: Uzun, uzunluk 40b-2, 40b-5
- 'UZV (A.): Organ, aza, uzuv 75a-6

Ü

Ü: → U

ÜÇ: Uç 30b-4, 30b-6

ÜÇÜNCÜ: Üçüncüsü, üçüncü 40a-1

ÜGEYİK: Bir kuş cinsi, Arapçası Fahita, ügeyik 33a-1

ÜMİD (F.): Umma, umit etme 49a-12

ÜMMET (A.): Hz. Muhammed'in çevresinde toplanan müslümanların hepsi, ümmet 36b-7, 93a-6, 95a-15

ÜN: Ses 38b-4

UNĀS (A.): İnsanlar 90b-12
→ beyne'l-ü.

ÜNS (A.): Alışma, alışkanlık, aşinalık
ü. dut-: Aşına olmak, ünsiyet peyda etmek 33a-8

ÜR-: Uflemek 58a-2

ÜRĀ, ÜRŪK-: Paniğe kapılmak, ürkmek 18a-5, 18a-6

'ÜRYĀN (A.): Çıplak 31b-6

ÜST: 1. Ust, üzeri K4a-2, 5b-5, 7b-6

2. Vücut, beden 2b-2, 12b-4

üstine ditre-: Yok özen göstermek, aşırı üzerine düşmek 54a-12

USTĀD (F.): Usta, hoca, üstad 10a-2, 34b-7

UŞ-: Toplanmak, yığılmak, üşüşmek 39a-4

ÜZRE: Üzerine, üzerinde 2b-12, 3b-4, 9b-7

V

- VĀ (F.): "Vah, vay, yazık" anlamında ünlem
 v. fūrkata: Vah ayrılık, vah 69b-3
 v. hasreta: Vah hasret vah 46b-8, 69b-3
- VĀCİB (A.): Yapılması gereken, vacip 75b-7
- VĀH (F.): Yakınma anlatan ünlem 37b-6
- VAHDET (A.): Birlik, bir ve tek olma durumu K3b-9
- VAHDETĪ (A.): Vahdete ait olan
 v. deryāsı: Birlik denizi, vahdet deryası K4a-1, 22a-10, 43a-2
 → bahr-i vahdet, deryā-yı vahdet
- VĀHĪD (A.): Tek, yalnız, bir 64a-7
- VĀKĪ' (A.): Cereyan eden, meydana gelen 67b-15
- VAQT (A.): Zaman, vakit 11a-3, 59b-9
 → biş v.
- VAR: 1. Sahiplik bildiren olumlu isim cümlesi yapar 3a-9, 5b-6
 10b-1
 2. Elde bulunan her şey 59b-8, 83a-5, 86a-4
- VAR-: 1. Ulaşmak, vasıl olmak, varmak 6a-6, 27b-6, 41b-6
 2. Önemli sonuca dikkat etmek için emir şeklinde kullanılan ke-
 lime 56b-4
 → yol v.
- VARAK (A.): Kitap yaprağı, yaprak 6b-8, 72b-3
- VARIL-: Herhangi bir yere ulaşılmak, varılmak 16b-13
- VARLIK: 1. Var olan şey, varlık 22b-13, 45a-3, 90b-8
 2. Beden, vücut 71a-1
- VASF (A.): Bir şeyin taşıdığı hal ve sıfat 5b-1, 38a-10
 vafsin yazama-: Anlatılması imkansız olmak 10b-2
- VĀSİL (A.): Ulaşan, kavuşan
 v. ol-: Ulaşmak, kavuşmak 16b-15, 44b-11
- VASİYYET (A.): Bir kimsenin, kendi öldükten sonra yapılmasını is-
 tediği şey
 v. eyle-: Vasiyet etmek 73a-7
- VASL (A.): Ulaşma, kavuşma 65a-13, 65b-3
 v. ol-: Birleşmek, kavuşmak 21a-6
- VATAN (A.): Yurt, vatan 13a-14, 53b-1, 65a-11
 v. dut-: Kendine vatan edinmek, tavattün etmek 6a-11
- VE: Ve 69b-3, 74b-7
- VECH (A.): 1. Üslup, biçim, şekil 11a-6, 19a-11
 2. Yüz: cemal, cemalullah 93a-12
 vech-i Hak: Cemalullah, Allah'ın cemali 35a-4
 vechu'llah: Allah'ın cemali 29a-6
- VE'D-DUHĀ (A.): Kuranda bir süre adı 93a-2
- VEDÜD (A.): Pek muhabbetli, pek şefkatli 53b-10, 57b-1
 → 'ışk-ı v.
- VEFĀ (A.): Sözü yerine getirme, bağlılık 28b-8
- VEFĀT (A.): Hz. Muhammed'in vefatını anlatan manzum mesnevi türü:
 Arif'in eseri 90b-14

- VE'L-LEYLİ (A.): Kuranda bir süreye ilk kelimesi olması hasebiyle verilen isim 93a-2
- VE'Ş-ŞEMSI (A.): Kuranda bir süreye, ilk kelimesi olması hasebiyle verilen isim 93a-2
- VEYL (A.): Yazık 37a-7
- VEZİR (A.): Hükümdarın yardımcısı, vezir 12b-5
- VILDÂN (A.): Cennetteki çocuk hizmetçiler 10b-9, 40a-3
- VİR-: 1. Herhangi bir şeyi birine ulaştırmak, vermek 11a-9
2. Ürün üretmek, meyve vermek 71a-4
3. Zarf fiil eki alan fiillerin sonuna gelerek tezlik bildirir 8a-2
→ āvāz v., cān v., cevāb v., destūr v., emānet v., gönül v., haber v., hayat v., hisāb v., izin v., korku v., kuvvet v., mahve v., naşihat v., nūr v., şalāt v., yile v., zekāt v.
- VİRĀN (F.): Yıkık, harap, viran 69b-7, 69b-8
- VİRİBİ-, VİRBİ-: Yollamak, göndermek 13a-4, 79a-10
- VİRİL-: Verilmek 2a-14
→ 'izzet v., mühür v.
- VIŞĀL (A.): (Sevgiliye) kavuşma, ulaşma 44a-7
- VU, VÜ: — U 2a-3, 59b-8, 61a-12
- VÜCÜD (A.): 1. Var olma, varlık 45a-2
2. Beden vücut 54b-7
3. Allah'ın sıfatlarından biri 54a-1
v. bul-: Meydana gelmek, oluşmak, olmak 45b-10, 57a-7
vücūda gel-: Var olmak, meydana gelmek 51b-8
vücūd-ı mutlak: Mutlak varlık: Allah 29a-3

Y

- YĀ (A.): Ey, hey 5b-7, 39b-6, 60b-2
- YA (F.): 1. Yahut veya 2b-8
2. Yoksa 28a-4
- YABAN: İşlenmemiş, yabancı 18a-12
→ seng-i y.
- YĀBİS (A.): Islak olmayan, kuru 80b-8
- YĀD (F.): Anma, hatıra getirme
y. it-: Hatırlamak 32a-10
- YAĞMACI: Yağma yapan, yağmacı 66b-5, 73b-8
- YAĞMUR: Yağmur 80a-2
- YAHŞI: İyi, güzel, çok güzel 25a-1
- YAHTU: Nur, ışık 27a-14
- YAHUD, YAHU(D) (F.): Yahut, veya 14a-7, 15a-10, 58b-11
- YAĞ-: 1. Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, yakmak 5a-4, 11a-2, 20a-9
2. Mahvetmek, perişan hale getirmek 65a-13
- YAĞ-: (Türkii) düzenlemek, bestelemek 79a-2
- YAKA: Giyeceklerin boyna gelen ve orayı çeviren bölümü, yaka 14b-12, 38a-3
- YAKIN: Aralarında sıkı ilişki olan, dost, arkadaş, akraba 12b-2, 47b-11, 62b-12
y. ol-: Yaklaşmak, yakın olmak 7b-7, 7b-9
y. kıl-: Dost etmek, yakın etmek 12a-14
- YAKIŞDUR-: Bir durum veya niteliğin doğruluğunu misallerle isbat edip, akla uygun hale getirmek 75a-3, 93b-8
- YAKĪN (A.): Kesin ve şüphesiz bilgi 13a-11, 22b-13, 41a-15
y. bil-: Sağlam ve kesin bilgi ile bilmek 15a-13, 39a-6 66a-6
y. bul-: Şüpheli bilgiden kesin bilgiye geçiş yapmak 45a-2
→ 'ayne'l-y., ehl-i y., hakka'l-y., 'ilme'l-y.
- YĀKŪT (A.): Değerli bir taş, yakut 40a-7, 40b-3
y. ü ve'l-mercân: Değerli olan yakut ve mercan taşları 41b-5
- YALUŪUZ: Yalnız 24b-1, 24b-4
- YALVAR-: Birinden ısrarla kendine acındıracak şekilde bir şeyler istemek, yalvarmak 12b-10, 27b-6
- YAN: Yan taraf, yan 7b-7, 59a-4, 83b-3
y. döndür-: Kendine gelen kimse ile ilgilenmeyip, sırtını dönmek, yüz çevirmek 59a-6
- YAN-: 1. Yanmak, tutuşmak 5a-5, 15a-12, 20a-3
2. Çok üzülme 65b-1
- YĀNA: Taraf, cihet, yön 44b-11, 6b-1, 10b-12
- YĀNAK: Yanak 24a-5, 80a-3
- YANDUR-: Yakmak 6a-8, 11b-10, 26b-12
→ yüregi y.
- YĀNİL-: Hata etmek, yanılmak 44b-12

- YA'NÎ (A.): Demek şu ki, yani 3a-6, 9a-12, 58a-2
- YAP-: Kurmak, bina ve inşa etmek 23a-9, 76b-4
- YAPIŞ-: Sıkıca yakalamak, tutmak 6a-13
→ etegine y.
- YAPRAK: Ağaç yaprağı, yaprak 39b-11
- YĀR (F.): Dost, sevgili, yar K1b-3, 3a-9, 13a-14
y. eyle-: Yardım etmek, çare bulmak 65b-3
y. kıl-: Dost kabul etmek 42a-5
yārā: Ey dost 5a-12, 12b-3, 50b-3
- YARA-: Faydalı olmak, yaramak 86a-8
→ işe y.
- YARADAN: Yaratıcı; Allah 22a-12
- YARAĞ: Silah, teçizat K4a-7, 38a-12
y. it-: Silahlanmak 33a-5, 48a-4
y. kıl-: Silahlanmak 37b-7, 93b-3
- YARAT-: Yoktan var etmek, halk etmek 3a-5, 9b-2, 56a-10
- YARADIL-: Yoktan var edilmek, yaratılmak 33a-1, 91b-6
- YARAŞ-: Uygun düşmek, yakışmak, yaraşmak 75a-3
- YARI: Yarım 82a-5
- YARIN: Bir sonraki gün, yarın 7b-13, 17a-10, 82b-10
- YAS: Matem, yas K4a-1, 73b-10
- YĀSEMİN (F.): Bir çiçek adı, yasenin 24a-3, 25a-9
- YAŞDAN-: Dayanmak, yaşlanmak 14a-8
- YASDUK: Yastık 20b-5
- YAŞLU: yas tutan 25a-7
- YAŞ: Kuru olmayan, ıslak, yaş 36a-13
- YAŞLU: (Göz) yaşla dolmuş 69b-4
- YAT-: 1. Boylu boyunca uzanmak, yatmak 26b-8
2. (Ölü) bulunmak, var olmak 19b-7
- YATLU: Tatlı olmayan, ekşi 24b-11
- YAVRI, YAVRU: Yeni doğan hayvan, yavru 5b-13, 6a-1, 7a-2
- YAVUZ: Kötü 16a-1, 77b-3, 86a-4
y. it-: Kötü harekette bulunmak 87a-5
y. ol-: Hırsızlık yapmak 31a-2
- YAYAĞ: Yürüyerek, yaya K4b-14, 43b-7, 76b-3
- YAYKAN-: Temizlenmek, yıkanmak 3a-6, K3b-1
- YAYIL-: Dağılmak, saçılmak, yayılmak 24b-9
- YAZ-: 1. Yazmak 10b-2, 56b-5, 72b-3
2. Eser vücuda getirmek 13a-7
- YAZI: Düz yer, ova, kır 37a-10, 63a-5
- YAZIL-: Yazma işi yapılmak, yazılmak 4b-6, 41a-8, 76b-6
- YAZU: Yazılmış şey, yazı 56b-6 — Hak yazusu
- YAZULU: Yazılmış, yazılı 41a-8

- YEL-: Esmek 38b-6
- YELGİ: Esinti, rüzgar 38b-7
- YEMEN (A.): Yemen ülkesi 89a-12
- YEMİN (A.): Sağ taraf, sağ 80b-6
- YEŞİL: Yeşil 26a-10, 35b-4, 71a-1
- YETİM (A.): Babası ölen çocuk
y. kal-: Babasız kalmak 46b-9
- YEVİM (A.): Gün
yevme't-tenād: Dağılıp perişan olma günü, kıyamet günü 75b-6
- YİĞ-: Yasak kılmak, men etmek 54b-7
- YİĞLİN-: Çekinmek, kaçınmak, sakınmak 54b-7
- YIK-: Yıkmak 46b-6, 76b-3
→ göñül y.
- YIKIL-: Harap olmak, yıkılmak 39a-5
- YIKUĞ: Harabe, viran, yıkık 53a-5, 76b-2
- YILDUZ: Yıldız 39b-2, 79a-4 (Krs. ıldmz).
- YILLIK: Bir yıl süren 38b-8
- YIRT-: Bozmak "Safları yırtuban geçe ilerü her biri" 62b-2
- YIRTIÇI: Etle beslenen ve diğer hayvanları yiyen vahşi hayvan
37b-4
- Yİ-: Yemek 14a-9, 37a-13, 58b-5
→ emek y., kaydın y., reñç y.
- YİDİ: Yedi 2a-14, 36a-11, 60a-6
- YİDİNCİ: Yedinci sıradaki, yedinci 40a-3, 47b-5
- YİDÜR-: 1. Ağzına yiyecek vermek, beslemek, karnını doyurmak
54b-2, 93b-8
2. İnfak etmek, dağıtmak 58b-12
- YİĞ: Üstün, yeğ
y. it-: Üstün tutmak, üstün yapmak 50b-7, 50b-11
y. ol-: Üstün olmak, değerli olmak 4a-11
- YİĞĀNE (F.): Biricik, yegane 73a-6
- YİĞİRMİ: Yirmi 64a-13, 83b-9
- YİĞİT (F.): Yiğit, delikanlı 4b-4, 33a-4, 67a-6
- YİĞİTLİK: Gençlik çağı, gençlik 79b-12, 82b-5
- YİĞREK, YİĞİREK: Daha iyi, daha üstün 9a-8, 49b-14, 77a-5
- YİKSĀN (F.): Müsavi, eşit
y. it-: Müsavi etmek, aynı hale getirmek 91a-6
- YİKSER (F.): Baştan başa 63a-6, 91b-13
- YİL: Rüzgar, yel K4b-3, 11a-12, 14a-8
y. gibi: Hızlı, rüzgar gibi K4b-13, 70a-6
yile vir-: Savurmak, boşa harcamak 37b-9
- YİL-: Bir şeyin peşinden koşmak, koşuşturmak K4b-13
yile yile: Koşa, koşa K4b-13
- YİMİŞ: Meyve, yemiş 19a-7, 23b-2, 37a-11
- YİN-: Galip gelmek, yenmek 38b-1, 77b-8

- YİNE: Tekrar, yeniden, bir daha 3b-4, 25a-12, 67b-7
- YİÑİ: Eski olmayan, yeni 33a-5, 67a-8
- YİR: 1. Yer, zemin 2b-9, 14a-13, 82b-11
2. Uygun durum, hal ve yer 37b-11
y. yüzi: Yeryüzü, arz 36a-5, 36a-7, 36a-9
- YİT-: Ulaşmak, vasıl olmak, yetişmek 31a-2, 43b-4, 53b-2
- YİT-: Kafi gelmek, yetmek 71b-8
- YİT-: Kakmak, itmek 17a-11
- YİTİŞ-: Ulaşmak, yetişmek 43b-3
- YİTİŞDÜR-: Ulaştırmak, yetiştirmek 4b-3
- YİTMİŞ: Yetmiş 36b-12, 42a-4, 62b-11
- YİTMİŞER: Yetmişer 37a-2, 40b-7, 62b-15
- YİTUR-: Ulaştırmak, erİştirmek 6b-10, 46b-12
- YİY, YİYİ: Kötü koku, murdar 18a-4, 19b-9, 51b-3
- YİY-: → Yİ-
- YİYİ-: Kötü kokmak 7a-4, 15b-11, 18a-7
- YİYİDÜN: Murdar, pis 7a-2
- YİYLE-: Koklamak 17b-11
- YİYNİL-: Hafiflemek, 38a-1
- YİYİ-(YİYİT-): Kokutmak 17b-7
- YOĞSA: Yoksa 4b-1, 6a-12, 42a-5
- YOĞSUL: Fakir, yoksul 17a-2, 80b-11
- YOĞ: Mevcut olmayan, bulunmayan, yok 2a-1, 3a-14, 9b-11
- YOĞLUĞ: Fena fillah makamı, yok olma 90b-1, 90b-8
- YOL: 1. Yol, üzerinde gidilen yer 21a-13, 21b-6, 74a-4
2. Uyulan ilke, sistem 4b-2, 6a-3, 72b-11
3. Gaye, uğur, maksat 4b-6, 21b-3, 28b-1
y. al-: Yolda ilerlemek 4b-14
y. az-: Yoldan çıkmak, azıtmak 2b-13
y. bağlan-: Gececek kimselere engel olunmak, yollar tutulmak
65a-8
y. bul-: Ulaşmak için çare bulmak 12b-12, 28a-1, 49a-12
y. dut-: Yaşayışında bir düzen üzere hareket etmek 70b-3
78b-5, 80a-9
y. göster-: Nasıl davranılacağını göstermek, irşat etmek
31b-1, 31b-7
y. gör-: Herhangi bir kişinin rehberliğinde bir şeyler öğ-
renmek 21a-12, 21b-8
y. it-: Herhangi bir yerden sık sık gitmek, geçmek 26a-14
y. var-: Herhangi bir yolda ilerlemek 12b-10
yolda kal-: Varacağı yere gidememek 15b-14
yoldan çık-: Doğru yoldan ayrılmak 75a-4
yolu uğra-: Bir yerden geçmesi gerekmek, yolu düsmek 32a-2
60b-8, 63a-6
- YOLDAŞ: Yol arkadaşı, arkadaş 26b-9
y. eyle-: Yol arkadaşı yapmak 15b-14
y. ol-: Aynı yolun yolcusu olmak 15a-6, 15a-9, 15a-13
- YORIL-: Yorulmak 56a-11

YU-: Yıkamak, temizlemek 9a-10, 29b-10, 59b-1
→ arı y., el y., elden y., göñli y.

YUKARU: Yukarı taraf, yukarı 36b-5, 64b-14, 72a-5

YUMURDA: Yumurta 5b-12, 6b-8, 6b-11

YUN-: Yıkanmak, temizlenmek 58b-12

YUT-: Yutmak 28b-9, 49b-5, 57b-11
→ ağıu y.

YUVA: 1. Kuşların barındığı evleri, yuva 69b-2
2. Bir kimsenin devamlı kaldığı yer, ev 13a-13

YÜCE: Ulu, yüksek, yüce 6b-4

YÜGRİŞ-: Birlikte yürüyüp, koşuşmak 20a-5, 35a-8, 60b-5

YÜGÜR-, YÜGİR-: Yürümek 21b-13, 34b-4

YÜK: Taşınan şey, yük 6b-10, 52b-11, 52b-13

YÜKLEN-: Sirtına yük konmak, yüklenmek 38a-2

YÜKLET-: Sirtına yük koymak, yüklemek 55b-12

YÜREK: Kalp, yürek 37a-9, 65b-2

y. baş-ile ağla-: Feryat ile ağlamak 82a-7

yüregi dil-: Korkutmak, yüregi parçalamak 32b-6, 73b-3

yüregi od-ıla tol-: Üzülme, yüregine ateş düşmek 24a-12

yüregi yandır-: Yürekte bir his uyandırmak 6a-8

YÜRÜ-: Yürümek 13b-1, 14b-9, 64a-8

YÜRÜT-, YÜRİT-: Yürütmek 62a-8, 94a-8
→ hükmi y.

YÜZ: Dehre, yüz 5b-8, 13a-8, 24a-9

y. döndür-: İlgii kesmek, yüz çevirmek 29b-7, 30a-4

y. sür-: Aşırı sevgi için yere eğilmek, yüz sürmek 11b-6
28b-6, 61b-1

y. ur-: Aşırı sevgi için yere eğilmek, yüz sürmek 9b-9
45a-8, 48b-10, 84b-8

yüze at-: Herhangi bir şeyi beğenmemek "Bir kumaş al ki ilde
satalar, Bir kumaş alma ki yüze atalar" 37b-10

yüzi ak ol-: Suç ve utanılacak durumdan beri olmak 93b-4

yüzine bakma-: Darılmak, gücenmek 8a-1

yüzini çurşı it-: Suratı asmak 59a-6

YÜZ: Yüz sayısı, yüz 16a-4, 34b-12, 83b-9
yüzün yüzün: Yüzer yüzer 11a-9

YÜZGÜÇİLİK: İyi yüzücülük yapma durumu 9a-4

YÜZÜK: Parmağa takılan halka, yüzük 41a-9, 41b-3

Z

- ZĀ'F (A.): Kuvvetsizlik, dayanamama, zayıflık 57a-2
 ZĀ'FERĀN (A.): Sarıya boyamaya yarayan bir bitki, safran 40b-13
 40b-14
 ZĀĠ (F.): Karga K4a-4, 70b-2
 ZĀHĪD (A.): Dinin yasaklarından kaçan, emrettiklerini yapan
 3a-8, 15b-12
 ZĀHİR (A.): 1. Görünen, meydanda, açık 4a-9, 4a-10, 9a-1
 2. Görünerek bilinen: esma-i hüsnâ'dan 94a-3, 94a-5
 z. kıl-: Meydana çıkarmak 3a-1
 z. ol-: Meydana çıkmak, görünmek K4a-12
 ZAHM (A.): Yara 63a-9
 ZAHMET (A.): 1. Yara 63a-9,
 2. Sıkıntı, güçlük, eziyet 12b-12
 z. çek-: Sıkıntıya eziyete katlanmak 13b-18, 54b-1
 z. it-: Sıkıntı vermek, eziyet etmek 55b-12
 ZĀ'İF (A.): Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf 55b-12
 ZAKKŪM (A.): Cehennemde bulunan bir ağaç, zakkum ağacı 20a-10
 67a-12
 ZALAM (A.): Karanlık 70a-3
 ZAMĀN (A.): Vakit, zaman 2b-4, 3a-2
 ZĀR (F.): Ağlayan, inleyen K3a-1, K3a-17, 10b-12
 z. it-: Ağlayıp inlemek 54b-5, 63b-5, 64a-10
 z. kıl-: Ağlayıp inlemek 29b-11
 z. ol-: Ağlayıp inlemek 11b-3, 35a-12, 41a-13
 z. ü efgān: Bağırıp çağırma, feryadü figan 23b-7, 32a-4, 46a-10
 z. ü hayrān: Şaşkın ve ağlayarak 4b-2, 13b-1
 z. ü z.: Ağlaya ağlaya, inleye inleye 35a-13, 65b-1
 ZĀRĪ (F.): → ZĀR 10b-12, 29b-11, 64a-10
 ZĀRĪF (A.): Zarafet sahibi, kibar, zarif 95a-4
 → zi-z.
 ZĀT (A.): Kimse, zat 3a-12, K4a-12, 35b-9
 zāt-ı 'azīz: Muhterem zat, izzet sahibi 74a-8
 → ğayr-ı z.
 ZĀYİKA (A.): Tatma duyusu 79b-2
 ZĀYİL (A. ZĀ'İL): Sona eren, son bulan
 z. ol-: Bitmek, sona ermek 32a-1, 67a-6
 ZEBĀN (F.): Dil 24a-2
 z. uzat-: Tahkir etmek için dili dışarı çıkarmak 24a-2
 ZEBĀNĪ (A.): Cehennem bekçisi, zebani 17a-11, 38a-7
 ZEBER (F.): Üst K3b-14
 → zīr ü z. ol-:
 ZEBERCED (A.): Zümrüte benzeyen yeşil kıymetli bir taş 40a-2
 ZEBŪN (F.): Zayıf, kuvvetsiz
 z. it-: Zayıf ve kuvvetsiz bırakmak 64b-8
 ZEHĒB (A.): Altın 60a-7
 → zencīr-i z.

- ZEHR (A.):** Zehir 2a-9, 8a-3, 92a-3
zehr-i 'akreb: Akrebin zehiri 30b-2
- ZEHRE (F.):** Cesaret, cüret, yiğitlik 46a-3
- ZEKĀT (A.):** İslamın beş şartından biri; malın kırkta birinin her yıl hesaplanarak gerekli yerlere dağıtılması 59b-4, 79a-8
z. vir-: Zekat vazifesini yerine getirmek 58b-9, 58b-10
- ZELEL-(A.):** Eksiklik, hata 91a-4
- ZELİL (A.):** Hor, hakir, alçak
z. eyle-: Hakir yapmak, aşağılamak 50b-11
z. kıl-: Aşağılamak, zelil yapmak 8a-1
z. ol-: Hakir olmak, hor olmak 15a-8, 42b-3
- ZEMİN (F.):** Yer, yeryüzü 88b-14
- ZENCEBİL (A.):** Hindistan'da yetişen ve kendisinden tatlı bir baharat yapılan bitki, zencefil 93a-1
- ZENCİR (F.):** Zincir 8b-7
zencir-i zeheb: Altından yapılmış zincir 60a-7
- ZER (F.):** Altın 25a-8
→ tãc-1 z.
- ZERDELÜ (F.):** Bir meyve adı, zerdali 24b-14
- ZERRĀT (A.):** Zerrelere 45b-8
- ZERRE (A.):** 1. Toz, zerre 3b-8, 3b-9, 11a-11
2. Çok küçük parça 2a-6
zerrece: Zerre kadar, azıcık 8a-4
z. z.: En küçük parçasına kadar, zerre zerre 14a-12, 94b-9
- ZERR-İ KĀN (F.):** Altın hazinesi 65b-7
- ZEVĀL (A.):** Yok olma, sona erme, yok edilme 11b-2
z. bul-: Bozulup yok olmak, sona ermek 7b-3
z. ir-: Yok olmak, zevale ermek 25b-8, 91b-10
- ZEVĀHİR (A.):** Çiçekler 16a-3
- ZEVC (A.):** Koca, eş 41a-8
- ZEVK (A.):** Hoşa giden bir şeyin elde edilmesinden doğan duygu, zevk 2a-13, 6a-1, 6b-6
z. al-: Hoşlanmak, hoşuna gitmek, 75a-11
z. it-: Eğlenmek, hoş vakit geçirmek 14b-11, 18b-6, 75a-12
z. u şafâ: Eğlenme, eğlence 6a-4
- ZEVRAK (A.):** Gemi 36a-4, 36a-5, 36a-11
- ZİYĀ (A.):** Işık, aydınlık 82b-4
→ envâr-1 z.
- ZĪBĀ (A.):** Yakışıklı, güzel 15a-4, 54a-9
→ hüb-1 z.
- ZİHÎ (A.):** Ne güzel, ne hoş 11b-13
- ZİKİ:** Şu kadar var ki 8b-8, 51a-11
- ZIKR, ZİKİR (A.):** Anma, anılma 34a-6, 37a-11, 89a-15
z. eyle-: Anmak, hatırlamak 24b-1
z. it-: İbadet etmek, anmak 34a-4, 34a-3, 34a-5
- ZİNDĀN (F.):** Hapishane, zindan 2b-3, 64b-10
- ZĪNET (A.):** Süs, zinet 51b-2

- ZİR (F.):** Alt
z. ü zeber ol-: Karışmak, alt üst olmak K3b-14
- ZİRĀ (F.):** Çünkü, zira K4a-14, 4b-7
- ZİRE:** → ZİRĀ 4a-5, 65a-8, 69b-5
- ZİŞT (F.):** Çirkin 25b-11, 35a-11, 66b-5
- ZİYĀN (A.):** Zarar, ziyan 42b-3, 43a-5
z. ender z.: Ziyân içinde ziyan 69b-2, 70a-6
- ZİYĀRET (A.):** Birini görmek için yanına gitmek ziyaret
z. it-: Birini görmeye gitmek 60a-3, 63b-2
z. kılın-: Devamlı olarak yanına gidilmek 16b-13
- ZĪ (A.):** Sahiplik bildiren kelime başı edatı, "zü" kelimesinin cer hali
z.-kerim: Kerem sahibi, güzel olan 83a-10
z.-deñiz: Denizlerin sahibi K3b-7
z.-şehir: Şehrin sahibi, hükümdar 11b-13
z.-zarîf: Zarafet sahibi 95a-4
zi'l-enâm: Mahlukatın sahibi: Allah K4a-9
- ZUHÜR (A.):** Ortaya çıkma, görünme
z. kıl-: Ortaya çıkarmak 61a-12
- ZULEM (A.):** Karanlık 2a-2, 25b-3
- ZULMĀNĪ (A.):** Karanlık olan, zulmet dolu 50a-7
- ZULMET (A.):** Karanlık 8b-6, 15b-4, 73b-8
- ZULM, ZULUM (A.):** Kötülük, eziyet, haksızlık
z. eyle-: Eziyet etmek, kötülük etmek 77b-15
z. it-: Kötülük etmek 47b-11, 58a-7
zulumât: Karanlıklar K4b-15
- ZŪ (A.):** Sahiplik ve mülkiyet ifade eden kelime başı edatı
z.-fünün: Geniş bilgi sahibi 51b-4, 52a-5
zü'l-celâl: Ululuk sahibi: esma-i hüsnâ'dan 65b-4, 86b-10
- ZÜHD (A.):** Her türlü yasaklardan arınıp kendini ibadete verme
47b-1
- ZÜMÜRRŪD (F.):** Değerli yeşil bir taş, zümrüt 40a-13, 47a-12
- ZUNNĀR (A.):** Papazların bellerine bağladıkları kuşak 12a-1, 26b-5
- ZÜNŪB (A.):** Günahlar 61a-4